

Libert III

Capitulum I et II

Columinis huius compendio/ sa perstrictio.

Hic enim rationis ordo postulat: vt q̄ in primo libro de inexpli- cabili mysterio summe trinitatis/ irrefraga- bili sanctorū attestatiōe aliquid diximus: ac deinde in secundo libro conditionis re- rum ordinem/ hominisq; lapsum sub certis auctoritatis regulis insinuauimus: de eius reparatione p̄ gratiam mediatoris dei z ho- minum presciti: atq; humane redemptiōis sacramentis/ q̄bus cōtritiōes hoīs alligan- tur/ ac vulnera pctōz curant: p̄sequenter in tertio z in quarto libro differamus: vt sama- ritanus ad vulneratū: medicus ad infirmū: gratia ad miserū accedat.

Incipit liber Ter- tius magistri Sentētiarū de incar- natione verbi. Caplm I a

Distinctio I
et habet. 3. ca.
cum eorum. 9.
De vnione na-
turarū in chr̄-
sto ex pte p̄so-
ne assumptis
Gal. 4. a

Qum venit igitur plenitudo temporis (vt ait apostolus) misit deus filium suum factum de muliere: factum sub lege: vt eos qui sub lege erant/ redimeret: vt ad

optionem filiorū dei reciperemus. Tempus autem plenitudinis dicitur tempus gratie/ quod ab aduentu saluatoris exordiu sum- psit. Hoc est tempus miserendi z annus be- nignitatis: in quo gratia z veritas p̄ Iesum christum facta est. Gratia: quia p̄ charitatē implet/ quod in lege precipiebat. Veritas: quia p̄ christi aduentum exhibet atq; p̄fici- tur/ humane redemptionis sponsio facta ab antiquo. Filij ergo missio/ est ipsa incarna- tio. Eo em̄ missus est/ q̄ in forma hominis mundo visibilis apparuit. De quo supra sus- ficiēter dictū est.

Ps. 101. b.
Esa. 61. a.
Jo. 1. b

Phil. 2. a.

Quare fili⁹ carnē assumpsit/ nō pa- ter vel spūssctūs. **Ca. II b**

Diligēter vero anno- tandum est: quare filius/ non pater vel spūssctus est incarnatus. So- lus nāq; filius hominē assumpsit. Qd̄ vtiq; congruo ordine atq; alto dei sapientia fecit consilio: vt deus qui in sapientia sua mun- dum considerat/ p̄m̄ illud: Omnia in sapien- tia fecisti domine que in celis sunt/ z que in terris/ restauraret in eadē. Hec est mlier euā- gelica que accendit lucernaz: et drachmam decimam que perdita fuerat/ reperit sapien- tia/ scilicet patris: que testam humane infir- mitatis lumine suę diuinitatis accēdit: per-

Prima ratio

Ps. 103. c
Luce. 15. b

ditumq; hominem reparauit/ nomine regis z imagine insignitū. Ideo etiam filius mis- sus est z non pater: quia congruentius mit- ti debebat qui est ab alio/ q̄ qui a nullo est: filius autem a patre est: pater vero a nullo est. Ut em̄ ait Augustinus in li. de tri. Non em̄ habet de quo sit. Sicut ergo pater genu- it: filius genitus est: ita cōgrue pater misit: filius missus est. Ab illo em̄ cōueniēter mit- titur/ de quo natum est. Mittit quod geni- tū est. Pater vero qui misit/ a nullo ē. Ideo q; pater missus non est: ne si mitteretur/ ab alio esse putaretur. Missus est ergo primo fi- lius qui a solo patre est. Deinde etiam spūss- sanctus qui ē a patre z filio: sed filius solus in carne missus est. Non spiritus sanctus si- cut nec pater. Quod ideo factum est: vt qui erat in diuinitate dei filius: in humanitate fieret hominis filius. Nō pater vel spiritus/ sanctus carnem induit/ ne alius in diuinita- te esset filius/ alius in humanitate. Et ne idē esset pater z filius/ si deus pater de homine nasceretur.

Quinta pot̄ esse ratio/ confirmatio hereditatis. Deus em̄ pater/ p̄miserat patriarchis z p̄phetis se datum eternā hereditatē. S; q; possent di- cere: Dñe/ filiū tu habes/ cuius ē hereditas illa. Qui q̄ tra dicere pot̄: Ideo misit deus pater filium suum/ vt esset hoībus oīmoda certitudo de hereditate eterna. Si cut locutus est ad patres nostros abraā z. Septa/ vt cō- mendarer deus pater charitatē suā in nobis: z vt ostē- deret nihil esse qd̄ nō sit paratus nobis dare/ cū filiū di- lectū viderit. Septima rōne filius dei factus est hō/ vt si eremus filij dei: sicut dicit ap̄s: Misit deus filium suū vt adoptionē si. re. Octaua pot̄ bec esse. Lucifer vidēs dei filium p̄ oīa simillē patri/ inuidit: z voluit esse similis patri. Ad suggestiōē autē diaboli cecidit hō. Et ideo oc- casione filij de⁹ pat̄ dicit gen⁹ hūanū amississe: p̄ qd̄ filius voluit/ vt p̄ ipm̄ repararet illud qd̄ significatū fuit in Jo- na. Propter me (in q̄) bec tēpestas orit̄.

Cū in ecclīasticis dogmatibus. Nō pa- ter carnē assumpsit neq; spūssctus/ sed fi- lius tm̄: vt q̄ erat in diuinitate dei filius/ ip- se fieret in hoīe hoīs filius: ne filij nomē ad alterz trāsiret/ qui nō esset eterna natiuitate filius. Dei ergo filius hoīs factus est filius: natus fm̄ veritatē nature ex deo dei fili⁹: et fm̄ veritatē nature ex hoīe hoīs filius: vt ve- ritas geniti nō adoptione/ nō appellatiōe: s; in vtraq; natiuitate filij nomē nascēdo ha- beret: vt esset verus deus z verus hō vnus filius. Nō q̄ duos christos: neq; duos filios sed deū et hominē vnū filium: que p̄pterea z vnigenitum dicimus manentē in duabus substātijs: sicut ei nature veritas cōtulit: nō confusis naturis neq; mixtis (sicut Timo- theani volūt) sed societate vnitis. Ecce ha- bes quare filius/ non pater vel spūssctus carnem assumpsit.

Cū trū pat̄ vel spūssctūs potuerit incarnari vel possit. **Ca. III c**

Secda ratio

Augustin⁹

Tertiaro

Quarta rō

Add. ben- rici de vuri maria.

Aug⁹ in ecclīasticis dogmatib⁹

Augustin⁹ **S**vero querit^r vtrum pater vel spūssanctus incarnari potuerit: vel etiā modo possit: sane respōderi possit: et potuisse olim et possenunc carnē sumere: et hoīem fieri tā patrē q̄ spirītūsanctū. Sicut em̄ filius hō fact^r est: ita p̄r vel spūssanctus potuit et potest.

An filius qui tantū carnem accepit/aliquid fecerit quod non pater vel spiritussanctus.

Aug. 14. de trini. Idem in ench. c. 46 **S**ed forte aliqui dicēt: cū indiuisa sint opera trinitatis: si filius carnē assumpsit/tunc pater et spūssanctus: q̄ si filius carnē assumpsit/nec hoc fecit pater vel spūssanctus: non omne quod facit filius/facit et pater et spūssanctus. At omnia siml p̄r et filius amboꝝ spūs parit^r et cōcorditer operant^r. Ad q̄d dicimus: q̄ nihil operat^r filius sine patre et spūsancto: sed vna est horū triū operatio indiuisa et indissimilis: et tñ filius/nō pater vel spūssanctus carnē assumpsit.

Responsio

Ad d. herici de vniuersa maria.

ca. 4. in fine Augustin⁹

Sicut si tres puelle induunt vnā ex ipsis: quicquid opat^r vna/opat^r alia: vna tñ tñ induit. Ipsam tñ carnis assumptionem trinitas opata est: sicut Augu. dicit in li. de fide ad petrū. Reconciliati sumus p̄ solū filiuꝝ fm carnē: sed nō solū filio fm deitate. Trinitas em̄ nos sibi recōciliavit p̄ hoc q̄ solū vbiꝝ carneꝝ ipsa trinitas fecit. Trinitas q̄ carnis assumptionē fecit: sed verbo/nō patri v̄l spirītūsancto. Si em̄ pater sibi/et filius sibi/v̄l pater filio/et filius patri carnis assumptionē opatus esset: iā nō eadē esset opatio vtriusq̄/sed diuisa. Sed sicut inseparabilis et indiuisa est vnitas substātie trium (vt ait Augu. in li. de tri.) ita et opatio: nō tamē eandē trinitatē natā de virgine: crucifixā et sepulc̄tē catholicī tractatoꝝes docuerunt/sed tñ modo filiū: nec eandē trinitatē in specie columbe descendisse sup̄ iesum/sed tñ spūsanctū: nec eandē dixisse de celo: tu es fili⁹ meus/sed tñ patris vocē fuisse ad filiū factaz: q̄uis pater et filius et spūssanctus sicut inseparabiles sunt: ita et inseparabilr operētur. Hęc et mea fides est: qm̄ quidē hęc est catholica fides. Licet ergo solus filius carnem assumpsit: ipsam tamē incarnationē cū patre et spūsancto operatus est.

1. de tri. c. 4 **H**ic incipit tertius liber sententiarū: in quo magister postq̄ egit de deo fm se seu fm rōnez sue naturalis pfectionis. s. In p̄mo: et fm q̄ eius potētia reuertit in effectu mūdane creatiōis/puta in secūdo libro. Agit cōsequēter de eo inquantū eius sapientia respundet in effectu mūdane restorationis. Et diuidit iste tertius liber in tres tractatus p̄ncipales. In primo agit de verbi eterni incarnatione: et ille extendit a p̄ncipio libri vsq̄ ad decimā quintā distinctionē. In secūdo tractat de eiusdem verbi incarnati passione: et protenditur a decima quinta distinctione/ vsq̄ ad vicesimā tertā distinctionē. In tertio determinat de donoꝝ et virtutū p̄

fectione: et hoc a vicesimatertia distinctione/ vsq̄ ad finē libri. In prima inquā distinctione p̄mi tractatus tria facit. Primo em̄ ostendit q̄d sit incarnatio. Secūdo qualiter specialiter filium incarnari deuit/ deducit. Tertio an pater et spūssanctus incarnari potuerūt/inq̄rit. P̄mi mū facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi: Diligēter verō. Secūdu hō subiungit abinde vsq̄ ibi: Si hō querit. Tertiu autē subiungit vsq̄ ad finē distinctionis. In speciali em̄ magistri sententia stat in tribus p̄positionibus: quarū p̄ma est hec. Visibilis dei filij missio est ipsa verbi incarnatio. Hanc em̄ p̄positionē magister p̄bat auctoritate apli dicentis: q̄ in tpe plenitudinis. s. in tpe gratie/q̄d inuituz habuit ab aduentu saluatoris nostri. Pater misit filiū suū antiquis patribus p̄missum in lege. Cuius q̄dē filij visibilis in carnē missio dicit^r eē ipsa incarnatio. Secūda p̄positio est hec. Licet etiam a qualibet p̄sona diuina potuit humana natura assumi: nulla tñ p̄sonarū ita cōgrue humanari potuit/sicut p̄sona verbi. i. filij. Hanc quidē p̄ponem magister p̄bat triplici ratione: quaz q̄dem rationū p̄ma sumit ex approbato filij scz sapientia. Hā cōsonū fuit/vt deus q̄ in sapientia oīa condidit/p̄ sapientia etiā oīa restauraret: et hoc cōfirmat parabola euangelica/de muliere querente et inueniente drachmā perditā: Luce. xv. Secūda ratio sumit ab origine ipsius filij. Hā origo filij est esse ab alio. Cōgruū igit fuit/vt primo mitteret ille q̄ est a solo patre: et deinde spūssanctus q̄ est a patre et filio. Et hāc rationē cōfirmat auctoritate beati Aug. iij. li. de ciui. del. ca. 1. Tertia ratio ad idē colligit^r ex p̄prio filij. Nam p̄ p̄mū filij est esse filiū: cū ergo cōgruū fuit/vt q̄ in deitate erat dei filius/in humanitate fieret hoīs filius: ne duos filios estimarem/ deuit p̄sonā filij p̄cipue incarnari. Hanc rōnem cōfirmat auctoritate Aug. in ecclesiasticis dogmatib⁹ ca. ij. Tertia p̄positio est hec. Quamuis pater et spūssanctus incarnari possent/si vellent aut voluissent: ad solū tamē filium carnis assumptio terminata est. Hanc probat p̄ hoc q̄ vna et eadē est diuina p̄sona: et potentia: si igitur ex illa potentia vna potuit incarnari: et omnes potuerunt incarnari. Postea maḡ obicit cōtra sup̄ius dicta. s. q̄ solus filius sit incarnatus. Et arguit sic. Opera trinitatis ad extra sunt indiuisa: si igitur filius assumpsit naturā humanā/ et pater et spiritussanctus assumpsit. Alioquin aliquid faceret vna p̄sona/q̄d nō faceret alia: et sic opa trinitatis ad extra essent diuisa. Ad quā obiectionē magister dicit: q̄ quīs tota trinitas incarnationē christi sit operata: eo q̄ opa trinitatis ad extra sunt indiuisa: sola tñ p̄sona filij est incarnata: eo q̄ assumptio nature humane ad ip̄m terminata: q̄d exemplificat de tribus puellis vni de ipsis tunc cā induentibus: que oēs operant^r ad induitionē: et tamē vna sola est induta. Et tñ in speciali.

Quare totam humanā naturam accepit: et quid nomine humanitatis vel humane nature intelligēdū sit. **C**apitulum. I

Quia in nomine tota humana natura corrupta erat: totaz assumpsit. i. animā et carnem/ vt totaz curaret et sanctificaret. **Q**uā autē humane nature siue humanitatis vocabulo ania et caro intelligi debeant/ aperte docet Hiero. in expositione catholice fidei dicens. Sic confitemur in christo vnā filij esse p̄sonā: vt dicamus duas p̄fectas et integras esse substātiās. i. deitatis et humanitatē/ que ex anima continet^r et corpore. Ecce aperte ostēdit humanitatis nomine animā et corpus intelli

Dist. 11. habet 2. ca. cū eoꝝ. De incarnatione p̄sonę siue vniōe naturarū in christo ex p̄te nature assumpte.

Hieronym⁹

Liber III Capitulum II

Errore q̄rū dā
tāgit q̄ hūani
tate male acci
piunt.

Joānes dam.

gi: que duo assumpsisse dei filius intelligit: ubi hominē siue humanitatē vel humanaz naturaz accepisse legit. Errant ergo q̄ noie humanitatis nō substantiā/ sed pprietatez quandā a qua hō nominat/ significari contendunt/ vbi cūq; humanitas christi memoratur. Aut em̄ Joānes Damascenus. Sciendū quidē est/ q̄ deitatis et humanitatis nomen substantiaz scz naturaz est representatium. Natura em̄ non sic accipit in christo/ vt cum dicit vna natura esse omnium hominum: quod euidenter idem Joānes ostendit differētē rōnem dicti assignans: cū natura humana in christo nominat: et cum vna natura dicit omnium hominum. Aut em̄. Cum vnā hominum naturā dicimus/ sciendū est q̄ nō considerantes ad animē et corporis rōnem hō dicimus. Impossibile em̄ est vnius nature dicere dñi corpus et animā ad inuicēz cōparata. Sed quia plurimę psonę hominum sunt/ oēs aut eandē suscipiunt rōnem nature: omnes em̄ ex anima et corpore cōpositi sunt: et oēs naturas animę participant: et substantiam corporis possident: cōmunē speciē plurimarū et differentiu psonaz vnā naturā dicim⁹ vniuscuiusq; .s. psonę duas naturas habētis: et in duab⁹ perfecte naturis/ anime scz et corporis existentis. In dño aut iesu christo non est cōmunē speciē accipere: neq; em̄ factus est/ nec est/ nec aliqui fiet ali⁹. Sed christus ex deitate et humanitate est: in deitate q; et humanitate deus factus est idem et homo perfectus. Totā ergo hominis naturā/ id est animā et carnē: et horz pprietates siue accidētia assumpsit deus: nō carnē sine anima/ nec animā sine rōne (vt heretici voluerūt) sed et carnē et animā cū sensib⁹ suis. Unde Joānes Damascenus ait. Omnia que in natura nostra plātauit deus: verbū assumpsit scz corpus et animā intellectualē et horz idiomata. Totus em̄ totū assumpsit me: vt totū mihi salutē gratificet. Qd em̄ in assumptibile est/ incurabile est.

Joānes dam.

Ad d. henrici
de vniuersaria.

Naturā vniuscuiusq; hominis non dicim⁹ eē plures/ sed vnā ex pluribus. In christo autem non est sic: sed sunt in eo plures nature/ ex q; bus non est vna.

De vniōe verbi et carnis mediāte anima.

Assumpsit ergo dei filius carnē et animā: sed carnē mediāte anima/ vniūti est carni per mediū intellectū verbū dei. Tante em̄ subtilitatis atq; simplicitatis ē diuina essentia/ vt corpori de limo terre formato vniri nō cōgruerit/ nisi mediāte rōnali essentia. Illa autē vniō inexplicabilis est adeo/ vt etiā Joānes ab vtero sanctificat⁹ se nō esse dignū fateat soluere corrigiā cal-

Joā. i. b

ciamenti iesu: q; illius vniōnis modū inuestigare/ alijsq; explicare non erat sufficiens. Nō sunt ergo audiēdi q̄ nō verū hominē filii dei suscepisse dicunt: neq; natū de femina/ sed falsam carnē et imaginē corpis simulatā ostēdisse videntibus. In quē errore prumpit: q; timēt qd fieri nō possit. s. ne hūana carne veritas et substantia dei inquinet: et tñ pdicant istū visibīlē solē radios suos per oēs feces spargere: et eos mūdōs et sinceros seruare. Sic ergo visibilia mūda visibilib⁹ imūdis ptingi possunt et nō coinquinari: qm̄ tomagis incōmutabilis et inuisibilis vītas per spm̄ et animā/ et per animā corpus suscipiēs: totū hominē sine sui cōmutatiōe assumpsit: et ab oibus infirmitatib⁹ liberauit. Ecce hō dicit dei sapiētia p spm̄ assumpsisse animā: et p aiām corpus. Spūs em̄ sc̄tus ps aīę supior et maiori similitudine deo p̄pinquat q; aiā. s. ipsa eadē sim inferiorē ptē/ et aiā magl q; corpus: et ideo nō incōgrue aiā dicit assumpta p spm̄: et corpus p animā.

Aug. de ago
ne chustiano

Q verbū simul assumpsit carnē et animā: neq; caro prius est concepta q; assumpta. Caplm II c

Sicut autē querit: vtrum verbū carnē simul et animā assumpsit: an prius animā q; carnē: vel carnē q; animā: et vtrū caro illa prius fuerit in vtero virginis pcepta/ et postea assumpta. Clarissime et absq; vlla ambiguitate dicit: q; ex quo de⁹ hominē assumpsit/ totū assumpsit: simulq; sibi vniuit animā et carnē: nec caro prius fuit pcepta et postmodū assumpta sed in pceptione assumpta/ et in assumptiōe pcepta. Unde Aug. in lib. de fide ad Petruz. Firmissime tene et nullaten⁹ dubites/ nō carnē christi sine diuinitate pceptā in vtero virginis priusq; suscipere a verbo: sed ipsum verbū deū sue carnis acceptione pceptum: ipsamq; carnē verbi incarnatiōe conceptā. Idē in li. de tri. Non esset dei hominūq; mediator: nisi esset idē deus/ idē hō in vtroq; vnus et verus: quā seruile formā a solo filio susceptā: tota trinitas cui⁹ vna est volūtas et opatio fecit. Nō aut in vtero virginis prius caro suscepta est: et postmodū diuinitas venit in carnē: s; mox vt verbū venit in vterū/ seruata vītate pprię nature factū est caro et pfectus homo: et in veritate carnis et aīę natus est. De hoc etiā Gregori⁹ in morali. ait. Angelo nūciāte et spū adueniente: mox vbi in vtero: mox intra vterz verbuz caro. Ista est distin. ij. huius tertiū lib. i: in qua magister post q; egit de psona carnē assumptę tractat de modo assumēdi. Et tria facit. Primo em̄ ostendit/ q; verbū totā naturā humanā assumpsit integre. Secdo/ q; ordinate assumpsit carnē, s. mediāte aiā.

Aug. ca. 150

Aug. li. i.
ca. vlti.
i. Thim. 2. b

Gregorius

Tertio / q̄ aīam ⁊ carnē simul assumpsit tpe. Prīmū fa-
 cit a principio distinctiōis vsq; ibi: Assumpsit dei fili⁹.
 Scdm vsq; ibi: Si aut̄ querit̄. Tertiu vsq; ad finē dist.
 ¶ In speciali sentētia magistri stat in tribus ppositiōi-
 bus: quaz̄ p̄ma est hec. Filius dei cū sibi humanā natu-
 rā vnīuit: totā naturā. s. corpis ⁊ anime siml̄ assumpsit
 Hanc magister p̄bans dicit sentēcialiter: q̄ qz p̄ pecca-
 tū p̄mox̄ parentū tota natura humana corrupta fuit: id
 dei filius totā naturā assumpsit: q̄ cōstat ex corpe ⁊ ani-
 ma: vt totā naturam curaret ⁊ sanctificaret. In christo
 enī vna p̄sona fuit ⁊ due substātie seu nature. s. diuina ⁊
 humana. Si igit̄ habuit ⁊ assumpsit humanā substan-
 tiā / assumpsit tā corpus q̄ aīam: ⁊ p̄ cōsequēs naturam
 totā ⁊ integrā: cū noīe humanitatis corpus ⁊ aīa simul
 intelligant̄. Postea excludit errorem quorundā dicētū:
 q̄ filius dei carnē humanā vel hūanitatē nō assumpsit
 fm̄ substātiā ipsius nature: sed solū fm̄ quandā p̄prie-
 tatē: a q̄ p̄prietate hoīs denotatiōnē accepit: et fuerunt
 isti forte de opinione illoz̄ hereticoz̄ q̄ christum fm̄ q̄
 hō dicebāt nō esse q̄d: s; aliq̄lter se habēs: ponētes hu-
 manitatē esse in christo: vt habitū est. Vel de opinione
 platonis ponentis formas vel res in actu extra animā
 vt sic p̄prietate p̄cipitata christus hō diceret̄. Sed hunc
 errorem magister excludēs dicit filiū dei assumpsisse car-
 nē ⁊ aīam: ⁊ oēs p̄prietates ipsas sequentes. Et hoc cō-
 firmat auctoritate Joānis Damasceni. ¶ Secda p̄posi-
 tio est hec. Quāuis vtrāq; s. carnē ⁊ aīam assumpsit
 dei filius: tamē carnē assumpsit mediante aīa. Hāc ma-
 gister ponēs rōnē huius addidit dicēs: q̄ decebat sim-
 plicissimā diuinitatis essentiā corpori terreno non vnī-
 ri / nisi mediāte rōnali essentiā: q̄ q̄dem vnio ab huma-
 no intellectu inuestigari nō pōt: in qua vnione non cor-
 pus phantasticū / sed v̄x corpus natū de muliere chri-
 stus assumpsit: q̄d tñ quidā hereticoz̄ negabāt: estimā-
 tes verbū dei verā carnē nō posse assumere sine sui inq̄-
 natione: quoz̄ errozis vesaniā dicit elidi p̄ radios sola-
 res: quos sup̄ imūda ⁊ feda diffundī videmus: ⁊ tñ nō
 inquinari. ¶ Tertia p̄positio est hec. In assumptione
 p̄fecte humanitatis inter ceptionē ⁊ animationē ⁊ vnio-
 nē nō fuit ordo t̄p̄alis posteritatis vel p̄oritat̄is. Hanc
 magister insinuās querit: vtrū verbum simul assumpse-
 rit carnē ⁊ aīam: vel prius carnē q̄ aīam / aut e contra.
 Et rōndēdo dicit: q̄ simul ⁊ semel carnē ⁊ animā assump-
 sit mediāte sp̄s sancti op̄atione: nec vnū prius assump-
 sit alio. Et p̄bat hoc auctoritatibus beatoz̄. s. Augu-
 stini ⁊ Gregoz̄ij. Et tñ in speciali.

De carne quam verbum assum-
 psit qualis ante fuerit: et qualis as-
 sumpta sit. Capitulum I a

Queritur etiaz
 De carne verbi: an priusq̄ cōci-
 pere obligata fuerit pctō: an
 ⁊ talis assumpta fuerit a x̄bo?

Sane dici potest ⁊ credi oportet: iuxta san-
 ctōz̄ attestatiōis cōuenientiā: ipam prius
 pctō fuisse obnoxā / sic reliqua virginis ca-
 ro: sed sp̄s sancti operatione ita mundatā /
 vt ab oī pcti p̄tagione imūnis vniret̄ x̄bo.

Penā tñ non necessitate / sed volūtate assu-
 mentis remanente. Mariā quoq; totā sp̄i-
 tussanctus in eam p̄ueniens / a peccato p̄-
 sus purgauit: ⁊ a fomite pcti etiā liberauit:
 vt fomite ipm̄ penit̄ euacuādo: vt q̄busdā
 placet: vel sic debilitādo ⁊ extenuādo vt ei
 postmodū peccādī occasio nullaten⁹ extitit

Duplex corruptio fuit inflata humane carni
 p̄pter pctm̄ scz̄ corruptio penalitatū
 fm̄ quā hō passibilis est a fame ⁊ siti ⁊ h̄mōi. Et corpis

virtū quo caro facit animā sibi cōiunctā pronā ad pecca-
 tū: hoc est idē q̄d fomes / ⁊ idē q̄d originale. Prīma nō
 tollit̄ in baptismo nec remittit̄. Secda tollit̄ quantū ad
 intensiōnē ⁊ reatū: s̄lt̄ in sanctificatiōe in vtero: in qua
 etiā cōferit̄ gratū faciēs: sed maioris virtutis q̄ in ba-
 ptismo: qz magis confert virtutes expeditas ad vsum.
 Et hoc ideo: qz magis debilitat fomitem: q̄ est cōtraria
 dispositio vsui virtutū. A corruptione q̄ virtū mundata
 fuit beata virgo in vtero. Pr̄s. Sanctificauit taberna-
 culū suū altissim⁹. Secdo sanctificata fuit / q̄h̄ iā debebat
 cōcipere christū: qz tñ op̄atione sp̄s sancti deletus ē fo-
 mes fm̄ substātiā. Unde dixit angelus: Sp̄s sanctus
 sup̄ueniet in te. q. d. In p̄ma sanctificatiōe sp̄s sanctus
 in te venit: sed mō sup̄. i. secundario veniet. Q̄ si x̄o glo-
 ria dñi. i. filius descendit in tēplū. i. vter: tēplū resplen-
 dit. i. corpus virginis a luce diuinitatis. Tunc fomes
 ablatus fuit etiā fm̄ dispositionis rōnem. Prīmo ergo
 modo ablatus fuit fm̄ actū fomes. Secundo / nec etiam
 esset habitus. Tertio / fm̄ dispositionis rationem.

Potentiam quoq; generandi absq; vi-
 ri femine virginī preparauit. Ita enim ver-
 ba euangelij docent: vbi angelus virginēz
 alloquens ait. Spiritussanctus superueni-
 et in te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi.

Et quod nascetur ex te sanctus / vocabitur
 fili⁹ dei. Cui sacra virgo respondit. Ecce an-
 cilla dñi: fiat mihi fm̄ verbū tuū. Qd̄ expo-
 nens Joānes ait. Post p̄sensum aut̄ sancte

virginis / sp̄s sanctus p̄uenit in ipsam: fm̄
 verbū dñi dixit angelus purgans ipsam: et
 potentiā deitatis verbī receptiua p̄parans /
 simul aut̄ ⁊ generatiua. Et tunc obumbra-
 uit ipsam dei altissimi p̄ se sapientia et virt⁹
 existens. i. filius dei patris homousios. i. cō-
 substāntialis sicut diuinū semen. Et copula-
 uit sib̄ip̄si ex sanctissimis ⁊ purissimis ipsi⁹
 virginis sanguinibus: nostre antiq̄ cōsper-
 sionis carnē animatā aīa rōnali ⁊ intellecti-
 ua nō seminās / sed p̄ sp̄m̄ sc̄tm̄ creans: qua-
 re simul caro / simul dei caro / simul caro ani-
 mata / rōnaliq; ⁊ intellectu simul dei x̄bi ca-
 ro aniata rōnali ⁊ intellectiuo. Ex his p̄spi-
 cuiū sit qd̄ ante diximus: carnē. s. verbi s̄lt̄ cō-
 ceptā ⁊ assumptā: eandēq; imo totam virgi-
 nē sp̄s sc̄to p̄ueniēte ab oī labe pcti castifica-
 tā. Cui collata est potētia nouo more gene-
 randi: vt sine coitu viri: sine libidine concipi-
 ētis in vtero virginis celebrat̄ p̄cept⁹ dei
 ⁊ hoīs. Illa enī caro quā deus de virgine sibi
 vnire dignatus est sine vitio p̄cepta: sine
 pctō nata est: hāc tñ carnē nō celestis / nō ae-
 rie / nō alteri⁹ cuiusq; putēs esse nature: sed
 eius cuius est omniū hominū caro.

Auctoritate firmatur fuisse virgi-
 nē mariā immunē a pctō. Ca. II b

Quod aut̄ sacra virgo
 extunc ab omni peccato immunis
 extiterit / Aug⁹ euidenter ostendit
 in libro de natura ⁊ gratia inquiring. Exce-
 pta sancta virgine maria: de qua p̄pter ho-
 norē dñi / nullam proflus cū de peccatis agi-
 tur haberi volo quēstionē. Inde enī scim⁹

Ruce. i. d

Joānes dñi.

Aug⁹. c. 8. cir-
 ca mediūm.

Dist. III.
 habet. 5. c.
 cum eo. 5.
 De christi cō-
 ceptione

Qz nō solū
 illa caro: s;
 etiam sacra
 virgo ab oī
 pctō a sp̄i-
 tussancto fu-
 it mundata

Ad d. henri
 c. 5. vltima.

Liber III Capitulum III et IIII

q̄ ei plus sit gratiæ collatū ad vincendū ex omni parte peccatuz q̄ concipere ac parere meruit: quā cōstat nullū habuisse peccatū. Hac ergo virgine excepta si omnes sancti ⁊ sancte cōgregari possent ⁊ q̄rere ab eis an peccatū haberent. Quid respōderet nisi qd̄

1. Joā. 1. c.

Joānes ait. Si dixerimus q̄ peccatū nō habemus/nos ipsos seducimus. Illa autē virgo singulari gratia p̄uenta est atq̄ repleta: vt ipsum haberet ventris sui fructū/quē ab initio habuit vniuersitatē dominū: vt illud qd̄ nascebat ex ppagine p̄mi hominis/tm̄/mō generis nō criminis origine duceretur.

¶ Pia atq̄ sobria Danielis Agricole expositio ad honorem dei genitricis ⁊ sc̄i Augustini

Notandū q̄ beatissimus ⁊ summus theologus Augustinus in hac auctoritate triplex fert testimoniū dei genitricis: q̄ ab ip̄s peccato etiā originali fuerit. ¶ Prīmū est defensionis: eo q̄ multi allegāt (cū materiā cōceptionis tractant) b̄ti Augustini auctoritates: quib⁹ ait. Quid doctrine mee flores vestra expositione extorta deturpare nitimini: cum nollem habere questionē p̄orsus aliquā de hac virgine cum in libris meis ager de peccato. Ratio q̄rē t̄m̄ est mihi dialectica sed rōne ⁊ fide fulcita. ¶ Secūdu testimoniū d̄ certificationis/cū dicit: Quā constat. i. certū ⁊ manifestū est nullū habuisse peccatū: signū illud vniuersale negatiū distribuit p̄ oī tpe p̄terito: a quo etiā remotio est p̄teriti t̄p̄is delictū cū oē nō eq̄poller nullū: rō huius remotiōis q̄rē eius cōtraria ex opposito verificatur: q̄ est gratie collatio ex omni parte peccatum vincere: si ex omni parte ante/retro/intus/extra ⁊c. ergo constat nullū habuisse peccatū: alio nō vicisset ex gratie collatione ex omni parte: si aliqui fuisset in peccatō originali: sed ex aliqua parte t̄m̄. ¶ Tertiu testimoniū d̄ p̄uentiōis seu p̄seruatiōis singularitatis/cū dicit: Illa autē virgo singulari gr̄a p̄uenta atq̄ repleta. Si em̄ fuisset purgata a labe peccatū: nō fuisset singularis gr̄a sed pot̄ p̄ticularis: istā significans: aliq̄s hō est a peccatō imunis: s̄ particularis diuisim supponit de suis inferiorib⁹. Nō hui⁹ singularitatis vni solt̄ rei cōueniētis atq̄ p̄ vno supponētis est singularis hui⁹ virginis dignitas excellentior ⁊ p̄rogatiua: eo q̄ mater dei deberet esse. Ideo ait Aug⁹ i p̄dicta auctoritate/vt ip̄m haberet ventris sui fructum quem ab initio habuit vniuersitas d̄m̄. Et in p̄ncipio auctoritatis excepta sc̄ta virgine maria de q̄ nullā p̄tius cū de peccatō ager habere volo q̄stionē. i. dubitationem. Tu dicit. Augustin⁹ h̄ loq̄tur de peccatō actuali. Cui ip̄e r̄ndet/vincere peccatū ex omni pte de gr̄a dei: nullū dicit gen⁹ sed dimittit illud in sua p̄dicabilitate atq̄ generica cōitate: cū signū vniuersale vniuersalr̄ tentū/nō distribuit terminū cōem: sup̄ quē cadit p̄ vna suar̄ partū: sed totū p̄ oib⁹ suppositis. Hic expone quid velit vincere peccatū ex oī p̄teritu exponit sic: vincere peccatū ex oī parte. i. ex aliq̄ pte. Audiāt it̄ dialectici/vtrū oīs ⁊ alius eq̄pollent. Nos sic exponim⁹: Ex oī pte vincere peccatū: descēdēdo q̄ ex illa parte ⁊ ex illa pte ⁊ ex illa pte ⁊ sic de alijs: ecce quō distributio erit copulatiua ⁊ non diuisiua. Vel ex omni pte vicit peccatū beata virgo: ergo vicit peccatū originale ⁊ vicit peccatū veniale ⁊ vicit peccatū mortale: vel beata virgo vicit peccatū originale ⁊ vicit peccatū actuale: q̄rē ibi notant p̄me partes subiectiue/diuidentes totū vniuersale.

Quare christus nō fuit decimatus in abraam sicut leui: cum caro quā acceperit in eo fuit peccato obnoxia. ¶ Capitulum III

Quom̄ autē illa caro cuius excellentia singularis verbis explicari non valet: anteq̄ esset verbo

vinito obnoxia/ fuerit a peccatō in maria et in alijs a quibus ppagatione traducta est: nō imerito videri potest in abraam peccato subiactuisse: cuius vniuersa caro peccato subiacebat. Unde queri solet/ quare leui decimatus dicat in abraam ⁊ nō christus: cū in lumbis abrae vterq̄ fuerit fm̄ materialē rōnem quādo abraam decimatus est: ⁊ decimas dedit melchisedech. Tunc em̄ ap̄t̄us leui decimatus dicit in abraam tanq̄ in materiali causa. Quia ea decimatione sicut abraam minor melchisedech ostendit: cui p̄sonaliter decimas soluit: ita ⁊ leuiticus ordo q̄ in abraam fm̄ rationē seminalē erat: ⁊ ex eo per cōcupiscentiā carnis descendit: christus autē nō est decimatus: quia licet ibi fuerit fm̄ carnem: non tamen descendit fm̄ legem cōmunē. s. per carnis libidinez: sicut etiam in adā oēs peccauerunt sed non christus.

Duo erigunt ad hoc q̄ aliquid sit decimabile. s. Addi. b̄n. q̄ curabile sit a vitio: ⁊ q̄ cōmuni concupiscentie lege descendat a parentibus. Et q̄ neutrum fuit in christo/ non d̄ fuisse decimatus. Licet autem tota caro abrae fuerit curabilis: ⁊ christ⁹ in ip̄o fuerit materialiter: non tamē fuit curabilis in quantum christi. Leui autē duobus modis fuit in lumbis abrae. s. materialiter ⁊ formaliter. Formaliter dico. i. indutus corruptiōe originali peccati. Unde ⁊ curabilis fuit in lumbis abrae in quantum leui.

¶ Unde Augustinus sup̄ Gen̄. Sicut adā peccante qui in lumbis eius erant peccauerunt: sic abraam dāte decimas q̄ in lumbis eius erant decimati sunt. Sed hoc non sequitur in christo: licet in lumbis adē ⁊ abrae fuerit: quia non fm̄ cōcupiscentiā carnis inde descendit. Lū ergo leui ⁊ christus fm̄ carnē essent in lumbis abrae quando decimatus est: ideo pariter decimati nō sunt: quia fm̄ aliquē modū nō erat ibi christus/ quo erat ibi leui. Scdm̄ rationem quippe illā seminalē ibi fuit leui: quia ratione per concubitū venturus erat in matrē: fm̄ quā rōnem non erat ibi christi caro/ quāuis fm̄ ipsam ibi fuerit marie caro. Ille ergo decimatus est in abraam: qui sic fuit in lumbis abrae/ sicut ille fuit in lumbis patris sui: id est qui sic est natus de patre abraam/ sicut ille de patre suo natus est: scilicet per legē carnis ⁊ inuisibilem concupiscentiam.

¶ Quia rōne caro christi dicta ē in scriptura nō fuisse peccatrix/ s̄ similis: quo aperitur q̄rē obligata peccatō nō fuit in christo. ¶ Cap̄m̄ IIII d̄

De circa primitiam nostrē massē recte assumpsisse dicitur christus: q̄ nō carnē peccatū sed similitudinē carnis peccatū accepit. Absit enim deus filiū suū: vt ait ap̄t̄s in similitudinē carnis peccatū. Assumpsit em̄ verbū carnē peccatū simile in pena ⁊ nō in culpa: ⁊ ideo nō pecca-

Qua intel ligētia leui decimat⁹ dicitur i abraam

Aug. sup̄ gen̄

Aug. sup̄ gen̄

Secdm̄ illū quē modū ibi fuit leui q̄ nō christ⁹

Aug. de ver- bis ap[osto]li

tricc. Letera ho hominu ois caro peccati e. Sola illius no est caro pcti: qz non eum ma- ter p[er]cupiscentia/ sed gratia p[er]cepit: habet ta- me similitudine carnis pcti p[er] passibilitatez z mortalitate: quia esurit/ sitit/ z h[um]oi. Li- cet ergo eade caro sit q[ua] et nostra: no tamen ita facta est in vtero sicut nostra. Est enim sanctificata in vtero/ z nata sine pcto: z nec ipse in illa vnq[ue] peccauit. In pena g[er]e similis est nostre: non in qualitate pcti: quia pollu- tionē q[ua] ex cōcupiscētiē motu p[er]cepta est oi- no non habuit: nec ex carnali delectatione nata est. Venit g[er]e ad corpus immaculatū: qd p[er]ter libidinis p[er]cupiscentiā fuit p[er]ceptū: nec illud in se habuit vitii/ qd in alijs est causa pcti: nec in eo peccauit. Ideoq[ue] vere dicit/ vbi caro non fuisse i christo obligata pcto.

Tres cau- sas ponit

Quidā videtur aduersari illi sen- tentiē qua dictum est carnem chri- sti non prius conceptam q[uam] assum- ptam. Capitulum V e

Ali aut sententia qua supra diximus carnē vbi nō an fuisse p[er]ceptā q[uam] assumptam: videt obuiare qd Aug. ait sup Joāne: vbi legit. Soluite tēplum hoc: z in trib[us] dieb[us] excitabo illud. Dixerūt ergo iudei. Quadraginta z sex an- nis edificatum est hoc templū: z in trib[us] di- ebus excitabis illud.

Aug. I ep[isto]la ad Hiero. Joā. 2. d

Add. hen- rid de viri- maria

Nota q[uod] tāto t[em]p[or]e fuit christus in vtero matr[is] / q[uam] to alius hō fm naturā esse debet. Et si obij- cit q[uod] in alijs deputant q[ua]draginta q[ua]z dies formatiōe mēbroz ante q[uam] animē: christus aut in cōceptione sta- tim fuit cōceptus hō. Et ita videt q[uod] illi dies sup[er]ant in christo. Debuit em[en] vt videt quadraginta q[ua]z die- bus p[ri]us nasci q[uam] alius puer/ q[ui] tūc tēp[or]is cōcept[us] fuisset. Ad hoc dicit d[omi]n[u]s: q[uod] lineamēta corp[or]is tenella erāt z par- ua magis q[uam] in alio fuit q[ua]dragesimo q[ua]nto die. Ande tē- pus quod in alijs necessariū est ad cōuersionē/ formati- onem/ cōsolidationē z incrementū: in christo ad cōso- lidationem necessariū fuit.

Hic inq[ui]t numerus p[er]fectioni d[omi]ni corp[or]is cōuenit: q[uod] vt dicitur ph[is]ici: tot dieb[us] for- ma humani corp[or]is p[er]ficiat. Ho[mo]z occasiō ver- boz q[ua]dam dicere p[re]sumpserūt d[omi]ni corp[or]is formā tot diebus ad modū alioz corp[or]oz p[er]fectā: z mēbroz lineamētis distinctam: et mox verbū d[omi]ni sibi vnisse carnē et aiām: et h[oc] mō dicit illū num[er]oz p[er]fectioni d[omi]ni corp[or]is p[er]uenire. Sed alia rō illius dicta extitit ex q[ua] sana o[mn]iū intelligētia vbi. Non em[en] ideo il- lud dixit Aug. q[uod] mox vt caro illa ope sp[irit]u- sc[us] scificata: z a reliq[ua] sepata fuit verbo dei cū aiā vniret: vt p[er]fectus z verus deus esset p[er]fectus z verus hō. Sed q[uod] mēbroz illi do- minici corp[or]is distinctio in ipso momēto cō- ceptionis z vnionis dei z hoīs adeo tenuis erat z parua: vt hūano visui vix posset sub- iici: dieb[us] aut[em] q[uod] Aug. memorat p[er]fecta ē et notabilis facta. Incarnatū est g[er]e verbuz: vt

ait Joānes Dam. z a p[ro]pria incorp[or]alita- te nō fecisset: z totū incarnatū est: z totū est incircūscriptū. Adinorāf corp[or]aliter z p[ro]tra- hif: z diuine est incircūscriptū: non coexten- sa carne eius cum incircūscripta diuinitate. In omnibus ig[er]e qui super omnia erat: z in vtero sancte genitricis existerat: sed in ipso actu incarnationis.

Joānes dam. quō in virgine qui erat vbiq[ue]

Ista est distinc[i]o post q[uam] magister egit de p[ro]p[ri]a carne assumēte z modo assumēti: agit hic cōsequen- ter de q[ua]litate nature assumptē. Et tria facit: Nam p[ri]mo in d[omi]n[u]m q[ua]lis fuit christi caro in agente p[ri]mo. s. virgine brā. Sec[un]do q[ua]lis fuit in antiq[ui]s patrib[us]: puta an fuit in abraā decimata. Tertio qualiter fuit in virginali vtero formata. P[ri]mū vsq[ue] ibi: Cū aut illa caro. Sec[un]dū vsq[ue] ibi: Illi aut sentētiē. Tertii vsq[ue] ad finez distinctionis. Et t[er]m[in]i in generali. In speciali s[er]uā mag[is] stat in tri- bus p[ro]p[ri]ationibus: quaz p[ri]ma est hec. Caro christi an- te q[uam] esset de virgine separata material[iter]: sicut reliq[ua] caro marie fuit pcto obligata. Ista mag[is] ponens p[ro]ponit du- as q[ua]stiones: quaz p[ri]ma est. An caro christi fuerat pec- cato obligata ante sui cōceptionē: videlicet ante q[uam] a car- ne virginis separabaf. Sec[un]da q[ua]stio est. An caro christi fuerat pcto obligata/ q[uam] a v[er]bo assumebatur. Ad p[ri]mū r[ati]o d[omi]ni fm cōmunē sanctor[um] doctor[um] attestatio- nē: q[uod] caro ante sui cōceptionē fuerit pcto obligata sicut reliq[ua] beatissime virginis caro. Ad sec[un]dam q[ua]stionē re- spōdet dicens: q[uod] caro illa ad h[oc] q[uod] vniret verbo sp[irit]u sc[us] op[er]atione imunis reddebat ab oi pcto/ remanēte tamen in ea possibilitate patiēdi: z h[oc] nō ex aliqua necessitate/ sed ex libera volūate ip[s]am assumēti. Et q[uod] sp[irit]u sc[us] p[er]ueniēs virgine in cōceptionē/ ip[s]am ab oi labe purgavit exstinguēdo in ip[s]a fomētē pcti: ita q[uod] extunc nō possit et exstere occasio vel inclinatio ad maluz. Ip[s]iq[ue] virgine nouā generādi potentiā absq[ue] virili semine z absq[ue] vi- tio tā cōcupiscentiē q[uam] etiā nati cōtulit. Qui natus ex p[ro]p[ri]e p[ri]mi hoīs originē t[er]m[in]i generis z nō crimina du- xit. Et oēs has s[er]uā p[ro]bat mag[is] auctoritatib[us] doctor[um] sc[ilicet] Aug[ustinus] z Damasc[us]. q[ui] patēt in textu. Sec[un]da p[ro]p[ri]o- tio est hec. Quāuis christus de semine abrae fm corp[or]is lentā substātiā sit natus: nō t[er]m[in]i est in eo vt leui decima- tus: cū ab ip[s]o nō sit fm culpā p[ro]pagatus. Hāc mag[is] p[ro]- bans q[ui]rit: q[ui]re christus nō d[omi]n[u]s decimatus in lūbis abrae vt leuiticum t[er]m[in]i vterq[ue] eoz fuit in abraā q[uam] ip[s]e melchise- dech decimas dedit. Ad q[uod] r[ati]o d[omi]ni dicit: q[uod] licet vter- q[ue] ip[s]oz fuerit in abraā z ab eo descēderit: t[er]m[in]i leui i eo fu- it fm rōnem seminalē: z descēdit ab eo fm legē cōmunē alioz hoīm. Cū dicit p[ro]p[ri]o: q[uod] lz christ[us] in abraā fuerit q[uam] decimas soluit: decimatus t[er]m[in]i non existit: sicut d[omi]n[u]s q[uod] oēs peccauerūt/ z t[er]m[in]i christus non peccauit in eo q[uod] etiā in eo fuit. Et subdit q[uod] caro christi fuit talis q[ua]lis fuit in statu innocentie p[ri]mitus instituta: z ideo d[omi]n[u]s p[ro]sumpisse p[ri]miti- ua nostre masse. An caro eius fuit s[er]uā nostre: nō in cul- pa/ sed in hūanis penalitatib[us]. An licet eadem sit caro christi z alioz hoīm fm materiā: t[er]m[in]i caro christi fuit per- gram p[er]cepta z scificata z nata: q[uod] alioz hoīm caro nō habet: z p[ro]pter h[oc] caro christi non fuit obligata. Ter- tia p[ro]p[ri]o est hec. Caro christi in p[ri]ncipio sue cōceptionis fuit s[er]uā debita mēbroz distinctiōe formata/ an[im]ata z as- sumpta. Licet t[er]m[in]i in q[ua]draginta sex diebus mēbra corp[or]is christi ad tantā q[ua]ntitatē q[uam] distincte discerni possent s[er]uā adaucta. Hāc mag[is] insinuas obijcit cōtra sup[er]ius dicta sc[ilicet] q[uod] caro christi nō fuit p[ri]us p[er]cepta q[uam] assumpta: z h[oc] p[ro] verbū h[oc] Aug[ustinus] sup[er] illo v[er]bo Joānis. Soluite tēplum h[oc]: z in trib[us] dieb[us] r[ed]ificabo illud. Hic numerus dicit b[ea]tus Aug[ustinus] p[er]fectioni d[omi]ni corp[or]is p[er]uenit: quia vt dicit ph[is]ici: tot dieb[us] forma humani corp[or]is p[er]ficiat. Et q[ua]bus v[er]bis patet carnē christi p[er] successionē diez fuisse forma- tā/ sicut ceteroz hoīm: z p[ro]sequens nō in p[ri]mo sue con- ceptionis animatā seu assumptā. Ad q[uod] r[ati]o d[omi]ni dicit beatus Aug[ustinus] verba illa nō ideo dicere/ q[uod] caro christi per aliquot dies sit formata ante q[uam] animata seu assumpta:

Liber III

Capitulū I et II

sed ideo: qz distinctio mēbroꝝ corpꝝ qđ verbū antatū in pncipio pceptōis assumpsit: tā tenuis r parua erat q vix discerni potuisset: q̄ qz in q̄dragintaſex diebꝫ tñm increuit q̄ pfecte discerni potuit: ideo dicit numerū tot dieꝝ dñici corpꝝ pfectioni puenire: qđ pfirmat auctoꝝitate Damasceni. Et tñm in ſpeciali.

Quare in ſcriptura ſepiꝫ tribuatꝫ incarnatio que eſt opus trinitatis ſpūſctō: et de ipſo etiā conceptꝫ et natus dicatur. **Capitū I a**

Diſtinc. III. habet. 3. capla cum coz. 5. Qualit caro chꝛiſti fuerit p ſpūſctm concepta

Om̄m vero in
Quare in ſcriptura ſepiꝫ tribuatꝫ incarnatio x̄bi ſicut in ſupioꝝ tractatū eſt: opatio vere ſit patris r filij r ſpūſſancti: inueſtigatōe dignū nobis videtꝫ: q̄re in ſcriptura ſpūſſancto hoc opus ſepiꝫ tribuatꝫ: r de ipſo chꝛiſto pceptus r natus memoretꝫ. **Nō** em̄ ideo opatio incarnatiōis ſpūſſancto ſepiꝫ tribuitꝫ q̄ eā ipſe ſolus ſine patre ac filio fecerit: ſed qz ſpūſſanctus eſt charitas r donū patris r filij: r ineffabili dei charitate verbū caro factū eſt: r ineffabili dei dono filius dei ſibi vniuit formā ſerui. **Nō** ergo frequēs denotiatio ſpūſſancti ab illo opere patris vel filij ſecluditꝫ: ſed potius vno noiato tres intelliguntꝫ: ſicut ſit ſepe in alijs operibus. **Uñ** Aug. ſup hoc mouēs q̄ſtionem in hūc modū eandē determinat in ench. ita in quies. **Lū** illam creaturā quā virgo cōcepit r peperit: q̄uis ad ſolā pſonā filij p̄tinētem tota trinitas fecerit: neqꝫ em̄ ſepabilia ſunt opa trinitatis: cur in ea faciēda ſpūſſanctꝫ ſolus nomiatus eſt. **An** etiā qñ vnus trium in aliquo opere nominatꝫ: vniuerſa operari trinitas intelligitꝫ: ita vere eſt r exēplis doceri poteſt. **Audiſtis** ppoſitaz q̄ſtionē/ eius demqꝫ ſolutionē vel expoſitionem.

Augustinꝫ Solutio

Quo ſenſu dicatur chꝛiſtus conceptus et natus de ſpūſſancto.

Capitulum II

Sed non eſt in hoc diu
Scius imorandū. **Illud** em̄ mouet q̄ modo dictus eſt chꝛiſtꝫ natꝫ de ſpūſctō: cū filius nullo mō ſit ſpūſſancti. **Quid** dicturi ſumus patrē homis chꝛiſti eſſe ſpūſctm: vt deus p̄ x̄bū genuerit/ſpūſſanctus hoiem: ex q̄ vtraqꝫ ſuba chꝛiſtus vnus eſſet: r dei p̄ris filius fm̄ x̄bū: r ſpūſſancti filius fm̄ hoiem: q̄ eū ſpūſctū tanqꝫ patꝫ eiꝫ de matre virgine genuiſſet. **Quis** hoc dicere audebit: cū h̄ ita ſit abſurdū/ vt nullę ſidelij aures id valeāt ſuſtinere. **Proinde** cū fatemur chꝛiſtū natum de ſpūſctō ex maria virgine: quō nō ſit filiꝫ ſpūſſancti r ſit filiꝫ virginis: cū r de illo r de illa ſit natꝫ explicare difficile eſt. **Proculdubio** nō ſic de illo vt d̄ p̄ſe. **Sic** autꝫ de illayt de matre natus ē. **Nō**

De nō q̄cqd̄ aliq̄ re natiſſet/ et filiꝫ dicit

eſt autꝫ pcedendū q̄cqd̄ de aliq̄ re natiſſet cōtinuo eiꝫſdē rei filiū nūcupandū. **Et** enim omittā aliter de hoie natiſſet filiū: aliter capillum: aliter pediculū r lūbricū: quoz nihil ē filius. **Et** h̄ hec omittā: qm̄ tantę rei deſormiter cōparantꝫ: certe q̄ natiſſent ex aq̄ r ſpūſſancto: non aque filios eos recte q̄ſpiā dixerit: ſed dicuntꝫ filij dei p̄ris/ r matr̄ eccleſie. **Sic** q̄ de ſpūſctō natus eſt chꝛiſtꝫ: nec tñ filiꝫ eſt ſpūſſcti. **Sicut** ecōuerſo non oēs q̄ dicuntꝫ alicuiꝫ filij: p̄ſequēs eſt vt de illo etiā nati eſſe dicantꝫ: vt illi q̄ adoptantꝫ. **Dicuntꝫ** etiā filij gehēne: nō ex illa nati/ ſed in illā p̄parati. **Lū** itaqꝫ de aliq̄ natiſſet aliq̄d: r non ita vt ſit filius: nec ruriꝫ ois q̄ dicit filꝫ de illo ſit natus cuiꝫ d̄z filius. **Profecto** modꝫ iſte q̄ natus eſt chꝛiſtꝫ de maria ſicut: filiꝫ: r de ſpūſſancto nō ſicut filiꝫ: inſinuat nob gratiā dei q̄ h̄o nullis meritis p̄ceditꝫ in ipſo exordio nature ſue q̄ eſſe cepit: x̄bo dei cōpularetꝫ in tantā p̄one vnitate: vt idem eēt filiꝫ dei q̄ filiꝫ hois: r filius hois q̄ filius dei r ſicut in nature humane ſuſceptione fieret q̄dāmodo ipſa gr̄a illi homi naturali q̄ nullū poſſit admittere p̄ctm̄: q̄ gr̄a ideo p̄ ſpūſctm̄ eſſe ſignificata: qz ipſe p̄prie ſic eſt deꝫ vt ſit etiā dei donum. **Per** h̄ ergo q̄ de ſpūſctō eſſe natiuitas chꝛiſti d̄z: qd̄ aliud q̄ ipſa gr̄a dei demonſtratꝫ: q̄ h̄o mirabili r ineffabili modo x̄bo dei eſt adiūctus atqꝫ conneꝫtus: r diuina gr̄a corporaliter repletus.

Non oēs q̄ dicuntꝫ aliꝫ cuiꝫ filij d̄ illo nati ſue

Alia ratio quare dicatur natꝫ de ſpūſſancto.

Poteſt etiā dici chꝛiſtus

fm̄ hoiem ideo natꝫ de ſpūſctō: qz euz fecit. **In**q̄ntū em̄ h̄o ē/ r ipſe factꝫ eſt: vt ait ap̄ls **Cōceptus** q̄ r natus de ſpūſctō eſſe d̄z: nō q̄ ſpūſſctū fuerit virgini p̄ ſemine: nō em̄ de ſuba ſpūſſcti ſemē partus accepit: ſz qz per gr̄am dei r opationē ſpūſſcti de carne virginis eſt aſſumptū qđ verbo eſt vnitum. **Et** i euangelio fm̄ h̄ac intelligētiā legitꝫ de maria/ q̄ inuēta eſt in vtero habēs de ſpūſctō. **Quis** dicti rōnem **Amb.** inſinuās in. ij. li. de ſpūſctō/ ait. **Qđ** ex aliq̄ eſt/ aut ex ſubſtātia/ aut ex poteſtate eius eſt. **Ex** ſubſtātia ſicut filius/ q̄ a patre vel ex patre: r ſpūſſancto qui a patre r filio procedit. **Ex** poteſtate autē ſicut ex deo omnia. **Quō** ergo i vtero habuit maria ex ſpūſſancto? **Si** quaſi ex ſuba: ergo ſpūſ in carnem r oſſa conuerſus ē: nō vtiqꝫ. **Si** x̄o quaſi ex operatione r poteſtate eius virgo concepit/ q̄s neget ſpūſſanctū dominicę incarnationis auctorem.

Gal. 4. 4. Aug. i. ench.

Matt. 1. 1. Amb. in expoſitione dei caroli

Quare apoſtolus dicat chꝛiſtus factum/ cum nos euz eſſe fateamur natum. **Capitulum III**

Roma. 1. a. **S**ed q̄ri p̄ot: cū nos saluatores natū p̄stetamur/cur ap̄ls euz factū dicat ex semine dauid: et alio loco: factū ex muliere: cuz aliud sit fieri/aliud nasci. Aliqd̄ ḡ significauit hoc dicto: qz em̄ nō ab hūano semine, cōgregata est caro dñi in vtero virginis ⁊ corpus effecta/ s̄z effectū ⁊ virtute spūs sancti: ideo ap̄ls dicit factum/nō natū. Aliud ē em̄ semine admixto ⁊ sanguinis coagulo generare. Aliud est nō pmixtione/ s̄ virtute p̄creare: p̄nt em̄ hoies generare filios/ s̄ nō facere. Ecce quare dicit ap̄ls factū ⁊ non natū: ne eius. s. natiuitas ḡ fuit sine virili semine/ nostre s̄llis putaret ḡ p̄ficiē seminū cōmixtione. Ideo aut̄ cum factū diceret: ap̄ls addidit ex semine dauid: ⁊ q̄si non intercessit semē hominis in conceptione virginis: tamē quia ex ea carne christus formatus est ḡ p̄stat ex semine: recte dicit quia factus est.

Ista est distinctio. iij. hui⁹ tertij libri: in q̄ maḡ agit de auctore assumptionis. Et tria facit. Hā p̄mo in q̄rit q̄re opus incarnationis potius attribuat spūsctō q̄ toti trinitati. Sec̄do q̄re christus sit cōceptus de spūsctō: cū tñ nō filius sit spūs sancti. Tertio q̄re ap̄ls dicit pot⁹ christū de muliere fieri q̄ nasci. Primum facit vsq̄ ibi: Sed nō est in hoc. Sec̄m abinde vsq̄ ibi: Sed q̄ri p̄ot. Tertio vsq̄ ad finē distinctiōis. ¶ In speciali in iama ḡlri stat in tribus p̄p̄nibus: q̄ p̄ma ē hec. Licet op⁹ carnalis incarnationis frequenter attribuat spūsctō: ab hoc tñ nō excludit patris ⁊ filij copartio. Hāc magister p̄bas q̄rit: q̄re opus incarnationis spūsctō specialit̄ at̄ribuit in scripturis: cū tñ vt supra dictum est tota trinitas ipsam incarnationē opata sit. Et r̄s̄det scripturā p̄ facere: nō ideo q̄ spūs sanctus solus sit incarnationē operatus: sed q̄ verbū dei factū est caro ex ineffabili charitate ⁊ ineffabili dei dono ⁊ bonitate: q̄ qz spūs sancto appropriant: ideo opus incarnationis sibi specialit̄ at̄ribuit: nec p̄ hoc ab ipso ope incarnationis pater ⁊ filius excludunt: qz in actiōibus essentialibus sub vna p̄sona cetera subintelligunt/ cū opa trinitatis ad extra sunt indiuisa. Quā iniam magister cōfirmat auctoritate beati Aug⁹. in Ench. ¶ Sec̄da p̄positio ē hec. Licet filius dei dicat natus de virgine vt de matre: tñ de spūs sancto non est natus vt de patre. Hāc magister insinuat q̄rit. Cum christus sit natus de spūsctō/ an debeat dici filius spūs sancti. Et arguit p̄mo q̄ nō. Hā ex quo pater eū genuit s̄m q̄ est verbū: s̄ ergo spūsctus eū genuisset s̄m q̄ est hō: christus ex duabus naturis. s. diuina ⁊ hūana cōpositus esset: ⁊ s̄m vnā esset filius vnus: ⁊ s̄m aliā esset filius alterius/ qd̄ est absurdū. In oppositū arguit sic. Hā qz christus natus est de beata virgine/ dicit filius beate virginis: igit a simili: qz natus ē a spūs sancto/ debeat dici filius spūscti. Ad qd̄ r̄s̄dēs magister dicit: q̄ fill⁹ dei nō p̄ot dici filius spūs sancti: qz nō est natus de ipso vt de patre. Sed hñ p̄ot dici filius beate virginis: eo q̄ natus sit de ipsa vt de matre. Quā iniaz cōfirmat p̄ hoc q̄ multa de aliq̄ re nascunt q̄ tñ nō dicunt filij ei⁹: vt pili de capite: ⁊ etiā hi q̄ nascunt ex aq̄ ⁊ spūs sancto in baptisate nō dicunt aq̄ filij s̄z ecclie: ⁊ ec̄uerso multi aliquoz filij dicunt q̄ tñ de ipsis nō nascunt: vt filij adoptiui ⁊ filij gebene: q̄ tñ de ipsis nati nō sunt. Et subdit etiā maḡ duas rōnes q̄re christus specialit̄ dicat natus de spūsctō: q̄ r̄ p̄ma ē hec: qz. s. h̄mōi incarnatio ē donū dei: ad designandū ḡ q̄ nullis p̄cedētib⁹ meritis: s̄z ex solo dei dono copulatio nature hūane cū p̄sona diuina sit expleta: ⁊ s̄m hoc cū christ⁹ dicit natus de spūsctō: s̄z de/ denotat rōnem opis. Sec̄da ē q̄ christ⁹ dicit natus de spūsctō: q̄ virtute ⁊ p̄tate

spūscti illud scriptū ē de virgine q̄ d̄bo vnitū ē: nō sic q̄ spūsctus fuerit seminalis materia: s̄z q̄ fuerit efficiēs causa: ⁊ sic cū christ⁹ dicit natus de spūsctō: s̄z de/ denotat habitudinē cause efficiētis: sic hoies dicunt esse ex deo: nō substantiā/ s̄z potestatiue seu effectiue. ¶ Tertia p̄positio ē hec. Quis christ⁹ natus sit de virgine: pot⁹ tñ d̄z factus q̄ natus/ cū nō sit p̄cept⁹ ex virili semine. Hanc magister insinuat q̄rit. Cur ap̄ls ad Romanos. 1. dicat christū factū ex semine dauid: ⁊ alibi dicit ipm factū ex muliere/ cū tñ nos dicimus christū natū: ⁊ aliud ē nasci ⁊ aliud ē fieri. Ad qd̄ r̄s̄dēs dicit: q̄ ap̄ls tñ dicit christum factū ex muliere: ad ostendendā differentiā p̄ceptiōis sue a cōmuni hominū cōceptiōe. Hā christus rōne sue singularis cōceptiōis habet tā nati q̄ facti rōnē: ex eo q̄ sola opatiōe spūscti in vtero virginis formabat. Ceteri aut̄ hoies habēt solā rōnē nati ⁊ nō facti: qz caro eoz virtute virilis seminis formā in vtero: q̄re etiā hoies dicunt filios generare ⁊ non facere. Et subdit q̄ ap̄ls dicit christū factū ex semine: nō ideo qz semē hoies eius cōceptiōi interuenit: s̄z qz ex carne virginis que ex semine dauid venit/ caro christi formata fuit. Et tantum in speciali.

¶ Si p̄sona vel natura p̄sonam vel naturā assumpsit: et si natura dei in carnata sit. ¶ Ca. I a

Distinctio V et habet. 3. ca. cum eorum. 6. De mō vniēdi diuinā et hūanā naturā in christo s̄m filij dei assertionē ostendēs q̄ illa vnio est in p̄sona. ¶ Distinctio V et habet. 3. ca. cum eorum. 6. De mō vniēdi diuinā et hūanā naturā in christo s̄m filij dei assertionē ostendēs q̄ illa vnio est in p̄sona. ¶ **R**eterea inquiri oportet: cū ex p̄missis cōstet verbū dei carnē ⁊ animā simul assumpsisse in vnitate p̄sonę/ qd̄ hor̄ potius p̄cedendū sit. s. q̄ p̄sona p̄sonā/ vel natura naturā/ vel p̄sona naturā/ vel natura p̄sonā assumpsit. Et an ita cōueniat dici diuinā naturā esse incarnatā: sic de incarnatus/ ⁊ verbū incarnatū sane dicitur. Hec inq̄s̄tio siue q̄rēdi ratio/ iuxta sacrarū auctoritatū testimonia/ partim ip̄licita atq̄ p̄plexa: partim vero explicita est ⁊ apta. ¶ Tertū est em̄ ⁊ sine ambiguitate vey q̄ nō natura p̄sonā/ nec p̄sona p̄sonā/ sed p̄sona naturā assumpsit: qd̄ sanctorū subditis cōprobaf̄ testimonijs/ ⁊ astruif̄ documētis. Ait em̄ Augustinus in li. de fide ad Petrū. De vniēditōe dū cōcipet/ veritatē carnis accepit ex virgine: ⁊ cū nasceret/ integritatē virginitatē seruauit in matre. Et paulo post. Sic de hūanā naturā in vnitate p̄sonę suscepit: q̄ se humiliās p̄ misericordiā incorrupte virginis vtey ex ea nasciturus impleuit. Formā ḡ serui. i. naturā seruī in suā accepit ille de p̄sonā. Itē. Deus verbū nō accepit p̄sonā hoies/ s̄ naturā. Itē. Dei fili⁹ vniēdit⁹ vt carnē hoies animāq̄ mū daret susceptiōe carnis animeq̄ rōnalis/ incarnatus ē. Hic alijsq̄ plurib⁹ auctoritatib⁹ euidenter ostendit: nō natura p̄sonā/ nec p̄sona p̄sonā/ sed p̄sona naturā accepisse. De q̄r to vero q̄s̄tionis articulo: vtrū. s. natura naturā assumpsit: scrupulosa etiam inter doctos q̄s̄tio est. Quia ⁊ in hoc plurimū dissentire vident: q̄ auctoritate p̄clari alijs doctores in sacra pagina extiterunt: nec tñ alij ab alijs/ verūctiā idem seipsis dissonare vt

Distinctio V et habet. 3. ca. cum eorum. 6. De mō vniēdi diuinā et hūanā naturā in christo s̄m filij dei assertionē ostendēs q̄ illa vnio est in p̄sona.

De illa q̄s̄tio operata est

Augustinus

Phil. 2. a.

De pte q̄s̄tionis perplexa.

811 Liber III Capitulum I

denf: sicut subiecta capitula docent. Legit em in concilio Toletano. viij. traditum sic. Solu verbu caro factu est: et habitauit i nobis. Et cu tota trinitas opata sit formatio/ ne suscepti hois: qm inseparabilia sunt opa trinitatis: solus tm filius accepit homine in singularitate psonae no in vnitae diuie nature. i. qd est propriu filij/ no qd comune est trinitati. Ide in concilio. xj. Toletano. Uni substantie credimus deu patre et filiu et spiritus scilicet: no tm dicim vt huius trinitat/ vnitae marie virgo genuerit: sed tm filiu/ qd solus natura nostra in vnitae sue psonae assu/ psit. Incarnatione quoq huius filij dei tota trinitas operata esse credenda est. Solu tm filius forma serui accepit in singularitate psonae. hinc insinuari videt/ q persona tm natura/ no natura naturam assumpsit. Si em qd comune est trinitati non accepit homine: ergo no natura diuina qd comune est tribus psonis. Qui videt obuiare qd Auguf. ait in li. de fide ad Petrum. Nec diuinitas (in qd) christi aliena est a natura patris: fm illud: In principio erat verbu: nec humanitas eius aliena est a natura matris: fm id qd verbu caro factu est. Illa em natura qd semper genita manet/ ex patre natura nostram sine pcto suscepit: vt nasceretur ex virgine. Hac auctoritate videt/ q diuina natura humana suscepit. Ubi vehemeter moueri possum/ q ea genitam eternalit ex patre dicit/ nisi forte natura p psona hic accipiat: alioquin si dixerim natura tribus psonis comune genita esse/ occurrunt nobis ex aduerso q in tractatu de trinitate differimus: vbi diximus no natura natura/ sed psona personam genuisse. Quia si natura genuisset natura/ cu vna eadeg sit natura trinitatis: eadem res seipam genuisset. Quod Aug. fieri posse negat. Sed alibi certu reperimus documentu/ quo natura natura assu/ psisse monstrat. Ait em Aug. in. j. lib. de tri. Ca. ii. Etiam seipso christus factus est minor/ forma serui accipiens. Neq em sic accepit forma serui/ vt amitteret formam dei: in q erat equalis patri: vt et in forma serui et in forma dei idem ipse sit vnigenitus filius patris: qz forma dei accepit formam serui. Si aut forma dei formaz serui accepit/ sine dubio natura natura accepit. Forme em nomie natura significat: vt Aug. euidenter docet in lib. de fide ad Petru. Lu (inquit) de christo audis/ qz in forma dei erat: oportet te agnoscere firmissimeq tenere in illo forme noie naturalem plenitudinem debere intelligi. In forma dei ergo erat: qz in natura dei patris semper erat/ de qua natus erat. Hylarius quoq in xij. li. de tri. ita ait. Esse in forma dei/ no alia

intelligetia est/ q in dei manere natura. Dicitur dicisti noie forme intelligentia fieri nature at audisti q forma dei forma serui suscepit. Un sequens est/ q natura diuina naturam humana suscepit. Qd etiam hiero. in explanatione fidei euidenter insinuat inueniens. Passus est filius dei no putatiue/ sed vere: fm illud: Passus est qd pati poterat. i. non fm illa substantia q assumpsit: sed fm illaz q assumpta est. Ex quo apparet diuina substantia assumpsisse humana. Ex verbis aut Aug. supius positis adhibita diligentia inueni videt solu verbu carne factu: et natura solu suscepisse humana/ et diuina naturam eandem accepisse. Ait em, Trinitas nos sibi reconciliauit per hoc/ q solu verbu carne ipa trinitas fecit. In quo sic veritas incomutabilis manet diuinae humaneq nature: vt si cut vera semp est eius diuinitas/ qua de patre habet: ita vere semp et incomutabilis ei sit humanitas qua sibi vnitam summam diuinitas gerit. Ecce et solu verbu dixit carnem factu: et humanitate diuinitati vnitam. Ideo quoq superius dixit seruilis forma a solo filio susceptam/ quam tota trinitas fecit. Itaz facile est agnoscere/ q diuersa et multiplicia sup qstione pposita auctores tradiderunt. Ideoq posteriores ea legetes/ varias atq contrarias ex predictis occasione sumetes promit sententias.

Quid de hoc tenendum sit. b
Nos autem ois mendacii et
 contradictionis nota a sacris paginis seculdere cupientes: orthodoxis patribus atq catholicis doctoribus nulla praeue intelligentie suspitione notatis sentim/ dicetes et psona filij assumpsisse natura humana: et naturaz diuina humane nature in filio vnitaz: eaq sibi vnisse vel assumpsisse. Un et vere incarnata dicit. Qd do dicit sol filij formam serui accepisse/ p hoc no excludit diuina natura ab exceptioe seruilis forme: sed alie due psonae pater scz et spiritus scs. Itz et illud aliud scz id qd est propriu filij no qd comune est trinitati/ hoiem accepit: sic oportet intelligi. i. ppe in hypostasi filij/ no in tribus coiter psonis: diuina natura humana natura sibi vniuit. Qui sensus ex vrbis Joannis Damasceni confirmat: q tota diuina natura i vna hypostaseon incarnata esse euidenter asserit/ dicit. In humanatione dei vbi aim oem et pfecta natura deitatis in vna ei hypostaseon incarnata esse. i. vnitam humane nature et non parte part. Omni em humane nature aimus ee vnitam oem deitatis natura vel subam. Itz eadem natura in singula hypostaseon. i. psonaz: et quid dicim/ natura vbi incarnata

De Toletano concilio b ponit ea qd inui videt natura no accepisse naturam

De ponit ea q bus pbat no accepisse naturam

De ponit ea q bus pbat no accepisse naturam

De ponit ea q bus pbat no accepisse naturam

De ponit ea q bus pbat no accepisse naturam

Quid forme noie intelligat

Hylari

Hieronimus

Augu. de fide ad petru ca. i. in fine

Determinatio auctorum

Joannes damasceni

esse fm beatos. s. fm Athanasium z Cyrillum/ deitate dicimus esse unita carni: et vna natura dei verbi incarnata pstemur. Verbum autem z qd comune est substantie possidet: z qd pprietatis est habes hypostaseos. i. psona. Ex his manifeste ostendit q natura diuina incarnata est. Unde z eadez vere dicit suscepisse humanam naturam.

¶ An diuina natura debeat dici caro facta. ¶ Caplm II

Sed qrit: vtru eade diuina natura debeat dici caro facta/ sicut verbu dicit caro factu. Si em idem est incarnari quod est carnem fieri: videri pot ita debere dici q sit caro facta sicut dicit incarnata. Ad quod dicimus: qz si illud dictum in sacra scriptura reperiret/ ex eadez intelligentia acciperet qua cu dicit incarnata. Sz quia illud auctoritas subtrahit: atq locutionis modus nimia videtur facere expssione/ si natura diuina diceret caro facta: melius silere hoc puto vel negare/ qz temere asserere: ne si illud dicat/ puerilitas nature in natura significari putet. Ex pmissis indubitabiliter pstat q psona verbi siue natura hominis natura. s. carne z anima assumpsit sed non psona hois. Si autem natura diuina natura hois accepit: qre non dicit facta homo vel esse homo/ sicut verbu dei. Ad quod dici pot q dei filius dicit factus homo vel esse homo: no solu qz hominem assumpsit/ sed qz ipsum in unitate et singularitate sui et psona accepit. Natura autem diuina hominem quidem accepit. i. hois forma sibi vniuit: sed no in singularitate z unitatem sui. Seruata em pprietate ac diuersitate duarum naturarum psona singularitas extitit. Ideo qz no sic dicit diuina natura esse homo vel facta homo/ sicut dei filius. Quidam tamen indifferenter vtruqz concedunt.

¶ Quare non accepit psonam hominis/ cu hominem accepit.

Ideo vero no psonam hois assumpsit: qz caro illa et anima illa no erant unita in vnam personam quam assumpsit: quia non ex illis constabat personam/ quando illis unitum verbum est. Nam sibi inuicem sunt unita simul cu verbo. Altera tm vnione inuicem unita sunt illa duo. s. anima z caro: alia vnione verba unita sunt. Quia alia est vnio anime illius ad carnem: z alia est vnio verbi ad animam illam z ad carnem. No ergo accepit verbu dei psonam hominis/ sed naturam: qz no erat ex carne illa z anima illa vna composita psona qua verbu accepit: sed accipiendo vniuit/ z vniendo accepit.

¶ Contra hoc opinio q probare quidam voluit psonam accepisse personam. ¶ Caplm III

Non ita quibusdam opponitur q psona assumpsit psonam. Persona enim est substantia rationalis individue nature: hoc autem est anima. Ergo si anima assumpsit z psonam: qd ideo no sequitur: qz anima no est psona qm alij rei unita est psonaliter/ sed qm p se est: absoluta enim a corpore persona est/ sicuti angelus. Illa autem anima nunquam fuit/ quin esset alij rei coniuncta. Ideo qz no ea assumpta/ psona est assumpta. Aliter qz nuntur pbare verbu dei assumpsisse personam: qz assumpsit aliquem hominem. Assumpsit enim iesum christum: ergo aliquem hominem. Quod autem hominem iesum christum assumpsit: Aug' in expositione symboli sub anathemate tradit/ dicens. Si quis dixerit atq crediderit hominem iesum christum a filio dei assumptum non fuisse anathema sit. Qui etiam in pluribus scripturere locis homini vti locutionibus. Ille homo a verbo dei est assumptus. Ille homo factus est christus. Et ppheta de homine christo loquens deo ait. Beatus quem elegisti z assumpsisti etc. Ex quibus consequi videtur: q aliquis homo assumptus sit a verbo: z ita psona a psona sit assumpta. Sed qz hoc nefas est dicere aut sentire/ premissa locutiones eiusque similes fm hanc intelligentiam sane accipi debent: vt homo christus/ siue homo ille/ siue quidam homo dicat assumptus a verbo/ siue vnitus verbo: no qz hois psona sit assumpta v' unita verbo/ sed qz illa anima z caro illa assumpta sunt et unita verbo/ in quibus subsistit psona dei z hois: vt ad hois naturam/ non ad psonam respicias: cu assumptum vel unitum: vel quendam vel aliquem in homini locutionibus scriptura commemorat. Quocirca cu querit sine pposita auctoritate/ an aliquis vel quidam sit assumptus a verbo/ vel vnitus verbo/ sine distinctione intelligentie: no est hic reddenda responsio: qm multiplex premissa est questio: si instantie qretis ita fiet determinatio: si de hominis psona queris/ respondeo: non: si de hominis natura/ dico: est.

Nota si filius assumpsisset hominem siue psonam/ ille homo pns esset qz assumeret: qd falsum est. Et pterea si psona assumpsisset/ tunc vel due psonae essent in christo: vel vna alia assumeret: qd vtruqz falsum est. Dicit tm in scilio Riceno: q psona psona assumpsit: ex eo q humanitas christi p se psonam constituit/ si non fuisset unita digniori. Et nota q triplex distinctio erigit ad esse psonae. s. distinctio singularitatis: fm qz quilibet res sua singulari essentia differt ab alia. Et naturalis. Tertia communitatis z excellentie siue dignitatis. Propter pmi vniuersale no est psona. Propter scdm/ anima no est persona. Propter tertiu/ christus in qtu homo no est psona: qz dignior forma est in christo/ fm qua est psona. Si autem obiecit: Filius dei fuit concubilis humanitati: q no est psona. Dicendum q illa comunicabilitas no est nature/ sz gratie.

Alia pbatio.

Ps. 64. a. Ratio detinens pmissas locutiones.

Addi. henrici de vrimaria.

Ratio

Ratio

Liber III Capitulum I

Ista est... huius tertij libri: in q magr... tate nature assumpte/ r auctore assumptionis/ mouet r...

hoc q magister dicit aiam esse psona/ no tenet a moder...

De intelligentia haru locutionu deus factus est ho: deus est ho: an...

Ex premissis au... te emergit qstio plurimu coti...

Distin. VI. habet. 3. ca. cum cor. 6. De mo vni...

Hec opinio no sustinet in scholis vt p petitionem.

Quorundam sententia refert. b Aliq eni dicunt in ipsa ver...

Addi. henri ci de vima

Auctoritates ponit quibus mu...

Et ne de suo sensu tantum

loq̄ putent̄ hāc sniaz pluribus muniūt testi
 monijs. **Aug⁹** in li. de tri. **Luz** legit/
 verbū caro factū est: in x̄bo intelligo veruz
 dei filiū: in carne agnosco veruz hoīs filiuz: z
 vtrūq̄ simul vnā psonā deū z hominē inef/
 fabilis gratiē largitate piunctū. **Idē** in **En/
 chi.** **Christus** iesus deus de deo est: hō autē
 natus ē de spūs sancto ex maria x̄gine. **Utra**
 q̄ substātia diuina et hūana filiū ē vnicus
 dei patris omnipotētis/de q̄ pcedit spūsā/
 ctus vtrūq̄ vnus: sed aliud ppter verbū/et
 aliud ppter hominē: nō duo filiū deus z ho/
 mo/sed vnus dei filiū. **Deus** sine initio: ho/
 mo a certo initio. **Idē** in eodē. **Quid** natu/
 ra humana in christo hoīe meruit/vt in vni/
 tatē psonę vnici filiū dei singulariter assum/
 pta esset. **Quę** bona volūtas/q̄ bona opa p/
 cesserūt: q̄bus mereret iste homo vna fieri p/
 sona cū deo. **Idē** q̄d antea fuit homo: z hoc
 ei singulare bñficiū pstituz est/vt singularit̄
 pmereret deū. **Idē** ex q̄ homo esse cepit:
 nō aliud cepit esse homo q̄ dei filiū/et hic
 vnicus: z ppterea dei verbum: qz est ab illo
 suscepta caro: facta est vtrūq̄ deus: vt quem
 admodū vna est persona q̄libet homo/ani/
 ma. s. rōnalis z caro: ita sit christus vna pso/
 na/verbū z homo. **Idē** sup **Joannē.** **Agno/
 scamus** geminā substantiā christi/diuinā. s.
 qua equalis est patri: z humanā qua minor
 est patre: vtrūq̄ autē simul nō duo/sz vnus
 est christus: ne sit q̄ternitas nō trinitas de.
Ac p hoc christus ē deus/aia rōnalis et ca/
 ro. **Idē** q̄ in li. de p̄destinatiōe sc̄tōz. **Ille**
 hō vt a verbo patri coēno in vnitatē psonę
 assumptus filiū dei vnigenitus esset: vnde
 hoc meruit/q̄d bonū eius p̄cessit: vt ad hāc
 ineffabilē excellentiā pueniret. **Faciente** ac
 suscipiēte deo verbo: ipse homo ex quo esse
 cepit/filiū dei vnicus esse cepit. **Idē** homo
 quicūq̄ ita gratia sit christianus: sic gratia
 homo ille ab initio factus ē christus. **Idē** in
 li. xij. de tri. **Gratia** dei nobis in hoīe chri/
 sto cōmēdat. **Quia** nec ipse vt tāta vnitatē
 deo vero p̄iunctus vna cum illo psona filiū
 dei fieret/vllis est p̄cedētibus meritis assecu/
 tus: sed ex q̄ hō esse cepit/ex illo ē z de.
Uñ
 dictū est: **Verbū** caro factū est. **Thylarius** q̄
 in. x. li. de tri. ait. **Christū** nō ambigim⁹ esse
 deū veruz: neq̄ rursus filiū hoīs ex anima z
 corpe p̄stitisse ignoramus. **His** alijsq̄ aucto/
 ritatibus vtunt̄: q̄ hominem quendā ex aia
 rōnali z carne cōpositū dicūt deū factū: sed
 gratia nō natura. **Sola** enī gratia habuit il/
 le homo: nō meritis vel natura/vt esset de⁹
 siue dei filiū: vt haberet omnē sciaz z potē
 tiā quā habet verbū/cū q̄ ē vna psona. **Hec**
 tñ in superioribus legit̄/q̄ hō ille sit vnā pso/

na cum verbo et sit ipsum verbum: sed etiā
q̄ anima rationalis z caro eadem persona z
christus sit et deus.

Aliorū sentētia. **Ca. II**

Sunt autē et aliq̄ istis
in pte p̄sentit̄: sed dicūt hominē il/
lū nō ex aia rōnali et carne tñ: sz ex
hūana z diuina natura. i. ex tribus substan/
tijs: diuinitate/carne anima cōstare: z hūc
iesum christum fatent̄ et vnā psonam tñ
esse: ante incarnationem vero solummodo
simplicem/ sed in incarnatione factā com/
positam ex diuinitate et humanitate.

Hec opinio q̄ cōis est z celebris/dicit̄: q̄ fili⁹ nō ac
cepit hominem/sed humanam naturam.

Addi. henric⁹
de vulturaria.

Hec est ideo alia psona q̄ p̄us: sed cum
p̄us esset dei tñ psona/ i. incarnatiōe facta ē
etiā hoīs psona: nō vt duę essent psonę/sed
vt vna z eadē esset psona dei z hoīs. **Per**so/
na ergo q̄ prius erat simplex z in vna tñ na/
tura existēs: in duabus z ex duabus subsistit
naturis: z psona q̄ tñ deus erat/facta ē etiā
verus hō: subsistēs nō tñ ex anima z carne/
sed etiam ex diuinitate: nec tñ psona illa de/
bet dici facta psona/q̄uis dicat̄ facta perso/
na hoīs. **Facta** est igit̄ illa psona (vt q̄busdā
placet) q̄dā subsistēs ex anima z carne: sed
nō est facta psona/vel substantia/vel natu/
ra: z inq̄stū est illa subsistēs/cōposita ē: inq̄/
tum autē verbum est/ simplex est.

Auctoritates etiā ponit quę hāc
proband sententiam.

De hoc Aug⁹ in libro sen

tē. **psperi** ait: **Ad** odis oibus approbare p̄tē
dimus sacrificium ecclesię duobus consta/
re: duobus confici: visibili elementorū spe/
cie: z inuisibili domini nostri iesu christi car/
ne z sanguine: sacramento z re sacramenti:
id est corpore christi sicut christi psona con/
stat: z conficitur ex deo et homine: cum ipse
christus verus sit de⁹ et verus homo. **Quia**
omnis res illaz rerum naturam z veritatem
in se p̄tinet ex q̄bus p̄ficiē. **De** hoc eodē **Jo**
annes Damascen⁹. **In** dño nostro iesu chri/
sto duas quidē naturas cognoscimus: vnā
autē hypostasim ex vtrūq̄ cōpositam: **In**
carnatus est ergo christus ex virgine assu/
mens primitiaz nostre massē: vt ipsa extite/
rit in carne hypostasis: que dei verbi hypoz/
stasis composita et facta fuerit: que prius
simplex erat verbi hypostasis. **Composita**
vero ex duabus perfectis naturis/ deitate z
humanitate: et ferat ipsa diuine verbi dei fi/
liatiōis caracteristicū z determinatiuū idio/
ma/ s. m q̄ diuisa est a p̄re et spūsctō: z carnis
characteristica z determinatiua idiomatica:
s. m q̄ differat a matre et reliq̄s hoībuz. **Idē:**

Jo. Damasc.

Libe III Capitulu III

Una hypostasim filij dei cõstemur in dua- bus naturis pfecte se habetib⁹/ deitat⁹/ z hu- manitatis: z incarnatã eẽ eadẽ hypostasim z has duas naturas custodiri z manere in ipso post vnionem nõ seorsum/ z fm partes ponetes singulã: sed vnitas inuicẽ in vnaz cõpositã hypostasim: substantialẽ em̃. (in d⁹/ mus) vnionẽ. s. verã z nõ fm phantasiã: sub- stantialẽ aut nõ duabus naturis pficiẽtib⁹ alterã. s. vnã cõpositã naturã: sed vnitas in- uicẽ in vnã hypostasim cõpositam filij dei/ z manere eandẽ substantialẽ differẽtiã deter- minamus. Q̃ creabile mansit creabile: z q̃ increabile/increabile: z mortale/mortale: et imortale/imortale: z circũscriptibile/ circũ- scriptibile: z incircũscriptibile/incircumscri- ptibile: z hoc q̃dem refulget miraculis. De

Augustin⁹

hoc etiã Aug. in li. de trini. ait. Quẽadmo- dũ fm deitatẽ vnã est patris filijq; natura: ita etiã iurta humanitatẽ/eadẽ est matris/ filij vnã natura. Ex vtraq; g̃ substantia z di- uinitatis z humanitatis vnus atq; idẽ est deus: dei z hois filius iesus christus: vt ve- rus deus/ ita etiã hõ verus. Idẽ etiã in lib.

Ca. 13.

xiij. de tri. Sic deo cõiungi potuit humana natura: vt ex duabus substantijs fieret vnã psona. Ac per hoc iam est ex trib⁹: deo/ ania z carne. His alijsq; pluribus auctoritatib⁹ se muniunt: qui dicunt personã christi com- positã esse vel factã siue cõstantẽ ex duab⁹ naturis/ siue ex tribus substantijs.

¶ Tertia aliorũ sentẽtia. ¶ Ca. III f

Hec opinio tã- q̃ heretica ab oib⁹ reprobat

Sunt etiã alij qui in in- carnatione verbi nõ solũ psonam ex naturis cõpositã negant: verũ etiãz hoiem aliquẽ siue etiã aliquã substantiã ibi ex aia z carne cõpositã vel factã diffitẽtur.

Ad d. henrici de vmaria

Magister ponit hic tres opinões circa in- carnationẽ filij dei. Prima dicit q̃ christus assumpsit hominẽ. Secũda dicit naturã ho- minis scz corpus z animã. Tertia dicit q̃ assumpsit cor- pus z animã: nõ vt partes sui/ sed vt habitũ z vestẽ sui. Prima opinio dicit q̃ christus inquantũ hõ est aliqd. Idẽ dicit scda. Tertia dicit q̃ christus fm q̃ hõ/ nõ est aliqd: sed aliquo mō se habẽs. Prima opinio nõ su- sinef in scholis/ vt ppetitionẽ. Scda pcedit ab oibus. Tertia ab omnibus tanq̃ heretica reprobat.

¶ Sed si illa duo scz animã z carnez verbi psonã vel nature vnita esse aiunt: vt non ex illis duobus vel ex his trib⁹ aliq̃ natura vl psona fieret/ siue cõponeret: sed illis duob⁹ velut indumẽto verbũ dei vestiref/ vt mor- taliũ oculis pgruenter appareret. Qui ideo dicit verus factus hõ: qz veritatem carnis z anime accepit. Que duo etiã in singularita- tẽ vel vnitatẽ suẽ psonã accepisse legit: non quia illa duo/ vel aliqua res ex illis compo- sita sit vnã psona cũ verbo/ vel sit verbum: sed qz illis duobus accedentibus verbo nõ

est personaz numerus auctus vt fieret qua- ternitas in trinitate: z qz ipsa psona verbi q̃ prius erat sine indumẽto/ assumptioẽ indu- mẽti non est diuisa vel mutata: sed vnã ea/ demq; imutata permansit. Qui fm habitũ deũ z hominẽ factũ dicunt: accipiẽdo enim hominẽ/ dictus est deus: factus est hõ: z p- pter acceptũ hominẽ dicit deus vere eẽ hõ: z ppter assumẽtẽ deũ dicit homo esse de⁹. Nã si essentialiter (inquiũt) illi deus esse hõ vel hõ esse deus intelligeret: tunc si deus as- sumpsisset hoiem in sexu muliebri: z mulier essentialiter deus esset/ z ecõuerso. At potu- it deus assumpsisse hoiem in sexu muliebri: potuit ergo mulier esse deus/ z econuerso.

Grego. sup Ezechielẽ

¶ Auctoritates inducit quib⁹ hec sententia roboratur.

¶ Ne aut et isti de suo sensu

influre videant/ testimonijs in mediũ pro- ductis: qd̃ dicũt/ pfirmant. Ait em̃ Aug⁹ in lib. de gratia noui testamẽti. Sicut non au- get numerus psonaz/ cũ caro accedit aie vt sit vnus homo: sic non auget numerus pso- naz cum hõ accedit verbo: vt sit vn⁹ homo christus. Legit itaq; deus hõ/ vt intelliga- mus huius psonẽ singularitatẽ: nõ vt suspi- cemur in carnẽ mutatã diuinitatẽ. Idẽ qz tractans illud verbum apli. Habitu inuen- tus est vt homo: manifeste ostendit deũ/ di- ci factũ esse hominẽ: vel esse hominẽ fm ha- bitũ. In lib. lxxxiij. q. ita inquiens. Adultis modis habitũ dicimus: vel habitũ animi/ sicut disciplinẽ perceptionẽ vsu firmatã: vl habitũ corporis: sicut dicimus aliũ alio vl lidiorẽ: vel habitũ eoz/ q̃ membris accõmo- danf extrinsecus: vt cũ dicimus aliquẽ ve- stitũ vel calciatũ: z hmõi. In oibus generi- bus manifestũ est in ea re dici habitũ q̃ acci- dit vel accedit alicui: ita vt eam possit etiã non habere. Hoc aut nomen ductũ est ab il- lo verbo quod est habere. Habitus ergo in ea re dicitur/ q̃ nobis vt habeat/ accidit vel accedit. Verũtamẽ hoc interest: quia qdaz eoz que accidunt vel accedunt: vt habitus faciant/ nõ mutant: sed ipã mutant in se in- tegra z incõcussa manentia: sicut sapientia accedens homini non ipsa mutat/ s̃ homi- nẽ mutat: quẽ de stulto sapientẽ facit. Que dã nõ sic accidunt vel accidunt/ vt mutant z mutant: vt cibus qui amittens speciẽ suã in corpus vertit: z nos cibo refecti/ ab exili- tate atq; languore in robur atq; valentiam mutamur. Tertiu gen⁹ est/ cũ ea q̃ accidunt vel accedunt: nec mutant ea qbus accidunt/ nec ab eis ipsa mutant: sicut anulus post⁹ in digito: qd̃ gen⁹ rarissime repit. Quart⁹ gen⁹ est: cũ ea q̃ accidunt vel accedunt/ muta-

Augustin⁹

Phil. 2. 4.

Prima spe- cies habit⁹

Scda

Tertia

Quarta spe- cies pgruẽ huius cõparat⁹

tur: nō a sua natura / s̄ aliā sp̄z r formā acci-
piūt: vt ē vestis q̄ deiecta atq; deposita nō
habet eā formāz quā sumit induta. Induta
enī mēbris accipit formā quā nō habebat ex
uta: qd̄ gen^o cōgruit huic cōpariōi. De em̄ si
lius semetipm̄ exinanituit nō formā suā mu-
tās / s̄ formā serui accipiens: neq; p̄sus aut
trāsmutat^o in hominē amissa incōmutabili
stabilitate: s̄ in similitudine hominū factus est
ipse susceptor: vey hominē suscipiēdo: habi-
tu inuētus ē vt hō. i. habēdo hominē inuen-
tus est vt homo: non sibi / s̄ eis q̄bus in hoīe
apparuit. Q̄ autē dicit vt hō: veritatē expri-
mit: noīe q̄ habit^o satis significauit ap̄s q̄li-
ter dixerit in similitudine hominum factus: qz
nō trāfiguratiōe in hominē / s̄ habitu fact^o
est: cū indutus ē hominē quē sibi vnies qd̄
modo atq; p̄formās / immortalitati eternitati
q; sociaret. Non q̄ oportet intelligi mutatū
esse verbū susceptiōe hoīs: sic nec mēbra ve-
ste induta mutat^o: q̄uis illa susceptio ines-
fabilis susceptū / suscipiēti copularet. His x̄-
bis apte innuere videt Aug^o deū dici factū
hominē fm̄ habitū. Qui etiā ip̄s^o incarnati-
onis modū volēs exp̄mere q̄rētibus in. iiii.
li. de tri. ait. Si q̄rit icarnatio quō facta sit:
ip̄m verbū dei dico carnē factū. i. hominem
factū. Nō tñ in hoc q̄ factū est / p̄uersuz atq;
mutatū: s̄ carne / vt carnib^o cōgruēter appare-
ret indutū. Ita sane factū vt ibi sit nō tñ x̄-
bū dei r hoīs caro / sed etiā rōnalis hoīs aīa.
Atq; hoc totū r deus dicat^o p̄pter deū: r hō
p̄p̄t hominē. Qd̄ si difficile intelligit: mens
fide purget a pct̄is abstinēdo r bona operā-
do: difficilia enī sūt hec. Idē in li. de fide ad
Petrū. Dei filius cū sit deus et̄nus r verus /
p̄ nobis factus est hō verus r plenus. In eo
verus: qz verā habet ille deus humanā na-
turā. In eo vero plenus: qz r carnē humanā
suscepit r animā rōnalē. Itēz. Nō aliud fuit
illa dei summi susceptio vel exinanitio / nisi
forme seruilis. i. nature humane susceptio.
Utraq; ē est in christo forma: qz vtraq; ve-
ra r plena est in christo substātia / diuina. s. r
hūana natura. Idē in lib. 5. Maximinū. Cū
esset p̄ seipm̄ inuisibilis: visibilis in hoīe ap-
paruit: quē de femina suscipe dignatus est.
Idē in eodem. Nos christū dñm vey homi-
nē suscepisse credimus: r in ip̄so visibilis in-
uisibilē hoībuz apparuisse. In ip̄so inter ho-
mines p̄uersatū fuisse. In ip̄so ab homibus
hūana ptulisse. In ip̄so hoies docuisse. Ihy-
larius qz in. x. li. de tri. ait. Quō dei filius na-
tus ex maria ē / nisi q̄ verbū caro factū est. s.
q̄ filius dei cū in forma dei esset / formā serui
accepit. Cū tñ eundēq; nō dei defectiōe / s̄
homis assumptiōe p̄fitemur: r in forma dei
p̄pter naturā diuinā: r in forma serui ex cō-

ceptione sp̄s sancti fm̄ hoīs habitū repertū
fuisse. Nō fuit habitus ille tñ hominis / sed
vt hoīs: neq; caro illa caro pct̄i / fm̄ similitudi-
ne carnis pct̄i. Audist^o tres fm̄ diuersos po-
sitas snias: et p̄ singulis inducta testionia.

Roma. 8. 3

Ista est distinctio. vi. hui^o tertij libri: in q̄ mgf
post q̄ egit de filij dei incarnatione. s. de
p̄ditiōib^o p̄stitutiōib^o actū vnionis / incipit agere de p̄di-
tionib^o actū vnionis p̄sequētib^o. Et circa hoc tria facit in
hac r in sequēti distinctiōe. Nā p̄mo ponit quinq; q̄stio-
nes. Secdo recitat varias opiniones. Tertio dat q̄stio-
nū motaz solutiōes. Primū facit vsq; ibi: Alij autē di-
cūt. Secdm̄ ab inde vsq; ad finē distinctiōis. Tertiu^o hō
facit p̄ totā sequentē distinctiōe. ¶ In speciali senten-
tia maḡi stat in trib^o p̄pōnib^o: qz p̄ma ē hec. Ad hōmōi
q̄stioes. s. an de^o fact^o est hō / vel hō fact^o sit deus: r p̄siles
difficilē p̄t dari r̄siones. Nāc maḡi p̄bas dicit: q̄ ex
dictis p̄cedētib^o emergūt q̄stiones difficiles r dubie. qz
p̄ma ē hec. Cū dicit^o filij dei fact^o ē hō: r de^o ē hō: r hō est
de^o: Atq; deus factus ē aliqd̄ / vel aliqd̄ dicat^o esse deus.
Secda ē: Atq; hō possit dici: hō factus ē de^o: sic hō dicit^o
ecōuerso: De^o hō factus ē. Et r̄idet dicēs / q̄ difficile est
ad hōmōi q̄stiones r̄dere: cū multi doctores videant in
eaz solutiōib^o discordare: r sic dimittit eas absq; vltē-
riori r̄sione vsq; ad distinctiōe sequentē. ¶ Secda p̄-
positio ē hec. Tres sunt antiquoz opinioes de et̄ni ver-
bi incarnatione. Nāc maḡi recitaz nō discit^o / s̄ eaz dis-
cussioes legētib^o derelinq̄t. Quaz opinioenū p̄ma dicit /
q̄ aīa r corp^o christi ordine nō t̄pis / s̄ nature p̄us fuerūt
ad inuicē vnita ad p̄stituentū hoīez: r sic hō ex eis dē cō-
stitutus fuit a verbo assumptus: r qz hō ē nomē supposi-
ti: ideo opinio dicit duo supposita esse in christo: vnū cre-
atū qd̄ est hō subsistēs in natura hūana: aliud increatū
verbū subsistens in natura diuina: r q̄uis sic in christo
ponat duo supposita: in ip̄so tñ nō ponit nisi vnā p̄sonā:
qz suppositū creatū. s. hoīs nō dicit esse p̄sonā: illa ē cau-
sa q̄ p̄sona dicit suppositū ad dignitatē p̄tinēs. Cū igit
suppositū creatū in christo sit vnitū supposito diuino seu
digniori / p̄sonitas in christo solū accipiēda ē a supposi-
to digniori. s. diuino r nō hūano. Itē ista opinio dicit:
q̄ p̄p̄tetas vnus suppositi in christo nō dicit^o de altera
ad solute / s̄ tñ cū qd̄a reduplicatiōe. Ita fm̄ istā opini-
onē tales p̄pōnes nō sunt p̄cedēde. Itē hō demonstrato
christo ē eternus / nisi addat^o in q̄tū deus: r s̄ ista: Itē
hō ē mortū demonstrato eodē: nisi addat^o in q̄tū hō. Itē
opinio hec dicit q̄ p̄sona verbi nō fuit magis cōposita
post incarnationē verbi q̄ ante: cū hō assumpt^o fm̄ ip̄az
nō p̄tineat ad vnitatē p̄sonē diuine. Ita oīa p̄bat maḡi
p̄ticularim octo doctoz auctoritatib^o. Secda opinio quā
maḡi recitat: ponit p̄mo q̄ corp^o r aīa christi fuerūt p̄us
natura: r nō t̄pe vnita: nō tñ ad p̄stitutiōe suppositi / s̄
tñ ad p̄stitutiōe nature hūane: r sic a verbo simul fue-
rūt assumpta. Secdo ponit q̄ in christo nō ē nisi vnū sup-
positū seu vna p̄sona substās duab^o naturis. Tertio po-
nit q̄ p̄ vnionē suppositi in duplici natura possint de
christo vere p̄dicari noīa significātia p̄p̄tates vtriusq;
nature: vt dicēdo: Deus ē passus / iste hō ē et̄nus: r sic
alijs. Quarto ponit q̄ p̄sona x̄bi post incarnationē fa-
cta ē cōposita: q̄ p̄us erat simplex: ita intelligēdo q̄ p̄so-
na x̄bi q̄ ante incarnationē subsistebat tñ in vna natu-
ra: post incarnationē subsistit in duab^o. Et ista oīa maḡi
p̄bat diuersis sc̄toz auctoritatib^o. Tertia opinio ponit
p̄mo: q̄ aīa christi r corp^o christi diuisa ab inuicē sine vl-
la cōpositiōe in se verbo fuerūt vnita seu a verbo assum-
pta: ita q̄ fm̄ eā cū dicit^o filij dei assūpsit naturā: locutio
intelligēda ē materialit^o: vt sit sensus: filij dei assūpsit
naturā hūanā. i. assūpsit p̄tes hūane nature: q̄ dicunt^o
hūana natura / sic p̄tes dom^o dicunt^o dom^o. Secdo ponit
q̄ aīa r corp^o fuerūt verbo vnita solū accidētalit^o p̄ mo-
dū extrinseci habit^o: sic vestis vnif^o corpi. Tertio ponit
q̄ aīa christi r corp^o nō p̄tineat ad p̄sonalitatē verbi / sed
extrinsece se h̄nt ad illā: sic indumentū ad hoīez. Quarto
p̄cedēnt^o ponit q̄ i christo sit vna p̄sona tā simplex p̄ car-
nationē sic ante: r ista oīa fulciunt auctoritatib^o doctoz

Phil. 2. 3

De mō tear nationis

Hyarius

✠

Liber III

Capit. I II et III

que patet in textu. Et subdit postea quattuor genera habitum: eliciens exinde quodlibet verbum dei sit in carne et in anima quasi habitu indutum

Positis sententiis prolati quod testimonij intelligentias propositarum locutionum exequitur secundum singulas sententias: et prius secundum primam.

Capitulum I

Secundum primam christo dicitur deus factus homo: et homo factus deus: quod deus cepit esse quodam substantia rationalis que ante non fuerat: et illa substantia cepit esse deus: et hoc gratia non natura vel meritis habuit. Unde recte dicitur christus in quantum homo predestinatus esse filius dei. huic autem sententie opponitur. Si illa substantia cepit esse deus et deus illa: quodam substantia est deus que non semper fuit deus: et quodam substantia est deus que non est diuina substantia: et deus est aliquid quod non semper fuit. Quod et illi procedunt Origenis testimonio innitentes: qui ait: factus est sine dubio id quod prius non erat: sed addidit sibi carnem. Secundum deum christo erat prius: et non erat quoniam non erat. Alijs quod pluribus modis illi sententie potest opponi: quod super sedem exercitacionis studium lectori relinquentes: et ad aliam properantes.

Hic explanat secundam sententiam et earundem locutionum sensum.

Capitulum II

In secunda vero sententia huius distinctionis talis videtur ratio: ut cum dicitur deus factus est homo: intelligatur cepisse esse subsistentem ex duabus naturis vel tribus substantijs: et e converso homo factus est deus: quod subsistens in duabus naturis cepit esse deus vel potius homo factus est deus: et e converso dicitur: quod deus assumpsit hominem: et homo assumptus est a deo. Unde Augustinus dicit in libro de tri. Talis fuit illa susceptio que hominem faceret deum et deum hominem. Clarius autem intelligentia cum dicitur: deus est homo: et homo est deus. Dicitur enim deus esse persona subsistens in duabus et ex duabus naturis: et persona subsistens in duabus: et ex duabus naturis dicitur esse deus. id est verbum vel natura diuina. Potest enim dici carni persona simplex vel natura de persona composita. Non est autem ut ait Jo. Damascene. idem dicere naturam vel personam.

Ex quo sensu dicunt christum predestinatum.

Isti dicunt christum predestinatum in quantum est homo. id est in quantum est subsistens ex duabus substantijs. scilicet anima et carne. Nam quantum ad naturam diuinitatis non est ipse predestinatus. Non ergo in quantum in ea vel ea subsistit

predestinatus est: sed in quantum subsistit in alijs duabus substantijs. id est in anima et carne: hoc est in quantum est homo.

Qualiter exponunt auctoritates prime que isti videntur obuiare sententie.

Determinant etiam auctoritates que prime conveniunt sententie: et huic videtur dicere: ut cum legitur homo ille assumptus a verbo in singularitate persone: vel factus vna persona cum verbo: de natura humana intelligatur: que verbo unita est in singularitate persone. id est ita quod eadem persona que prius erat et simplex erat: sine incremento numeri personarum etiam imutata permansit licet composita. Compositio enim christo huius aliam dicitur esse rationem que sit in alijs hominibus: quod huius ex tribus alijs ex duabus substantijs est compositio. Negatur que natura humana esse personam vel dei filium: et sicut unum eundemque dicitur esse hominem et deum et filium hominis et filium dei: ita unum et idem non aliud et aliud: sicut nec alium et alium.

Quedam ponit que premissis videtur aduersari. Capitulum III

Sed his videntur aduersari que subditis continentur capitulis. Ait enim Augustinus super Iohannem. Aliud est verbum dei: aliud homo: sed verbum caro factum est. id est homo: non itaque alia verbi: alia est hominis persona: quam utrumque christus et vna persona. Idem ad Felicianum. Aliud dei filius: aliud hominis filius: sed non alius. Item. Dei filius aliud de patre: aliud de matre. Idem in libro de tri. Cum filius sit et deus et homo: alia substantia deus: alia homo.

Qualiter his respondeatur. Hec autem in hunc modum determinant: quod cum dicitur: aliud verbum dei: aliud homo: siue alia substantia deus: alia homo: alterius nature significatur christus esse in quantum est homo: et alterius in quantum est deus: et aliud natura que est homo: aliud natura qua est deus. Ut enim ait Jo. Damascene. Inconuerse et inalterabiliter unite sunt adinuicem nature neque diuina distat a propria simplicitate: neque humana aut pueria in deitatis natura: aut in non existentia diuina: neque ex duabus vna facta composita natura. Composita enim natura neutri earum ex quibus componitur natura: hominis id est composita esse potest ex alterius personis alterius: ut corpus ex quattuor elementis compositum: nec ignis noia: nec aer: nec terra: nec aqua: nec horum alicui hominis dicitur. Si ergo secundum hereticos christus vni compositę nature post unionem extitit: ex simplici natura prius est in composita

Distictio VII et habet. 3. ca. cum eorum. 8. Dicitur qualiter secundum varias opinioniones recitatas. dist. procedit de modo unius diuina et humana natura determinari habent ambigue locutiones

Que opponitur huic sententie. Origenes super epistolam ad Romanos

Augustinus

Non est idem dicere naturam vel personam.

Augustinus

Jo. damasc.

tā: z neq; patri simpliciter nature existēti neq; matri ē homouosus: neq; z deus neq; hō de/ noiabilis/ s̄ christus solū: z erit h̄ nomē. s̄. chri/ stus nō psonę ipsius natura: s̄ vni^o fm ipsos cōpositę nature: nos autē christū nō vni^o cō/ positę nature dogmaticamur: z h̄ nomen. s̄. chris/ t^o psonę dicim^o nō monotropos. i. vno mō dictū: s̄ duarū naturarū esse significatiuū scz deitatis z hūanitatē. Ex deitate autē et hūanitate deū pfectū z hominē pfectū eun/ dē z esse z dici: ex duab^o et in duab^o naturis p̄stemur. Sic ḡ dicim^o aliud esse filius dei/ aliud filius hoīs: qz alterius ē substātie vel na/ ture inq̄tū ē filius dei: alterius inq̄tū ē fili^o hoīs: nō q̄ ipse filius dei z homis sit duo illa diuersa. i. duę diuersę nature.

Auctoritate confirmat determinationem.

Apte em̄ Hylari^o in li. x. d̄ tri. ait. Lū nō aliud sit filius hoīs/ neq; aliud filius dei: verbū em̄ caro factū est: z cū ille q̄ filius dei est/ ipse z hoīs sit filius: req̄ro q̄s in hoc filio hoīs clarificatus sit? Euidēter dic̄ nō aliud esse filiū dei/ z aliud filiū hominis. Ex quo premissa roborat z approbatur de/ terminatio.

Alia etiā verba auctoritatū anno/ tat vt determinet. **Ca. III b**

Quod etiā dictum est

Quod etiā dictum est: vtrūq; christus ē: z vna psona mo/ uere p̄t lectorē: sic z illud qd̄ Aug^o dicit in. j. li. de tri. Quia forma dei formā ser/ ui accepit: vtrūq; deus vtrūq; hō. S̄ vtrūq; de^o p̄t acipientē deū: z vtrūq; hō p̄t ac/ ceptū hominē. Et illud qd̄ idē ait in li. d̄ bo/ no p̄seuerātie. Qui fidelis ē in eo: verā natu/ rā hūanā credit suscipiēte deo verbo ita s̄bli/ matā: vt q̄ suscepit et qd̄ suscepit vna esse in trinitate psona: assumptōe illa ineffabiliter faciēte psonę vni^o in deo z hoīe veritatē. Si autē q̄ suscepit: z qd̄ suscepit vna est psona: ḡ natura hūana cū verbo vna ē psona. S̄z hec oīa ex tali sensu dicta fore tradūt: vt vtrūq; dicat esse christus z vna psona: qz in vtroq; vn^o christus z vna psona subsistit. Ita etiāz susceptū cū suscipiēte dicim^o vna psona: quia susceptū suscipiēti est sociatū in vnitāte pso/ ne: z ita q̄ vnitās psonę pmāsit: nō ita vt ca/ ro z aīa sint vn^o deus: qz vt ait hiero. Ver/ bū est deus/ non caro assumpta. Et Ambro. in li. iij. de spūs sancto ait. Aliud est qd̄ assum/ psit: z aliud qd̄ assumptū est.

Dic quandā ponit auctoritatem que multum videtur huic sententie opposita.

Est autē z aliud qd̄ huic sen

tētie plurimū videt obuiare. Ait em̄ Aug^o in li. j. d̄ adaximinū. Christus vna psona ē gemine substātie: qz z de^o est z hō est/ nec tñ de^o vel hō: ps hui^o substātie dici p̄t/ alio qn̄ fili^o dei deus anteq̄ suscepit formā serui/ nō erat totus: z creuit cū hō diuinitati eius ac/ cessit. Ecce deū dicit nō eē p̄tē illius psonę. Tñ videt illa psona nō p̄stare ex deo z ho/ mine. Ad qd̄ etiā illi dicūt illā psonā nō ita p̄stare ex deo z hoīe: q̄si totū ex p̄tibus. Ita em̄ p̄tes alicui^o totius conueniūt: vt ex illis qd̄ nō erat p̄stituat. Nō autē sic hūana z diui/ na natura in christo vniunt. Inexplicabilis em̄ ē isti^o vniōis q̄ nō est p̄tū rō. Quidā tñ noīe dei ibi psonā significari putāt: qz de tri/ bus agebat psonis: qz nullaz trinitatis p̄tē esse dicebat: sic ps isti^o psonę nō est de^o. Qd̄ si de psona intelligat: manifestū est qz pso/ na nō est ps psonę. Posita est diligēter sn̄ia sc̄da z eius explanatio: cui in nullo vt in mo/ dico obuiāt auctoritates in tertia sn̄ia indu/ cte: q̄ iam p̄siderāda est.

Tertia sententia que sit premis/ sarum propositionum intelligētia.

Capitulum V

In hac ergo sn̄ia sic di

Ic de^o factus hō: qz hominē accepit/ sic dicim^o esse hō: qz hominē habet: vt qz ē h̄ns hominē: z hō fact^o de^o: qz assumpt^o est a deo: z hō esse deus: qz h̄ns hominēz est deus. Lū ḡ dicim^o de^o est hō: vel habitus p̄di/ cat vel psona/ s̄ hūanata. Et q̄ psona hūa/ nata p̄dicet: Cassiodorus oīdere videt di/ cēs: factus ē vt ita dixerim hūanatus de^o q̄ etiā in assumptōe carnis de^o esse nō destitit. Qñ tñ varie accipi p̄t vt dicat de^o fact^o hu/ manatus: vel christus fact^o de^o hūanatus: vtrūq; em̄ sane dici p̄t. Lū ḡ dicim^o fact^o est de^o hō: multiplex fm istos sit intelligētia: vt naturā hūanā accepisse vel hūanātū verbū esse incepisse intelligat. Nec tñ si incepit esse hūanātū verbū: ideo sequit^o q̄ incepit esse verbū: nec si de^o factus ē hūanātū verbū: se/ quit^o q̄ fact^o sit verbū: sic de aliq̄ dicim^o. Ho/ die iste cepit esse bonus homo/ vel factus ē bonus homo: nec tamē hodie cepit esse ho/ mo: vel factus est homo.

Quo sensu secū dū illos dicatur predestinatus christus.

Secūm istos dicim^o christus

fm q̄ hō p̄destinat^o esse fili^o dei: qz ē p̄destina/ tū a deo ab et̄no: z in tpe collatū ē ei p̄ grāz: vt ipse ens hō sit filius dei: h̄ em̄ nō semp ha/ buit: s̄ in tpe p̄ grāz accepit. Qd̄ videt Au/ gustin^o notasse in li. ad Prospez z Hylariū/ dicēs: Predestinatus ē iesus: vt q̄ futurus erat fm carnē fili^o dauid: esset in virtute fili^o

Aug^o li. j.

ps. 2. b.

Ratio eoz euz determinatio

Cassiodorus

Aug^o in li. de p̄destinatione post medum. Ante confir/ mat expositio/ nem.

Augustin^o

Et h̄ aucto/ ritate vti/ vt cōfirmet/ determina/ tionem.

Liber III Capitulum VI

dei. Hi etiam cu dicit christus minor patre... Aug. 1. li. de tri. ca. 7. Jo. dam. No homine deificatu di...

Non debet dici homo dominus. Caplm VI m

Tacet dicat ho deus. No tn cogru dicit ho dnicus. Unde Aug. in li. retrac. No video vtz re...

Quod predicta non sufficiunt ad cognoscenda hac questione.

Satis diligenter iuxta diuersos sniaz sup posita absq assertioe z p iudicio tractauimus qstione. Uerunt nolo...

Ista est distinctio. vij. huius tertij libri: q eorinet sniaz tertie opinionis q est hec. Scdm doctoz diuersoz opiniones varie dade lunt rñsiones...

p psona vel p natura: z fm b diuersimode in diuersis pponib accipit. Subiungit etia postea solutioes auctoz...

falsa & erronea. Secunda vero catholica. Tertia vero est simplr heretica: vt patet extra de here. li. v. §. Cū christo. Ubi Alexāder terri' simplr anathematizauit oēs dicētes christū fm q̄ ē hō nō esse aliqd. Et tñ in speciali.

¶ An diuina natura debeat dici nata de virgine. **¶** La. I a

Disti. VIII et habet. 2. c. cū eo. §. Qualiter p vnione di ueriaz natura in christo fiat cōcatio idiomati & p pteratū respiciētū naturam

Questio predicta inquiri debet: vtz de natura diuina cōcedendū sit q̄ de virgine sit nata/sicut dicit in xgine incarnata. Et videt vtiq̄ nō debere dici nata de virgine/cū nō sit nata de patre. Quē em̄ res nō est de patre genita/nō dicit de matre nata: ne res aliq̄ filiationis nomē habeat in hūanitate/q̄ illud non teneat in diuinitate. Videt tñ posse pbari q̄ sit nata de virgine: qz si hoc est nasci deū de virgine. s. homines assumere in vtero virginis: cū natura diuina supius dicta sit hominē assumpsisse: videt debere dici nata. De hoc Aug^o in li. de fide ad Petrū sic ait. Natura eterna atqz diuina nō posset tēporaliter concipi & nasci ex natura humana: nisi fm susceptionē veritatis hūanę verā tēporaliter cōceptionē et natiuitatem ineffabilis in se diuinitas accepisset. Sic est deus eternus veraciter fm tēpus & cōceptus & natus ex virgine. Ista auctoritate videt insinuari/q̄ natura diuina sit nata & cōcepta de virgine. Sed si diligēter notent verba/potius de psona agi intelligit: q̄ sine dubitatione & de patre & de matre nata esse dici debet.

Aug^o. ca. 1. circa mediū

¶ De gemina christi natiuitate quibus natus est. **¶** La. II b

Queri etiā solet vtruz debeat dici christus bis genitus vt dicit dei et hoīs filius. Ad qd̄ dici pōt christū bis natū esse: duasqz natiuitates habuisse. Cū Aug^o in lib. de fide ad Petrū. Pater deus d̄ sua natura genuit filiū deū sibi coequalē & coeternū. Idē qz vnigenitus deus secūdo natus est ex patre semel/ex matre semel. Natus est em̄ de patre dei verbū. Natus est de matre verbum caro factum: vnus ergo atqz idem dei filius natus est ante secula: & natus in seculo: & vtraqz natiuitas vnus ē filij dei: diuina. s. & humana. De hoc etiam Joānes Damascenus ait. Duas ergo christi natiuitates veneramus: vnā ex patre ante secula q̄ est sup causam & rationē & tempus & naturam: & vnā q̄ in vltimis tēporibus ppter nos & fm nos & sup nos: propter nos/qz ppter nostram salutē: fm nos/qz natus est homo ex muliere: & tēpore cōceptionis. s. nouem mensū: sup nos/qz non ex semine/sed ex spūs sancto & sancta virgine

Aug^o. ca. 1. circa mediū

Jo. damasc. li. 3. ca. 7.

supra legem cōceptionis. Ex his manifeste apparet christi duas esse natiuitates/cum demqz bis natum fore.

Ista est distinctio. vij. hui^o tertij libri: in q̄ mgr postq̄ egit de p̄ditionib^o sequētib^o actū vnionis q̄ ad effectū ex ipsa sequentē: agit de eisdē p̄ditōnib^o q̄ ad naturā vnientē. Et tria circa h̄ facit in istis duabus distinctiōibus sequētib^o simul. Hāc inq̄rit p̄tmo an natura diuina in christo possit dici nata. Secūdo an rōne duplicis nature christus possit dici bis natus. Tertio an christi caro sit adorāda eadē adoratione qua verbi. Prīmū facit vsqz ibi: Queri etiā solet. Secūdo vsqz ibi: Preterea inuestigari oportet: vbi incipit. s. distinctio. Tertū subiūgit p̄ totā sequentē distinctiōnē. **¶** In speciali snia magistri in duabus sequētib^o distinctiōnibus stat in tribus p̄pōnibus: quaz p̄ma ē hec. Natura diuina p̄ verbi psona de virgine pōt dici nata. Hanc magister equeqz q̄rit: vtrū natura diuina possit dici nata/sicut in p̄cedētib^o pōt dici incarnata. Et non arguit ex hoc q̄ ipa nō dicit nata de patre natiuitate eterna: et ideo multominus debet dici nata de virgine natiuitate tēporali. In oppositū arguit sic. Natura hūanā in vtero virginis assumere/ē nasci de virgine: s. natura diuina assumpsit hūanā in vtero virginis: ergo ipa est nata de virgine. Et r̄ndet q̄ capiēdo naturā p̄ psona/pōt dici q̄ natura diuina sit nata de virgine: s. capiēdo naturā p̄ essentia/munime debet dici nata: siue de patre eternā/siue de matre tempalī. Uñ vbiqz inuenit dictū q̄ natura diuina sit incarnata/siue nata de patre vel matre: tūc p̄ naturā semp debet intelligi psona: & nō absolute essentia. **¶** Secūda p̄positio ē hec. Propter duaz naturaz in christo p̄prietates ponunt eisdē distincte natiuitates. Hāc magister ponēs q̄rit: vtz christus debeat dici bis natus/sicut dicit filius dei hoīs. Et r̄ndet q̄ ppter p̄prietates duaz naturaz i christo/christus pōt dici bis natus seu habere duas natiuitates. Uñ habet eternā natiuitatē a patre: fm quā est patri coeternus & ante secula genitus & natiuitatē tempalē: qui ē a matre in seculo natus. Et ista confirmat magister auctoritatibus beati Augustini & Joannis Damasceni.

¶ De adoratiōe hūanitatis christi: an eadem sit adoratio hūanitati et deitati exhibēda. **¶** La. I a

Quere etiam inuestigari oportet: vtrū caro christi & aia vna eadēqz curz verbo debeat adoratiōe adorari illa scz q̄ latria dicit. Si em̄ anime vel carni exhibet latria q̄ intelligit seruitus siue cultus soli creatori debitus/cū anima christi vel caro creatura tñ sit/creature exhibet quod soli creatori debet: qd̄ faciēti in idolatriam deputat. Ideo quibusdā videt nō illa adoratiōe q̄ latria est carnē christi vel animā esse adorādā: s. illa q̄ est dulia: cui^o duas spēs vl modos eē dicūt. Est em̄ cuiusdā mōi dulia/q̄ creature cuilibet exhiberi pōt: & qd̄ soli hūanitati christi exhibēda nō aliq̄ creature: qz christi hūanitas sup oēs creaturā ē venerāda & diligēda. Hō tñ adeo vt cult^o diuinitati debet ei exhibeat: qz cult^o in dilectiōe & sacrificij exhibitione atqz reuerētia p̄sistit: q̄ latine dicit p̄teras: grece aut̄ theosebia. i. dei cultus: vel eusebia. i. bonus cultus.

¶ Aliorum sentētia qua vnā ado

Distinctio IX et habet. 2. ca. cum eorum. §. Utrū caro christi sit adorāda adoratione latrie/qd̄ ē p̄prietas diuine nature.

Quidā dicūt nō illa adoratiōe adorandū esse. De speciebus dulia.

rationem vtriusq; exhibendā tradūt.

Capitulum II

Nō aut placet chri-

sti hūanitatē vna adoratiōe cū ver-
bo esse adorandā nō ppf se/ s/ ppf
illū cui scabellū ē cui ē vnita. Necq; ipa hūa-
nitas sola vel nuda: s/ cū verbo cui ē vnita/
nec ppf se/ s/ ppf illū cui ē vnita ē adorāda.
Nec q; hoc facit/ idolatrie re^o iudicari pōr:
q; nec soli creature/ nec ppf ipaz: s/ creatori
cū hūanitate et in hūanitate sua seruit. De h
Jo. Damas. ita ait. Dūe sunt nature christi
rōne et mō differentes: vnite xō fm hyposta-
sim. Unus q; christus ē de^o pfectus et hō pfe-
ctus: quē adoram^o cū patre et spū vna adora-
tione cū incōtaminata carne ei^o. Nō in ado-
rabile carnē dicētes. Adorat em̄ in vna ver-
bi hypostasi: q; hypostasis generata est. Nō
creature venerationē p̄betes. Nō q; vt nudā
carnē adoramus: s/ vt vnitā deitati in vnaz
hypostasim dei verbi duab^o reductis natu-
ris. Timeo carbonē tāgere ppf ligno copu-
latū ignē. Adoro christi dei mei simul vtrā-
q; naturā/ ppf carni vnitā deitatē. Non em̄
q;rtā appono psonā in trinitate: s/ vnā psonā
p̄fiteor verbi et carnis ei^o. His v̄bis insinua-
ri videt christi hūanitatē vna adoratiōe cū
verbo esse adorandā. De h etiā Aug^o ait ex
sermone dñi vbi dicit. Non turbet cor v̄m
ita dicit. Dicūt heretici filiū non natura esse
deū/ s/ creatū. Quib^o r̄ndendū ē: q; si fili^o nō
est deus natura/ s/ creatura: nec colēdus est
oīno: nec vt de^o adorādus: dicēte ap̄lo. Co-
luerūt et seruerūt poti^o creature q; creatori.
S; illi ad h replicabūt et dicēt. Quid ē q; car-
nē eius quā creaturā esse nō negas s; cū di-
uinitate adoras: et ei nō minus q; diuinitati
deseruis. Ego dñicaz carnē/ imo perfectā in
christo hūanitatē ideo adoro: q; a diuinita-
te suscepta et deitati vnita ē: vt nō aliū et ali-
um: s/ vnū eūdēq; deū et hominē filiū dei esse
p̄fitear. Deniq; si hominē sepaueris a deo: il-
li nunq; credo nec seruiō: velut si q; purpu-
rā vel diadema regale iacēs inueniat: nūqd
ea conabif adorare. Luz xō ea rex fuerit in-
dutus: piculū mortis incurrit/ si ea cuz rege
adorare q; cōtempserit. Ita in christo dño
hūanitatē nō solā vel nudam: sed diuinitati
vnitā. s. vnū filiū deū v̄x et hominē v̄x si
q; adorare p̄tēpserit/ eternalit moriet. Idez
sup ps. xvij. vbi dicit. Adorate scabelluz
pedū eius qm̄ sc̄m̄ est. Sciēdū q; in christo
terra ē. i. caro q; sine impietate adorat. Susce-
pit em̄ de terra terrā: q; caro de terra ē et de
carne marie carnē accepit: hec sine impia-
te a verbo dei assumpta adorat a nobis: q;
nemo carnē eius māducat nisi p̄us adoret:

Jo. Damas.

Aug^o omel.
Jo. 14. a.

Roma. 1. c

Ps. 98. a.

sp. spualis

sed qui adorat non terram intuet/ sed illum
potius cuius scabellum est ppter quē ado-
rat. His auctoritatibus p̄missē inuestigatio-
nis absolutio explicatur.

Iste due op̄iones sic p̄nt r̄cordari: q; caro chri-
sti p se adorada est dulia: sed latria p accidēs:
sc; fm q; vnita ē filio dei. Et nota q; hypdulia q; adora-
tur caro christi: n̄bil aliud est q; professio q; caro christi
causa est nostre redemptiōis/ et vniūscatry animaz no-
strarum in sacramento altaris. Idolatria vero est: quā/
do latria idolo exhibetur.

Ad di. h̄er
ci de vni/
maria

Tertia op̄itio ē hec. Caro christi in q̄tū xō
vnita/ est adoratiōe latrie adorāda. Hāc
mag^o insinuas q̄rit: vtrū hūana natura in christo debe-
at eadē adoratiōe adorari cū verbo cui vnita ē. Et r̄ndet
circa hoc fore duas op̄inōes: q; vnā dicit q; nō: q; ad-
oratiōe latrie q; est cult^o deo deditus vt creatori: et q; nulli
creature exhiberi debet/ ipse solus de^o adorari debet. Cū
igit carō vel aīa verbo vnita sit vt creatura: patet q; ea/
de adoratiōe cū verbo nō est adoranda. Est tñ p̄ ceteris
creaturis rōnalibus simpl^r et p̄cipue adorāda seu vene-
rāda/ nō tñ vt honor diuinitati exhibet^o ei p se attribuat
qui qdē cult^o exhibēdus p̄sistit in amore et cordis dilecti-
one: et bonoz tpallū et sacrificio et mēbroz exhibitiōe: et
dīmōda reuerētia q; sibi minime exhibet. Alia op̄inō q;
cōmuniō ē et verior apparet dicit: q; hūana natura vni-
ta diuine p̄sone: eadē adoratiōe q; diuina p̄sone adorāda ē
pie adorāda: p̄siderādo semp naturā humanā vt verbo
vnitā/ et nō ab ipso separā. Nā q; eā sic adorā/ nō peccat:
q; eā nō adorat vt creaturā: sed vt vnitā diuine p̄sone.
Et istā op̄inōem magister p̄firmat auctoritatib^o Aug^o
et Damasce. Et tñ in speciali.

An christus secundū q; homo sit
p̄sone vel aliquid. Ca. I a

Solet etiā a qui-

busdā inq̄ri/ vtrū christus fm q;
hō sit p̄sone vel etiā sit aliqd.
Extraq; pte hui^o q̄stōis argu-
mēta p̄currūt. Q; em̄ p̄sone sit his edisserūt
rōnib^o. Si fm q; hō aliqd ē/ vt p̄sone/ vt suba
vel aliud ē. S; aliud nō: q; p̄sone vel suba: si
suba est: vel rōnalis vel irrōnalis: s; nō est ir-
rōnalis suba/ q; rōnalis. Si xō fm q; hō ē rō-
nalis suba/ q; p̄sone: q; hec ē diffinitio p̄sone
suba rōnalis indiuidue nature. Si q; fm q;
hō ē aliqd: et fm q; hō p̄sone ē. S; ecōuerso
si fm q; hō p̄sone ē vel tertia in trinitate vel
alia: s; alia nō: q; tertia in trinitate p̄sone. At
si fm q; hō p̄sone ē tertia in trinitate: q; deus/
ppf hec incōueniētia et alia/ qdā dicit chri-
stū fm hoīez nō esse p̄sonā/ nec aliqd: nisi for-
te fm sit exp̄ssiū vnitatis p̄sone. Sc̄m̄ em̄
habet multiplicē rōnē. Aliqñ em̄ exp̄mit cō-
ditionē vel p̄petatē diuine nature vel hūa-
ne: aliqñ vnitatē p̄sone: aliqñ notat habitū:
aliqñ causam. Cui^o distinctiōis rōnē diligen-
ter lector animaduertat/ atq; in sinu memo-
rie recōdat: nec eius p̄fundant^o sensus: cum
de christo sermo occurrent.

Distinc. X
et habet. 3.
c. cū eoz-
De cōcāto
ne idiomā
tū et p̄p̄ta
cū respiciat
tū p̄sonā p
ut sonāt in
nobilitates
sc; s; p̄sone
li dicitōe
filiā ad op-
tione.
Argumēta
tio de vtrū
q; pte q̄stō-
nis.

Et si christus secundū q; hō dica-
tur substātia rationalis: nō inde ta-
men sequitur q; p̄sone sit secundū
q; homo.

Distinctio X Capitulum II et III Fol. 124

Illud tñ nō sequit̄ qđ i ar gumētatione supiori inductū ē: qđ si christ̄ fm qđ hō ē sba rōnalis: ḡ psona. It̄z mō aīa chūsti est sba rōnalis/ nō tñ psona: qz nō ē p se sonās/ immo alij rei pūcta. Illa tñ psonę desc̄ptio nō est data p illis tribus psonis.

Alia probatio qđ christ̄ sit psona. c Sed adhuc aliter nitūtur probare christum fm hominē esse psonā: qz christus fm qđ hō pdestinatus est vt sit dei fili: sed illud ē qđ vt sit pdestinatus ē: ergo si pdestinatus ē fm qđ hō vt sit fili⁹ dei: z fm qđ hō est filius dei. Ad qđ dici pōt christū eē id quod vt sit pdestinatus ē. Est em̄ pdesti natus vt sit filius dei: z ipse vere est fili⁹ dei: sed fm hominē pdestinatus est vt sit fili⁹ dei: qz p gratiā habet hoc fm hominē: nec tñ fm hominē ē filius dei: nisi forte fm vnitatē p/ sone sit exp̄ssiū: vt sit sensus. Ipse qđ est hō est dei filius: vt autē ipse ens hō sit dei fili⁹/ p gratiā habet: sed si causa notet̄ falsuz est. It̄o em̄ quo homo est/ eo dei filius est.

An Christus sit adoptiuus fili/ us secūdu qđ homo vel alio modo.

Capitulum II

Sed vero q̄rit̄: an Chri stus sit adoptiu⁹ filius fm qđ hō siue alio mō. Respōdemus christum nō esse adoptiuū filiū aliq̄ mō/ s̄ tñ naturalē: qz natura fili⁹ dei ē nō adoptionis gr̄a. It̄o aut̄ sic dicit̄ fili⁹ natura vt dicit̄ deus natu/ ra. It̄o em̄ eo filius ē quo deus ē: qz natui/ rate diuinitatē filius ē: z tñ dicit̄ natura vel nature fili⁹: qz naturaliter ē filius: eādē s̄. ha bēs naturā quā ille qđ genuit. Adoptiu⁹ aut̄ filius nō ē: qz p̄us nō fuit: z postmodū ado/ ptatus ē in filiū: sic nos dicimur adoptiuū fi liū: qz cū nati fuerimus ire filij: p gratiā facti sumus filij dei: christus x̄o nunq̄ fuit nō fi lius dei: z ideo nō est adoptiuus filius.

Opinio qđ sit adoptiu⁹ filius. e Sed adhuc opponit̄ sic.

Christ⁹ fili⁹ hoīs ē. i. x̄ginis/ aut gr̄a aut na/ tura/ vel vtroq̄ mō. Si x̄o natura/ aut diui na aut hūana: s̄ diuina nō: ḡ aut hūana na/ tura/ aut nō natura ē filius hoīs. Si non na tura: ḡ gr̄a tñ: et si etiā natura hūana: non ideo min⁹ p gr̄az. Si ḡ gr̄a fili⁹ hoīs est ado/ ptiu⁹ filius esse videt̄/ vt idē sit nālis fili⁹ pa tr̄i z adoptiu⁹ fili⁹ x̄gis. Ad qđ dici pōt chri stū filiū x̄gis eē z natura vl̄ nālis z gr̄a: nec tñ adoptiu⁹ fili⁹ virgis ē: qz nō p adoptionē s̄ p vnionē fili⁹ virgis eē d̄z. Fili⁹ em̄ virgis d̄z: eo qđ i virgine hoīez accepit i vnitatē p/

sonę: z h̄ fuit gratię et nō nature. Un̄ Aug⁹ sup Ioan. ait. Vnigenitus ē eglis patri: nō ē gratię s̄ nature. Q̄ aut̄ in vnitatē pso/ ne vnigeniti assūptus ē hō/ gratię ē nō natu re. Christ⁹ ḡ nec dei nec hoīs ē adoptiu⁹ fili⁹ s̄ dei nālis/ z hoīs naturalis z gr̄a filius. Q̄ x̄o naturalr sit hoīs fili⁹ Aug⁹ oñdit̄. il. de fi de ad Petz. Ille. s. de fact⁹ ē naturalr hoīs fili⁹ qđ ē naturalr fili⁹ vnigenit⁹ dei patr̄. Q̄ aut̄ nō sit adoptiu⁹ filius: z tñ gratia sit fili⁹ ex subdit̄ pbaē testimonijs. Hiero. sup epi/ stolā ad Eph. ait. De christo iesu sc̄ptū ē/ qz semp cū patre fuit: z nūq̄ eū vt eēt volūtas parna p̄cessit: et ille qđ ē natura filius ē/ nos vero adoptōe. Ille nūq̄ nō fuit fili⁹: nos añ q̄ essem⁹ pdestinati sum⁹: z tñc sp̄m adopti/ onis accepimus qñ credidim⁹ filiū dei. Hy/ la. q̄ in li. iij. de tri. ait. Dñs dices/ clarifica filiū tuū: nō solo noie cōtestatus ē se eē filiū dei/ sed etiā pprietate. Nos sumus filij dei: s̄ nō tal̄ hic filius. Hic em̄ verus z ppri⁹ ē fi lius origine/ nō adoptione: veritate/ nō nū/ cupatione: natuitate/ non creatione. Aug⁹ etiā sup Joā. ait. Nos sumus filij gratia nō natura: vnigenit⁹ aut̄ natura non gratia: an h̄ etiā i ipso filio ad hoīem referendū ē. Ita sane Amb. q̄ in li. j. de tri. ait. Christ⁹ filius est non p adoptionē s̄ p naturā: p adoptio/ nē nos filij dicimur: ille p veritatē nature ē. Ex his euidenter ostēdit̄/ qđ christus nō sit fi lius gratia adoptionis. Illa em̄ gratia itel/ ligit̄ cū Aug. eū non esse gratia filiū asserit: gratia em̄ sed nō adoptionis: imo vnionis filius dei est filius hoīs/ z econuerso.

Utrum persona vel natura pre/ destinata sit. Capitulum III

Unde si q̄rit̄: vtrū p/ destitatio illa quā cōmemorat ap̄ls sit de psona an de natura. Sane di ci potest z psonā filij qđ semp fuit esse pdesti/ natā fm hoīem assūptū: vt ipsa. s. ens hō esset dei filius: z naturā humanā esse pdesti/ natā/ vt verbo patris psonaliter vniret̄.

Ista est dist̄n. x. hui⁹ tertij libri: i. qđ mgr̄ post q̄ egit d̄ d̄ditōib⁹/ p̄seq̄ntib⁹ actū vniōis qđ ad naturā vniētē z vnitatē agit d̄ d̄ditōib⁹/ eiusdē qđ ad psonā in qđ dicim⁹ vnitōē esse factā: Et tria facit. P̄rio em̄ agit de psonalitate qđ p̄tinet ad dignitatē nature. Se cūdo de adoptiōe qđ p̄tinet ad dignitatē gr̄e. Tertio d̄ p/ destitatioē qđ attinet dignitati gl̄ie. P̄rimū vsq̄ ibi: Si x̄o q̄rit̄. Secūdo vsq̄ ibi: Deide si q̄rit̄. Tertiu⁹ vsq̄ ad fi nē dist̄. In sp̄ali sn̄ia mgr̄i stat i trib⁹/ p̄pōnib⁹: q̄z p/ ma ē hec. Quāuis christ⁹ vt hō sit hūane nature indiū/ dua sba: idē tñ. fm qđ hō nō ē aliq̄ psona. It̄c insinuas mgr̄ q̄rit̄: vtrū christ⁹ fm qđ hō psona sit. Et qđ sit psona/ arguit sic. It̄a christ⁹ fm qđ hō ē aliq̄d: aut̄ igit̄ ē sba/ aut aliud: nō aliud: qđ sba: s̄ nō sba irrōnal/ ḡ rōnal: cū ḡ oīs sba rōnal sit psona: qz fm Boeciū: psona ē rōnal nature indiūdua sba: sequit̄ christū fm qđ hō eē psonā. In triū arguit sic. Si christ⁹ fm qđ hō eēt psona: ip̄a eēt tertia p/ sona i trinitate et nō alia: s̄ cū illa sit de⁹: sequit̄ christū

Augustinus.

Idē ca. j. cir/ ca mediū.

Hieros. super eplaz ad ephe sios. j.

Hylarius.

Augustinus.

Ambrosius.

Richard⁹.

Quare nō sit adopti/ uus filius.

Epb. 2. a

Liber III Capitulum I et II

fm qd hō esse deū: p̄ns est falsū: igit̄ illud ex q̄ sequit̄ seu infer̄: s; b̄ ē assumptū: q̄ r̄c. Et r̄ndēs mgr̄ dicit nō esse p̄cedendū christū fm qd hō esse p̄sonā: qz dato qd sic: tūc verbū nō natura/ s; p̄sonā assūpisset: qd ē falsū: idē chri/ stus fm qd hō nō ē dicendū p̄sona vel aliq̄s: nisi forte ista p̄positio fm: exp̄sse denotaret vnitate p̄sonē: r̄ b̄ patet i/ tra: vbi etiā ponit multiplicē acceptiōē hui⁹ p̄pōnis. Postea mgr̄ soluit argumētū factū i oppositū: dicens litā nō valere: q̄ h̄c est s̄ba rōnal: q̄ est p̄sona: qz p̄sona dicit̄ q̄si res p̄ se sonās/ et nō alteri iūcta: qd nō est vez de natura humana i chusto. Ex alio etiā dicit cō sequentiā illā nō valere: qz diffinitio p̄sonē i argumēto al legata nō uenit diuinitis p̄sonis: s; alijs bñ ueniat: et sic relinqt̄ nō fore cōcedendū: qd chust⁹ fm qd hō sit plo/ na. Cōtra b̄ itē opponit sic. Chust⁹ fm qd hō ē p̄desti/ nat⁹ vt sit fili⁹ dei: sed fm qd est fili⁹ dei est p̄sona: igit̄ fm qd hō ē p̄sona. Et r̄ndēs mgr̄ dicit aūs esse multiplex: qz ly fm cū reduplicatiōe pōt cadere/ vel sup̄ p̄destinati/ onē: r̄ sic assumptū ē verū: s; argumētū nō valere: vl pōt cadere sup̄ filiationē: r̄ sic argumētū est bonū: sed assū ptū est falsū. ¶ Scda p̄pō ē hec. Fili⁹ x̄ginis t̄palis nō est dei fili⁹ adoptiu⁹/ s; natural. H̄c mgr̄ p̄cedens q̄rit: vtz chust⁹ fm qd hō sit fili⁹ adoptiu⁹. Et r̄ndet chustū eē filiū/ nō adoptiōe s; natura: nō tñ d̄ sic fili⁹ natura sicut d̄ de natura diuinitat⁹: fili⁹ x̄o naturalit̄ p̄petate nati/ uitat⁹: vel d̄ de natura formalit̄: r̄ fili⁹ natura origina/ lit̄. Et qd nō ē fili⁹ adoptiu⁹: pater: qz p̄ nō fuit nō fili⁹/ r̄ postea i filiū adoptat⁹: sic hoies i filios adoptant: s; sp̄ fuit fili⁹: q̄ nō adoptiu⁹. S; b̄ arguit sic. Chust⁹ ē fili⁹ dei natura/ r̄ fili⁹ x̄ginis p̄ generationē. Cū igit̄ eē filiū p̄ gr̄az sit esse filiū adoptiōe: videt̄ certe qd fm qd hō sit fi/ li⁹ adoptiuus. Et r̄ndet qd ly sit fili⁹ x̄ginis sit p̄ natura/ r̄ gr̄az vnōis: ex b̄ tñ nō pōt dici fili⁹ adoptiu⁹: cū nō sit fi/ li⁹ x̄ginis p̄ gr̄az adoptionis: r̄ b̄ p̄bado mgr̄ allegat sc̄tōz auctes. ¶ Tertia p̄positio ē hec. Fili⁹ dei q̄ fm qd de⁹: p̄ n̄ra salute t̄paliter incarnat⁹/ r̄ fm qd hō eterna/ liter p̄destinat⁹. H̄c mgr̄ insinuat querit: vtrū na/ tura vel p̄sona in chusto fuit p̄destinata. Et r̄ndendo di/ cit qd vtrūq; nā p̄sona fuit p̄destinata: vt. s. ens hō fie/ ret filius dei et similiter natura: vt vniret̄ verbo dei in vnitate p̄sonē. Et tantū in speciali.

Utrū christus sit creatura/ vl cre atus vel factus. Capitulum I a

Solet etiā que/ ri/ vtrū debeat simplr dici atq; p̄cedi chustū eē factū vl creatū vel creaturā. Ad qd dici pōt/ b̄ simplr r̄ absq; determinatiōe min⁹ p̄gruen/ ter dici. Et si quōq; breuitat̄ cā simplr denū/ ciet̄: nūq; tñ simplr debet itelligi. Quia vt Aug⁹ i. j. li. de tri. ait. Cū de chusto loqmur fm qd r̄ p̄pter qd dicat̄: prudēs r̄ diligens ac p̄ lector intelligere debet. Qui chustuz vel dei filiū nō esse factū vel creaturā: i. j. li. de tri. oñdit ita inquit̄. In p̄ncipio erat x̄/ b̄: r̄ verbū caro factū ē: r̄ omnia p̄ ipm facta sunt. Neq; dicit oia nisi q̄ facta sunt. i. oēm creaturā. Cū liq̄de apparet ipm factū nō eē p̄ quē oia facta sunt: et si fact⁹ nō ē/ creatura nō est. Si aut̄ creatura nō ē/ eiusdē cū patre subē est. Dis em̄ suba q̄ de⁹ nō ē/ creatura ē et q̄ creatura nō ē/ de⁹ ē. Sed si fili⁹ nō ē/ eius/ dē subē cui⁹ pater: q̄ facta suba ē: et si facta s̄ba ē/ nō oia p̄ ipm facta sūt. At oia p̄ ipm fa/ cta sūt: facta q̄ s̄ba nō ē: s; vna cū p̄re infecta substantia ē. Itē in eodē. Si vel filiū fecit

pater quē nō fecit ipse filius: nō omnia p̄ filiū facta sunt. At omnia per filiū facta sunt. Ipse ergo factus nō est: vt cū patre faceret omnia que facta sunt. Idē in lib. 20. lxxiij. q̄/ stionū. Dicit̄ creatura quicqd fecit de⁹ pa/ ter p̄ filiū/ qui nō potest appellari creatura: qm̄ p̄ ipsum facta sunt omnia. Ambro in. j. li bro de trini. Probemus inquit̄ creaturā nō esse dei filiū. Audiuius em̄ in euangelio dñm mādasse discipulis. P̄dicare euāge/ liū vniuersē creature. Qui vniuersā creatu/ ram dicit/ nullā excipit: et vbi sunt qui cre/ aturā chustū appellat̄. Nā si creatura esset: sibi mandaret euangeliū p̄dicari: r̄ subiect⁹ esset vanitati: qz testante ap̄lo: Omnis crea/ tura vanitati subiecta est. Nō ergo chustus creatura est sed creator/ qui docendē crea/ ture discipulis mandat officium.

De Perfidia et pena Arrii: Capitulum II

Arrij hec fuisse perfi/ dia legit̄: vt chustū creaturā face/ ret. Ideo effusa sunt Arrii viscera/ atq; crepuit medius p̄stratus in faciē: ea q̄ bus Chustū negauerat feda ora pollutus. His alijsq; plurib⁹ testimonijs instruihur: nō debere fateri simpliciter Chustū esse fa/ ctū vel creaturā: sed addita determinatiōe recte dici pōt: vt si dicat̄ factus fm carnē vl fm hominē: vt factura humanitati/ nō deo attribuat̄. Ut em̄ ait Ambro. i. j. li. de trini. Nō deus factus est/ sed de⁹ dei fili⁹ uatus ē: postea x̄o fm carnē homo fact⁹ ex Adaria est. Adisit eni deus filiū suum factū ex mu/ liere/ factū sub lege. Filiū inquit̄ suum. s. nō vnū de multis. Luz dicit suū: generationis eterne p̄petate signauit. Postea factū ex muliere asseruit: vt factura nō diuinitati/ s; assūptioni corpis ascriberet̄. Factū ergo ex muliere dicit: p̄pter carnis susceptionē: sub lege/ p̄pter obseruantia legis. Generatio generationi nō p̄iudicat/ nec caro diuinita/ ti. Deus em̄ eternus incarnationis sacramē tum suscepit/ nō diuiduus: sed vn⁹ et i vtro/ q; vnus/ scz diuinitate r̄ corpore. Nō em̄ al/ ter ex patre/ alter ex virgine: sed idem ali/ ter ex patre/ aliter ex virgine: qui factus est fm nostre susceptionē nature/ nō fm eterne substantiā vite: quē legimus primogenitū et vnigenitū. Primogenitū: quia nemo an̄ ipsum. Vnigenitū: qz nemo post ipsum. Ex his euidenter tradit̄: qua intelligētia accipi/ endū sit cū dicat̄ chustus fact⁹: vel simplici/ ter/ vel cū additamento/ vel factura: scz vel creatura nō ad assumētē deū/ sed ad assum/ ptū hoiem referat̄. In deo em̄ creatura esse nō potest: vt Ambro. ait. j. lib. de tri. Nun

Bl. XI. et ha/ bet. 2. ca. cum eorum. 9. De cōicatione idiomatū r̄ p̄rietatū resp̄cientiū p̄sonā put sonat ide fecubilitatem vt p̄destina/ tio/ creatio/ in/ ceptio.

Aug⁹ ca. 6.

Ambrosius.

Mar. vi. 9

Rom. 8. 9

Ambrosius.

Gal. 4. 4

Distinctio XII Capi. I II et III Fol. 125

quid dico factus est christus? Nunquid mandato creatus est christus. Quod autem creatura esse in deo potest. Etiam de nature simplicis est non composita atque composita cui nihil accidat: sed solum quod diuinum est in natura habeat sua. Et si ergo christus secundum homines dicitur creatura: non tamen simpliciter predicandus est creatura. Nec ex eo quod christus secundum homines dicitur esse creatura potest quod progredi sic argumentando. Si secundum quod homo christus est creatura: vel rationalis vel non: vel que est deus vel non: nitens per hoc probare christum esse aliquid non diuinum: quod quod ipse est secundum hominem ipse est. Et ideo si secundum hominem est aliqua substantia non diuina: est vti que aliquid non diuinum. Sed ex tropicis locutionibus non est recta argumentationis processio. Illa autem locutio tropica est qua christus dicitur creatura: vel simpliciter vel cum adiunctione.

Ista est distin. xi. huius tertij libri: In qua magister postquam egit de additionibus consequentibus ex actu unionis ad dignitatem persone pertinentibus: agit de conditionibus ad defectum spectantibus. Et circa haec tria facit. Primo ostendit christum non debere dici creaturam simpliciter absolute. Secundo ostendit quod potest dici creatura cum certa determinatione. Tertio autem excludit obiectionem que posset fieri in contrarium. Primum versus ibi: his alijs que secundum versus ibi. Et si ergo christus. Tertium versus ad finem dist. In spali sententia magistri stat in tribus propositionibus: quarum prima est haec. Licet persona verbi sit hypotactice in humana natura: absolute tamen loquendo christus non est creatura. Hac magister insinuat querit: vtrum sit procedendum quod christus debeat dici factus vel creatus vel creatura. Ad quam questionem respondendo dicit: quod nullo modo simpliciter debeat dici quod sit factus vel creatus vel creatura: quod diuersis sanctorum auctoritatibus probat in ista: quorum quidam dicunt. Ex quo per ipsum facta sunt omnia: non potest dici factus: et per consequens nec creatura. Alij vero dicunt. Si ipse fuisset creatura: mandatum sibi fuisset euangelium predicari: cum in euangelio dicatur: Predicite euangelium omni creature. Alij vero asserunt. Si esset creatura: esset subiectus vanitati: cum apostolus dicat omnem creaturam vanitati esse subiectam: que omnia absurdum sunt: et per consequens simpliciter loquendo christus non est creatura. Secunda propositio est haec. Quauis simpliciter loquendo non sit concedendum: christus est factus vel creatura: potest tamen haec propositio concedi cum determinatione scripta. Id est dicendo sic: christus secundum naturam assumptam est creatura: vel christus secundum quod homo incepit esse. Quod probat diuersis sanctorum auctoritatibus. Tertia propositio est haec. Quauis sit concedendum quod christus secundum humanam naturam sit factus vel creatura: ex hoc inferri non debet quod sit creatus simpliciter: cum ibi argueretur a locutione in tropi figura. Haec propositio patet per hoc quod arguitur sic. Christus secundum quod homo est creatura: igitur christus est creatura: quod arguitur a positione seu locutione que est in figura tropi: vbi videlicet illud quod est partis attribuit toti: qualis modus arguendi non valet. Et tantum in speciali.

An homo ille semp fuerit vel ceperit esse. **Capitulum I**

Dist predicta querit: vtrum homo ille ceperit esse vel semp fuerit: sicut simpliciter enunciamus christum vel dei filium semp fuisse: nec cepisse. De hoc Augustinus. ita inquit super Ioan. Habuit aliqui dei filius quod nodum habuit idem ipse homo dei filius:

quia nodum erat homo. Item idem in eodem. Primum usque mundus esset nec nos eramus: nec ipse mediator dei et hominum homo Christus iesus. Item super psalmum. Christus noster etsi forte homo recessit est: tamen est eternus deus. Aliubi vero legitur quod puer ille creauit stellas. Et christus dicit se esse principium et esse ante Abraham. His ergo alijsque auctoritatibus in nullo resultantes: dicimus hominem illum in quantum homo est cepisse: in quantum verbum est semp fuisse. His enim absque distinctione non est referenda responsio. Nam et ipse Augustinus homini virtur distinctione in pluribus locis: dicens per christum omnia esse facta in quantum verbum est. Secundum illud vero quod homo est ipsum esse factum et glorificatum. Si ergo ad personam respicias: confidenter dic hominem illum semp fuisse. Si vero ad naturam hominis: concede eum cepisse.

Si deus alium hominem assumere potuit: vel aliunde quam de genere Adae. **Capitulum II**

Solet etiam queri vtrum alium hominem vel aliunde quam de genere illius Adae deus assumere potuerit. Ad quod sane dici potest: ipsum aliam animam et aliam carnem potuisse assumere: quod gratia tamen assumpta est anima illa et caro a verbo dei. Ut enim ait Augustinus. In rebus per tempus ortis illa summa gratia est quod homo in unitate persone coniunctus est deo. Potuit ergo deus aliam animam et aliam carnem sumere: et carnem vti que aliunde quam de genere Adae. Unde Augustinus in li. xij. de tri. Potuit itaque deus homines aliunde suscipere: in quo esset mediator dei et hominum: non de genere illius Adae: qui peccato suo obligauit genus humanum: sicut ipsum quem primo creauit: non de genere alicuius creauit. Poterat ergo vel sic vel alio quo vellet modo creare vnum alium: de quo vinceret victor prioris. Sed melius iudicauit: et de ipso quod victum fuerat genere assumere hominem per quem hominis vinceret inimicum: et tamen ex virgine: cui conceptum spiritus non caro: fides non libido peruenit: nec interfuit carnis concupiscentia que ceteri concipiunt que originale trahunt peccatum: sed credendo non concubendo facta est secunda virginitas. Ex his apte ostendit et alium et aliunde hominem deum assumere potuisse.

Si homo ille potuit peccare: vel non esse deus. **Capitulum III**

Deo non imerito querit vtrum homo ille potuerit peccare: vel non esse deus. Si enim potuit peccare: et potuit danari. Si potuit danari: potuit non esse deus: quod si potuit peccare: potuit non esse deus: quod esse deum et posse velle iniquitatem simul esse nequeunt. Hic distinctio operis est: vtrum de persona an natura

Dist. XII. ha ber. 4. ca. cu eorum. Quod verbum seu christi in carnato ordinat ad nostram redemptionem. Item ad genus nature assumptae: vtrum scilicet fuerit de genere Adae. Aug. sup Ioan.

Idem sup ps.

Responsio.

Augustinus

Idem.

agit. Si eni de psona agit: manifestu est qz peccare no potuit: nec deus non esse potuit. Si ho de natura: discutiendu est vtru agat de ea vt verbo vnita/an de ea tanq no vni ta xbo/z tamc enti. i. an de ea fm q fuit vni ta verbo: an de ea fm q esse potuit z no vni ta verbo. Ho est em ambiguu anima illam ente vnitam verbo peccare no posse: z est si ne ambiguitate veru eandē si esset z no vni ta verbo/posset peccare.

Quorundam opinio q potuerit etiam vnita peccare.

Quida tm pbare conat eti am ea vni ta verbo posse peccare: qz libez ar bitru hzet ita pot flecti i vtraqz pte: qd fri uolu e: cu z angeli libez arbitru habeat: et tm gra adeo sut pfirmati vt peccare neqant. Quatomagis g ille ho cui spūs est dat sine mēsurā. Inducit qz auctoritatē ad pbādū Eccl. 31. b. idē. Scptū est em i li. Sap. Qui potuit trāf gredi z no est trāsgressus: facere malū et no fecit. Sed hoc accipiendū ē fm mēbra/ vel partim de capite/partim de mēbris. De ca pite: no est trāsgressus: z non fecit malū. De mēbris: potuit trāsgredi z facere malū.

Si deus potuerit assumere ho minē in sexu muliebri. Ca. III e

Solet etiā queri quā Suis curiose a nonnullis: si de huma nā naturā potuit assumere fm muli ebri sexū. Quidā arbitranē eū potuisse assu mere hoiez i femineo sexu vt assūpsit i virili.

Ad d. Hen. s. v. v. maria.

Augustinus.

Et bene: quia deus est omnipotens. Sed oportuni atqz pueniēti factū ē vt de femina nasceret et virū assumeret: vt ita vtriusqz sexus liberatio ostenderet. Cū Aug in lib. lxxxiij. qstionū. Hois liberatio i vtro qz sexu debuit apparere: ergo qz viz oportebat suscipere: qz sex honorabilior ē: pns erat z feminei sex liberatio. Hinc apparet: quia ille vir de femina natus est. Sapientia ergo dei que dicit vngenuus filius: homine sus cepto in vtero z de vtero virginis liberati onē hominis indicauit.

Ista est distn. xij. huius tertij libri. In qua mgr postq inqstuit an christus debeat dici natura: inqrit an i christo fuerit defectus qz natura hz si bi cōter annexos. Et tria facit. Mā pmo inqrit an assū psit defectus oēm naturā creatā cōter sequētes. Scdo an assūpsit defectus naturā humanā psequētes specialiter. Tertio an naturā assumere i sexu muliebri potuerit. Pmi mū facit vsqz ibi: Solet etiā queri. Scdm vsqz ibi: So let etiā qri quis. Tertio vsqz ad finē distn. In spālī snā mgr stat i tribus pōib: quaz pma ē hec. Quāuis pcedēda sit christū fm hoiez spālī iccepisse: tenēdū ē tū ipm fm xbu etnalitē fuisse. Hāc mgr ponēs qrit: vtz. s. iste ho. s. christus inītiū habuit vel sp fuit: sicut filiū dei dī ctm sp fuisse. Et q esse inceptū arguit sic. Christus esse acq sicut qd aliq nō habuit: q: nō semp hō fuit: igit esse in

cepit. In oppositū arguit sic. De christo puero i scptura legit: q man ei? creauerūt stellas: qd qz in pncipio mū di fuit: igit christus fuit an mūdū: z q pns nō inceptū esse. An ad qstionē istā rhdēs p distinctionē dicit: q si qstio qrit de psona: tūc fuit ab eterno: si ho qrit de natura hu mana: tūc inītiū habuit. Scdo pō est hec. Aliunde qz materia ade christus potuit caruē assumere: quīs peccādo nō potuit se polluere. Hāc mgr ponēs querit: vtru verbū potuit aliū hoem q assūpsit assumere: qui videlicet nō fuisset de primi hois genere. Et rhdet q sic qz sicut primū hoem de terra/ z non alteri hois genere formauit: sic z de nouo mō potuisset hoem formasse: et assūpsit sic: cōgruū tū erat vt de genere Ad assumere hō: vt p eūdem p que hō fuit vici? z diabolus victor vin ceref. Postea querit: an iste hō. s. christus potuit peccare. Et arguit qnō: qz si peccare potuisset/ dānari potuisset: z sic nō fuisset deus. Rhdendo dicit: q psona christi pec care nō potuit: nec natura humana/ nec aia: si cōsideren tur. pur sunt verbo vnita. Si autē cōsiderent prout si es sent vel esse possent nō vnita verbo sed sepata ab eo: po mit vel posset peccare. Sed cōtra illud obicit duplici ter. Pmo sic. Natura humana verbo vnita habuit li bez arbitriū: ideo potuit peccare. Vbi respōdendū est: q nō oēs habentes liberū arbitriū pnt peccare: qz ange li beati habēt liberū arbitriū: z tū nō pnt peccare: z mul tominus ipse christus. An patet argumentū nō valere. Scdo obicit p auctoritatē scpturē q dicit: virū beatū q potuit trāsgredi/ z nō est trāsgressus. Et respōdendo di cit: q illa auctoritas tota intelligēda est de mēbris christi/ z nō de capite. s. christo: vel partim de mēbris christi/ z partim de christo: vt ly et potuit trāsgredi: itelligat di ctū de mēbris: z ly nō trāsgressus de christo. Tertia pō ē hec. Quāuis sit pcedēda q christus potuit assu mere sexū femineū: est tū tenendū q sexū virilē assumere de femina est magis pgruū. Hāc mgr insinuas querit: vtz de potuit assumere sexū muliebri? Rhdendo autē dicit q sic: sed fuit magis pueniēs z pgruū vt assumere na turā in sexu virili ex femina: vt p hoc ostenderet vtriusqz liberationē p christū esse fiendā: qd pfirmat auctori tate beati Augustini: Et tantū in spectali.

Si christus secundū naturā homi nis in sapientia et gratia proficere potuit vel profecit. Ca. I a

Reterea scien dum est christū fm hominem ab ipsa cōceptione gratiē plenitudinē recepisse: cui spūs da tus est nō ad mensurā: in quo plenitudo di unitatis corporaliter habitat. Ita ho habi tat: vt ait Aug ad Dardanū: q omni gra tia plenus est. Non ita habitat in sanctis. Et in nostro corpore inest sensus singulis membris/ sed nō quantū in capite: ibi em et visus est/ z auditus/ z olfactus/ z gustus/ et tactus: in ceteris autē solus est tactus. Ita in christo habitationis plenitudo diuinita tis: quia ille est caput in quo sunt oēs sen sus: in sanctis vero quasi solus est tactus: quibus datus est spiritus ad mēsurā: cū de il lius plenitudine acceperūt. Acceperūt autē de illius plenitudine nō fm essentiā/ sed fm similitudinē: quia nunqz illam eandē essen tialiter/ sed similitē acceperūt gratiam. Puer ergo ille plenus sapientia et gratia fuit ab ipsa conceptione. Unde hier. recte dicit.

Di. Xij. ba bet. 2. ca. cū eorum.

Quis verbi seu christi in carnatio or dinat ad no strā redēpti onē qstū ad plenitudinē grē et sapie simul.

Quo d: ple nitudō diuī tar? habita re i christo.

Quo intelli gat: de eius plenitudinē accepimus.

Distinctio XIII Capitulum II Fol. 126

Matth. 23. d. Nouū faciet dñs sup terrā: mulier circūda- bit virū: qz in vtero virginis pfectus vir ex- titit: nō solū ppter animā z carnē sed etiā p pter sapientiā z grāz q̄ plenus erat.

Auctoritatez ponit que videtur obuiare.

Huic autem sententie vi-

detur obuiare quod in Luce euāgelio legi- tur. Iesus p̄ficiēbat sapientia z etate z gra- tia apud deū et homines. Si em̄ p̄ficiēbat sapientia z grā: nō videt a cōceptione habu- isse plenitudinē grē sine mēsurā. Ad qd̄ sane dici potest ipm̄ fm̄ hominē tantā a cōcepti- one accepisse sapientie et grē plenitudinē: vt deus ei plenius cōferre nō potuerit: et tamē vere dicif p̄fecisse sapientia et grā: nō quidē in se sed in alijs qui de eius sapientia z grā p̄ficiēbāt: dñs eis sapientie z gratie munera fm̄ processum etatis magis ac magis patefaci- ebat. Cū Grego. in quadā homel. ait. Jux- ta hoīs naturā p̄ficiēbat sapientia: nō q̄ ipse sapientior esset ex tempore/ qui a p̄ma cōce- ptionis hora spū sapientie plenus permane- bat: sed eandē qua plenus erat sapientiā ce- teris ex tempore paulatim demonstrabat. Juxta hominis naturā proficiēbat etate de infantia ad iuuentutē. Juxta hominis na- turam p̄ficiēbat grā: nō ipse quod nō habe- bat p̄ accessum t̄pis accipiēdo: sed p̄ dēdo donū gratie quod habebat. Apud deum et homines p̄ficiēbat: qz quātū p̄ficiēte eta- te patefaciēbat hoīb̄ dona gratie q̄ sibi inē- rāt z sapientie: tantū eos ad laudē dei excita- bat: et sic deo patri ad laudē dei/ z homini- bus ad salutē p̄ficiēbat. In alijs ergo nō in se p̄ficiēbat sapientia z grā. Unde in eodem euāgelio puer ille sapientia plenus z gratia p̄hibet. Sic ergo dicif p̄fecisse sapientia et grā: vt aliquis rector ecclesiasticus dicif p̄- ficere i cura sibi tradita: cū p̄ eius industriā aliū p̄ficiunt.

Predictis quidē videtur aduer- sari quod Ambrosius ait.

Alibi tamen scriptum re-

perif q̄ fm̄ sensum hoīs p̄fecerit/ sicut etate hoīs p̄fecit. Ait em̄ Ambro. in lib. iij. de spū sc̄to sic. Deus p̄fectionē nature suscepit hu- mane. Suscepit sensū hoīs: sed nō sensu car- nis fuit inflatus. Sensu homis animā dixit conturbatā: sensu hoīs esuriuit et rogauit: sensu hominis p̄fecit: sicut scriptū ē. Iesus p̄ficiēbat etate z sapientia z grā. Quō p̄ficie- bat sapientia dei: p̄fectus etatē z p̄fectus sapientie/ nō diuine sed humane nature est. Ideo etatē cōmemorauit: vt fm̄ hoīem cre- deres dictū. Etas em̄ nō diuinitatē sed cor-

poris est. Ergo si p̄ficiēbat etate hoīs/ p̄ficiē- ebat sapia hoīs. Sensus autem hoīs p̄fecit qz sensus/ ideo sapientia. Quis sensus p̄ficie- bat. Si humanus: ergo ipse p̄ incrementū sus- ceptus est. Si diuinus: ergo mutabilē p̄ p̄fe- ctū. Qd̄ em̄ p̄ficiat mutat in melius: s̄ quod diuinū est nō mutat. Quod ergo mutat nō est diuinū. Sensus ergo p̄ficiēbat humanus. Sensū ergo suscepit humanū. Nec poterat cōfortari virtus dei/ nec crescere deus: nec al- titudo sapientie dei impleri. Que ergo im- plebat erat nō dei/ sed nostra sapia. Nā quō implebat/ q̄ vt oīa impleret descendit. Per que autē sensū dixit Esaias/ q̄ patrē nescie- bat puer aut matrē. Scriptū est em̄. Prius q̄ sciat puer vocare patrē aut matrē/ accipi- et spolia samarie. Sapientia em̄ dei futura et occulta nō fallunt. Expers aut agnitiois infantia: p̄ humanā vtique imprudētia quod adhuc nō didicit/ ignorat. Sed verendū est inquā ne si duos p̄ncipales sensus aut gemi- nā sapientia christo tribuamus/ christū di- uidamus. Nunquid et diuinitatē eius et car- nē adoramus christū diuidim? Nunquid cū in eo imaginē dei crucēq̄ veneramur/ diui- dumus eū. Ap̄ls certe q̄ de eo dixit: qm̄ et si crucifixus est ex infirmitate nostra: viuit tñ ex virtute dei: ipse dixit: qz nō diuisus ē chri- stus. Nunquid etiā cum dicimus: qz animā rationalē z intellectus nostri suscepit capa- cē: diuidimus eū. Nō em̄ ipse deus verbū p̄ aīa rōnali z intellectus capaci i carne sua fu- it: sed animā rationalē z intellectus nostri ca- pacē/ z ipsā humanā z eiusdē substātie: cuius nostre sunt anime z carnē nostre similes: eius dēq̄ cuius caro est nostre substātie suscipi- ens perfectus etiā homo fuit.

De intelligentia premissorū ver- borum. **C**apitulum II

Hec verba Ambrosij

pia diligentia inspicienda sūt que ex pte hoīs ignoratiā instruunt z il- lumināt/ ex pte erradi fomitē male intelle- cta mīstrāt. Ihs em̄ euidenter tradif duos i christo eē p̄ncipales sensus siue geminā sa- pientia. Neq̄ iō vnitas z singularitas p̄sonę diuidit. S̄ iuxta duas naturas duas h̄z sa- pientias: vnā nō creatā s̄ genitā q̄ ipse ē: alte- rā nō genitā s̄ creatā z p̄ grāz ei collatā. Nā Esa. de eo p̄testat. Requiescet sup eū spūs sa- pientie z intellectus. Spū ergo sapientie z in- tellectus. i. sapientia z intelligētia p̄ spm̄ sc̄m̄ gratis data: christus erat sapiēs fm̄ animā. Scdm̄ deū dō sapiens erat sapientia eterna/ que deus ē. Et sicut inquātū deus est bonus est bonitate naturali que ipse est: z iustus iusti- cia naturali q̄ ipse est: ita sapiens sapientia

De duob' sen- sibus ch̄ isti seu gemina sapia

Esa. 8. 2.

2. Cor. 13. b.

1. Co. 1. b.

De gemina christi sapia genita sc̄z z creata.

Esa. 11. 2.

Luce. 2. 5.

Determina- tio auctori- tatis.

Gregorius

Ambrosio.

Luce. 2. 5.

Libert III

Capitulum I

naturali q̄ ipse est. Alia x̄o eius sicut bona ē
 ⁊ iusta bonitate vel iusticia gratis data que
 ipse vel ip̄a nō est: ita est sapiēs sapiētia gra-
 tis data q̄ ipse nō est. Et licet gemina i chri-
 sto sit sapia: vna tñ eadēq̄ p̄sona est: q̄ in q̄-
 tū deus ē ⁊ in q̄tū natura diuina ē: sapiens
 est sapia ingenita. s. sapia eterna que est pa-
 ter: ⁊ sapia que nō est ingenita: q̄ cōmunis ē
 tribus p̄sonis: nō tamē gemina sapia: q̄ nō
 est alia ⁊ alia sapia/sapia igenita que tñ fili-
 us est: ⁊ sapientia que cōmuniter pater est ⁊
 filius ⁊ sp̄s sanctus. Inquantū x̄o eadē per-
 sona ē homo: id est fm̄ hominē acceptū: vel
 inquantū est subsistens ex anima ⁊ carne: sa-
 piens est sapiētia gratuita. Sapiēs ergo est
 humano sensu ⁊ diuino.

**Quō intelligēdū sit illud: sensus
 proficiebat humanus.**

Sex q̄ causa illi⁹ dicti in-
 telligentia/ scz sensus p̄ficiēbat humanus/
 assumenda ē: Apte em̄ videt̄ Ambro. innu-
 ere: q̄ fm̄ humanū sensū christus p̄fecit: ⁊
 q̄ infantia eius expers cognitionis fuerit: ⁊
 patrē et matrē ignorauerit: quod nec ecclia
 recipit: nec p̄misse auctoritates patiunt̄ sic
 intelligi. Sed ita sane p̄t accipi: vt q̄tū ad
 visum hominū ⁊ sui sensus ostensionē chri-
 stus p̄fecisse dicat̄. Proficiebat q̄ humanus
 sensus in eo fm̄ ostensionē ⁊ alioꝝ hoim̄ opi-
 nionē. Ita etiā patrē ⁊ matrē dicit̄ ignoras-
 se in infantia: quia ita se habebat ⁊ gerebat
 ac si agnitionis expers esset.

Ista est distin. xij. bul⁹ tertij li. In q̄ m̄ post
 q̄ egit de additōib⁹ q̄ sequētib⁹ ex actu
 vnionis: incipit tractare de donis nature assūpte in ip̄o
 actu vnionis collat⁹. Et tria facit. Itā p̄mo ostendit plenitu-
 dinē p̄fectionis christi q̄tū ad gratiā affect⁹ ⁊ sciētā in-
 tellectus. Secūdo obijcit in p̄rariū p̄ auctoritatē canonis
 ⁊ soluit. Tertio replicat p̄ auctoritates sanctorū quas ex-
 ponit. Primū vsq̄ ibi: hinc autē hinc. Secūdo vsq̄ ibi:
 Alibi in scriptū. Tertij vsq̄ ad finē disti. In sp̄ali
 sn̄a m̄gr̄ stat i trib⁹ p̄pōnib⁹: q̄rū p̄ma ē hec. Ab hora
 sue p̄ceptōis fuit i chulto ḡre ⁊ scie plenitudo. Hāc ma-
 gister insinuās p̄ponit: q̄ christo fuit dat⁹ sp̄s sanctus non
 ad mensurā: vt dicit̄ Ioan. iij. Et Ap̄ls ad Col. ij. dicit
 plenitudinē diuinitatis tēporaliter habitasse i christo.
 Et s̄dit: q̄ quis alij sancti dicant̄ etiā fuisse pleni gra-
 tia seu p̄fecti in sciētia: secus tñ i christo ⁊ de eis. Quod
 ostendit p̄ simile. Itā sicut in capite humani corp̄is sunt
 oēs sensus: in ceteris autē mēbris est solū sensus tactus:
 sic in christo ē plenitudo gratie sicut in oim̄ capite. In
 alijs x̄o sanctis est: gratia/sicut sensus tact⁹ in mēbris
 sub capite: q̄ de plenitudine christi oēs quod habēt re-
 ceperunt: nō tamen illā gratiā essentialiter que in chri-
 sto est: sed quodāmodo cōsimilē. Secūda p̄pō est hec.
 Christus p̄fecisse sapientia nō dicit̄: nisi solū q̄tum ad
 exteriorē effectus sapiētie ostensionē. Hanc magister po-
 nens obijcit contra p̄dicta sic dicens. Si christus ab in-
 itio sue conceptionis tantā habuit donozū plenitudinē
 sciētie et gratie: quō tunc verū est q̄ p̄ficiēbat sciētia/
 etate et gratia: vt dicit̄ scriptura. Et respōdet q̄ christ⁹ ab
 initio sue conceptionis tantā habuit donozū plenitudi-
 nē: q̄ amplius recipere capax nō fuit. Scriptura tamen
 que ipsū sapientia/etate ⁊ gratia p̄fecisse asserit: nō vult

dicere/ q̄ sapiētia et gratia fm̄ ip̄is p̄cessum sunt aucte
 in christo: sed dicere intēdit/ q̄ sicut christus t̄p̄aliter in
 etate proficiebat: ita dicta dona in initio sue cōceptōis
 sibi collata ad salutē hominū ostēdebat: vnde patet q̄
 p̄ficiēbat alijs ⁊ nō sibi: sicut rector ecclesiasticus dicit̄
 proficere in cura sibi tradita alijs proficiētibus p̄ ip̄m.
Tertia p̄pōitio est hec. Secūdo duplicē quā christus
 habuit sciētā nō profecit nisi solū fm̄ hominū opini-
 onem seu exteriorē apparentiā. Hāc magister insinuās
 obijcit contra p̄dicta: cuiusmodi fuit q̄ christus i huius
 modi donis nō p̄fecit. Et per auctoritatē Ambro. di. in
 christo fuisse duplicē sensū seu sapientia. s. creatā ⁊ incre-
 atā: ⁊ q̄ christus sapientia creatā seu sensu humanis p̄-
 fecit sicut etatis incrementū sumpsit. Hoc probat etiā p̄
 hoc q̄d in Esa. dicit̄. Et puer autē q̄ sciat vocare patrē ⁊
 matrē: accipiet spolia Samarie. Sed magister respon-
 dēdo dicit: q̄ auctoritas beati Ambrosij: quā dicit chri-
 stum profecisse sensu hois: nō est aliter intelligendū/ q̄
 q̄ p̄fecit fm̄ opinionē. Et q̄ dicit̄ patrē ⁊ matrē igno-
 rasse: dicit̄ nō aliter esse intelligendū/ nisi q̄ similitudinā
 rie ad modū ignorantis se habuit: et sic nō profecit nisi
 fm̄ exteriorē apparentiā. Et tantū in speciali.

**Si anima Christi habuerit sapiē-
 tiam parē cum deo: et si omnia scit
 que deus.** Capitulum I

Nic queri opus
 est: cū anima christi esset sapi-
 ens sapientia gratuita: vt ha-
 buerit sapiētiā equalē deo si-
 ue omniū rerū sciētā habuerit v̄l habeat:
 id est vtrū omnia sciat que de⁹ scit. Quibus
 dā placet q̄ nec parē cū deo habeat sciētā:
 am: nec omnia sciat que deus: q̄ in nullo cre-
 atura equat̄ creatori. Cum ergo anima illa
 creatura sit: in nullo equatur creatori: ergo
 nec in sapientia. Nō ergo habet equalē cuz
 deo sapiētiā: nec scit oia que deus. Item si
 anima illa equalē habet cuz deo sapiētiā:
 nō q̄ deus in omni bono maiorē h̄z sufficiē-
 tiā q̄ eius creatura. Inducit etiā auctori-
 tates ad idem pbādū. Ait em̄. p̄pheta ex p̄-
 sona hois assumpti. Mirabilis facta est sci-
 entia tua ex me: ⁊ non potero ad eā. Quod
 exponens Cassiodorus ait. Veritas huma-
 ne cōditionis ostendit: q̄ assumptus hō di-
 uine substātie nō potest equari vel in scien-
 tia vel in alio. Ap̄ls etiā ait. Nemo nouit q̄
 sunt dei nisi sp̄s dei: qui solus scrutat̄ oia/
 etiā profunda dei. His alijsq̄ pluribus rati-
 onibus et auctoritatibus vtunt̄: qui animā
 christi asserunt nec parē cū deo habere sciē-
 tiā: nec omnia scire q̄ deus scit. Quia si oia
 scit que deus scit: scit ergo creare mundū:
 scit etiā creare seipsam.

**Respōsio questionis diffinitiuā
 continens sententiā.**

**Quibus respondentes di-
 cimus animā christi p̄ sapiētiā gratis da-
 tā in verbo dei cui vnita est: quod etiā p̄fe-
 cte intelligit: omnia scire que deus scit: sed**

Dist. XIII
 habet. 3. ca.
 cū cor. 3.
 Quō verbi
 seu Christi
 incarnatio
 ordinat̄ ad
 n̄ras redē-
 ptionē q̄
 tū ad pleni-
 tudinē scie-
 specialiter.
 Opt. quor
 rundā.
 Ps. 138.
 Cassiodo.
 d. 8.

Distinctio XIII Ca. II et III Fol. 127

non oia posse q̄ potest deus: nec ita clare et
p̄spicue oia capit vt deus: et ideo non equa
tur creatori suo in sciētia: et si oia sciat que
et ipse: nec est eius sapientia ēqlis sapiē dei:
qz illa multo est dignior: digniusqz et perfe
ctius oia capit q̄ illius anie sapia: ergo et in
sciētia maiorē habet sufficientiā de^o q̄ ani
ma illa q̄ dignior est oī creatura. Illud x̄o
apli q̄d inducūt. Nemo nouit q̄ dei sunt/ni
si spūs dei/q̄ sol^o scrutat^o oia: p̄ nobis facit.

1. Cor. 7. c. **A**por em̄ addidit apls. Nos aut̄ spiritum
dei habem^o: vt p̄ spm̄ dei quē habebat pro
funda se scire ostēderet. Sed ania illa p̄ oī
bus spm̄ dei habuit: cui spūs non est datus
ad mensurā: vt ait Joā. euāgelista. Dona q̄
spūs sancti sine mēsurā habuit: ergo et sapiē
tiam. Omnia ergo sciuit anima illa. Si enī
q̄dam sciuit/q̄dam nō: non sine mēsurā sciē
tiā habuit. Sed sine mēsurā scientiā habu
it: scit ergo oia. **Fulgentius** etiā in sermone
quodā multa inducit/q̄bus asserit aīam il
lam rex oīm scientiā habere: vtens auctori
tate apli dicētis. In quo sunt oēs thesauri
sapientie et sciētie absconditi. Q̄d etiā rōne
potest p̄bari sic. Nihil scit aliq̄s q̄d ei^o ania
ignorat. Sed christus fm̄ oīm cōcessionem
oia scit: ergo aīa eius oia scit. Ad id x̄o q̄d
dicūt si oia scit: q̄ scit creare mundū vel se
ipsam. R̄ndemus: q̄ sciam̄ habet mūdū cre
andi: s̄ nō potētia et creādi aīam: et scit quo
modo deus seipsam creauit: habet ergo sci
entiā sui create/seu non sui creande: qz non
est creanda/ sed creata.

**Quare deus non dedit ei poten
tiā omniū vt scientiā. Ca. II c**

Sed vero querit̄ quare
deus non dedit ei potētiā faciē
di oia vt sciam^o: R̄nderi potest: qz
naturaliter capax est scientie: et ideo id con
grue ei datum est sine mēsurā: cuius ip̄a na
turaliter capax est. Non est aut̄ ei datū pos
se oia facere q̄ deus facit: ne omnipotēs et p̄
hoc deus putaret̄. Uerū tamē forte nec po
tentiā faciēdi oia ei deus p̄stare potuit: et si
potentiā faciēdi aliq̄ q̄ non facere potest.

Et hoc non ex impotentia dantis/ sed ex impotentia
recipientis: quia sequerē q̄ posset facere se: et ita
p̄ior esset se.

**Scit ergo anima christi omnia que de^o
scit in verbo dei: quod liquidius et presenti
us omni creatura p̄templat/ vt ei vnita: in
quo etiā angeli et que dei sunt et que futu
ra sunt/ cognoscunt.**

**Quō intelligēda sint quedā ver
ba amb. sup lucā. Ca. III d**

Sed si illa anima non
habet tantam potētiā/ quantam et

deus: nec homo assumptus tantā potētiā/
quantā et deus: quō ergo intelligit illō Am
bro. sup Lucā: vbi angelus de nascituro fi
lio virginis ait. Hic erit magnus: et filius al
tissimi vocabit̄. Non ideo inqt̄ erit magn^o
q̄ ante partū virginis magnus non fuerit:
sed quia potētiā quā dei filius naturaliter
habet/ hō erat ex tpe accepturus: vt vna sit
p̄sona homo et deus. Ecce aperte dicit q̄ hō
erat accepturus ex tēpore potētiā: quā dei
filius habuit naturaliter. Sed si homo acce
pturus erat illam potētiā: ergo vel p̄sona
vel natura homis. Sed p̄sona non: qz semp
habuit et habet/ ergo natura. Si natura: er
go anima. Nam de carne p̄stat q̄ accipe nō
posset. Ad q̄d dicimus illud esse accipiēdū
de p̄sona: sed non inquantū est dei: imo in
quantū est p̄sona homis. Vna est enī perso
na dei et homis/ et filij dei et filij homis: q̄ in
quantū dei p̄sona est: semp et naturalit̄ oīm
potētiā habuit: sed inquantū est hois/ nō
semp fuit. Illa q̄ p̄sona q̄ semp fuerat dei/ fu
tura erat homis p̄sona: et fm̄ hoc q̄ futura
erat hominis p̄sona/ acceptura erat ex tēpo
re potētiā quā naturaliter et semp habue
rat inquantū dei persona. Scdm̄ hāc distin
ctionem illud et similia sane possunt accipi.
Que distinctio in pluribus q̄stionū articu
lis est necessaria aduersus quorundā p̄ple
ram verbositatē. Sed cū de rebus p̄stat/ in
verbis frustra habet̄ controuersia.

**Ambro. sup
Lucam.
Luce. 1. c**

Ista est distinctio. r̄ij. huius tertij libri: in q̄ ma
gister postq̄ egit de plenitudine perfe
ctionis christi quantū ad gratiā et scientiā/ cōparat p̄fe
ctionē inquantū est homis ad diuinā. Et tria facit. In
p̄mo inq̄rit/ an christi aīa sciat oia q̄ scit deus. Secundo
quare ania christi nō habeat omnipotētiā sicut habet
oīm scientiā. Tertio excludit quandā obiectionē in cō
trariū factā. Primum facit vsqz ibi: Si x̄o querit̄. Se
cundū vsqz ibi: Sed si anima illa. Tertij vsqz ad finē
distinctionis. In speciali sentētia magistri stat i trib^o
p̄ponibus: quaz p̄ma est hec. Licet pater dedit christo
fm̄ aīam oīm scientiā: eidē t̄m cōicare nō potuit omipo
tentiā. Hanc maḡ ponēs querit. Vtrū ania christi ha
beat scientiā seu potētiā equalē deo: et vtrū aīa christi
scit oia q̄ scit deus. Et r̄ndendo dicit/ q̄ fm̄ quorūdam
opinione anima christi nō habet equalē sapientiaz cum
deo: nec scit oia q̄ scit deus: eo q̄ aīa christi sit creatura:
et nulla creatura sit equalis deo: vel possit equari deo.
Et affirmat h̄ auctoritate Cassiodori/ qua dicit: q̄ si aīa
christi sciret oia q̄ scit deus/ sequerē q̄ sciret seip̄am: im
mo totū mundū creare/ cū hoc sciat deus: sed hoc est ab
surdū: ergo ex quo sequit̄. Postea ponit magister opi
nionē p̄p̄iam: dicens animā christi p̄ sapientia sibi gra
tis collatā in verbo cui vnita est scire omnia q̄ scit x̄bū. i.
deus. Et subdit: q̄ quis sciat oia q̄ deus scit: nō tamen
potest oia que deus p̄t. Ex ista t̄m omnij scientia ania
christi nō equat̄ scire dei: quia anima christi nō ita clare
scit oia sicut deus. Et etiā licet equet̄ scientie dei quo ad
num̄p̄ scito: nō tamē equat̄ sibi in mō sciendi. Quod
aut̄ apls dicit. Nemo nouit que sunt dei/ nisi spūs dei.
Istis dicit̄: nō obstat/ imo arguit̄ p̄positū: quia itelligit
de spū q̄ datus est christo nō ad mensurā. Etiā maḡ p̄
bat p̄positū suū tali rōne. Nullus aliquid scit q̄d ania
eius ignorat: sed christus fm̄ oēs doctores scit oia: igit̄
eius anima scit omnia. Ad argumentū oppositē oppo
y

fittonis quo si anima christi sciret oia / sciret creare mundum et seipam. Rndet q anima christi habet scientias creandi / sed no potentia: quia scit quod mundus est creatus / et esse creatura et no creanda. **S**ecda pp est hec. **C**oedimus catholice christi aiā nō habuisse oipotētiā. Hec pp est scda pars ppnis pmissē quā magister insinuās querit. Cur anima christi nō habet potētiam oia faciendi / sicut potētia oia cognoscēdi. Et rñdet q hoc est ideo: quia fuit naturalr capax ois sciētie / nō tamē omnis potētie. **T**ertia pp est hec. Magister cōcedit q dei filius sū q hō omnipotētiā quāq accepit. Hanc magister insinuat auctoritate Ambro. dicētis sup illo verbo Luce. 1. Hic erit magnus: et filius altissimi vocabit. Dicit / magnus erit: quia potētia quā filius dei naturaliter habet / hō erat ex tpe accepturus. Ex ista auctoritate arguit sic. Si hō erat illā potētia accepturus: vel igit psona vel natura: nō psona: quia illa habet et semp habuit sapientia illā: igit natura: et p cōsequens anima: cum caro talis potētie nō sit capax. Et respondet q ly hō in auctoritate illa supponit. p psona christi: nō inquantū est psona dei / sed hois: que tñ vna et eadez est: sed sicut dicit psona filij dei / q semp fuit hō psona in tēpore esse cepit: sic psona filij inquantū erat futura a psona hominis erat potētia illā de tpe acceptura: tñ naturaliter semp habuit et psona christi omnipotētiā quod dāmodo accepit. Et tñ in speciali.

De hominis defectibus quos assumpsit christus in humana natura.

Capitulum I

Illud quoque pre-

termittendum non est: quod dei filius natura hominis accepit passibilem: animam passibilem: carnem passibilem et mortalem.

Et omnes defectus generaliter quos ipsum deicit accepere. Hoc autem dicitur propter ignorantiam et defectum: ut dicit Leo.

Ut enim probaret verum corpus habere / suscepit defectus corporis / famem / sitim / et huiusmodi. Et ut veram animam probaret habere: suscepit defectus anime. scilicet tristitiam / timorem / dolorem / et huiusmodi. Vis autem sensus anime est. Non enim caro sentit / sed anima utens corpore velut instrumento. Unde Augustinus super Genesim in libro xij. Non corpus sentit / sed anima per corpus: quo velut nuncio utitur ad affirmandum in seipsa quod extrinsecus nunciatur. Sicut ergo anima quod foris est per corpus tanquam per instrumentum videt vel audit: ita etiam per corpus quodammodo sentit mala: quae sine corpore non sentiret: ut famem et sitim et huiusmodi. Unde non immerito defectus corporis dicitur. Quaedam autem non per corpus / imo etiam sine corpore sentit: ut est timor et huiusmodi. Sentit ergo anima dolores: sed quosdam per instrumentum corporis / quosdam vero non. Suscepit autem christus sicut veram naturam hominis: ita et veros defectus hominis / sed non omnes. Assumpsit enim defectum penam / sed non culpam: nec tamen omnes defectus penae: sed eos omnes quos homini cum assumere expediebat: et suae dignitati non derogabat. Sicut enim propter hominem homo factus est: ita propter eum hominis defectus suscepit. Suscepit enim de nostro: ut de suo nobis tribueret / ut nostrum tolleretur defectum. Suscepit enim nostram veter-

statem: ut suam nobis infunderet novitatem. Simpliciter ille accepit veteritatem. id est penam: ut non frustra duplicem assumeret / id est penam et culpam.

Queritur utrum genus humanum potuit aliter liberari / nisi per mortem christi. Quidam dicunt rict de vobis / quod possibile fuit per se / sed non per accidens. scilicet propter promissionem mariae / factam in prophetis. Sull. dicit quod potuit aliter liberari / sed non aliter redimi. id est dari solutio iusti precij. Hugo dicit quod de misericordia potuit aliter liberari / sed non de iusticia. Sed liberatio per mortem christi fuit maxima misericordia quo ad nos: et maxima iusticia quo ad patrem.

Qualiter accipiendum sit illud quod ait Leo papa.

Tradit auctoritas: quod dominus

noster in se suscepit omnia infirmitatis nostre / propter peccatum: quod nisi acciperet de illis tamen quae eius sumere pro nobis oportuit nec dedecuit: falsum esse probabit. Non enim assumpsit ignorantiam aliquam: cum sit ignorantia quaedam quae defectus est / nec peccatum est. scilicet ignorantia iniuvabilis: nam vincibilis peccatum est. Si tamen de his est quae nobis expedit scire. Sunt enim quaedam quorum scientia non affert / vel ignorantia non impedit salutem: et forte talium reus ignorantia defectus non est. Costat autem nobis esse ignorantiam atque difficultatem volendi vel faciendi bonum quae ad misericordiam nostram pertinent. Unde Augustinus in libro iij. de libero arbitrio. Approbare inquit falsa pro veris: ut erret inuitus / et resistere atque torquere dolore carnalis vinculi non posse a libidinoso operibus temperare: non est natura instituti hominis / sed pena damnati. Ex qua miseria peccantium iustissime inflata liberat dei gratia: quia sponte homo libero arbitrio cadere potuit: non etiam surgere: ad quam miseriam pertinet ignorantia et difficultas quam patitur omnis homo ab exordio natiuitatis suae: nec ab isto malo quisquam nisi gratia dei liberatur. Ecce euidenter dicit hic Augustinus ignorantiam quae quis inuitus falsa pro veris approbat: et difficultatem quae non potest temperare a malo / ad misericordiam nostram pertinere: et penam esse hominis. Hoc autem christus non habuit. Non ergo accepit omnes defectus nostre infirmitatis praeter peccatum.

Ignorantia talis et difficultas non sit peccatum. Capitulum II

Sed forte aliquis dicit scet illa esse peccatum. Cui obuiat illud quod Augustinus tradere videtur hoc. scilicet deum inculpabiliter ante peccatum in exordio conditoris homini potuisse indere / ut essent ei naturalia: ita in libro retracta. in quibus Ignorantia et difficultas si essent hominis primordia naturalia: nec sic esset culpandus deus / sed laudandus. Sed si haec homo in primordio naturaliter habuisset: nunquam essent in eo defectus et penae: Si defectus vel pena ei indita fuisset ante peccatum: iniuste cum eo agi videretur si ante

Distinc. XV. habet. 5. cap. cu eoz. s. Quod ubi icar natio ordinat ad nram redē prionē qntum ad defectū pas sibilitatis i ge nerali. Adal. henrici de yurimaria.

Ca. 25.

Aug. in li. de tri. de hois de fectib' qd assū psit christus i huana natura

Adal. henr.

Joanes bas.

Augustin.

Augustin.

culpā sentiret penā. Ob hoc sane dicim⁹ il-
la nō fuisse defectus vel penas/ si naturalit̄
homi infuisset: sic non fuit homi ante pctm̄
nondū grām adeptō defect⁹ siue pena non
posse p̄ficere. Sed postq̄ gratiā recepit per
quā p̄ficere potuit et ad tēpus p̄fecit: eaq̄
culpa sua post amisit: simulq̄ p̄ficiendi fa-
cultatē pdidit: defect⁹ fuit ei ⁊ pena nō pos-
se p̄ficere. s. malū declinare ⁊ bonūz facere.
Dēs ḡ defect⁹ nostros suscepit christ⁹/ p̄ter
pctm̄ qd ei ueniebat suscipere: ⁊ nobis expe-
diebat. Sunt em̄ plura egritudinūz genera
⁊ corpis vitia: a q̄bus oīno imūnis extitit.
Quos em̄ defectus habuit: vel ad ostēsiō-
nē vere humanitatis/ vt timorē ⁊ tristitiaz:
vel ad impletionē operis ad qd uenerat/ vt
passibilitatē ⁊ mortalitatē: vel ab imortali-
tatis desperatione spem nostrā erigendam/
vt mortem suscepit.

Add. ben-
rid de wri-
maria

Nota q̄ christus plus passus est q̄ aliq̄s aliorū
scōz: q̄ ad hoc q̄ nullā habuit causam q̄
pateref: imo infinitas habuit causas q̄re nō deberet pa-
ti: plus etiā passus est ⁊ intēsus: p̄pter dispositionē pa-
tiētis. Verū intēsi⁹ gen⁹ pene sustinuerūt multi mar-
tyres: q̄ intēsi⁹ pena est afflatio q̄ suspēsiō. P̄terea
plura genera penaz quidā martyres passi sunt q̄ chri-
stus. Et istis duobus modis vltimis/ maior fuit passio
quā undā martirum q̄ christi: sed p̄mis duabus rati-
onibus/ christi passio maior fuit.

Quia sola
voluntate
hos defect⁹
suscepit: nō
necessitate
cōditionis
Rom. 8. b

Hos autē defect⁹ nō p̄ditionis suę necessi-
tate/ sed miseratiōis volūtate suscepit. Cle-
ros qdē habuit defect⁹ sicut ⁊ nos: sed non
eadem ex causa. Nos em̄ ex pctō originali
hos defectus cōtrahimus: sicut ap̄ls insinu-
at/ dicēs. Corpus qdē p̄pter pctm̄ mortuū
est. i. necessitatē moriēdi habet in se. Christ⁹
autē non ex pctō hmōi habuit defect⁹: q̄ si-
ne pctō est p̄ceptus ⁊ natus/ ⁊ in terris puer
satus. Sed ex sola miseratiōis voluntate
de n̄ro in se transtulit verā infirmitatē/ sic ac-
cepit verā carnē: quā sine oī infirmitate as-
sumere potuit sic absq̄ culpa eadē suscepit.

Auctoritatibus probat christus
secundū hominē vere dolores sen-
sisse et timuisse: contra quosdā hoc
negantes. **Capitulum III d**

Sed qz nōnulli de sen-
su in passione hūanitatē christi ma-
le sensisse inueniunt: asserētes silitu-
dinē atq̄ imaginē passionis ⁊ doloris chri-
stū hōiem ptulisse: sed nullū oīno dolorem
vel passionē sensisse. Auctoritatum testimo-
nijs eos p̄uincētes indubitabile faciamus
qd supra diximus. Propheta Esa. dicit. Ve-
re languores n̄ros ipse tulit: et dolores no-
stros ipse portauit. Et veritas ipsa in euan-
gelio ait. Tristis est anīa mea vsq̄ ad mor-
tē: vbi etiā legit̄. Lepit iesus pauere ⁊ tede-
re. Propheta etiā ex p̄sona christi ait. Re-

Esa. 53. b

Marc. 14. d

Ps. 87. a

pleta est malis aīa mea. Qd exponēs Aug.
inq̄t. Non vitijs ⁊ pctis/ s; hūanis malis. i.
dolorib⁹ repleta fuit aīa christi: q̄b⁹ ipsa cō-
patit̄ carni. Non em̄ dolor corpis pōt esse si-
ne aīa. Dolere autē aīa etiā non dolēte corpe
pōt. Hos autē hūanē infirmitatis affectus si-
cut ipsam carnē ac mortē non hūanē condi-
tionis necessitate: sed miseratiōis volūta-
te suscepit. Amb. etiā in li. iij. de trinita. ait.
Scriptū est. Pater si possibile est/ trāseat a
me calix iste. Timet ḡ christus: ⁊ dū Petr⁹
non timet/ christ⁹ timet. Petr⁹ dixit. Aīam
meā ponā p te. Christus dicit. Aīa mea tur-
bat. Utrūq̄ ver⁹ est ⁊ rōnis plenū: q̄ ⁊ ille q̄
est inferior nō timet: ⁊ ille q̄ superior est gerit
timēris affectū. Idē in eodē. Ut hō turbat:
vt hō flet: vt hō crucifigat: p naturā hōis et
tediauit ⁊ resurrexit. Non turbat ei⁹ virt⁹:
non turbat ei⁹ diuinitas: sed turbat anima
fm hūanē fragilitatis assumptionē. Naz q̄
suscepit aīam/ suscepit etiā aīę passionē. Nō
em̄ eo q̄ deus erat aut turbari aut mori pos-
set. Idē in eodē. Suscepit tristitiā meā ⁊ cō-
fidēt̄: tristitiā nomino/ q̄ crucē p̄dico. Ut
hō habuit tristitiā quam meo suscepit affe-
ctu: mihi cōpatit̄: mihi tristis est: mihi do-
let. Ergo p me et in me doluit: q̄ p se nihil
habuit qd doleret. Doles igit̄ dñe iesu vul-
nera mea/ non tua: q̄ tu nō p te/ sed pro me
doles. Hierony. q̄ in explanatiōe fidei ait.
Nos ita dicim⁹ hominē passibilē a dei filio
susceptū: vt deitas impassibilis pmaneret.
Passus est em̄ filius dei: non putatiue/ s; ve-
re oīa q̄ de illo sc̄ptura testat̄: fm illud q̄ pa-
ti poterat. s. fm subam assumptā. Licet ḡ p-
sona filij suscepit passibilē hōiem: ita tñ ei⁹
habitationē fm subam suā nil passa est: vt to-
ta trinitas quā impassibilē necesse est p̄fite-
ri. His alijsq̄ auctoritatib⁹ p̄spiciū fit chri-
stū vere passibilē assumpsisse hōiem: atq̄ in
eo defect⁹ ⁊ affectus n̄re infirmitatis susce-
pisse: s; volūtate nō necessitatis conditionē.

Ambrosius
Matth. 26. d

Joā. 13. d

Hieronym⁹

Hic ponit quę p̄dictis aduersa
ri videntur.
Quedā tñ reperiuntur in
sanctoz tractatibus q̄ p̄missis aduersari vi-
dent. Nā sup illū locū ps. Clamabo ⁊ nō ex-
audies: Aug. tradere videt̄ christū nec vere
timuisse: nec x̄e tristatū esse/ dicēs sic. Quō
hoc dicit. Qui pctm̄ non fecit: nec inuētus
est dolus in ore eius: s; de nobis corpe suo h
dicit. Corpis em̄ sui. i. ecclesie gerebat perso-
nā: sicut ⁊ alibi cū dixit. Trāseat a me calix
iste: p nobis loquit̄: nisi forte puref̄ timuis-
se mori: s; non vere timebat dñs pati/ tertia
die resurrectur⁹: cū arderet Paulus dissol-
ui ⁊ esse cū christo. Non em̄ fortior ē miles

Augustin⁹
Ps. 21. a

1. Pet. 2. d

Matth. 26. d.

Phil. 1. c.

Libert III Capitulum III et V

q̄ imperator. Miles em̄ coronad⁹ gaudet mori: z dñs coronatur⁹ timet mortē. Sz in firmitatē nram respētās p̄ suis infirmis q̄ timent mori/hec dixit: Glor illoz erat. hie/ro. etiā ait. Erubescant q̄ putant saluatores timuisse mortē z passionem pauore dixisse: transeat a me calix iste.

Hiero. sup euangeliū Matt. 26. d.

Determinatio auctoritatum Capitulum III

Antē in sacris litte-

ris aliqua aduersa diuersitas eē putat: hanc auctoritatū verba in hunc modū accipiēda dicimus: vt nō veritatē timoris z tristicie vel ppassionē sed timoris z tristicie necessitatē z passionē a christo remouisse intelligant. Habuit em̄ christus verū timorē z tristiciā in natura hoīs: sed non sicut nos q̄ sum⁹ mēbra eius. Hos em̄ causa pcti nostri his defectib⁹ necessario subiaccemus: z in nobis sunt isti defect⁹ fm̄ ppassionē z passionē: sed in christo nō nisi fm̄ ppassionē. Sicut em̄ in pctis gradus quidaz notant ppassio z passio: ita z in his penalibus affectib⁹. Afficit em̄ quis interdum timore vel tristicia: ita vt mētis intellect⁹ nō inde moueat a rectitudine vel dei contēplatione: z tūc ppassio est. Aliqñ dō mouet et turbat: z tūc passio est. Christus dō nō fuit ita turbatus in ania timore vel tristicia: vt a rectitudine vel dei ptēplatione aliq̄tenus declinaret: fm̄ quē modū intelligit cum dicit vel timuisse vel tristis fuisse. Uñ hie/ro. sup Matt. vbi legit. Lepit tristari et mestus esse. Ut veritatem inquit pbaret assumpti homis vere contristatus est: sed non passio eius dominauit anime: verum ppassio est.

De passione et ppassioe timoris et tristicie.

Hiero. sup Matt. vbi legit. Lepit tristari et mestus esse. Ut veritatem inquit pbaret assumpti homis vere contristatus est: sed non passio eius dominauit anime: verum ppassio est.

Addi. henrici de vitiis

Passio z ppassio differunt sicut dispositio z habitus: q̄ idē sunt in essentia. Sed dispositio est facile mobilis habitus. Habitus difficile mobilis. Sicut affectio tūc dicitur ppassio qñ ania sic afficit q̄ oculū mentis non turbat. Passio dō qñ ita foris est q̄ oculū mētis turbat: z facit a rectitudine vel dei cōtemplatione declinare: qz tunc ledit rō sed voluntarie.

Unde ait. Lepit cōtristari: aliud est em̄ tristari: aliud incipe tristari. Qd est: aliter cōtristat q̄s p ppassionē: aliter p passionē. Ideo qz fm̄ hāc distinctionē aliqñ dicit christus nō vere timuisse: aliqñ vere timuisse: quia vey timorē habuit: z tristiciā: s̄ non fm̄ passionē: neqz ex necessitate pditionis: vnde Aug. ex his causis volens assumi dictoz intelligentiā: dicit christū non vere timuisse vel tristatū esse: z incōtinēti verā tristiciam habuisse. His dō infirmos in se p̄ signans dñs ait. Pater si fieri potest/ trāseat a me calix iste. Nō em̄ vere timebat dñs patri tertia die resurrecturus/ cū arderet Paulus dissolui z esse cū christo. Iste gaudet coronadus: z tristis est dñs coronaturus. Ec-

Aug. sup ioā.

Matt. 26. d.

Phil. 1. c.

ce hic videt tristiciā z timorem a christo remouere. Continuo autē subiūxit: sed tristiciā sic assumpsit quō carnez. Fuit em̄ tristis sic euangeliū dicit. Si em̄ tristis nō fuit cū euāgelista dicat: Tristis est aia mea zc. q̄ z qñ do dicit: dormiuit iesus/ nō dormiuit: vl qñ dicit: māduasse nō māducauit: et ita nihil sanū relinquit: vt dicat etiā quia corp⁹ non erat vey. Quicqd̄ ḡ de illo scriptū est/ verū est z factū est. Ergo z tristis fuit: s̄ volūtate tristiciā suscepit verā/ quō volūtate carnem verā. Apte noscis eundē sibi in his dōbīs cōtradocere/ nisi varias dictoz discerneret causas: ex qb⁹ intelligētia dōbōz assumēda est. Si em̄ discernat intelligētie causa pdictoz verboz/ nihil occurrit p̄tradictionis.

Marc. 14.

De quibusdaz hylarj capitulis valde obscuris que videtur cōmuni sentētie obuiare. Capitulum V

Erūtamē magis mo-

uent ac difficiliore afferūt q̄stidē. Vba hylarj/ q̄bus videtur tradere ictus z vulnera z hmōi/ sic in christum incidisse: vt passionis dolorē nō incuteret: sicut telū tractū p aquā vel ignē vel aera ea facit q̄ z fac cū trahit p corpa aiata: qz pforat z cōpungit: nō tñ dolorē ingerit: quia nō sūt ille res doloris capaces. Ita z corpus christi sine sensu pene/ vim pene excepisse dicit: qz sicut corpus nostrū nō habet talē naturā/ vt valeat calcare vndas: ita corpus christi dicit nō habuisse naturā nostri doloris: quia non habuit naturā ad dolendū. Aut em̄ sic x. li. de tri. Unigenitus deus hoīem vey fm̄ similitudinē nostri hoīs non deficiēs a se deo sumpsit. In q̄ quis aut ictus incideret aut vulnus descēderet: aut nodi pcurrerēt: aut suspensio eleuaret: afferēt qdē hec impetū passionis: nō tñ passionis dolorē inferrent: vt telū aliqd̄ aquā pforans vel ignē cōpungens/ vel aera vulnerās. Qēs qdē has ppassiones nature suę infert vt pforat: vt cōpungat: vt vulneret: sed naturā suā in hoc passio illata non retinet dū in natura nō est/ vt aquā forari: vel pungi ignē: vel aera vulnerari: q̄uis natura teli sit z vulnerare z cōpungere z forare. Passus qdē christ⁹ est/ dū cedit/ dū suspendit/ dū morit: s̄ in corp⁹ irruens passio: necnon fuit passio: non tñ naturam passionis exercuit: dū z penali ministerio pena deseuit: z virtus corpis sine sensu pene/ vim pene in se deseuientis excepit. Habuit sane illud dominicū corpus doloris nostri naturā. Si corpus nostrū id naturę habet/ vt calcet vndas z fluctus desuper eat: nec clausē domus obstaculis arceatur. At dō si dñici corpis solū ista natura sit vt

hylarius

ferat in humidis / et sistat in liquidis / et stru-
cta transcurrat: qd p naturā humani corpo-
ris carnē ex spūs sancto pceptā iudicam⁹. La-
ro illa de celis est: et hō ille de deo est: habēs
ad patiendū corpus et passus est. Sed natu-
rā non habēs ad dolendū. Idē in eodē. U-
deamus an ille passionis ordo infirmitatez
in dño doloris pmittat intelligi: dilatis em̄
causis ex qb⁹ metū dño heresis ascribit: res
ipsas vt geste sunt cōferamus. Nec est fieri
potest vt timor eius significet in xbis: cui⁹
fiducia continuat in factis. Timuisse ḡ he-
retico passionē videf. Sed ob ignorātie hu-
ius errore petrus et sathanas et scandalū est.
An ne timuit mori / q armatis obui⁹ pdijt:
et in corpe eius infirmitas fuit: ad cuius oc-
cursum consternata psequentū agmina su-
pinatis corpib⁹ pcederūt. Quā ḡ infirmita-
tē dominatā hui⁹ corpis credis: cui⁹ tātam
habuit natura virtutē? Sed forte dolorem
vulnerū timuit. Quē rogo o tu dñice infir-
mitatē assertor / penetrātis carnem clauis ha-
buit terrore: q excisam aurem solo restituit
attactu. Produces hec aurē manus clauis
doler: et sentit vulnus q alteri dolore vulne-
ris non reliquit: pungende carnis metu tri-
stis est / cui⁹ attactu caro post cedē sanatur.
Idē. Collatis ḡ dictoz gestoz: qz virtutib⁹
demonstrari nō est ambigū in natura cor-
poris eius infirmitatē corpore nature non
fuisse: et passionē illā lz corpi illata sit: nō tñ
naturā dolēdi corpi intulisse: quia lz forma
corpis nostri esset in dño: non tñ vitiose in-
firmitatis nostre forma erat in corpe / quod
ex cōceptu spūs sancti virgo p genuit. Audi-
sti lector verba hylarij / qbus dolore exclu-
dere videf. Sed si excussa sensus et impia-
tis hebetudine pmissis diligēter intendas:
atqz ipsius scripturę circūstantiā inspicias:
dictoz rōnē atqz virtutē pcipere vt cūqz po-
teris: et intelligentiā arguere nō attentabis.
Intelligit em̄ ea rōne dixisse dolore passio-
nis in christū nō incidisse: et virtutez corpis
christi sibi excepisse vim pene sine sensu pe-
ne: qz doloris causam et meritū in se non ha-
buit. Qd videf notasse vbi ait. Nō habens
naturā ad dolendū. Et ideo nō iudicanda
est caro illius fm naturā nostri corpis: nec i-
co etiā dominiū habuit passio: ita etiā non
habuit naturā ad timendū vel tristādū: qz
non habuit talem naturā in q esset causa ti-
moris vel tristicie. Itaqz necessitas timēdi
non fuit in eo sicut i nobis. Nec natura do-
loris fuit in eo sicut est in nobis. Tristiciaz
tñ in eo fuisse cōsequēter asserit: sed causam
eius extitisse: non suā mortē / sed defectū pe-
tri et alioz apostolor. Dicit em̄ christū non
ppter mortē / sed vsqz ad mortē tristē fuisse.

his verbis interrogo qd sit christū tristē
esse vsqz ad mortē: et tristē esse ppter mor-
tem. Non em̄ eiusdē significationis est / tri-
stē esse ppter mortem / et vsqz ad mortem.
Quia vbi propter mortem tristicia est: illic
mors causa tristicie est. Vbi xō tristicia vs-
qz ad mortē est: mors non tristicie causa est /
sed finis. A deo aut non ppter mortē susce-
pta est tristicia: vt sit destituta p mortē. Nō
ergo sibi tristis est: sed illis qui in scandalo
p infirmitatē carnis erant futuri: quos mo-
net orare ne inducant in tentationē: q ante
polliciti erant se non scandalicari.

Ista est distin. xv. huius tertij libri: et secundus tractatus huius libri: in quo qdē tra-
ctatu post q magr egit de eterni verbi incarnatione agit de eiusdē verbi incarnati passione. Et tria facit in psen-
ti distinctione: in qua agit de defectibus a christo assū-
ptis. Itā primo ostendit quos defectus verbū cū hūa-
na natura assumpsit. Secō rōnem hmoi assumptionis
reddidit. Tertio circa hoc quorundā errore repellit. Pri-
mū facit vsqz ibi: Hos aut defect⁹. Secōm vsqz ibi: Sed
quia nonnulli. Tertiu vsqz ad finē distin. ¶ In speciali
sua magistri stat in trib⁹ pōnibus: quaz pma est hec
filius dei carnē passibile et aiām p nobis assumpsit: et
oēs defectus quos sue dignitati et nostre saluti congrue
nouit. Hanc magr insinuās pponit pmo / q filius dei
naturā humanā passibilem tam quo ad corpus qz quo
ad aiām assumpsit: vt pbaref habere vtz corp⁹ et ve-
rā aiām: assumpsit cū natura ipsius defectus nature: vt
famē / sitim / tristiciā / timorē / et hmoi: quoz qdā dicitur
defectus anie: vt tristicia et timor: alij corpis / vt famē /
sitim et hmoi. Tandē vltimus cōcludit q verbum assū-
psit defectus pene: sed tñ illos quos ipsi p redemptiōe
generis humani cōgruebar assumere: et suā dignitatem
decebat. Et subdit q si in scriptura inuenit q filius dei
oēs nostras infirmitates assumpsit pter pctm: hoc in-
telligendū est de defectibus q sue dignitati nō derogāt:
nō est assumpsit ignorantiā / q qñqz solū est pena seu de-
fectus et nō culpa: neqz assumpsit difficultatē ad bñ ope-
randū: qd tamē spectat ad nostrā miserā et defectū: et p
cōsequēs nō assumpsit oēs penales defectus aiē. Simi-
liter etiā nō assumpsit oēs defectus corpis: qz nō assū-
psit plures egritudines et vitia / corpis. Tandē tandē cō-
cludit q oēs defectus assumpsit quos em̄ decebat et no-
bis cōueniebat ipm accipere: qz qdē accepit vel ad osten-
sionē vere humanitatis: vt timorē vel tristiciā: vt ad im-
pletionem opis ad qd venit. s. humane redemptiōis: p-
pter qd assumpsit passibilitatē corpis: vel ad erectiōem
nostre spē in gloriā immortalitatis: vt mortem corpis.
¶ Secō pō est hec. Christus nostras infirmitates nō
accepit coacta necessitate: sed sue miserationis spōtanea
voluntate. Hanc magister insinuās dicit christū hmoi
defectus nō assumpsisse sicut talibus necessitate subiace-
mus: sed ex miseratione sue voluntatis sponte eos assū-
psit. Itā nos ex pctō originali eos cōtrahimus: imo vi-
tare nō possumus. Christus aut pctm hmoi nō contra-
xit / nec actuale cōmisit: ideo ex debito seu necessitate sue
cōditionis ipos habere nō debuit. ¶ Tertia ppositio
est hec. Et heretici humanā naturā in christo passibili-
tati fore subiectā negant: sic ipm christū fm carnem im-
passibile fore asserūt. Qd magister ostendit esse falsum
diuersis sacri canōis et sanctorū auctoritatibus: q patēt
in textu. Et subdit postea quorundā auctoritatū decla-
rationē sancti Aug. et Hiero. q vident dicere q christus
nō timuit: nec tristatus extitit. i. nec tristatus fuit: dicēs
eos velle dicere q christus nō timuit nec tristatus fuit
coacta necessitate: sicut nos qzqz timem⁹ vel tristamur:
sed spontanea et libera voluntate. Vel volūt dicere chri-
stū nō timuisse vel tristatus fuisse fm passionē sicut nos
q videlicet p hmoi passiones a sua rectitudine mēs de-
iciat / et in dei cōtemplationē impediat: sed q timuit et cō-

partēdo: xba
em̄ qz caro fa-
ctū est lz se pas-
sioi subdiderit
nō tñ demura-
tū est passibil-
tate patiendi.
Itā pati potu-
it: et passibilē
non potuit: qz
passibilitas na-
ture infirme si-
gnificatio est:
passio aut eoz
est q sit illata
p passio.

De tristicia
christi et ei⁹
cā fm eūdē
hyla. in li.
de synodis
Cū hec pas-
sionū gene-
ra infirmita-
tē carnis af-
ficiat: de tñ
verbū caro
factū nō po-
tuit ad se de-
mutabilē esse.

Liber III Distin. XVI Ca. I et II

tristabat solū fm ppassionē: q̄ est q̄ sic tristitia q̄s mo-
uef: q̄ tñ rō a sua rectitudine minime deijcīf: r nec mēs
a cōtemplatione diuina declinat. Nā christus fuit imu-
nis a peccato: ideo nō habuit causam hmōi sustinēdi ni-
si iponte veller. Et tñ in speciali.

¶ An in christo fuerit necessitas pa-
tiendi et moriendi que est defectus
generalis. ¶ Caplm I a

Distin. XVI.
habet. 2. cap.
cū eoz. 5.
Quo xbi seu
christi icarna-
tio ordinat ad
nram redēpti-
onē q̄ntum ad
passionē dolo-
ris in speciali.
Rom. 8. a

Hic oritur que-
stio ex p̄dictis ducens originē.
Dictū est em̄ supra q̄ christus
in se nostros defectus suscepit
p̄ter pctm̄. Est aut̄ homis qdā generalis de-
fectus: q̄ pctm̄ nō est. s. necessitas patiēdi vl
moriendi. Unde corpus nostrū nō tñ mor-
tale sed etiā mortuū d̄r: qz non tñ aptitudi-
nē moriendi sed etiā necessitatē habet. Ido
querit̄ vtrū necessitas talis in christi carne
fuerit. De aptitudine em̄ moriendi q̄ in co-
fuerit ambiguū non est: q̄ etiā ante pctm̄ in
hoīe fuit qm̄ aliq̄s in eo non fuit defectus: nec
q̄ mortalitas illa tūc in eo fuit defectus: qz
natura ei erat. Unde etiā qdā talē mortali-
tatē in nobis nō eē defectū nō improbe tra-
dunt sed necessitatē moriendi vel patiēdi
q̄ etiā mortalitas d̄r vel passibilitas. Dicit̄
em̄ hō nunc passibilis vel mortalis non mō
p̄pter aptitudinē s̄ etiā p̄pter necessitatē.
Sed nūquid hic defectus fuit in christi car-
ne? Ania q̄ eius cū passibilis extiterit ante
mortē nunq̄d necessitatē patiēdi habuit.
Si em̄ necessitas patiēdi vel moriēdi fuit
in christo: non videt̄ sola volūrate miserati-
onis defectus n̄fos accepisse. Ad q̄s dicit̄ p̄r:
christū voluntate nō necessitate sue nature
hos defectus sicut alios suscepisse. s. necessi-
tatē patiēdi in aīa: simul aut̄ patiēdi r mo-
riendi in carne. Clez hāc necessitatē non ha-
buit ex necessitate sue cōditionis: qz a pctō
imunis: sed ex sola volūrate accepit: de no-
stra infirmitate ponens tabernaculū suū in
sole. s. sub temporali mutabilitate r labore.

De mortalitatē
an pctm̄ nō fu-
it in hoīe defe-
ctus.

An aīa christi
habuit necessi-
tatē patiēdi

Cap. 9.

Unde sup eplam ad Heb. auctoritas dicit:
q̄ sicut hoibus alijs r iure r lege nature sta-
tutū est semel mori: ita r christus eadem ne-
cessitate r iure nature semel oblatus ē et nō
sepe. Nec ideo dicit iure nature: q̄ ex natu-
ra sue cōditionis hunc defectū traxerit: qui
etiā nō puenit nobis ex natura fm̄ qd̄ pus
est instituta: sed ex ea pctā vitiata: r ideo di-
cit̄ hic defectus naturalis: qz q̄si pro natu-
ra inoleuit in oibus diffusus.

¶ De statibus hominis et quid de
singulis christus accepit. ¶ Ca. II b

Est hic notandum
christum de omni statu hominis ali-

quid accepisse: qui oēs venit saluare. Sunt
em̄ quattuor status hominis. Primus an-
te pctm̄. Secundus post peccatū r an̄ ḡfaz.
Tertius sub gratia. Quartus in gloria. De
primo statu accepit immunitatē pcti. Un-
de Aug^o illud Joānis euāgeliste exponēs.
Qui desursum venit/super omnes est: dicit
christū venisse desursum/id est de altitudi-
ne hūane nature ante peccatū: qz de illa al-
titudine sumpsit verbū dei humanā natu-
rā dū nō assumpsit ipsam culpā cui⁹ assum-
psit penā. Sed penā assumpsit de statu secu-
do r alios defectus. De tertio xō gratie ple-
nitudinē. De quarto nō posse peccare et dei
p̄fectā cōtēplationē. Habuit em̄ simul bo-
na vie q̄dam r bona patrie: sicut r quedam
mala vie.

Aug. sup
Joā. 3. d

Ista est distin. xvj. huius tertij libri: in q̄ ma-
gister postq̄ egit de christi patientis
passibilitate/agit de patiēdi necessitate. Et tria circa h̄
facit. Nā p̄mo questionē quandā p̄ponit. Secundo eā
soluit. Tertio solutionis cōfirmationē adiūgit. Prīmū
vsq̄ ibi: Ad q̄s dicit̄ potest. Scdm̄ vsq̄ ibi: Et est hic no-
tandū. Tertū vsq̄ ad finē distin. ¶ In speciali senten-
tia magistri stat in tribus p̄ponibus: quar̄ p̄ma est hec
Christus oēs defectus nostros assumpsit: q̄ nullatenus
culpā vel pctm̄ includit. Nec p̄pō supra p̄bata est: q̄
tur suppono eā verā. Cū igit̄ necessitas moriēdi sit de-
fectus qdā r nō culpa: dubitari potest non immerito
an christus etiā talē defectū assumpsit. s. necessitatē mo-
riēdi. De aptitudine moriēdi nō est dubiū: qz illa eti-
am in hoīe a natura fuit ante pctm̄ qm̄ nullus defectus
in eo fuit. Et respondēdo ponit sententiā sc̄de p̄ponis.
¶ Sc̄da p̄pō est hec. Christus qui immunis fuit a pecca-
to suscepit necessitatē moriēdi sola spontanea volunta-
te: r nulla coacta necessitate. Rō hui⁹ est: quia (vt supra
dictū est) christus assumpsit naturā talē qualem homo
habuisset in statu inocētie: in quo statu nō fuisset neces-
sitas moriēdi. Nā necessitas moriēdi nō cōpetebat ho-
mini ex natura sue cōditionis/ fm̄ q̄ natura p̄mit⁹ fuit
instituta: sed solū fm̄ q̄ postea fuit p̄ pctm̄ vitiata: s̄ ta-
lem naturā christus nō assumpsit: ergo licet necessitates
moriēdi nō assumpsit: sponte tamē moriebatur. ¶ Ter-
tia p̄pō est. Christus q̄ dicit̄ naturā humanā redemisse
de quolibet statu hominis dinoscit̄ aliquid assumpsisse.
Hanc magister ponens dicit quadruplicē esse statū ho-
minis: quoz̄ p̄mus fuit ante pctm̄. s. status innocētie.
Sc̄ds fuit post pctm̄ ante gratiā. s. ante mortem christi.
Tert⁹ fuit post peccatū r sub gratia q̄ iā currit. Quar-
tus erit in gl̄ia expers omnis miserie. De p̄mo statu ac-
cepit christus pcti immunitatē. De sc̄do penales defectus.
De tertio gratie plenitudinē. De quarto nō posse pecca-
re r deū p̄fecte cōtēplari. Cum igit̄ iesus venit in hūc
mundū tanq̄ vniversalis redemptor: omnes saluatur⁹
naturam humanā assūmēs: de quolibet hoz̄ quattuor
statū aliquid assumpsit. Et ista confirmat magister au-
ctozitate beati Augustini. Et tñ in speciali.

¶ Si omnis christi oratio vel volū-
tas expleta sit. ¶ Caplm I a

Dist predicta
cōsiderari oportet: vtrum chri-
stus aliq̄d voluerit vel orauit
q̄ factū nō sit. Hoc em̄ est i-
mari p̄r p̄b q̄ ip̄e ait. P̄r si possibile ē trāf-
cat a me calix iste. Uerūtū nō q̄s ego volo:

Dist. XVII.
habet. 5. ca.
cū eoz. 5.
Quo christi
incarnatio
ordinat ad
nram redē-
ptionē q̄ntū
ad vtrūq̄ vir-
tis: p̄sertim
de volūrate
r cōtione.
Mat. 26. d.

Distinctio XVII

sed quod tu vis. Hic naq; voluntate suaz a patris voluntate discernere videt.

¶ De voluntatibus christi secundū duas naturas.

¶ Quocirca ambigendū nō est: diuersas i christo fuisse voluntates iuxta duas naturas: diuinā. s. voluntatē z hūanā. Hūana volūtas ē affectus rōnis vel affect⁹ sensualitatis: z alius ē affectus aīe fm rōnē: alius fm sensualitatē: vterq; tñ dicit hūana voluntas. Affectu aut rōnis id volebat qd voluntate diuina. s. pati z mori: s; affectu sensualitatis nō volebat: imo refugiebat: nec tñ in eo caro p spm vel deū cōcupiscebat: q; vt ait Aug⁹. Nonnullū est vitium cū caro cōcupiscit aduersus spm. Caro aut dicta est cōcupiscere: q; hoc fm ipsam agit animā: sicut aīa p aurē audit z p oculū videt. Caro em̄ nihil nisi p animā cōcupiscit. S; cōcupiscere dicit cū aīa carnali cōcupiscētia spūi reluctat / hūis carnalē delectationē de carne z a carne aduersus delectationē quā spūs habet. Ipsiū aut carnalis cōcupiscētie causa nō est in aīa sola: nec in carne sola: ex vtroq; em̄ fit: q; si ne vtroq; delectatio talis non sentit. Talis ergo rixa talisq; pcertatio in aīa christi nullatenus esse potuit: q; carnalis cōcupiscētia ibi esse nequit. Dei etiā voluntas erat et rōni placebat vt illud fm carnē vellet: q; tenus veritas hūanitatē in eo pbaret. Mā q; hoīs naturā suscepit: q; ipsius sunt subire debuit. Ideoq; sic in nobis duplex ē affectus / mētis. s. z sensualitatis: ita z in eo debuit esse geminus affectus: vt mētis affectu vellet mori / z sensualitatē affectu nollet: sic in viri

Jo. vlt. f sancti sit. Petro em̄ ipsa veritas dicit. Cū se nueris extendes man⁹ tuas: z ali⁹ pcinget te z ducet te. q; nō vis. s. ad mortē. Qd exponēs Aug⁹ dicit: q; petrus ad illā molestiā nolēs est ductus: nolēs ad eā venit: s; volēs eā vit: et reliq; affectū infirmitatē q; nemo vult mori: q; adeo ē naturalis vt eū Petro nec se

Mat. 26. d nectus abstulerit. Cū etiā dñs ait. Trāseat a me calix iste: s; vicit eū vis amoris. Ergo z in christo fm hūanitatē z in mēbris eius geminus ē affectus: vnus rōnis charitate isozmatus: q; ppter deū q; mori vult: alter sensualitatē carnis infirmitati ppinqu⁹: z eo piū

Pbil. 1. c. ctus q; mors refugit. Ut em̄ ait Aug⁹. Paulus mētis rōne cupit dissolui et esse cū christo: sensu autē carnis refugit et recusat. Hoc habet humanus affectus: quoniā q; diligit vitam / odit mortem. Scdm̄ istum affectum christus mori noluit: nec obtinuit quod fm istum affectum petijt.

¶ Auctoritatib⁹ probat diuersas in christo voluntates.

Capitulum I Fol. 130

¶ Ex affectu ergo humano

quē de virgine traxit volebat nō mori: z calicē trāsire orabat. Cū Beda. Orat trāsire calicē: q; homo erat dicēs: Pater trāseat a me calix iste. Ecce habes voluntatē humanā exp̄ssam. Vide iā rectum cor. S; nō qd ego volo: s; qd tu vis. Cū alibi. Nō veni facere voluntatē meā: quā. s. temporaliter sumpsi ex virgine: s; voluntatē eius q; misit me: quā. s. eternus habui cū patre. Hic apte dicit duas in christo fuisse voluntates: fm q; diuersa voluit. Hiero. q; sup̄ illū locū. Spūs p̄mptus ē caro aut infirma: dās intelligi hic duas voluntates exp̄mi: ita ait. Hoc ē Euticianos q; dicūt in christo vnā tm̄ voluntatē. Hic autē ostēdit hūanā: q; ppter infirmitatē carnis recusat passionē: z diuinā q; p̄mpta est p̄ficere dispensationē. Aug⁹ etiā duas in christo asserit voluntates dicēs. Quantū distat deus ab hoīe: tm̄ volūtas dei a voluntate homis. Cū hominē christus gerens ostēdit puatā voluntatē quandā hoīs: in q; z suā z nostram p̄figurauit: q; caput nostrū ē: z ad eū sic mēbra p̄tinemus. Pat in q̄t si fieri pōt trāseat a me calix iste. Hec humana volūtas erat. p̄ priū aliqd z tanq; puatū volēs. S; q; rectū vult esse hominē: et ad deum dirigi / subdit. Nō qd ego volo: s; qd tu vis. Ac si diceret. Vide te in me: q; potes aliqd p̄priū velle: vt deus aliud velit. Lōcedit hoc hūanē fragilitati. Idē alibi. Christus in passiōe duas exp̄ssit voluntates in se fm̄ duas naturas. Ait em̄: Pater si fieri pōt trāseat a me calix iste. Ecce habes hoīs voluntatē: quā ad diuinā cōtinuo dirigēs ait. Ueruntū nō sicut ego volo: s; sicut tu vis. Ambro. etiā in li. iij. de tri. Scriptū est. Pater si fieri pōt trāseat a me calicē hūc. Verba christi sunt: s; quō z in qua forma dicant aduerte. Hoīs substantiā gerit: hoīs assumpsit affectū. Nō ē q̄si deus: s; q̄si hō loquit. Suscepit qdē voluntatē meā. Adea ē volūtas quā suā dixit cū ait: Nō sic ego volo: s; sicut tu vis. Cū aut dicit. Dia q; habet pater mea sunt: q; nihil excipit: sine dubio quā habet pater eandē z filius habet voluntatē. Eadē est christi voluntas q; paterna. Una ergo volūtas ē patris z filij. S; alia ē volūtas hoīs / alia dei: vt scias vitā in voluntate esse hoīs: passionē autē christi in voluntate diuina: vt patret p nobis. His testimonijs euidenter doceat in christo duas fuisse voluntates: qd q; negauit Abacharius archiepiscopus in Constantinopolitana synodo cōdemnatus est. Et ex affectu humano sensualitatis quidem non rationis illud voluit z petijt quod non impetrauit. Nec ideo petijt vt impetraret: quia sciebat deum non esse facturum illud. Nec illud fieri volebat

Beda.

Hieronymus
Mat. 14. d

Aug⁹ super
P̄s. 31.

Mat. 26. d.

Sup p̄s. 33.

Ambrosius
Mat. 14. d

Jo. 17. b

Liber III Capitulum II et III

affectu rōnis vel volūtate diuinitatis. Ad qd ḡ petijt: Ut mēbris formā pberet iminēte turbatione chamandi ad dūm: z subijciēdi voluntatē suā diuine voluntati: vt si pulsanre molestia tristēnt/ p eiusdē amotione orent. Sed si nequeunt vitare/ dicāt qd ipse christus. Non ḡ ad insipientiam fuit qd christus clamās non exaudīt ad salutē corporalem. Bonū qdē petijt. s. vt non morerē: sed melius erat vt morerē: quod z factum est.

Ad d. henri ei d. vurma.

Et nota qd iste due volūtates christi. s. velle mori ex rōne: z velle nō mori ex sensualitate: nō fuerūt cōtrarie: z volūta fuerūt cōtraria: qm nō erant circa idē susceptibile: imo sūm diuersas vires.

De eo quod Ambrosi⁹ dicit christum dubitasse affectu humano.

Capitulum II

Queterū nō parum nos mouēt vba Amb. qbus significare videt christū sūm humanū affectuz de patris potentia dubitasse: sic dicēs in li. iij. de tri. De q dubitat: de se/an de pfer. De eo vtiqz cui dicit transfer/dubitat hominis affectu. Nā deus non de patre dubitat: nec de morte formidat. Propheta etiā nō dubitat/q nihil deo esse impossibile asserit. Dia qcunqz voluit fecit. Nā infra hoies pstitues deū: ppheta nō dubitat: z filiū dubitare tu credis. Ut hō ḡ dubitat: vt hō locut⁹ est. In his vbis inui videt qd christus nō inquātū deus vel dei filius: sed inquantū hō dubitauerit affectu humano. Qd ea rōne dictū accipi pōt: non qz ipse dubitauerit: sed qz modum gessit dubitantis: z hominibus dubitare videbatur.

Verba hylarij longe diuersam experimentia scientiam a premissa.

Capitulum III

Non est qd hylarius asserere videt: christū non sibi/sed suis orasse: cū dixit: Trāffer a me calicē hūc: sicut nec sibi/ s suis timuit. Nec eū voluisse vt sibi nō esset passio: s vt a suis transfret calix passionis: ita inquiens. Si passio honorificatura/ eum erat sicut iuda exēte ait: nunc honorificatus est filius homis. Quō tristē eū met⁹ passionis effecerat/nisi forte tā irrōnabilis fuerit/vt pati mortē timuerit: q patientē se glorificatura esset. Sed forte timuisse vsqz eo estimabit: vt transferri a se calicē deprecatus sit dicens: Pater transfer calicē hunc a me. Quō em p patiendū metū trāfferri deprecare/ a se: qd p dispensationis studiū festinaret implere. Non em puenit vt pati nolit/q pati venit: z cū pati euz velle cognosceres:

10. ll. detri.

Joā. 13. d

Marc. 14. d

Hylari⁹ in. 10. li. de trinitate.

religiōs⁹ fuerat h pferri/ qz ad id impie stuticie pūpe: vt eū assereres ne pateret orasse/ se/quē pati velle cognosceres. Non ergo sibi tristis neqz sibi orat trāssire calicem sed discipulis: ne in eos calix passionis incumberet quē a se trāssire orat: ne in his. s. maneat. Nō em rogat ne secū sit: sed vt a se trāseat. Deinde ait. Non sicut ego volo: s sicut tu vis. hūane in se sollicitudinis significās cōsōrtiū: sed non discernens sniam sibi cōmunis cū patre volūtatis. Pro hoibus ḡ vult trāssire calicē/p quē oēs discipuli erant tētandi: z ideo p petro rogat: ne deficiat fides eius. Sciens ergo hec oia post mortē suā desitura vsqz ad mortē tristis est: z scit hunc calicem non posse transire nisi biberit: ideo ait. Pater mi/ si non pōt trāssire calix iste nisi bibam illū: fiat voluntas tua. Sciens in se cōsummata passione metū calicis transituruz q nisi eum bibisset/transire nō posset: nec finis terroris nisi psummata passione terrori succederet: qz post mortē eius pvirtutū gloriam apostolice infirmitatis scandalū pelle ref. Intende lector his verbis pia diligētia ne sint tibi vasa mortis.

Ista est distin. xvij. hulus tertij libri: in q magister post qz egit de patiēdi christi necessitate: agit de patiēdis volūtate. Et circa hoc tria facit. Nā pmo qstionē circa hoc pponit z soluit. Secūdo solutionis cōfirmationē adiūgit. Tertio dubitationes qdā circa hoc excludit. Primū vsqz ibi: Ex affectu autē. Secūdo vsqz ibi: Eterū nō parū. Tertiu vsqz ad fines distin. In speciali snia magr stat in trib⁹ pōnib⁹. quaz pma est hec. Nō qdlibet qd christ⁹ orādo a patre petijt/obtinuit. Nāc magr ponēs pponit talē qstionē. At rū christ⁹ aliqd orauerit vel petierit qd factū nō fuit. Qd qdē videt vey p b q petebat a se trāsseri calicem passionis: qd tū factū nō fuit. In orōne etiā videbatur a pīs volūtate discordare. Pro cui⁹ qstiois solutionē dicit qd christ⁹ sūm duplicē naturā quā habuit. s. diuinā z humanā: etiā duplicē habuit volūtātē. s. diuinā z hūanā: q hūana etiā duplex fuit. s. sensualitatis z rōnis: volūtate diuina pati z mori voluit: z idē volebat rōnis affectu: z tū affectu sensualitatis pati nolebat seu pati refugiebat: ppē h tū dic q nō fuit rebellio carnis ad spm: qz talis non est nisi in illis in qb⁹ est carnis cupiscētia: qm christo nō fuit: fuit tū in eo sensualitatis affect⁹: vt hūanitatatis veritas pparet: vnde cōcludit q sicut i mēbris christi. i. in nobis/ ita z in christo fuit gemin⁹ affect⁹ hūmanitatis. s. mētis quo mori volebat: z sensualitatis q mori recusabat. Secūda ppō est hec. Secūdo doctores christus duplicē volūtātē habuit/ sūm quaz vnam pati voluit: z sūm aliā noluit. Nāc magr ponēs dicit hoc eē cōtra hereticos in cōcilio Metropolitano pdenatos: q ponebāt in christo tū vna volūtātē: vbi addidit qd christus aliqd petijt qd nō impetravit: puta trāssationē calicis a se: imo sciebat deū patrē h nō facturū: nō tū inuāns orauit: sed ad hoc orauit/vt suis mēbris iminente p turbatiōe orādi z clamādi ad deū: z volūtātē suā volūtati diuine subdēdi exēplū daret. Tertia ppō ē hec. Christus in horo de patris ptate nō dubitauit: sed ad modū dubitantis se habuit. Nāc magister ponēs dicit quod dā dubiū fuisse exortū ex dictis bti Ambro. q videt dicere qd christ⁹ sūm hūanā naturā s pīs potētia dubitauit: qd sic dicē esse intelligēdū nō qd christ⁹ dubitauerat inquātū deus z dei filius: neqz etiam inquantū homo: sed q dicatur dubitasse: quia modū gessit dubitantis z hominibus dubitare videbatur. Ultimo

Luce. 22. e

Matt. 26. e

magister inducit qda verba hylarij qbus videt dicere q christus no sup se timuit nec fm se tristatus fuit: nec p se oravit/ s; p suis: q dicit magi a lectore pia diligetia: et se intelligeda. Et im in speciali.

¶ Si christus meruit sibi et nobis: et quid sibi et quid nobis. ¶ Ca. I a

Di. XVIII
a h; 4. ca.
cum eoz. s.
Quo verbi
seu christi i
carnatio or
dinatur ad
nam redē
ptionē qru
ad vuz vo
luntatis pro
ut respicit
exercitiū me
rendi.
Pbil. 2. a

O E merito etiaz

Christi ptermittendū nō est: de quo qdā dicere solēt q nō sibi/ s; mēbris tantū meruerit. Aderuit qdez mēbris redemptionē a diabolo/ a pctō/ a pena: et regni referationez: vt amota ignea rōphea libere pateret introitus: s; ibi meruit ipassibilitatis et immortalitatis gloriā: sic ait apls. Christus factus est p nobis obediēs vsq; ad mortē: mortem autē crucis: ppter qd et deus exaltavit illum: et dedit illi nomē qd est sup omne nomen. Aperte dicit apls christū ppterea exaltatū p impassibilitatis gloriā: qz ē humiliatus p passiois obedientiā. Humilitas g; passionis meruit: et exaltationis: et exaltatio pmiū humilitatis.

Augustin?

¶ Uñ Aug? exponēs pmissum caplm ait. Ut christus resurrectione clarificaret: pus humiliatus ē passione. Humilitas claritas est meritū: claritas humilitatis est pmiū. Sed hoc totū factuz est in forma serui. In forma em̄ dei semp fuit et erit claritas. Item Amō. idē caplm tractās ait. Quid et qstū humilitas mereat hic ostēdit. Hīs testimonijs euidēs sit: q christus p humilitatē et obedientiā passionis meruit clarificationez corpis: nec id solū/ sed etiā ipassibilitatē aie. Aia em̄ ipassibilis facta ē et caro immortalis. Utrum autē aia sit facta ipassibilis/ qsi caro facta est immortalis. s. ipo resurrectionis momento/ d auctozitate nobis certū nō ē. S; vel mor post carnis sepationē aia ipassibilitate donata ē aut in resurrectione qsi caro resloruit.

Qaia christi sit facta impassibilis.

¶ Quod a cōceptu meruit sibi christus hoc quod p passionē.

¶ Nec solū hoc meruit christus qsi patri obediēs carnē subijt: s; etiā ab ipsa pceptione exq; hō factus ē p charitatē et iusticiā et alias virtutes: in quaz plenitudine fuit fm hominē pditus: sibi tantū meruit qstū post p martyrij tolerantia. Tāta em̄ plenitudo spūaliū charismatuz in eo fuit q in eis pficere nō potuit qz ab initio sup pditionis extitit: qz pficere in meritū nō valuit. Unde Grego. ait. Nō habuit oīno christus iuxta aie merituz quo potuisset proficere: in mēbris autē q nos sumus quotidie proficit. Non ergo plus meruit sibi p crucis patibu/

lum qz a pceptione meruit p gratiā virtutū. Nō ergo pfectit fm aie meritū qstū ad virtutē meriti: pfectit tñ qstū ad numerū meritoz. Plura em̄ habuit merita in passioe qz in cōceptione: s; maioris virtutis nō extiterūt i merēdo plura qz ante fuerāt pauciora. Aderuit ergo a pceptione nō mō gloriā ipassibilitatis et immortalitatis corpis: sed etiā ipassibilitatem aie. Per qd: obedientiā et volūtatē pfectam quā nō tunc primo habuit nec maiorē cum pati cepit et mori. Obediēs em̄ perfectus et bonus extitit fm hominē exq; fuit homo. Habuit ergo aia illa aliqd bonum in se post mortē qd nō habuit ante. Nū ergo beator vel melior fuit qz ante? Absit qz melior fuerit: quia nec sanctor/ nec gratia cumulatior. Nec etiam beator fuit in dei ptemptatione: in quo p̄cipue beatitudo cōsistit. Pōt tamen dici in hoc beator fuisse: qz ab omni miseria imunis. Ex quo nequit iferri simpliciter qz beator fuerit.

¶ Penalitates em̄ nō sunt vere miserie: s; tñ pctū. Si autē dicantur mi serie/ adhuc non habent contrarietatem ad veram beatitudinem/ que est in anima: licet contrarietatem habeat ad beatitudinem que est in corpore.

Addi. henrici de vuirimaria.

¶ De eo quod scriptū est: Donavit illi nomen quod est super omne nomen. ¶ Caplm II C

N Ec tantū gloria ipos-

sibilitatis et immortalitatis meruit: s; etiā donari sibi nomen qd est super omne nomē. s. honorificentia: qd vocat deus: hoc tñ ante mortem habuit. Habuit em̄ hoc nomē dei filius in qstū deus est ab eter/ no p naturā: in qstū vero hō factus est habuit ex tempe p gratiā. Ueruntū Aug? dic ho/ mini donatū esse illud nomē non deo: qz illud nomē habuit cum in forma dei tñ erat. S; cū dicit: ppter qd illū exaltavit: et donavit illi nomē qd ē sup oē nomē: satis apparet ppter qd exaltauerit. i. ppter obedientiā: et in q forma exaltatus sit. In q em̄ forma crucifixus ē/ in ea exaltatus ē: et in ea donatū est ei nomē: vt cū ipa forma serui noiet vnigenit? filius dei: hoc illi donatus est vt homini/ qd iam habebat idem ipse deus. Hoc ergo per gratiam accepit: vt ipse ens homo vel subsistens in forma serui. i. in anima et carne nominet et sit deus. Sed nunquid hoc meruit (supra em̄ dictum est) quia hoc tantū bonū hō ille nō meruit. Quomodo ergo hic dicitur: ppter obedientiaz donatum est ei hoc nomē. Scdm tropum illum in scriptura creberrimum hoc capiendum est: quo dicitur fieri quādo innotescit. Post resurrectionē qd ante erat in euidēri positum est: vt scirent homines et demones. Manifestatio/

Aug? in lib. 5 Maximianus

Qd nomē illi datū ē homini et nō deo.

nē ergo illius noīs donauit ei deus post re-
 surrectionē: sed illā meruit p obediētā pas-
 sionis: q̄ eo q̄ obediuit patiēdo/exaltat⁹ est
 resurgēdo: z p hoc manifestatū est nomen.
 Hoc eodē tropo vsus est etiā dñs post resur-
 rectionē/dicens. Data est mihi oīs prās in ce-
 lo z in terra: non q̄ tunc p̄mo acceperit/sed
 quā ante habebat: tūc manifestata est pote-
 stas. *Letex Amb. dicit nomē illud donatū
 esse deo/non homi: z videt fm verboz sup/
 ficiē oppositus Aug. sed intelligētia non ob-
 uat: licet diuersum sapiat. Itā Amb. de na-
 turali donatione id dictū intelligit: q̄ eter-
 naliter pf̄ generando dedit filio nomen qd̄
 est sup omne nomē. s. esse deū p naturam: qz
 genuit ab eterno filiū plenum z sibi equalē
 deū. Qd̄ tñ nomē apls ppter passionis obe-
 dientiā christo donatū dicit. Sed p̄missio
 locutionis modo accipiendū est.*

Mattb. 28. d

Ambro. q̄ da-
tum fuit deo z
nō homini

¶ Si christus sine omni merito il-
 lam habere potuit. ¶ Caplū III d

Sed vero queritur vtrū

christus illā immortalitatē z impassi-
 bilitatē gl̄iam z noīs dei manifesta-
 tionē sine omni merito habere potuerit: sa-
 ne dici potest/qz humanā naturā ita glorio-
 sam suscipere potuit/sicut in resurrectione ex-
 titit. Nomēq̄ suū etiā aliter hominib⁹ ma-
 nifestare potuit: sed hō passibilis esse nō po-
 tuit sicut fuit: z ad illā gl̄iam sine merito p-
 uenire. Potuit qd̄ puenire ad illā sine me-
 rito passionis: quia potuit p̄sumpta morta-
 litate immortalitatis gl̄ia vestiri: sed nō sine
 merito iusticię z charitatis aliarūqz virtu-
 tum. Non em̄ christus hō eē potuit: in quo
 plenitudo virtutū z gr̄e non fuerit. Recyri-
 tates ei inesse potuerūt cilicio mortalitatis
 induto/qn p eas mereret. Habēs ḡ has vir-
 tutes fm hominē passibilē ac mortalem: nō
 potuit non mereri gl̄iam immortalitatis. Nō
 ḡ potuit factus mortalis sine merito gl̄iam
 impassibilitatis z immortalitatis ac manife-
 stationē dei nominis psequi. Potuit tamē
 h̄ asseḡ sine merito passionis: qz p passionē
 nil sibi meruit: qd̄ nō aī p virtutes meruerit.

¶ De causa mortis et passiōis chri-
 sti. ¶ Capitulū III e

Quid ergo voluit

pati z mori/si ei virtutes ad merē-
 dū illa sufficiebant? Pro te/non p
 se. Quō p me? vt ipsius passio et mors tibi
 esset forma z causa. Forma virtutis z humi-
 litatis: causa gl̄ie z libertatē. Forma deo vs
 qz ad mortē obediēdi: z causa tuę liberatio-
 nis ac beatitudinis. Meruit em̄ nobis per
 mortis ac passiōis tolerantia: qd̄ p pcedē-

tia non meruerat. s. aditū paradisi z redem-
 ptionē a pctō/a pena/a diabolo: z p mortē
 ei⁹ hęc nos adepti sum⁹. s. redēptionem z fi-
 lioz gl̄ie adoptionē. Ipse em̄ moriendo fa-
 ct⁹ ē hostia nre liberationis. Sed quō p mor-
 tē nos a diabolo z a pctō redemit: z aditū
 gl̄ie apuit? Deceuerat de⁹ in mysterio (vt
 ait Amb.) ppter p̄mū pctm̄ non intromitti
 hoīem in paradīsum. i. ad dei p̄replationē
 non admitti/nisi in vno hoīe tāta existeret
 hūilitas: q̄ oibus suis pficere posset: sicut i
 p̄mo hoīe tanta fuit supbia q̄ oib⁹ suis nō-
 cuit. Non est aut̄ inuētus inter hoīes aliq̄s
 q̄ id posset impleri/nisi leo de tribu iuda q̄
 apuit lib̄rū: z soluit signacula: implendo in
 se oēm iusticiā. i. p̄sumatissimā hūilitatē q̄
 maior esse non pōt. Itā oēs alij hoīes debi-
 tores erāt: z vir vnicuiqz sua virtus suffice-
 bat z hūilitas. Nullus ḡ eoz hostiam pote-
 rat offerre sufficientē recōciliationi nre. Sz
 chust⁹ hō sufficiens z pfecta fuit hostia: qui
 multo ampli⁹ est humiliat⁹ amaritudinem
 mortis gustando: q̄ ille adā supbiit p esum
 ligni vetiti noxia delectatione p̄fruedo. Si
 ḡ illius supbia oīm extitit ruina: ipm̄ de pa-
 radiso mittēs foras: alijsqz accludēs ianuā:
 multo magis christi hūilitas q̄ mortē gusta-
 uit: ingressum regni celestis oibus suis im-
 plero dei decreto aperire valuit: atqz decre-
 ti delere cyrographū. Ut em̄ ait Amb. Tā-
 tū fuit pctm̄ nrm̄/vt saluari non possemus:
 nisi vnigenit⁹ dei filius p nobis moreretur
 debitorib⁹ mortis: z sic dignos nos fecit te-
 stamēti z p̄missē hereditatis. Qd̄ non ita ē
 intelligēdū/qñ non alio mō saluare nos po-
 tuerit/qz p mortē suā: s̄ qz p aliā hostiā non
 potuit nob̄ apiri regni adit⁹ z fieri salus/ni-
 si p mortē vnigeniti: cui⁹ tāta fuit (vt dictū
 est) hūilitas z patiētia: vt ei⁹ merito pate-
 ret credētib⁹ in eū adit⁹ regni. Magna ḡ in
 morte vnigeniti p̄stita sunt nobis/vt liceat
 nobis redire in patriam: sicut olim in mor-
 te summi pontificis: his q̄ ad ciuitatē resu-
 gij cōfugerant secure ad ppria remeare. Ec-
 ce aliq̄tenus ostensum est/qliter per chustī
 mortē aditus regni sit nobis paratus.

Qualiter p
mortē rede-
mit nos: et
aditū regni
aperuit

Apo. 5. b.

Ambrosius
sup epistolā
ad Hebreos

Ista est dist. xvij. hui⁹ tertij libri: in qua ma-
 gister postq̄ egit de voluntate chustī
 patiētis/agit de merito eiusdē. Et tria facit. Primo em̄
 tractat de merito chustī pfectiōe. Secdo de ei⁹ tpe z ade-
 ptiōe. Tertio de ipsi⁹ necessitate. Primū vsqz ibi: Nec
 solū tē. Secdo vsqz ibi: Si nō querit. Tertij vsqz ad fi-
 nē distiū. ¶ In speciali snia magrī stat in trib⁹ p̄posi-
 tionib⁹: quaz p̄ma est hec. Chustus sua b̄ndicta passio-
 ne sibi z nobis meruit. Itāc magr̄ insinuas pponit p̄-
 mo quorūdā opinionē de merito chustī dicētiū: q̄ chus-
 tus em̄ nobis z nō sibi meruit. Quā opinionē magr̄ cor-
 rigēs dicit: q̄ z nobis meruit z sibi: qd̄ pbat. Itā nobis
 meruit aptionē regni celoꝝ z redēptionem a diabolo/a
 pctō/a pena p ip̄o debita. Sibi at̄ meruit corpis imor-
 talitatē/claritatē z impassibilitatē aīe: z h̄ p obediētā z
 hūilitatē sue passiōis. Alii mortē em̄ ip̄i⁹ corp⁹ erat mor-

Dist. xvij.
habet
causā
dēred-
one nre
cap p̄
nē chus-
tū ad ch-
oīe z vt
Roma.

tale: et aia ei passibil. Sz th dicit ad huc ee vnu dubiu/ de q ad huc no sum? certificati p aliqua auctoritate. s. an aia christi facta sit tuc pmo ipassibil qn corp? factu fuit imortale. s. in principio sue resurrectionis (vt qda dicit) vl facta sit ipassibilis statim post separationem a corpore in morte crucis: et alij asserunt: qd a moderis doctorib? comu/ nius tenet et pbabilius apparet. ¶ Secda ppositio e hec. Christ? in principio sue ceptionis tm gradu meriti sibi acquirit? qd ad vltiore gradu meriti pfcere non potuit. Sententia hui? pponis magi ponens dicit christum ista. s. p dicit meruisse: no solu p sua passione/ sz ipsa meruerat ab initio sue ceptionis. Et hoc ppter plenitudinem gratie et virtutu in qbus pfcere no potuit. An infert q post initiu ceptionis solu pfcit qtu ad nre meritor? qz multipliciter idem meruit qd ante meruerat: sz no pfcit qtu ad efficaciam seu virtute merendi. Infert etia ex dicitis: q licet aia christi aliqd habuit post mortem corporis qd ante no habuit/ puta ipassibilitate et silia. Mo tm pot dici simplr et absolute beator post mortem corporis q ante sz solu qtu ad aliqd. s. in qtu post mortem imunis ab oi miseria eritit. Et subdit q? christ? no tm sibi sui meruit corporis imortalitate et sue ale ipassibilitate/ sz etia hac bonificentia. s. q voce de? / qd nome etia ante mortem habuit. In qtu qd est de? / habuit ipm ab etno p natura: in qtu qd est factus ho/ habuit ex tpe p gratia vniotis. Tu qz apls dicit ipm esse donatu. p obedientiam passio nis: qz p illa meruit no nois donatone/ sz ipm? nois manifestatione. An verba apli qbus dicit sibi illud nome datu ppter passionis obedientiam: intelligeda sunt fin quenda intelligedimodu comuniter in scriptura vnta/ tu: vt. s. res tuc dicat fieri/ qn innotescit: no obstate q pti us extiterit: sic nome illud qd christus ante passionem habuit/ p passionem dicit recepisse: qz p passionem innotuit qd ipse habuit. Postea magister soluit quanda cotruerlia que videt: esse in scos. s. Aug? et Ambro. de ist? nois donatioe. Na btus Ambro. dicit illud nome esse donatum deo. Btus Aug? dicit illud esse donatum homini. Qd magister discuties dicit: q btus Ambro. intelligit de notatioe naturali: no habedo respectu ad huanam naturam. Btus aut Aug? intelligit de donatioe gratuita q respicit naturam huanam: sic reliqt eos sibi mutuo non esse cotrarios. ¶ Tertia ppositio e hec. Christus existens passibilis/ gloria taz ale q corpis sine oi merito habere no potuit. hanc magister ponens qrit: Atz christus sine aliq merito potuisset habuisse pdicta nois manifestatio ne/ ale impassibilitate et corpis imortalitate. Et rñdet q potuisset talenaturam assumpsisse/ qus post resurrectione fuit: potuit etia nomen suu aliter manifestasse: non tm potuit esse ho passibilis: et ad illa gloria sine oi merito puenire: qz quis potuisset puenire ad illa sine merito passionis: no tm sine gratia et virtutibus ad meritum sufficentibus. Ultimo subdit q no obstate q gra et virtutes christi sufficeret ad merendu sibi pdicta: pati tm voluit vt nobis esset exēplū et glorie causa: et vt nos redimeret a peccatis/ a diabolo/ a pena/ regniqz celestis aditu aperiret. Quod aut p mortem suam regnum illud aperuit/ ostendit p auctoritatem Ambro. dicitis: q sic deus decreuit ex ordine sue sapientie et iusticie/ vt homo ad paradysum non rediret/ nisi p christum qui amplius humilitatus est passionem gustando/ q primus homo transgressus fuit superbiendo: et quis deus aliter redemisse potuit. Iste tamen redēptionis modus videt cōgruentior p ceteris. Et tm in speciali.

¶ **N**ic qlis a diabolo et a pctō nos redemit p mortē. ¶ **N**unc ergo que ramus: quomodo per mortem ipsius a diabolo et a pctō et a pena redempti sumus. A diabolo ergo et a peccato per christi mortem liberati sumus: quia vt ait apostolus: In sanguine

ipsius iustificati sumus: et in eo q sumus iustificati: id est a peccatis soluti/ a diabolo sumus liberati/ qui nos vinculis peccatorum tenebat. Sed quō a peccatis p eius mortē soluti sumus: qz p eius mortē (vt ait apls) cōmēdat nobis charitas dei. i. apparet eximia et cōmēdabilis charitas dei erga nos in hoc q filiū suū tradidit in mortē p nobis peccatoribus. Exhibita aut tate erga nos dilectionis arra: et nos mouemur/ accēdimurqz ad diligendū deū q p nobis tāta fecit: et p hoc iustificamur. i. soluti a peccatū iusti efficiamur. Abors q christi nos iustificat/ dū p eā charitas excitat in cordibus nostris. Dicimur qz et aliter p mortem christi iustificari: qz per fidem mortis eius a peccatis mūdāmur. ¶ **N**ū apls. Iusticia dei est p fidem iesu christi. Et itē. Quē deus pposuit ppiciatorē p fidē in sanguine ipsius. i. p fidē passionis: vt oli aspiciētes in serpentē encū in ligno erectū a moribus serpentū sanabant. Si q recte fidei intuitu in illū respicimus q p nobis pependit in ligno/ a vinculis diaboli soluiamur. i. a peccatis: et ita a diabolo liberamur: vt nec post hanc vitam in nobis inueniat quod puniat. Aborte quippe sua vno verissimo sacrificio quicqd culpaz erat vnde nos diabolus ad luenda supplicia detinebat/ christus extinxit: vt in hac vita tentando nobis non pualet. Licet em nos tentet post christi mortē/ quibus modis ante tentabat: non tm vincere pot sicut ante vincebat. ¶ **N**az petrus q ante christi mortem voce ancille territus negauit: post mortem ante reges et pñdes ductus non cessit. Quare: qz fortior. i. christus veniens in domum fortis. i. in corda nostra vbi diabolus habitabat/ alligauit fortem. i. a seductioe compescuit fidelium: vt tentationē q ei adhuc pmittit/ no sequat seductio. Itaqz in christi sanguine q soluit q non rapuit/ redempti sumus a peccato: et p hoc a diabolo. ¶ **N**am (vt ait Aug?) in ipso vincunt inimice nobis inuisibiles potestates vbi vincunt inuisibiles cupiditates. Suso em sanguine sine culpa. omnium culpaz cyrographa deleta sunt/ quibus debitores qui in eum credūt/ a diabolo ante tenebant. Unde. Qui p multis effundet. p illū ergo redempti sumus in quo princeps mundi nihil inuenit. Unde Aug? causam et modū nostre redemptionis insinuās ait. Nihil inuenit diabolus in christo/ vt moreret: sed p voluntate patris mori christus voluit: no habēs mortis causam de peccato/ sed de obediētia et iusticia mortem gustauit: p quā nos redemit a seruitute diaboli. Incideramus em in principem huius seculi: qui seduxit adam et seruum fecit: cepitqz nos quasi vernaculos possidere: sed

Ibidem.

Roma. 3. c. Numeri. 21. c.

Luce. 22. 6.

Aug? in li. de agone christi.

Matt. 26. c.

Augustinus

Di. XIX
et habet. 4.
c. cū cor. 5.
De redēptione nra facta p passionē christi qm ad efficaciam et virtutem.
Roma. 5. b.

Liber III Capitulum II III et IIII

venit redemptor / victus est deceptor. Et quod fecit redemptor captiuorum nostro? Tenuit ei musculam crucem suam: posuit ibi quasi escam sanguinem suum. Ille autem sanguinem suum fudit / non debitoris / pro quibus recessit a debitoribus. Ille quippe ad hoc sanguinem suum fudit / ut peccata nostra deleteret. Unde et nos diabolus tenebat / deletum est sanguine redemptoris. Non enim tenebat nos / nisi vinculis peccatorum nostro: iste erant cathene captiuorum. Venit ille alligauit forte vinculis passionis suae: intrauit in domum eius. id est in corda eorum / ubi ipse habitabat: et vasa eius. id est nos eripuit: quod ille impleuerat amaritudine sua. Deus autem noster vasa eius eripuit et sua facies / fudit amaritudinem et impleuit dulcedine pro morte sua a peccatis redimens / et adoptionem gratiae filiorum largiens.

Matt. 12. c
Marci. 3. d.

Cur deus homo et mortuus? Ca. II b

Actus est ergo homo mortalitatis: ut moriendo diabolum vinceret: non iuste / sed violenter homo ei tolli videret / quod se illi sponte subiecit. Sed si enim homo vicit: iure manifesto hominem perdidit: et ut homo vincat / necesse est ut deus in eo sit quod eius a peccatis immunem faciat. Si enim per se homo esset vel angelus in homine / facile peccaret: cum vtriusque naturam per se constiterit cecidisse. Ideo dei filius hominem passibilem sumpsit / in quo et mortem gustauit: quod celum nobis aperuit: et a seruitute diaboli. id est a peccato (seruitus enim diaboli peccatum est) et a pena redemit.

Quo et a qua pena christus nos redemit per mortem.

Aqua pena: temporalis et eterna. Ab eterna quidem relaxando debitum. Temporalis vero penitentia nos liberabit in futuro: quando nouissima mors inimica destruetur. Ad huc enim expectamus redemptionem corporis: sine alicuius modo iam redempti sumus ex parte / non ex toto: a culpa / non a pena. Nec omnino a culpa. Non enim ab ea sic redempti sumus ut non sit sed ut non domineat.

Quo penam nostram portauit.

Peccata quoque nostra. id est penam peccatorum nostrorum dicit in corpore suo supralignum portasse: quod pro ipsius penam quam in cruce tulit: omnis pena temporalis quae pro peccato conuersis debet in baptismo penitentiae relaxari: ut nulla a baptismo erigatur: et in penitentia minoratur. Non enim sufficeret illa pena / quae penitentibus ligat ecclesiam: nisi pena christi cooperaretur quod pro nobis soluit. Unde peccata iustorum quae fuerunt ante aduentum in sustentatione dei fuisse usque ad christi mortem: dicit apostolus ad ostensionem iusticiae eius in hoc tempore. Ecce aperte expositum est quomodo et quod christus pro mortem nobis meruit et impetrauit.

tionem iusticiae eius in hoc tempore. Ecce aperte expositum est quomodo et quod christus pro mortem nobis meruit et impetrauit.

Si solus christus debet dici redemptor / ut solus dicitur mediator.

Capitulum III

Unde ipse vere dicitur

Umudi redemptor: et dei hominum mediator. Sed mediator in scriptura dicitur solus filius. Redemptor vero aliquando etiam pater vel spiritus sanctus. Sed hoc propter vsum potestatis / non propter exhibitionem humilitatis et obedientiae. Nam secundum patris simul et obedientiae vsum filius proprie dicitur redemptor: quod et in se expleuit pro quo iustificati sumus: et ipsam iustificationem est operatus potentia deitatis cum patre et spiritu sancto. Est et redemptor in quantum est deus / potestatis vsum: in quantum homo / humilitatis effectu. Et sepius dicitur redemptor secundum humanitatem: quod secundum eam et in ea suscepit et impleuit illa sacramenta / quae sunt causa nostrae redemptionis: proprie et filius dicitur redemptor.

De mediatore. Cap. III f

Si solus dicitur medi-

Quod mediator / non pater vel spiritus sanctus. De quo apostolus. Unus mediator dei et hominum. Homo christus iesus. id est pro homine / quasi in medio arbiter est ad componendam pacem. id est ad reconciliandum homines deo. Hic est arbiter quem iob desiderat: Urinam esset nobis arbiter. Reconciliati enim sumus deo (ut ait apostolus) pro mortem christi. Quod non sic intelligendum est: quasi nos ei sic reconciliauerit christus: ut inciperet amare quos oderat: sicut reconciliauit inimicum inimico: ut deinde sint amici qui ante se oderant: sed iam nos diligenti deo reconciliati sumus. Non enim ex quo ei reconciliati sumus pro sanguine filii nos cepit diligere: sed ante mundum prius nos nos aliquid essemus. Quomodo ergo nos diligenti deo sumus reconciliati? Propter peccatum cum eo habebamus inimicitias: quae habebat erga nos charitate: etiam cum inimicitias exercebamus aduersus eum operando iniquitatem. Ita ergo inimici eramus deo / sicut iusticiae sunt inimica peccata: et ideo dimissis peccatis tales inimicitiae finiuntur: et reconciliamur iusto / quos ipse iustificat. Christus et dicitur mediator: eo quod mediator inter deum et homines ipsos reconciliat deo. Reconciliat autem dum offendicula hominum tollit ab oculis dei. id est dum peccata delet quibus deus offendebar / et nos inimici eius eramus. Sed cum peccata delet non solus filius / sed et pater et spiritus sanctus: quorum deletio est nostra ad deum reconciliatio: quare solus filius dicitur mediator. Nam de patre legitur quod reconciliauerit sibi mundum. Ait enim apostolus. Deus enim erat in christo

1. Thim. 2. b.

Rom. 5. b.
Aug. sup
Joanne

Aug. in ill.
de trim.

Quarto

2. Cor. 5. d.

mundū sibi recōciliās. Cū ḡ recōciliat. Quare nō dicit mediator? Quia nec medius est inter deū z hoies: nec in se habuit illa sacra- mēta/ quozū fide z imitatioe iustificamur. i. recōciliamur deo. Recōciliavit ergo nos to ta trinitas virtutis vsu. s. dū peccata delet: sed filius solus impletioe obediētie in quo parata sunt fm hūanā naturā ea p q creden tes z imitantes iustificant.

Secundū quam naturam sit me diator.

Unde et mediator dicitur fm hūanitatē nō fm diuinitatē. Nō em̄ est mediator inf deū z deū: qz tm̄ vnus ē deus: s̄ inter deū et hominē/ q̄si inf duo extrema: qz medius esse nō pōt/ nisi inf aliq mediator est: ḡ inq̄tū hō. Nam inq̄tū de⁹ nō media- tor/ s̄ eq̄lis patri ē. Hoc idēz qd pater cū p̄e vn⁹ deus. Mediat ḡ inf hoies z deū trinita tē: fm hois naturā in q̄ suscepti illa p q̄ recō ciliamur deo trinitati: z fm eandē habet ali qd s̄ se deo: z aliqd s̄ se hoibus/ qd mediato ri cōgruebat: ne p oia filis hoibus lōge esset a deo: aut p oia deo filis lōge cēt ab hoib⁹/ z ita mediator non esset. Verus ḡ mediator christus inf mortales pctōres: z imortalē iu stū apparuit mortalis cū hoibus: iustus cū deo p infirmitatē p̄pinq̄as nobis p iustici am deo. Recte ḡ mediator dicitur ē: qz inter deū imortalē z hominē mortalē est de⁹ z hō/ recōciliās hominē deo. In tantū mediator inq̄tū est hō. Inq̄tū aut̄ x̄bū nō ē medius: qz vn⁹ cuz p̄e deus. Si ḡ christus fm vos o heretici vnā tm̄ habet naturā vn̄ medi⁹ erit: z nisi ita sit medius vt de⁹ sit p̄p̄ diuinitatē naturā: z hō p̄p̄ hūanitatis naturā: quō hu mana in eo recōciliant diuinis: Nā ipse ve niēs p̄us in se hūana sociavit diuinis p vtri usqz nature p̄iunctionē in vna p̄sona. Deide oēs fideles p mortē reconciliauit deo/ dū sa nati sunt ab impietate q̄cūqz humilitatē chri sti credēdo dilexerūt: z diligēdo imitati sūt.

Aug⁹ in ser mone qdā. Aug⁹ in li. confessionū

Aug⁹ in li. Euitien

Summā in telligētie p̄ misse p̄strin git.

i. Pe. i. c

Ecce hic aliq̄ten⁹ insinuat/ q̄re christus so lus mediator dei dicit̄ z hominū: z fm quā naturā mediet. s. hūanā: et cui mediet. s. deo trinitati. Trinitati em̄ nos recōciliavit per mortē/ p quā etiā nos redemit a seruitute di aboli. Nā vt Petrus ait. Non corruptibili bus auro et argēto redēpti sumus/ s̄ p̄cioso sanguine agni imaculati.

Ista est distinctio. xix. hui⁹ tertij libri: in q̄ m̄ḡ postq̄ egit de merito passionis ch̄risti fm q̄ ordinat ad p̄secutionē boni tā sibi q̄ nobis: agit de eodē fm q̄ ordinat ad remotionē mali nostri. Et tria facit. Primo agit de malis a q̄bus christus nos eripu it. Secdo oñdit q̄ nomē redēptoris christo simplr conue nit. Tertio q̄ mediatoris officij christus solus habuit. Primū vsqz ibi: Unde ipse vere dicit̄. Secdm vsqz ibi: Qui solus dicit̄ mediator. Tertij vsqz ad finē distinctio

nis. In speciali sn̄a magistri stat in tribus p̄posito nibus: quaz p̄ma ē hec. Christus acerba sue mortis pas sione nos redemit a culpa/ a pena/ z a vinculis captiui tatis diabolice. Hāc magister p̄tendēs p̄ponit: qz p mor tē ch̄risti liberati sumus p̄ncipaliter: z a p̄tate diaboli se cūdario seu p̄sequēter. Et p̄bat p̄ triplicē modū q̄ chri stus nos p̄ suā mortē iustificauit. Primo em̄ iustificauit nos in charitate in morte sua ostēsa/ nos ad charitatem p̄uocādo p quā iustificamur/ a pctō liberamur: z p̄ p̄se quēs a diabolo eripimur/ q̄ p̄pter pctm̄ victos nos te nebat. Secdo iustificauit nos p mortē suā in q̄tū p̄ fidem mortis sue a peccatis mūdatur. Nā sicut olim aspicien tes serpentē erēt in patibulo erectū/ a serpentum mortū saluabant: sic si erecto fidei intuitu ch̄ristū aspexerimus qui p nobis in ligno pepēdit/ a pctis saluati a diabolo liberabimur. Tertio iustificauit nos sua morte: quia in mortē se offerēs vtz sacrificij omniū nostrū culpam de struxit: z diaboli potentā q̄ ligatos nos tenuit/ intantū debilitauit: qz licet p pctm̄ tēari possumus/ nō tamē nisi spōte supari possum⁹. Qd̄ patet in b̄to petro q̄ ante mor tē ch̄risti ad vocē ancille ipm̄ negauit: postea aut̄ ante re ges z p̄ncipes deductus nō timuit ipm̄ p̄fiteri. Et p̄fir mar ista pluribus auctoritatibus sanctorū: z signanter p parabolas euāgelicas de forti armato. Et postea specta liter oñdit quōd christus sua morte nos a diabolo libera uit dicens: deū factū esse hominē/ vt p mortē suā diabolu vinceret/ q̄ antea hominē supauerat: vt sic eū nō volens sed iuste vinceret in natura illa quā ipse p̄ius superauit. Et subdit qz christus etiā nos a pena liberauit: nā ad pe nā eternā nō astringimur nisi per culpam: cū ergo chri stus sua morte destruxit culpā/ pater qz etiā destruxit pe nam eternā. Temporalis aut̄ pena licet adhuc nobis inbe reat/ ab ipsa tñ p̄fecte liberabimur in futuro: in signum istoz tota pena que debet̄ p pctō/ relaxat nobis in ba p̄tismo: pena tñ p penitentiā imposita nō totaliter tollit/ sed minuit virtute passiois ch̄risti. Secda p̄positio est hec. Tota trinitas pōt dici nos redēptis a peccatis. p̄ p̄ter cōmunē vsu p̄tatis. Hāc magister ponēs dicit: qz p̄pter p̄dictā liberationē a pctō z a diabolo christus po test dici vere m̄āli redēptor: z hoc in q̄tū ē deus z in q̄ tū est hō: in q̄tū deus p̄pter vsu p̄tatis remissiois pec catoz q̄ sibi cū patre z sp̄sctō cōmunis ē: p̄pter etiā cō munitatē p̄tatis tota trinitas redēptor dicit̄ z etiā pater z sp̄sctūs. In q̄tū aut̄ hō dicit̄ christus redēptor. p̄ p̄ter exhibitiōē obediētie humilitatis: etiā qz in hu manitate assumpta impleuit illa sacramēta que p̄cipue sunt nostre redēptiois causa. Tertia p̄positio ē hec. Christus hūani generis redēptor ē vnus solus dei z ho minū mediator. Hāc magister ponēs dicit: qz solus ch̄ri stus dicit̄ mediator dei z hominū/ in q̄tū nos deo recon ciliauit delēdo pctā q̄bus deus offendit/ z hō inimicus dei p̄stituit. Querit postea: cū tota trinitas pctā delet/ quare solus filius dicit̄ mediator z nō tota trinitas po tius. Et r̄ndet qz quis tota trinitas pctā delet vsu po testatis: z sic ex p̄sequēti recōciliat nos sibi: solus tñ fi lius dicit̄ mediator: qz medius ē inter deū z hominē: et fm hūanitatē in se illa sacramēta. i. opera sacra/ quoz si de z imitatioe deo recōciliamur. Unde tandē cludit qz christus dicit̄ mediator non fm diuinam naturam/ sed fm humanam: in qua illa suscepit quibus nos toti tri nitati reconciliat: vt passionem/ mortem z h̄mōi. Secdm̄ hanc naturam etiam aliquid habuit deo simile. s. iusti ciam/ innocentiam z consimilita: z aliquid simile nobis/ scilicet mortalitatem/ quod mediatoris officio congruit: cū medium sapiat proprietatem vtriusqz extremozū. Ex quibus etiam dicit̄ confutatur error dicentium in ch̄risto tm̄ vnā esse naturam: quia fm eos posset ali quid haberi in ch̄risto quo esset medius inter deū z ho minem: quod tamen non requiritur/ si inter eos debet verus mediator esse. Et tm̄ in speciali.

De alio modo potuit deus libe rare hominē: et quare potius isto. Capitulū I a

Liber III Capitulum I et II

Distictio XX
et habet. 2. ca.
cum eorum. 6.
De redēptioe
nra facta p pas
sionē chisti q̄
tū ad cōgruen
tiam ⁊ necessi
tatem.
Aug^o in li. de
trinitate.
Addi. henrici
de yurimaria.

Sveroquerie
vtrū alio mō posset de^o hoiez li
berare q̄ p mortē chisti. Dicitur
mus ⁊ alium modū fuisse possi
bilem deo/cuius potestati cuncta subiacēt:
sed nostre miserie sanande convenientiorē
modum alium nō fuisse: nec esse oportuisse.

Fuit autē iste modus cōpetitior: qz nullus tantū p
uocat ad amorē. Itē qz isto modo seruat or
do naturalis rez/quo cōtraria cōtrarijs curari solent.
Unde Ambro. Oportuit vt tāta esset humilitas in re
deptore/ q̄ta fuit supbia in p̄uacatore. Itē p istū mo
dū instrumur magis velle vincere p iusticiā/ q̄ p poten
tiā. Qualiter autē diabolus victus fuerit p iusticiā Au
gustinus docet: Quia diabolus (in q̄) misit manū in il
lud in quo nihil iuris habebat: iustū erat/ vt amitteret il
los in q̄bus aliquid iuris videbat habere. Quarta cau
sa erat: vt sicut chistus fuit creator/ ita esset ⁊ recreator.
Quinta: vt p̄bere fideles inuenirent. Sexta: qz opti
me debebat facere/ qui optimus erat.

Responso q̄re
isto modo

Quid em̄ mētes nostras tantū erigit: et
ab immortalitatis desperationē liberat: q̄ q̄ tā
ti nos fecit deus/ vt dei filius imutabilis ho
nus in se manēs q̄ erat: et a nobis accipiēs
q̄ nō erat: dignatus nostrū inire p̄sortium/
mala nostra moriēdo p̄ferret. Est ⁊ alia rō q̄
re isto potius mō/ q̄ alio liberare voluit: qz
sic iusticia superat diabolus nō potētia. Et
quō id factū sit/ explicabo vt potero. Qua
dā iusticia dei in prāte diaboli traditū ē ge
nus hūanū pctō primi hois in oēs originali
ter trāseunte: ⁊ illius debito oēs obligante.

Ep̄. 2. 3

Un̄ oēs hoies ab origine sunt sub p̄ncipe
diabolo. Un̄ ap̄s. Eramus natura filij ire:
natura. s. vt est dep̄uata a pctō: nō vt est re
cta creata ab initio. Ad hoc autē ille q̄ tra
ditus est hō in diaboli prāte: nō ita debet in
telligi tāq̄ deus hoc fecerit aut fieri iusserit
sed q̄ tm̄ pmiserit/ iuste tm̄. Illo em̄ deserēte
peccantem/ pcti auctor illico inuasit: nec tm̄
deus cōtinuit in ira sua miserationes suas:
nec hominē a lege sue prātis amisit/ cū in di
aboli prāte esse pmisit: qz nec diabolus a po
testate dei est alienus/ sicut nec a bonitate.

Q̄ diabolus
nō ē alienus a
prāte dei

Nā q̄licūq̄ vita diabolus vel hō nō substi
steret nisi p eū q̄ viuificat oia. Nō ḡ deus ho
minē deseruit: vt nō se illi exhiberet ⁊ deū/ s̄
inter mala penalia etiā malis multa p̄stitit
bona: et tandē hominē quē cōmissio pctōz
diabolo subdidit: remissio pctōz p sāguinē
chisti data a diabolo eruit: vt sic iusticia
viceret diabolus nō potētia. S̄ q̄ iusticia?

Deo. 2. 3

Jesu chisti. Et quō victus ē? Quia in eo ni
hil dignū morte inueniēs/ occidit eum tm̄: ⁊
vtiq̄ iustū ē vt debitores q̄s tenebat liberi
dimittant in eū credētes: quē sine vllo debi
to occidit. Ideo autē potētia vincere noluit:
qz diabolus vitio puerstat/ suę amator est
potētie/ ⁊ desertor oppugnatorq̄ iusticie: in
quo hoies magis eū imitant/ q̄ neglecta vel

Qua iusticia
sit victus dia
bolus.

etiā posa iusticia: potētie magis studēt eius
q̄ vel adeptioe letant/ vel cupiditate inflā/
mant. Ideoq̄ placuit deo/ vt nō potētia s̄
iusticia vincēs hominē erueret: in q̄ hō eum
imitari disceret. Post x̄o in resurrectione se
cuta est potentia: qz reuixit mortuus nunq̄
postea moriturus. S̄ nōne iure equissimo
vinceret diabolus/ si potētia tm̄ chistus cū
illo agere voluisset: vtiq̄: s̄ postposuit chri
stus q̄ potuit: vt prius ageret q̄ oportuit.
Iusticia ḡ humilitatis hoiez liberauit/ quē
sola potētia eq̄llime liberare potuit.

**De causa inter deum et hominē
et diabolus.**

Si em̄ tres illi in causam
veniret. s. de^o/ diabolus/ ⁊ hō: diabolus ⁊ hō
qd̄ adūsus deū dicerēt non haberēt. Diabo
lus em̄ de iniuria dei vinceret: qz seruū ei^o
sc̄z hominē ⁊ fraudulēter abduxit: ⁊ violen
ter tenuit. hō etiā iniurius deo/ viceret: qz
p̄cepta eius p̄tēpsit: ⁊ se alieno dominio mā
cipauit. De hois etiā iniuria vinceret dia
bolus: qz et illū p̄s fallaci p̄missione dece
pit: ⁊ post mala inferēdo legit. In iuste ḡ dia
bolus q̄tū ad se tenebat hominē: s̄ hō iuste
tenebat: qz diabolus nūq̄ meruit prātē h̄re
sup hominē: sed hō meruit p culpā pati dia
boli tyrānidē. Si ḡ deus q̄ vtriq̄ p̄erat potē
tia hominē liberare vellet: sola iusticiā v̄tu
te hominē potuit rectissime liberare: sed ob
causam p̄missam iusticia humilitat/ vti vo
luit. Qui dū in carne mortali crucifixus est
iustificati sumus. i. p remissionē pctōz erui
de prāte diaboli: ⁊ ita a christo iusticia dia
bolus victus ē nō potētia. Quō autē in eius
sanguine nobis peccata sunt dimissa/ supra
expositum est.

Aug^o in li.
de tri.

**De traditioe christi que facta di
citur a patre et a filio: et a iuda et a
iudeis.** **Capitulum II**

Christus ergo ē sacer
dos: idēq̄ hostia: et p̄ciū nostre re
deptiois: q̄ se in ara cruci nō diabo
lo/ s̄ deo trinitati obtulit p oibus q̄tū ad p̄
cū sufficientiā: s̄ p electis tm̄ q̄tū ad effica
ciā: qz p̄destinatis tm̄ salutē effecit. De q̄ et
legit q̄ sit traditus a patre: ⁊ q̄ seipm̄ tradi
dit: ⁊ q̄ iudas eū tradidit ⁊ iudei. Ip̄e se tra
didit: qz spōte ad passionē accessit. Et p̄ eū
tradidit: qz volūrate p̄ris imo toti^o trinitatē
passus ē. Judas tradidit p̄dēdo/ ⁊ iudei in
stigādo: et fuit act^o iude ⁊ iudeoz malus: et
actus chisti ⁊ patr^o bonus. Opus chisti et
p̄ris bonū: qz bona p̄ris ⁊ filij volūtas: malū
fuit opus Iude ⁊ iudeoz: qz mala fuit intē
tio. Quisā fuerūt ibi facta siue opa. i. diuersi.

Ps. 109. 4

Roma. 8. 4
Ep̄. 5. 4

Mat. 26. 4
Luc. 22. 4

act' ryna res siue factu. s. passio ipa. Ideo qz doctores aliqui vniunt in facto illo patre/filiu iuda/iudeuz: aliqui disingunt. Respicientes em ad passionē vnu opus illoz dicunt. Attēdetes intētiōes r actus facta diuersa discerunt. Un Aug. Facta ē inqt traditio a pre: facta ē traditio a filio: facta est traditio a iuda: ryna res facta est. Quid g discernit inter eos. Quia hoc fecit filius r par in charitate. Judas vō in pditiōe. Videtis qz nō qd faciat hō: s q volūtate p̄siderandū est. In eodē facto inuenimus deū quo iudā: deū bñ dicimus/iudā detestamur: qz de cogitauit salutē nostrā: Judas cogitauit p̄ciū quo vēdidit dñm: filius p̄ciū qd dedit p nobis. Diuersa ergo intētiō diuersa facta facit: cuz tñ sit vna res ex diuersis. Ecce vna rē dicit ibi fuisse et diuersa facta: qz vna ibi fuit passio/ sed diuersi actus. Et actus qdez iude ac iudeoz mali qbus opati sunt christi passionē q bonū est r opus dei est.

Christi passio dicitur opus dei et iudeorum et quomodo.

Passio ergo christi et opus dicitur iudeorum: qz ex actibus eorum puenit et opus dei: qz r eo auctore. i. eo volente fuit. Unde Aug. Nemo aufert aiaz christi ab eo q potestatem habet ponēdi r sumēdi eā. Ecce habes auctore opis. Ponet aiam. Ecce habes opus auctoris. Et vt generalit' pcludā: quomōtis in carne christi aliqd patit' opus auctoris ē: qz em sua volūtate nō alio cogēte ppetit' ipse auctor ē opis. Cū autē passio christi opus dei sit: r ideo bonū: eāqz opati sunt iudas r iudei: qrit an pcedendū sit eos operatos ibi esse bonū. Hic distinguendū est. Pōtest em dici q opati sunt bonum: qz ex actibus eoz bonū puenit. i. passio christi: r itez q opati nō sunt bonū/ sed malum: qz actio eoz nō fuit bona/ sed mala.

Ista est distinctio. r. hui' tertij libri: in q magister post q egit de passione christi in q tū ē maloz nostroz remotiua: agit singulariter de ei' cōgruentia. Et tria facit. Primo assignat causas passionis cōgruentē. Secdo causam ipsius efficientē. Tertio remouet dubitationē incidentē. Primo vsqz ibi: Christus ergo ē sacerdos. Secm vsqz ibi: Cū igit passio christi. Tertiu vsqz ad finē distinctionis. In speciali inia magister stat in tribus pōnibus: quaz pma ē hec. Quis de' alio mō potuisset hominē q p christi mortē redemisse. s. p omnipotentia: modus tñ fīdē p mortē christi malozē habuit cōgruentiā. Hāc mag' ponēs qrit: vtrū deus p aliū modū potuerat genus hūanū redemisse q p mortē christi. Rūdet q sic: sed iste modus q liberauit ipm fuit cōgruentior/ qd ostēdit ex duobus. Primo ex nostra volūtate. Hāc p hoc q nos redemit p mortē filij sui/ mēs nra in deū magis dirigif: r ad ipsius amorē magis incitat. Secdo ostēdit idē ex dei iusticia. Hāc deus iuste pmitit hominē a diabolo possideri: cū igit nō videat' cōgruū: qz deus p potentia hoc infringeret qd iusticia mediante pemitit: cōuenientius apparet qz diabolu in assumpta hūanitate suparet qz alio modo: videlicet p potentiam de ipsius manu liberaret. Qualiter autē p iusticia hominē

de ipsius manu liberauit hoc declarat dicens: qz qz diabolus christū occidit: in quo nulla causa mortis repta fuit: ideo iustū fuit vt diabolus pderet suā p̄tate sup omnes in christū credētes. Et subdit q si deus p potentia r non iusticia (vt pmittit' hūanū genus de manu diaboli abstulisset: nulli in hoc iniuria illata fuisset: qz ex quo tñ hō liberādius q diabolus ipm tenēs sub dei p̄tate erat p̄stituti. Deus em sine cuiuscūqz iniuria solo p̄cepto hominē potuisset de manu diaboli liberasse: potius tñ voluit liberare ipm p iusticia ppter causas positas. ¶ Secūda ppositio ē hec. Passionis christi opus tam christi q iudeoz existēs est nostre redemptiōis causa efficiēs. Hanc mag' ponēs dicit: q christus q se obtulit hostiā r p̄ciū redemptiōis nostre/ fuit causa efficiēs r auctor: nō stre recōciliatiōis: r hoc qrit ad oēs quo ad sufficientiā sed solū qrit ad electos quo ad efficacitā: qz nō oēs s tñ electi finaliē passionis christi fructū recipiunt. Et subdit q christus qdrupliciter traditus fuit. s. a seipso/ a patre/ a iuda/ a iudeis: diuersimode tñ: a seipso r a patre ex charitate. Judas autē r iudei tradiderunt ipm ex malicia et iniq̄tate. Abi infert q passio christi fuit opus dei et iudeoz: dei qdem: qz a deo volēte r ipō eius auctore facta est. Iudeoz vero: qz ex ipsoz actibus p̄secuta ē: qd vltērius pfirmat in auctoritate beati Aug. ¶ Tertia ppositio est hec. Quis iudei christū occidēdo qrit ad opus opati bonū fecerūt: tñ qritum ad opus operās pessime egerūt. Hāc mag' ponēs mouet dubiū tale. Cū passio christi (vt dictū est) sit opus dei: r psequēs bonū: vtrū ex hoc opus iude r iudeoz q eandē passionē opati sunt/ etiā debeat dici bonū. Et respōdet q habito respectu ad opus operatū. s. ad ipsam passionē operati sunt bonū: s. habito respectu ad opus operās. s. intētiōē q hoc fecerūt opati sunt malū. Et tñ in speciall.

Si in christo diuisio in morte fuit anime v' carnis a verbo. Ca. I a

Est predicta de vtrū in morte christi a verbo sit sepata aia vel caro. Quidā putauerūt carnē sic ab aia/ ita a diuinitate in morte fuisse diuisam. Si em inqunt aia media diuinitas sibi carne vniuit/ sicut supius p̄taxatū est: q qñ diuisa est caro ab aia/ diuisa ē etiā a diuinitate: qz nō potuit ab aia se iūgi p quā verbo erat vnita/ qñ a verbo diuideret. Fuit autē diuisa ab aia in morte: alio qñ vera mors ibi nō fuisset: qz vt ait Aug. Abors quā timēt homines sepatio est aie a carne. Abors autē quā nō timēt/ sepatio est aie a deo. Ultraqz vō diabolus suasu homini p̄pinata est. Si ergo in christo hōie vera mors fuit: diuisa ē ibi aia ac p hoc diuinitas a carne. huic suę pbabitati addūt auctoritatis testimoniū. Amb. em tractās de christi derelictione q in cruce voce magna clamās dixit: Deus de' meus vt qd me dereliquisti/ ait. Clamat hō sepatione diuinitatis moriturus. Nam cum diuinitas mortis libera sit: vtiqz mors ibi esse non poterat/ nisi vita descēderet: qz vita diuinitas est. Hic videt' tradi q diuinitas separata sit in morte ab homine/ q nisi discessisset: homo ille mori nō posset. Qd illi ad carnē referūt/ quā dicūt a deo separā. Quibus respōdemus illā sepationē sic esse accipiendā/

Distinctio XXI et habet. 2. ca. cum eorum. De morte q cōsecuta ē passio nem christi.

Opinio qrun dā asserentiuz carnē a deitas te diuisam.

Aug' super ps. 67.

Auctoritatem inducūt Ambro. in expositiōe ps. Mat. 27. f.

Christo.

Aug' super ep. 1. 30. omel. 7.

Aug' in expositione fidei catholice contra Felicianum

Si iudei sunt opati bonū

sicut intelligit derelictio q̄ illis verbis signi-
ficat: vt qd̄ me dereliquisti. Quō ergo christus
derelictus erat a patre/cū in cruce derelictū
se clamabat. Nō recesserat deus ab hoie ita
q̄ esset soluta vnio dei et hois. Alioqn̄ fuit
quoddā tēpus qm̄ christus adhuc viuus hō
erat et nō deus: qz̄ adhuc viuus se derelictū
clamabat nō derelinquendū. Si ḡ illa dere-
lictio vnionis intelligat solutio: ante facta
fuit solutio dei et hois q̄ christus mortuus
esset. Sz̄ q̄s hoc dicat. Fateamur ergo deuz
quodāmodo illū hominē in morte deseruis-
se: qz̄ pt̄ati psequentiū eū exposuit ad tēpus
nō suā potentiā exercēdo illum defendit vt
nō moreret. Sepauit se diuinitas: qz̄ subtra-
xit p̄tectionē/ sed nō soluit vnionē. Separa-
uit se foris: vt nō adesset ad defensionē/ s̄ nō
intus defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuis-
set potentiā s̄ exercuisset/ non moreret chri-
stus. Abortuus ē christus diuinitate recedē-
te. i. affectū potētie defendēdo nō exhibēte.

Leu. 16. b Hic est hircus apōpeus q̄ altero hircō imo-
lato ī solitudinē mittebat: vt legit̄ in Leui-
tico. Duo est̄ hirci humanitas et diuinitas
christi intelligunt̄. Hūanitate ḡ imolata di-
uinitas christi in solitudinē abiit. i. in celuz.
Estius super Leuiticum Cū Estius. In solitudinē. i. in celū tempo-
re passionis diuinitas abiisse dicit̄/ nō locuz
mutas̄ s̄ quodāmodo virtutē cohibens: vt
possent ip̄i p̄sumare passionē. Abiit ḡ. i. vir-
tutē cohibuit et portauit iniquitates nostras:
Esai. 53. b non vt haberet/ s̄ vt p̄sumeret: de^o em̄ ignis
Deute. 4. d p̄sumēs ē. Ex his satis ostēdit̄ p̄missa verba
Amb. sic esse accipiēda vt p̄diximus.

Alij ad idem inducunt auctori-
tatem.

Alij q̄z̄ auctoritati innitū-
tur q̄ asserūt diuinitatem in morte recessisse
ab hoie s̄m carnē. Aut em̄ Athanasius. Ma-
ledictus q̄ totū hominē quē assumpsit dei fi-
lius denuo assumptū vel liberatū: tertia die
a mortuis resurrexisse nō p̄stet: fiat fiat. Si
inquit̄ denuo assumptus est hō in resurre-
ctione quē assumpserat in incarnatione: depo-
suit ḡ eū in morte: sepata ḡ fuit diuinitas in
morte ab hūanitate. Quibus r̄ndemus q̄ si
in his verbis assumptio talis intelligat que
fit s̄m vnionē nō carnē tm̄/ s̄ totū hominē. i.
animā et carnē denuo sibi vniuit in resurre-
ctione: qz̄ nō simpliciter hominē/ s̄ totū homi-
nē assumptū dicit. Totū ḡ hominē in morte
deposuit. i. animā et carnē. Sz̄ q̄s nisi hostis
veritatis dicat animā a verbo depositā. Et
tm̄ nisi hoc fateant̄ q̄ totus hō sit assumptus:
nō p̄ eis facit illa auctoritas q̄ totū dicit as-
sumptū. Sciendū est ḡ Athanasii id dixisse
cōtra illoz p̄fidia q̄ resurrectionē christi ne-

Determinatio auctoritatis

gabāt/putātes in morte detineri eū q̄ solus
inter mortuos liber ē. Ideo illū maledicit q̄
nō p̄stet totū hoiez denuo assumptū resur-
rexisse. i. christū aiāz denuo corpi p̄iurisse: et
illis duobus denuo p̄iunctis in resurrectione
vere s̄m hominē vixisse sicut ante mortem.
Nā in morte sepata est anima a carne. Un-
de vere dicit̄ christus mortuus: sed neutriū
sepātū est a verbo dei.

Auctoritatib⁹ astruit a verbo car-
nē in morte nō esse diuisam.

Sicut Aug⁹ sup Joannē
docet/tractās illud dñi verbum. Ego pono
animā meā vt itez sumā eā. Nemo tollit eā
a me/ s̄ ego pono eā: a meipso pt̄atez habeo
ponēdi eā et itez sumēdi eā: hic animā dicit
emissam. A q̄ emissa est. A seipsa nō est emis-
sa: qz̄ seipsam nō posuit: nec verbum animā
posuit nec carnē. Caro ergo animā posuit: s̄
potestate in se manētis deitate. Potētia er-
go deitatis aiā diuisa est a carne: s̄ neutriū a
verbo dei. Cū Aug⁹. Verbu ex quo suscepit
hominē. i. carnē et aiāz/ nunq̄ deposuit aiāz
vt eēt aiā a verbo sepata: s̄ caro posuit aiāz
qm̄ expirauit/ qua redeūte resurrexit. Abors
ergo ad tempus carnē et animā separauit: s̄
neutriū a verbo dei. Caro ergo ponit et sumit
animā/ non pt̄ate sua/ sed potestate inhabi-
tantis carnē deitatis. His euidenter tradit̄/
nec animā/ nec carnē a verbo dei in morte es-
se diuisam: vt aliq̄ modo soluta fuerit vnio.

Nota q̄ tres vniones sunt in christo. Ana dei ad
animā et ecōuerso. Alia dei ad carnē et ecō-
uerso. Tertia anime ad carnem et ecōuerso. rici de vni
nunq̄ cessauerūt: tertia cessauit in morte ad tempus.

Cū Aug⁹ s̄ Felicianū. Absit vt christus
sic senserit mortē vt q̄tum in se est vita/ vi-
tam perdidit: si em̄ hoc ita esset/ vite fons
aruisset. Sensit ergo mortem participatio-
ne humani defectus quem sponte suscepit:
non nature sue pdidit potentiā p̄ quā cur-
cta viuificat. Sic in sepulchro christus car-
nem suam cōmouendo nō deseruit: sicut in
vtero virginis p̄nascendo formauit. Abor-
tuus est ergo nō discedēte vita: sicut passus
est nō pereūte potētia. Nemo tollit aiāz et
ab eo: qz̄ pt̄atē habet ponēdi et sumēdi. Ec-
ce et hic habes christum nō deseruisse carnē
in morte: et vitam non discessisse a mortuo:
et q̄ sponte tradidit sp̄m/ non alius extorsit.
Unde Ambrosius. Emitit christus spiri-
tum: et tamen quasi arbiter eruendi suspen-
dendiq̄ corporis emisit/ spiritum non ami-
sit: pendebat in cruce et omnia commoue-
bat. Sed vnde emisit. Ex carne. Quo emi-
sit. Ad patrem.

Qua ratioe christus dicitur mor-
tuus et passus. **Ca. II**

Jo. 10. 9

Aug⁹ sup Joannē

Jo. 10. 9

Ambros. in li. 1. de sp̄s sancto.

Recedete vero anima mortua est christi caro: et quia caro mortua est mortuus est christus. Sic enim mortuus dicitur de quo mortuus est homo: ita mortuus homo dicitur quia mortua est caro. Separatio autem mors carnis fuit. Propter carnem et unitam verbo quod mortalis est dicitur de mortuo: et propter carnem et animam quod utraque dolorem sensit dicitur deus passus: cum diuinitas omnis doloris exorsus existeret. Unde Augustinus. Verbum caro factus est: ut per carnem panis celestis ad infantes transferretur: et secundum hoc ipsum verbum crucifixus est: sed non est mutatum in hominem: homo in illo mutatus est: ut melior fieret quam erat. Per illud ergo quod homo erat mortuus est deus: et per illud quod deus erat homo excruciatuus est et resurrexit. Quicquid passus est homo: non potest dici non passus deus: quoniam deus erat homo. Quomodo non potes dicere te non passum iniuriam si vestis tua scidat: quis vestis tua non sit tu. Multo magis quod quicquid patitur caro unita verbo: debet dici deus pati: licet verbum nec mori: nec corrumpi: nec mutari potuerit. Sed quicquid horum passus est in carne passus est. De hoc etiam Ambrosius in libro de spiritu sancto ait. Quod verbi caro patiebatur: manens in carne verbum: in se pro corpore assumptio referebat: ut pati diceret: quia caro patiebatur sicut scriptum est: Christo in carne passus. Hic docet quod ratione deus vel dei filius passus vel mortuus dicitur: non quia mortem senserit in quantum deus est: sed quia caro ei unita mortua est. Secundum quam rationem dicit Augustinus. Si quis dixerit atque crediderit filium dei deum passum: anathema sit. Cuius dicitur causa ex qua intelligencia sumenda sit: aperiens in eodem subdit. Si quis dixerit quod in passione dolore sentiebat filius dei deus: et non caro tamen cum anima quam sibi accepit: anathema sit. Sane quod dicitur potest quod mortuus est deus: et non mortuus: passus est dei filius: et non passus. Passus est tertia persona et non passa: crucifixus est verbum et non crucifixus: secundum alteram naturam passus est: secundum alteram impassibilis. Unde Ambrosius. Generalis ista est fides: quod christus est dei filius: et natus ex virgine: quem quasi gigantem propheta describit: eo quod biformis gemineque nature unum sit: personarum diuinitatis et corporis. Idem ergo patiebatur et non patiebatur: moriebatur et non moriebatur: sepe liebatur et non sepeliebatur: resurgebat et non resurgebat: resurgebat secundum carnem que mortua erat: non secundum verbum quod apud deum semper manebat.

Ista est distinctio. xxij. huius tertij libri: in qua magister postquam egit de passionis merito: agit de eius fine sive termino. Et tria facit. Primum enim inquit an in morte christi caro fuit a verbo separata. Secundo ostendit secundum quod mors christi fuit assumpta. Tertio subiungit secundum quod veritas quodammodo proponit in hac materia sit accipienda. Primum versus ibi: Recedete vero anima. Secundum versus ibi: Sane igitur dici potest. Tertium versus ad finem distinctiois. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus: quarum prima est hec. Humanitas christi non fuit in passione a deitate soluta: sed solus per

subtractionem protectionis et defensionis foris destituta. Hanc magister ponens dicit: verum in morte christi fuit diuinitas a carne vel anima separata. Et rursus quidam opinionem fuisse: quod sicut anima in morte a carne separata: ita in morte deitas: tamen a corpore quod ab anima separata. In sua opinionem probat sic: quoniam aliquid unum per medium: recedente medio: recedit unum: sed caro christi unita fuit diuinitati mediante anima: cum ergo in morte christi anima fuerit separata a carne: sequitur et ipsam deitatem a carne fuisse separata. Et confirmat hoc per auctoritatem Ambrosii. super illo verbo. Deus deus deus respice in me que me dereliquisti etc. dicente: clamat homo separatione diuinitatis mortuus. An apparet quod christus non potuisset mori: nisi fuisse deitas a carne separata. Ad istam rursus magister dicit: quod si ista derelictio quam deus in cruce deplacuit: intelligitur facta per separationem diuinitatis quasi facta sit unionis solutio: ut ista opinio dicitur: sequitur quod christus adhuc viuens quicquid fuisse homo et non deus. Probatur: quia adhuc viuens in cruce clamabat se derelictum: sed sequens est falsum: igitur opinio ex qua sequitur. An sensus auctoritatis beati Ambrosii. quod probatur per se stat in libro quod deus patitur christum hominem dicitur derelictus: quod ad tempus expositus fuit eum patitur et deus eorum ipsum sequentium: ita quod deitas dicitur ab humanitate separata per subtractionem protectionis et defensionis foris ad defensionem: sed intus non desit ad unionem. Et hoc confirmat magister per figuram veteris testamenti de duobus viris: quorum vno imolato alii in desertum mittebat: per quos intelliguntur due nature in christo: quorum vna tempore passionis. Humanitas imolata fuit: altera. scilicet deitas celum abiit: non loci mutatione: nec unionis solutione: sed defensionis subtractione: ut sic christi passio ab ipsis resumatur. Postea magister soluit auctoritatem Ambrosii. cuius predicta opinio non tenet innitunt: quia Athanasius dicit quod ille homo mortuus in cruce fuit deus assumptus in resurrectione: quod verum non esset nisi fuisse in morte depositus: seu a diuinitate separatus ut ipse dicitur. Et rursus magister dicit quod Athanasius dicit auctoritatem illam aduersus hereticos qui negabant christum resurrexisse et aiaz deus corpore unita fuisse. Et etiam dei filium totum hominem in resurrectione resumpsisse: quod totum deposuerat in morte: quod quis deitas non fuit separata nec a carne nec ab anima in triduo mortis: fuit tamen separata a toto homine. Ita conlunctio corporis et anime: ut postea patebit in sequenti distinctione. Et sic magister tandem concludit quod in morte christi nec anima nec caro fuit a verbo derelicta: quod concludit multis sanctorum auctoritatibus. Secunda propositio est hec. Per se christus vere moriebatur quod anima eius a corpore separata. Hanc magister ponens dicit: quod christus dicitur mortuus: seu passus pro conlunctione: propter nature cum alia ex unionem in persona: unde homo dicitur mortuus: quia caro est mortua: et dicitur pati carne vel anima patiente. Sed christus dicitur mortuus: pro separatione anime a carne: tamen cum hypostatica unionem. Et dicitur passus propter carnis et anime passionem: quia utraque dolorem sensit: licet diuinitas cui unita fuerat omnis doloris expertus fuerit: unde concludit quod filius dei mortuus: et passus fuit: non quia dolorem vel mortem sensit in quantum deus est: sed quia caro sibi unita mortua fuit. Et hoc magister confirmat auctoritatibus sanctorum. Tertia propositio est hec. Respectu diuersorum deum mortuum fore aperte concedit et negat. Hanc magister ponens dicit: quod sane dicitur potest mortuus est deus: et deus non est mortuus: et passus est dei filius: et dei filius non est passus. Hanc huiusmodi expositiones negatiue sunt vere secundum diuinam naturam: affirmatiue vero secundum humanam naturam: et confirmat auctoritate beati Ambrosii. Et tamen in speciali.

Si christus in morte fuit homo. Capitulum I

Queritur vtrum in illo triduo mortis christus fuerit homo. Quod non videtur quibusdam: quia mortuus erat: et homo mortuus non est homo. Addit etiam quod si tunc erat homo: vel mortalis: vel immortalis: sed mortalis non quia mortuus: nec immortalis: quia tamen post resurrectionem. Quibus respondemus: quia licet homo mortuus fuerit: erat tamen

Distinctio XXII et habet. 3. ca. cum eorum. 5. De consequentibus mortem christi. Opinio quorundam vera. Ratio que confirmat quod homo et quod immortalis: sed hec opinio magistri contra reprobat a theoloais.

Aug super ps. 129.

Ambrosius

1. Pe. 4. a.

Aug. in sermone de fide.

Ambro. in li. iij. de spu sancto.

in morte de^o hō/nec mortalis qdē nec imor-
 talis: r tñ vere erat hō. Ille em̄ r hmōi argu-
 tiē in creaturis locū hñt: s̄ fidei sacm̄ a phi-
 losophicis argumētis ē liberū. **Uñ Ambro.**
 Aufer argumenta vbi fides querit̄. In ipsis
 gymnasijs suis iā dialectica taceat: piscatori-
 bus credit̄ nō dialecticā. Dicimus ḡ in mor-
 te christi deū vere fuisse hominē: r tñ mor-
 tuū. Et hoiez qdē nec mortālē nec imortalē
 qz vnit^o erat aīe r carni sciūctis. Alia em̄ rō-
 ne dicit̄ deus hō/vel hō deus: q̄ martin^o vel
 ioānes. hō em̄ dicit̄ de^o r ecōuerso pp̄ sus-
 ceptionē hoīs. i. aīe r carnis. **Uñ Aug^o.** Ta-
 lis erat susceptio illa q̄ deū hoīem faceret et
 hoiez deū. Lū ḡ illa susceptio p̄ mortē nō de-
 fecerit: s̄ de^o homini et hō deo sic ante vnit^o
 erat vere: r tūc de^o erat hō r ecōuerso: qz vni-
 tus aīe r carni: r hō mortu^o erat: qz aīa a car-
 ne diuisa erat. Propter separationē aīe a car-
 ne mortuus s̄ pp̄ vtriusqz semp̄ secū vnio-
 nē hō. Nō aut̄ sic erat hō: vt ex aīa r carne si
 mul iūctis subsisteret. Ex q̄ rōne dicit̄ aliq̄s
 alius hō: r ip̄e forte ante mortē: hoc etiā nō
 erat hō: r post resurrectionē fuit. In morte
 vere hō erat tñ pp̄ aīe et carnis secū vnio-
 nē: r mortuus pp̄ inf̄ illa duo diuisionē.

**¶ Si christ^o in morte erat hō alicu-
 bi: et si vbiqz sit hō sit. La. II b**

**¶ Sc̄ q̄rit̄: si christus in
 morte alicubi erat hō: r si vbiqz ē
 hō sit. Ad qd̄ dicim^o: qz nō vbiqz
 erat hō erat: nec mō vbiqz ē hō ē: qz vbiqz
 est fm̄ deitatē/nec vbiqz hō: qz nō vbiqz hoī
 vnitus: s̄ vbiqz ē fm̄ hoiez ibi hō est. Tpe
 aut̄ mortis r vbiqz erat fm̄ deum/ r in sepul-
 chro fm̄ hoiez: r in inferno fm̄ hoiez: s̄ in in-
 ferno fm̄ aīaz tñ: r in sepulchro fm̄ carnem
 tñ. In sepulchro ḡ erat hō: qz hūanitati vni-
 tus erat: r si nō toti: qz carni tñ: r in inferno
 erat hō: qz hūanitati vnitus/ s̄ nō toti: qz aīe
 tñ. S̄ si in inferno aīe tñ r in sepulchro car-
 ni tñ vnit^o erat: ḡ nec in inferno vnitus erat
 aīe r carni nec in sepulchro. Quō ḡ ibi vel h̄
 hō esse dicit̄. Que est rō dicit̄: qz vna eadēqz
 vnione vnit^o erat aīe in inferno/ r carni in se-
 pulchro. Et sic erat illis duobus tūc sepatis
 vnitus sic ante separationē. i. ante mortē. Ad
 hoc aut̄ opponit̄. Si christ^o aīaz tñ vel car-
 nē tñ assumpsisset: nō fuisset verus hō: s̄ p̄-
 pter vtriusqz assumptionē verus homo fuit.
 Sic ḡ vbi carnē r aīaz sibi vnitā non habe-
 bat/ verus hō ibi nō erat. S̄ tpe mort^o nus-
 q̄ illa duo vere vnita habebat: qz nec in se-
 pulchro/ nec in inferno/ nec alibi: nusq̄ ergo
 erat hō. Ad qd̄ dicimus: qz christus vtriusqz
 verus hō nō fuisset/ si carnē r aīaz nō assumpsis-
 set. S̄ tñ qz exq̄ assumpsit/ neutrum deposuit:**

Ambro. in li.
ij. de tri.

Aug^o in lib. i.
de tri.

Oppositio

Oppositio

Ratio.

s̄ cū vtroqz eandē vnionē indefinēter tenu-
 it quā assumēdo p̄traxit. Ideo nō incōgrue
 vbiqz aīe vel carni vel vtriusqz vnit^o est: ibi
 hō esse dicit̄: qz ibi hūanatus ē: ḡ r in sepul-
 chro erat hō: r in inferno erat hō: qz vtriusqz
 hūanatus erat christus: r vna eandēqz cū
 aīa r carne licet sepatis habebat vnionē: et
 vno eodēqz tpe in sepulchro iacuit christus
 r ad infernū descendit: s̄ in sepulchro iacuit
 fm̄ solā carnē: et in infernū descendit fm̄ solā
 aīam. **Uñ Aug^o.** Quis nō est derelict^o in in-
 ferno: Christus/ sed in aīa sola. Quis iacuit
 in sepulchro: Christus/ s̄ in carne sola: qz in
 singulis christus ē. Christū in his oibus p̄-
 temur r singulis. Ex his euidenter ostēdit̄/ qz
 carni iacētī in sepulchro vnit^o erat christus:
 sic aīe in inferno. Alioqn̄ si carni mortuē nō
 esset vnit^o/ nō in ea diceret̄ iacuisse in sepul-
 chro. Aīa ḡ ad infernū descendit: caro in se-
 pulchro iacuit: sapia cū vtroqz p̄māst: q̄ in
 inferno positis vt ait Amb. lumen vite fun-
 debat et̄ne. Radiabat illic lux vera sapie: il-
 luminabat infernū: s̄ in inferno non claudē-
 bat. Quis em̄ lo^o ē sapie de q̄ scriptū ē. Ne-
 scit hō vias ei^o: nec inuēta ē inf̄ hoies. De q̄
 abyssus dicit̄: nō est in me: mare dicit̄: nō est
 mecū: ḡ nec in tēpe/ nec in loco sapia est: cui
 nec mors tribuēda est. In ligno em̄ caro nō
 illa opatrix omnium substātia diuina pende-
 bat. Cōfitemur tñ christū pepēdisse in ligno
 r iacuisse in sepulchro/ s̄ in carne sola: r fuis-
 se in inferno/ s̄ in aīa sola.

**¶ Qu^o christus vbiqz totus est/ s̄ nō
 totum: vbiqz totus est homo vl^o de-
 us/ sed non totum.**

**¶ Et vtriusqz totus eodēz tem-
 pore erat in inferno: in celo totus: vbiqz to-
 tus. Persona em̄ illa eterna non maior erat
 vbi carnem et animam simul vnitā sibi ha-
 bebat/ q̄ vbi alteruz tñ: nec maior erat vbi
 vtriusqz simul vel alterum tñ vnitum habe-
 bat/ q̄ vbi erat neutrum habens vnitū. To-
 tus ergo christus r p̄fectus vbiqz erat. **Uñ
 de Aug^o.** Non dimisit patrem christus cum
 venit in virginem/ vbiqz totus/ vbiqz perfe-
 ctus. Uno ergo eodēqz tpe totus erat in
 inferno/ totus in celo. Erat apud inferos re-
 surrectio mortuoz. Erat super celos vita vi-
 uentiū/ vere mortuus/ vere viuus: in quo r
 mortē susceptio mortalitatis excepit: r vitā
 diuinitas non perdidit. Adortē ergo dei si-
 lius r in anima nō ptulit: r in maiestate non
 sensit: sed tamē participatione infirmitatis
 rex glorie crucifixus est. Ex his apparet qz
 christus eodem tpe totus erat in se-
 pulchro: totus in inferno/ totus vbiqz: sicut
 r modo totus est vbiqz est/ sed non totū.**

Aug^o super
Joannem

Ambro. in
li. ij. de spū
sancto.

Job. 28b

Aug^o 3° de
trinitate in
expositione
fidei.

Nec i sepulchro nec i inferno totu erat/et si totus: sicut christus totus e deus totus ho/ s non totus: qz non solu est deus vel ho/ sed r deus r ho. Totu em ad natura referit/ totus aut ad hypostasim: sicut aliud et aliqd ad natura: ali' xpo r aliqs ad psona referunt. Un Joan nes dama. Totus christus est deus pfectus: no aut totu deus e. Ho em solu deus e/ s et ho r totus ho pfectus. Ho aut totu ho: no solu em ho s r deus. Totu em nature e representa tiu: totus aut hypostaseos: sicut aliud qd e nature/ alius hypostaseos: sic r hmoi.

Si ea que dicuntur de deo v' de filio dei possunt dici de homine illo vel de filio hominis. Ca. III D

Solet etia queri si con gruentur dici possit fili' hois vel ille ho descendisse de celo vel vbiqz ee: si cut dicit filius dei vel de' de celo venisse et vbiqz esse. Ad quod dicimus: si ad vnitatem psona referat dicti intelligetia/ sane dici po test. Si xpo ad distinctione naturaru: nulla/ tenus concedendu est. Un Aug'. Una perso na e christus de' r ho. Ideo dr. Nemo ascen dit in celum nisi qd de celo descendit r. Si g attendas distinctione substantia/ filius dei descendit: et filius hominis crucifixus e. Si xpo vnitatem psona/ r filius hois descendit: r fili' dei est crucifixus. Propter hac vnitatem pso ne non solu filiu hois descendisse de celo: s eri am dixit esse in celo cu loqueret in terra: p pter hanc eandem dicit deus glorie crucifix' qui tamen ex forma serui tui crucifix' est. Ho tamen fm hoc qd deus glorie est: r fm q glo rificat suos: r tamen dicit deus glorie crucifi xus. Recte quidem non ex virtute diuinitatis sed ex infirmitate carnis. Quid g ppter qd/ r qd fm qd dicat: prudens et diligens r p'le ctor intelligat. Hec de corrigia calciamen ti dntici dicta sufficiant. He ossa regis idu mee consumantur vsqz in cinere.

Ista est distinctio. r r r. hui' tertij libri: i qua magi post qd egit de morte christi tanq' passi onis sue termino: agit de quibusda q sequunt ex ipa. Et tria facit: Ha primo inquit: vtrum christus in triduo mortis sue fuerit homo. Secdo supposito q sic: an fuerit ho in inferno r in sepulchro. Tertio vtru ille ho sit vbi qz r venerit de celo. Primu vsqz ibi: Hic querit si chri stus. Secundu vsqz ibi: Solet etiam queri. Tertiu vsqz ad fine distinctionis. In speciali sententia magistri str in tribus ppositionibus: quaru prima est hec. Et si christus in morte sua fuit ho rationalis/ no tamen mor talis vel immortalis. Hanc magister ponens inquit: vtz christus in triduo sue mortis fuerit ho mortuus. Et re spodendo ponit pmo opinionone quozda dicentiu q no: quoz vna ratio fuit: q christus in illo triduo mortu' fu it. Tu igit mortuus ho sequit christu i illo triduo no fu isse hoem. Alia ro coz erat. Si christus i illo triduo fu isset ho: vel fuisset mortalis vel immortalis: no mortu: qz ia fuerat mortu: no immortal: qz post resurrectione p mo fuit immortalis effectus: r psequens no fuit ho i illo

triduo. Ista opinionone magister refutat: qua tm moder ni tenet. Un subdit magister opinionone pua in q no te net: r dicit q christ' in illo triduo mortis sue fuit verus ho: no obstante q fuit vere mortu: p cui' rone assignat ipa inseparabile vnione diuinitatis ad aiā r carne: q p morte no fuit soluta. Pro cuius vltiori declaratiōe di cit: qz alia rone dicit deus ho q petrus vel iohanes: qz deus vel dei filius dicit ho ppter assumptione anime et cozpis tm. Qu igitur illa assumptio in morte soluta no fuit: igitur etia in morte deus fuit homo. Petrus autē vel iohannes est homo propter coniunctione anime r car nis. Sed ex quo coniunctio illa in morte soluta: igitur pe trus vel iohannes in morte no dicit ho/ sed ho mortuus. Et subdit q duplex fuit vnio in christo. Una dicitur cu carne r aiā: ratione cui' dicit deus ho: r qz illa nu q de fecit: ideo ratione illius in morte dicit ho. Alia e vnio deitatis cu coniunctione ex aiā r carne: ratione cui' deus dicit viuus ho: r qz illa in morte christi defectu/ de/ dice/ bat mortuus ho. Un ridens ad rones alteri' opiniois Ad pma dicit negado psequentiā q fuit. Chastus fuit vere mortuus: igit no fuit ho: qz (vt patet ex dictis) an cedens e veru r consequens falsu. Ha no obstante q i chri sto fuit facta diuisio cozpis r aiā: rone cui' dicebat mor tuus: no tm fuit facta solutio vnionis diuinitatis cu coz pore et aiā: rone cui' dicit deus ho. Ad secunda dicit: q nec fuit mortalis nec immortal. Et subdit q argumeta/ tiones licet locu habeat in creaturis: deficiunt tm circa fi/ dei sacra: qz dicit Ambrosi'. Abi fides querit argumen ta dimittenda sūt. Secda ppositio e hec. Quauis iste ho r totus chastus sit in omni loco: no tm fm totu: nec est vbiqz ho. Hic magister ponens querit. Atru i illo tri duo chastus fuit ho vbiqz fuit. Et ridet q no: immo nec mo vbiqz est ho est. Ha fm q de' e vbiqz est: non autē est vbiqz fm q ho: qz nullibi est fm q ho/ nisi vbi vnitus est homini. Tu igit no vbiqz vnitus est homini sequit ipsum no esse vbiqz fm q ho. Un sequit corolla/ rie q christus in sepulchro fuit ho: r in inferno fuit ho: qz vtrubiqz fuit fm homine: in sepulchro qd e fm carne in inferno autē fm animā. Circa istud postea remouet dubiu quoddā. Ha verbu tm vnitū fuit anime in infer no: in sepulchro tm carni: quō hiet ibi posset dici ho: eo q ho constat ex anima et carne. Et respodet q licet illa essent separata: tamen qz eadē diuinitas vtrubiqz erat: no vtrubiqz dicebat ho. Sed cōtra illud arguit sic. Si ver/ bu assumpsisset aiā tm vel carne tm/ no fuisset ho: cu igit i inferno habuit aiā tm/ in sepulchro xpo carnem tm: non fuisset vtrubiqz ho. Et ridet q christus ver' ho no fuisset/ nisi carne et animā assumpsisset: sed ex q post vtriusqz assumptione neutru illoru a se separauit: vbi cūqz fm vnā illoz fuit humanitus fuit: et p consequens in inferno et in sepulchro fuit homo. Et subdit q in illo triduo mortis christi totus christus fuit in inferno: r to tus christus fuit i sepulchro. r vbiqz fuit totus fuit. Nam persona christi cu esset eterna et indiuisibilis: no erat maior vel minor qm erat vnita carni r aiā conuictis qz cu erat vnita carni r aiā diuisis: r p consequens fuit in inferno totus/ r i sepulchro totus: s tamen no erat vtrubi qz totu. Sicut licet christus dicat totus deus: non tm dicit totu deus. Cul' ratio est: qz neutru genus ppter cō fusionē quā importat/ referit ad natura: sed masculinuz ppter distinctionē quā importat/ siue denotat/ referit ad personā. Un cu christo duplex sit natura: quaz tm vna sit deus: no possumus dicere: christus totu est deus: sed hu dicimus: christus totus e deus. Tertia ppositio est hec. Ille ho. s. christus rone diuine psona pot dici de celo venisse r esse vbiqz. Hic magister ponens qrit: Atr cōuenienter possit dici q iste ho christo denotato/ vel fi lius hois est vbiqz vel descendit de celo. Et respodet q si iuspiciat ad vnitatem psona in qua sunt vnite due nature tunc tales ppositiones sunt pcedēde. Sicut respiciat ad naturas distinctas: sic no sūt pcedēde: qz christus fm hu manā naturā nec descendit de celo/ nec est vbiqz. Et hoc probat auctoritate beati Aug'. Ex quo etia infert corol laria/ q ppter vnitatem illam psona christi: christus cum adhuc esset in terris: dicebat se esse in celo ppter eandē vnitatem psona. Etiam dicit deus glorie crucifix' qz

Hic magister non tenetur.

Jo. damas.

Aug' i ll. j. de trini. Jo. 3. b.

Amos. 2. a

Libert III Capitulum I et II

nō fuerit crucifixus nisi sūm humanā naturā: et sic breuiter epilogat p̄determinata dicit: q̄ hec sufficiat de myſterijſ ch̄uſti incarnati et paſſi. Et ſic terminat iſtū ſecundū tractatū r̄c. Et tantū in ſpeciali.

¶ Si chriſt⁹ habuerit fidē et ſpem vt charitatem. ¶ Capitulum I a

¶ Di. XXIII. et habet. 4. cap. cū cor. 5. De virtutibus theologis: et primo de fide. Et ad eius eſſentiā. De tribus hic tractādū ē: et p̄mo de fide. Roma. 12. a.

Quia p̄hibitu ſit chriſtū plenum gratia fuiſſe: nō ē ſup̄uacū inquirere: vtz fidē et ſpem ſic charitate habuerit. Si em̄ his caruit: nō videt plenitudinē gr̄az habuiſſe. Ut autē hec queſtio valeat apte explicari: de his ſingul aliq̄ in mediū p̄ferenda ſunt: et p̄mū de fide ſim menſurā: cuius p̄cepit ap̄lſ vniciuſq̄ ſapere.

¶ Quid ſit fides. b

Fides ē virt⁹ q̄ credūtur q̄ nō vident. Qd̄ tñ nō de oib⁹ q̄ nō videntur accipiēdū ē: ſed de his tñ q̄ credere (vt ait Aug⁹) ad religionē pertinet. Multa em̄ ſunt q̄ ſi chriſtianus ignoret/nihil metuedū eſt: qz nō ideo a religione deuiat.

¶ Scdm Aug⁹. Prima diſtinctio fidei.

¶ Aug. 1. ench.

¶ Quot modis dicitur fides. c

Accipit autē fides tribus modis. ſ. p̄ eo q̄ credit: et eſt virt⁹: et p̄ eo qd̄ credit: et non eſt virtus: et p̄ eo qd̄ credit: qd̄ aliud ē ab eo quo credit. Cñ Aug⁹ inquit. Aliud ſunt ea que credunt: aliud fides qua credit. Illa em̄ in rebus ſunt: que vt eſſe vt fuiſſe vel futura eſſe credunt: hec autē in animo credētis eſt: ei tñ cōſpicua cuius eſt: et tamē nomine fidei cenſet vtrūq̄: et illud ſc̄z quod credit: et id quo credit. Id quo creditur dicitur fides: ſicut ibi: hec eſt fides catholica: quā niſi quiſq̄ fideliter firmiterq̄ crediderit/ſaluus eſſe nō poterit. Fides autē qua credit: ſi cū charitate ſit/virtus eſt: qz charitas (vt ait Amb.) mater eſt oim̄ virtutū: q̄ om̄es informat: ſine qua nulla vera virtus eſt. Fides ergo operāſ p̄ dilectionē virt⁹ eſt qua non viſa credunt. hec eſt fundamentū quod mutari non poteſt (vt ait apoſtolus) que poſita in fundamento ne minē perire ſunt. Unde Aug⁹. Fundamentū eſt chriſtus ieſus: id eſt chriſti fides/ ſc̄z que p̄ dilectionem operat: per quā chriſtus habitat i cordibus/que neminē perire ſunt. Alia ſo non eſt fundamentū. Fides em̄ ſine dilectione inanis eſt. Fides cum dilectione chriſtiani ē: alia demonis eſt: Nam et demones credūt et contremiſcunt. Sed multū intereſt: vtrū quis credat Chriſtum/ vel Chriſto/ vel in Chriſtum. Nam ipſum eſſe Chriſtum/ demones crediderunt: nec tamen in chriſtum crediderunt.

¶ Amb. ſup̄ epiſtolā ad Ro.

¶ 1. Cor. 3. b. Aug. de fide ad Petru.

¶ Eph. 3. b.

¶ Aug. de verbis dñi.

¶ Quid ſit credere in deū/ vel deo/ vel deum. d

Aliud ē em̄ credere i deū: aliud credere deo: aliud credere deū. Crede re deo/ ē credere vera eſſe que loquit: quod et mali faciunt: et nos credimus homini/ ſed nō in hominē. Crede re deū/ ē credere q̄ ipſe ſit deus: quod etiā mali faciunt. Crede re in deū/ eſt credendo amare: credendo in eum ire: credendo ei adherere/ et eius mēbris incorporari. Per hanc fidē iuſtificat impius: vt deinde ipſa fides incipiat p̄ dilectionem operari. Ea em̄ ſola bona opera dicēda ſūt que ſunt p̄ dilectionē dei. Ipſa em̄ dilectio opus fidei dicitur. Fides ergo quā demones et falſi chriſtiani habent/qualitas mētis eſt ſed informis: qz ſine charitate eſt. Nam et malos fidē habere (cū tamē charitate careant) ap̄lſ oſtendit dicit. Si habuero omnē fidē charitatē autē nō habēā r̄c. Que fides etiam donum dei dici poteſt: quia et in malis quedam dei dona ſunt.

1. Cor. 13. 4

¶ An illa informis qualitas mētis que in malo chriſtiano eſt/ fiat virt⁹ cum ſit bonus. ¶ Capitulum II e

Sed vero querit vtrū illa informis qualitas qua mal⁹ chriſtiani vniuerſa credit que bon⁹ chriſtiani: accedente charitate remaneat et ſit at virtus: an ipſa eliminet/ et alia qualitas ſuccedat que virtus ſit. Utrūlibet ſine piculo dici poteſt. Abibi tamē videt q̄ illa qualitas que p̄us erat/ remaneat: et accellu charitatis virtus ſit.

¶ Circa trāſitū virtutū duplex ē opinio. Hugo dicit q̄ naturalia ſūt gratuita. i. idē ſūt habitus naturales q̄ ſunt ſine charitate: gratuiti q̄ cū charitate: et differūt ſicut carbonēſ extincti et accēſi. Sed magiſ Bull. dicit: q̄ naturalia nō ſunt gratuita. Et dicit q̄ huius formata et fides informis nō ſunt idē in ſpecie. Sicut em̄ ſole lucente in megacoſmo ceſſat lumen et ſtel larū: ſic lucente in microcoſmo ſole iuſticie p̄ verā fidē: ceſſat lumen omniū virtutū informiū/ quē ad modū ſtel larū aliquantulū lucentiū in nocte peccent.

Adi. Den. de virtutibus.

¶ Et quo ſēſu dicatur vna fides. f
Quoq̄ diuerſis modis dicatur fides: ſatendū eſt tñ vnā eſſe fidē (vt ait ap̄lſ) vn⁹ dñs/ vna fides. Siue em̄ fides accipiat p̄ eo qd̄ credit: ſiue pro eo quo credit: recte dicitur fides vna. Si em̄ p̄ eo quod creditur/ accipiat: et hac intelligentia dicitur vna fides: quia idē iubemur credere: et vnū idēq̄ eſt quod credit a cunctis fidelibus. Cñ fides catholica dicitur. i. vniuerſal. Si ſo accipiat fides p̄ eo qd̄ credit: ea rōne vna dicitur eſſe fides: nō qz ſit vna nūero i om̄ib⁹/ ſed genere. i. ſimilitudine. Cñ Aug⁹ in li.

Eph. 4. 4

Aug. 1. li.

Distinctio XXIII Ca. III et III Fol. 137

riij. de tri. Fides quā q̄ habēt fideles vocan-
tur: et q̄ nō habēt infideles: cōmunis ē oibus
fidelibus: sicut pluribus hoibus facies com-
munis esse dicit: cū tñ singuli suas habeāt.
Nō em̄ fides numero est vna s̄ genere: q̄ cū
sit in vno/est et in alijs: nō ipsa sed filis: et p̄
pter similitudinē magis vnam dicimus esse q̄
multas. Sicut idē volentiū dicit vna volū-
tas: cū tñ cuiq̄ sit sua voluntas: et duoz̄ si-
millimoz̄ dicitur facies vna.

¶ Fides est de his que nō viden-
tur proprie: que tamē videntur ab
eo in quo est. **¶** Capitulum III

¶ Notādū q̄z est q̄ fides

Nō proprie de nō apparētib⁹ tñ est. **¶** Uñ
Gregl. Apparētia nō habēt fidē sed
agnitionē. Idē cū Paulus dicat. Fides est
suba rez sperandaz̄ argumentū nō apparen-
tiū: hoc veraciter dicit credi qd̄ nō valet vi-
deri. Nā credi iā nō pōt qd̄ videri pōt. Tho-
mas aliud vidit et aliud credidit: hoīem vi-
dit et deū cōfessus ē: dicens: Dñs me⁹ et deus
meus. De hoc etiā Aug⁹ ait. Fidē ipsā videt
quisq̄ in corde suo esse si credit: vel nō esse
si nō credit. Nō sicut corpa que videm⁹ o-
culis tenemus: et p̄ ipsoz̄ imagines q̄s memo-
ria tenemus: etiā absentia cogitam⁹. Nec si-
cut ea q̄ nō videmus: et ex his q̄ videm⁹ co-
gitationē vtiq̄q̄ formamus et memorię cō-
mēdamus. Nec sicut hoīez̄ cui⁹ aiāz̄ et si nō
videmus ex nostra cōiūcim⁹: et ex motib⁹ cor-
poris hoīem sicut vidēdo didicimus intue-
mur etiā cogitādo. Nō sic videt fides i cor-
de in q̄ ē ab eo cuius ē: s̄ eā tenet certissima
scientia. Cū ḡ ideo credere iubeamur: qz̄ id
qd̄ credere iubemur videre nō possum⁹: ip-
sā tñ fidē q̄n̄ ē in nobis/videmus in nobis:
qz̄ et rerū absentiiū p̄sens est fides: et rez q̄ fo-
ris sunt intus est fides: et rerū que nō viden-
tur/videtur fides: et ipsa tēpaliter fit in cor-
dibus hominū: et si ex fidelib⁹ infideles fiāt/
perit ab eis. His verbis euidenter tradit fidē
ipsam in corde hoīs ab ipso homine videri:
nō corpaliter/nō imaginarie/sed intellectu-
aliter: et ipsam tñ absentiiū et eoz̄ q̄ nō viden-
tur esse. Ut em̄ Aug⁹ alibi ait. Credimus vt
cognoscamus: non cognoscimus vt creda-
mus. Quid em̄ est fides/nisi credere quod
non vides. Fides ergo est quod non vides
credere: veritas quod credidisti videre. Uñ
recte fides dicitur argumētū vel conuictio re-
rū non apparentiū: qz̄ si fides est: ex eo con-
uincit et pbatur aliqua esse nō apparētia: cū
fides nō sit nisi de non apparētibus.

¶ Descriptio fidei.

¶ Ait em̄ apostol⁹. Fides ē

liba rerū sperāday argumentū vel conuictio
non apparētū: qz̄ p̄ fidē subsistūt i nobis eti-
am mō sperāda et subsistēt in futuro p̄ expe-
rientiā: et ipsa est pbatio et cōuictio nō appa-
rentiū: qz̄ si quis d̄ his dubitet p̄ fidē pbāt:
vt adhuc pbāt futura resurrectio: qz̄ ita cre-
diderūt patriarche et alij sc̄ti. Uñ pbatio ē
et certitudo q̄ sint aliq̄ nō apparētia: vt sup̄
dictū ē. Prope tñ fides d̄ liba rerū sperāda/
rū/ qz̄ sperādis substat: et qz̄ fundamentū est
bonoz̄: quod nemo mutare potest.

¶ Si illa descriptio spei cōueniat.
¶ Capitulum III

¶ S̄vero querit: an hec

Descriptio spei pueniat: sane concedi
pōt vtrūlibet. Si autē dicat conueni-
re: sunt et alia plura quibus differūt fides et
spes: sed nō improbe dici pōt soli fidei pue-
nire/nō spei: qz̄ fides sola fundamentū dicit:
nō quia fides virt⁹ possit esse sine spe et cha-
ritate. Uñ Aug⁹. Fides operās p̄ dilectio-
nem vtiq̄ sine spe esse nō potest: nec amor si-
ne spe/nec sine amore spes: nec vtrunq̄ sine
fide: et fides sine amore nihil pdest: pōt ta-
men credi aliquid quod nō sperat: nihil au-
tem potest sperari quod non credit: ideoq̄
credere qd̄ actus fidei: naturalit̄ p̄cedit spe-
rare quod est actus spei: quia nisi aliqd̄ cre-
datur nō potest sperari. Credit em̄ aliqd̄ qd̄
non sperat. Inde est q̄ in scriptura plerūq̄
reperit q̄ fides p̄cedit spem/et spes sequit̄ fi-
dem: nō q̄ virtus fidei p̄cedat virtutē spei
tēpore vel causa: sed quia actus fidei natu-
raliter p̄cedit actū spei: qd̄ etiā quidā conce-
dunt de ipsa virtute fidei vt naturalit̄ p̄ce-
dat spem nō tempore. Unde et recte ea sola
dicitur fundamentū omniū virtutū et bono-
rum operū: nō autē fundamentū est charita-
tis: qz̄ non ipsa charitatis/sed charitas ipsi⁹
virtutis fidei causa est: charitas em̄ causa ē
et mater omniū virtutū: q̄ si desit frustra ha-
bent cetera: si autē assit habētur omnia. Cha-
ritas em̄ spūs sanctus est/ vt in superioribus
p̄taxatū est. Ipsa est ergo causa oim̄ virtu-
tum: non ipsius aliqua virtutū causa est: qz̄
omnia munera excellit.

¶ Quidā dicit q̄ licet virtutes oēs simul tpe infun-
dant: tñ naturalit̄ p̄or ē fides. Ipsi dicit
q̄ charitas ē m̄ oim̄ virtutū eductio: qz̄ charitas infor-
mat et dirigit mot⁹ aliaz̄ virtutū in deū nisi inducatur.
Modestia ē m̄ regine: q̄ ita regit ne qd̄ parū ne qd̄ mi-
nus fiat. Modestas mater ē p̄seruatiōe. Sed fides mater
est omniū origine. Alij dicit q̄ nō est inter virtutes or-
do q̄ tñ ad habitū: qz̄ simul infundunt: sed quantū ad
motū fidei generat motū spei et.

¶ Unde Aug⁹. Respice ad munera eccle-
się: et vniuersis excellentius charitat̄ munus
cognosces: q̄ vt oleū non potest p̄mi in imo
sed superfluit. Non ergo eius causa vel fun-

Greg. i ho-
me. sup. Ege-
chielem.
Deb. 11. a.

Secda disti-
ctio fidei.

Joan. 20. g.
Aug⁹ in li.
13. de tri.

Aug. i encb.

Quare dicitur
la fides funda-
mentum.

Ad d. Henr.
de vniuersis

Aug⁹ super
Ps. 8.

Deb. 11. a

Liber III Capitulum I

damentū fides est. Grego. tamē super *Ecce* chielē dicit. Quia nisi prius fides teneat: nul-
 latenus ad spirituale amorē attingitur. Nō
 em̄ charitas fidem/ sed fides charitatē prę-
 cedit: quia nemo potest amare quod nō cre-
 diderit/ sicut nec sperare. Sz hoc accipi pōt
 dictū de fide que virtus nō est. Ipsa em̄ spem
 et charitatē frequēter pcedit: vel de actu fi-
 dei/ q̄ forte naturaliter actū charitatis pce-
 dit sicut actū spei: quod verba pmissa dili-
 genter notata innuunt: et ea etiā q̄ addit di-
 cēs: Nisi ea (inquit) que audis credideris:
 ad amādū ea q̄ audis nō inflāmaberis: que
 tū de nō visis est/ vt añ diximus. Cuius *Chry-*
so. Fides in anima nostra facit subsistere ea
 que nō vident: de quibus pprie fides ē: de
 visis em̄ non est fides sed agnitio.

Chrysostr.

Ista est *distin.* *xyij. bul.* *tertij libri: i qua mgr*
 post q̄ egit de christi incarnatiōe et de
 passione i duobus tractatibus pcedit huius tertij li-
 bri: agit hic sequēter de donis mediātibus q̄bus repe-
 riant cōpletive et formalit̄ repati christi passione effecti-
 ue et causaliter. Et tria circa hoc facit in p̄senti distinc-
 tione in qua agit de fide. Hā primo ostēdit quid sit fides
 formaliter. Scdo de q̄bus sit fides materialiter. Tertio
 determinat quandā opinionē/ ibi: Si x̄o querit. Tertio
 um incidentaliter. Prīmū vsq̄ ibi: Notandum x̄o est.
 Secundū vsq̄ ad finem distincōis. In speciali sen-
 tentia magistri stat in tribus p̄positionibus: quarū pri-
 ma est hec. Fides est virtus qua credūtur que ad salutē
 p̄tinet et nō vident. Hāc magister ponens querit. An
 christus habuit fidem et spem sicut habuit charitatē. Et
 dicit q̄ sic: q̄ dato opposito: videt sequi q̄ christus nō
 habuisset plenitudinē gratiā: quod est contra suprady-
 cta. Pro ipsius questionis euidentia ponit magister pri-
 mo fidei diffinitionē dicens: q̄ est virtus qua credūtur
 que nō vident/ supple ad religionē christianā pertinen-
 tia. Consequenter declarat membra predicte diffinitio-
 nis. Et primo illud: q̄ fides est virtus. Unde dicit: q̄ si
 des tripliciter potest accipi. Primo p̄ habitu charitate
 informato: cuiusmodi est habitus fidei in viris iustis et
 bonis. Scdo p̄ habitu nō informato charitate quō ē ha-
 bitus fidei in malis et iniustis hominibus. Tertio x̄o
 p̄ ipso credibili. s. pro articulo fidei. An dicit i simbolo.
 Hec ē fides catholica etc. Ex his intēdit inferre: q̄ fides
 que est credibile: nō est virtus de qua loquit̄ in p̄dicta
 diffinitione: eo q̄ illa nō sit virtus mētis/ sed magis cō-
 stat in ipsis rebus que credunt. Neq̄ fides informis ē
 virtus: q̄ quis ille sit habitus in mēte subiectus: tñ q̄
 est mortuus: ideo nō est virtus/ de qua nūc loquit̄/ sed tñ
 fides formata: que est habitus p̄ dilectionē operās: est
 virtus de qua intendit: eo q̄ illa habitat i nobis. Post
 ea declarat aliud mēbrū diffinitionis. s. qua creduntur
 que non vidētur/ dicens. Aliud est credere deū: et aliud
 credere deo: et aliud credere in deū. Hā credere deo est
 credere ea esse vera que deus dicit. Credere deum ē cre-
 dere ipsum esse deum. Sed credere in deū: est credendo
 in deum p̄ bona opera ire. Vel credere in deū: est ei per
 amorē inherere. Primis duobus modis credūt mali et
 demones: sed tertio mō solū sancti et boni homines: quia
 isto tertio mō credere est fidē formatā habere. Sed duo
 p̄imi modi credendi sunt fides informis: que ē maloz
 hoīm et demonū: et tamē est donū dei et qualitas mētis:
 q̄ mali etiā quedā dona dei habēt. Istis p̄missis magi-
 ster remouet quasdam dubitationes: quarū p̄ima ē hec.
 Signet aliquis qui habet fidē informē: et incipiat habe-
 re charitatē: dubitari pōt an fides q̄ prius fuit informis/
 maneat in eo et efficiat virtus: an illa depulsa succedat
 illa que est fides et virtus formata. Et r̄ndens dicit: q̄
 nis virtus possit dici: tñ videt dicendū q̄ illa q̄ prius fuit

informis/ remaneat: et p̄ charitatis aduētū formata fi-
 at. Scda dubitatio est. Hā ex q̄ fidē superi⁹ distinxit tri-
 pliciter: dubitari posset an esset tñ vna fides tenenda vel
 plures. Et r̄ndet q̄ tñ vna fides est fm̄ Aplm̄ p̄fēda:
 siue fides capiat̄ p̄ credibili siue p̄ habitu. Hā fides ca-
 pta pro ipso credibili vna est. Hā vñū. et idē omnes crede-
 re p̄cipimur. Supra aut̄ pro habitu quo credit: iterum
 vna est in oibus credētib⁹: nō numero/ sed specie seu simi-
 tudine: sicut pluriū hoīm idē volētū dicit̄ ē vna volū-
 tas. Scda p̄positio ē hec. Licet fides sit materialit̄ de
 his que nō apparēt. i. que excedūt cognitionē naturalē
 tñ q̄ ipsa sit i nobis: possumus videre p̄ noticiā intel-
 ctualē. Hāc magister ponēs ostēdit de quo est fides ma-
 terialiter. Et dicit fidē materialiter esse de nō apparenti-
 bus: q̄ probat auctoritate beati Aug⁹. q̄ dicit: q̄ licet
 videre nō possumus q̄ credim⁹: ipsa tñ fidē q̄ credimus
 in nobis videm⁹: nō visione corpali vel imaginaria aut
 similitudinaria: sed intellectualit̄ cognoscēdo ipsā esse eo-
 rū que nō vident. Postea cōfirmat intentū suū. s. q̄ fi-
 des sit de nō apparentibus: p̄ auctoritatē apli diffinitio-
 nis fidei: q̄ sit substantia rerū sperandarū/ argumentū nō
 apparentiū. Quam diffinitionem declarans dicit: q̄ fi-
 des est substantia rerū sperandarū: q̄ res sperāde per-
 cipiunt̄ in nobis per experientia in futuro: nunc autem
 subsistunt in fide. Et dicit argumentū non apparentiū
 id est probatio et certitudo ipsorū. Potest etiā dici. Fi-
 des est substantia rerū sperandarū: eo q̄ fides sit immu-
 tabile omnium bonoz fundamentū. Tertia p̄positio
 est hec. Quāuis inter fidē et spem sit aliqua p̄ueniētia:
 inter eas tñ est maior differētia. Hāc mgr ponēs querit
 An ista diffinitio fidei quā ponit apls cōueniat etiam
 spei: Et r̄ndendo dicit: q̄ sane intelligēdo vtriusq̄ ipsorū
 p̄uenire pōt. Nō tamē p̄pter hoc fides et spes sunt vnū:
 q̄ licet cōueniat quo ad illud: sunt tñ multa alia in q̄
 bus differūt. Et etiā dicit q̄ potest probabiliter dici: q̄
 cōueniat soli fidei et nō spei: eo q̄ sola fides sit fundamē-
 tū omnium virtutū et bonoz: q̄ probat auctoritate
 beati Aug⁹. quā postea declarās dicit: Quis fides dicat̄
 fundamētū oīm virtutū et bonoz operū: nō tamen
 charitatis: eo q̄ nō fides charitatis/ sed charitas fides
 sit causa: cū sit omnium virtutū mater et sūma: imo ē ipse
 sp̄s sc̄tus: vt i p̄mo libro dicebat̄. Et si obijceret̄ q̄tra il-
 lud dicēdo: q̄ fides sit causa charitatis q̄ ipsam p̄cedit:
 cū nullus possit amare q̄ nō credit. Respōderi potest:
 q̄ fides informis: que videlicet nō est virtus/ charitatē
 p̄cedit: vel q̄ actus fidei p̄cedit actū charitatis: et si nō
 tpe/ tñ causa vel naturaliter: q̄ cōfirmat auctoritate be-
 ati Aug⁹. Et tantū in speciali de sententia huius dist.

Quo intelligitur quod scriptū ē
 cū factū fuerit credatis. *Ca. I a*

Nic queritur si
 fides tñ de non visis est: quō
 veritas apls ait: Nūc dico vo-
 bis priusq̄ fiat: vt cū factū fue-
 rit credatis. Ubi innui videt q̄ fides ill' fue-
 rit de factis et visis. Sup quo Aug⁹ mouet
 questionē et absoluit/ ita inquit. Quid si
 bi vult: vt cum factū fuerit credatis. Hec ē
 laus fidei: si quod creditur nō videtur. Hāc
 et Thomas (cui dictū est: Quia vidisti me
 credidisti) nō hoc credidit quod vidit. Ler-
 nebat enim et tangebatur carnē viuente quā
 viderat morientē: et credebat deū in carne
 videbat: p̄ hoc quod sensibus corpis appa-
 rebat. Si x̄o dicunt̄ credi que videntur: si-
 cut dicit vnusq̄sq̄ ocul' suis credidisse: non

Bl. XXIII
habet. s. ca.
cum co. s. b.
De fide. q̄
ni ad q̄d
lectum sine
materia.
Jo. 14. d.

Aug⁹ super
Joannē

Jo. 10. f.

Jo. 10. f.

Distinctio XXIII Ca. II et III Fol. 138

ipsa est q̄ in nobis edificatur fides: sed ex rebus que videntur agi in nobis: vt ea credantur que nō videntur. Ex his apte intelligit̄ q̄ pprie fides nō apparentiū ē. Nec illa est fides qua i christo edificamur: qua dicimus vsitata locutione nos ea credere que videmus. Alibi tamen dicit Aug^o fidē esse de rebus p̄sentibus: qd̄ erit in futuro cū p̄ specie deū p̄sentē contēplabimur: que tñ nō pprie dicit̄ fides s̄ veritas. Est (inquit) fides qua creditur ea que nō videtur. Sed tamen est etiā fides rez: quādo non verbis sed rebus ipsi p̄sentibus credit̄: quod erit cū per specie manifestā se contēplandā sanctis p̄bebit dei sapiētia. Sed non pprie hec dicitur fides: immo fidei merces/ ad quam credendo peruenit: vt ex fide verboꝝ transeat iustus in fidē rerum.

¶ Si Petrus habuit fidem passionis quando vidit hominē christum pati. Capitulū II

S vero queritur: vtrū Petrus fidē passionis habuerit/ cū hominē christū ocul̄ pati cernebat. Dicimus eū fidem passionis habuisse: non in eo q̄ credebat hoies pati/ qz hoc videbat sed in eo q̄ credebat deum esse q̄ patiebat. Nō em̄ virtus fidei erat q̄ credebat̄ hō pati/ qz mori: qd̄ iudeus cernēs credebat: sed q̄ credebatur deus esse qui patiebatur.

Articulus fidei ē p̄ceptio veritat̄ diuine/ tēdēs in ipsū. Ricbar. Articulus est indiuisibilis veritas de deo/ artans nos ad credendū. ¶ Cū Aug. sup̄ illū ps̄. locū: Respōdit ei in via virtutis sue. Laus fidei ē/ nō qz credit hoies illū mortuū: qd̄ z paganus credit: s̄ qz credit eū gl̄ificatū z verū deū. Credit q̄ fides deū mortuū z hoies gl̄ificatū. Nō q̄ fuit petro fides credē hoies illū mori qd̄ oculis cernebat: s̄ credere deū esse q̄ moriebat̄. Nec nobis etiā fides in hoc meretur/ q̄ credimus hoies illū mortuū quod z iude^o credit: sed qz credimus hoies deū mortuū eē.

¶ Si aliqua sciuntur que creduntur. Capitulū III

Dost hoc q̄ri solet: cū fides sit de nō apparentibus z nō visis: vtrū etiā sit de incognitis tñ? Si em̄ de incognitis tñ ē/ de his videt̄ esse tñ q̄ ignoratur. Sed sciendū est: q̄ cū visio alia est interior/ alia exterior: nō est fides de subiectis exteriori visioni: est tñ de his que visu interiori vteūq̄ capiunt. Et quedā sic capiunt vt intelligatur: z si nō/ vt in futuro: quedā autē nō: qz cū fides sit ex auditu/ nō mō exteriori s̄ interiori: nō potest esse de eo

quod oīno ignorat: que ipsa ad sensum corporeis nō p̄inet: vt ait Aug. dicēs. Quāuis ex auditu fides in nobis sit: nō tñ ad eū sensum corporeis p̄inet q̄ dicit̄ auditus: qz nō est sonus: nec ad vllū sensū corporeis: qm̄ cordis est res ista nō corporeis. Quedā ergo fide credunt̄ q̄ intelligunt̄ naturali rōne. Quedā vō que nō intelligunt̄. Unde p̄pheta. Nisi credideritis nō intelliget̄. Quod Aug. apte distinguit. Alia sunt (inquit) q̄ nisi intelligamus nō credimus: alia q̄ nisi credam^o nō intelligemus. Nemo tñ potest credere i deum nisi aliqd̄ intelligat: cū fides sit ex auditu p̄dicationis. Idē i li. de trini. Certa fides vteūq̄ inchoat cognitionē. Cognitio vero certa nō perficit̄ nisi post hanc vitam. Ambro. quoq̄ ait. Ubi fides/ nō statim cognitio: vbi cognitio est fides p̄cedit. Ex his apparet aliqd̄ credi que nō intelligunt̄ vel sciunt̄/ nisi prius credatur. Quedā vō intelligi aliqd̄ etiā anteq̄ credatur. Nec tñ sic intelligunt̄ mō vt in futuro sciatur: et nunc etiā p̄ fidē qua mundatur corda/ amplius intelligunt̄: qz nisi p̄ fidē diligat̄ deus/ nō mundatur cor ad sciendū eū. Cū Aug^o. Quid est deū scire nisi eū mente conspiciere firmeq̄ percipere. Sed z priusq̄ valeamus p̄spicere z percipere deum sicut percipit̄ a mūdīs cordibus nisi per fidē diligatur: nō poterit cor mūdāri quo. i. ad eum videndū sit aptū. Ecce hic aperte habes/ qz nō potest sciri deus nisi prius credendo diligat̄. Supra autē dictū est/ q̄ nemo pōt credere in deum nisi aliquid intelligatur. Cū colligit̄ nō posse sciri z intelligi credenda quedā nisi prius credatur: et quedā non credi/ nisi prius intelligantur: et ipsa p̄ fidē amplius intelligi. Nec ea q̄ prius credunt̄ q̄ intelligatur/ penitus ignoratur: cū fides sit ex auditu. Ignorantur tamē ex parte/ quia nō sciunt̄. Credit̄ ergo quod ignoratur/ sed nō penitus: sicut etiam amatur quod ignoratur. Unde August. Sciri aliquid et nō diligere potest. Diligere vero qd̄ nescitur quero vtrū possit. Si nō potest/ nemo diligit̄ deū anteq̄ sciat. Ubi autē sunt illa tria: fides/ spes/ charitas: nisi i animo credēte quod nondū scit: et sperante et amate qd̄ credit. Amatur ergo z quod ignorat: sed tamen creditur.

Ista est distinctio. p̄ illū. hui^o tertij libri: in qua magister postq̄ egit de fide s̄m se: agit de ipsa in compatione ad ea q̄ credunt̄. Et tria facit. Pr̄mo inq̄rit an fides possit esse de p̄teritis visis. Secūdo an possit esse de plurib^o visis. Tertio an possit eē de cognitis. Pr̄mū vsq̄ ibi: Si vō querit̄. Secūdu vsq̄ ibi: Post hec solet queri. Tertij vsq̄ ad finē distinctiōnis. ¶ In speciali sentētia magistri stat in tribus p̄positionibus: quarū prima est hec. Fides virtus theologica est de nō visis absentibus. Hāc magister ponens querit̄: quō fides est de nō visis: cū ipsa veritas ch̄ist^o

¶ Etia de reb^o p̄senti/ s̄ fides/ s̄ p̄prie. Aug. i lib. q. no. z v. te. testa.

Aug. i. q. euangeli.

¶ Addi. lib. de veritate.

Aug. sup ps. 101. d.

¶ Fides nullo capis sensu.

Aug^o in. 13. de trini.

Esa. 7. b. Aug^o super octonariū. 10.

Rom. 10. b.

Amb. in. 8. de trinitate.

Aug^o in. 8. de trinitate.

¶ Credunt z amantur que ignorantur.

In euangelio dicit: Nunc dico vobis priusquam fiat: ut cum factum fuerit credatis. Per quod habet videri: quod fides sit de visis seu de factis preteritis. Et responderet: Quis sit prope de non visis: tamen quoniam large nos credere dicimus: etiam que videmus seu vidimus: sed in quem modum loquitur Christus in euangelio: sed illa fides qua credunt que videntur: non est fides de qua hic agit: que proprie est de non apparentibus. Et si obicit auctoritas beati Augustini: quia dicit: quod fides est de rebus presentibus. Sicut in patria videmus deum seu videbimus ipsum. Dico quod fides non accipitur sibi ab Augustino pro fide que est habitus qua creditur: sed magis pro mercede fidei quam in patria habebimus. Et secunda propositio est hec: Fides christi theologica non est de visis presentibus. Hanc magister insinuat querit. Antrum petrus habuit vel habere potuit fidem passionis christi: quam vidit presentem. Et responderet quod Petrus habuit vel habere potuit fidem passionis christi: non quidem ex hoc quod credebatur hominem illum pati quem pati videbat: sed in hoc et ex hoc quod illum hominem quem pati videbat deum esse credebatur: sicut et nos fide illa non meremur: qua credimus hominem crucifixum esse mortuum: quia hoc videmus et paganus credit: sed ex hoc meremur quod credimus hominem crucifixum esse deum. Tertia propositio est hec: Quamuis vera fides non admittit exteriorum visum: non tamen omnino excludit interiorum cognitionem. Hanc magister ponens querit: An sicut fides est de non visis: possit etiam esse de non cognitis. Et arguit quod non: quod dato quod sic tunc fides posset esse de ignozatis: eo quod incognita ignozetur. Et respondendo distinguit visionem in visionem interiorum et in visionem exteriorum. Et dicit quod Quis fides non possit esse de his que subsunt visioni exteriorum: non potest esse nisi de his que aliquo modo capiuntur visionem interiorum. An sequitur quod fides non potest esse de omnino incognitis: quod ulterius confirmat auctoritate beati Augustini. Pro istis maior intelligetia ex dictis elicit quanda diuisio non creditur: dicens quedam esse intelligibilia que prius intelliguntur naturali ratione quam credunt: ista tamen non ita intelliguntur in via sicut cognoscunt in patria: ubi per fidem quod corda emundat talia melius cognoscunt quam hic sint cognita: unde non sunt penitus ignota: licet ignorantur ex parte. Quedam vero prius credunt quam intelligunt: de quibus dicitur: Non intelligetis nisi credideritis: et tamen omnia illa non sunt totaliter ignota: sed ex parte et aliquo modo: unde concluditur fidem esse de his que aliquo modo sunt cognita: et aliquo modo non. Et tantum in speciali.

De fide antiquorum. Ca. I a

Dist. XXV. et habet. 4. cap. cum eorum. De sufficiencia fidei.

Dedictis adijunctum est de sufficiencia fidei ad salutem. Illis enim qui precesserunt aduentum christi et qui sequuntur: videtur precisasse fides sine temporis processu: sicut profecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione et articuloz quantitate: vel constantia et deuotione. Est autem quedam fidei mensura: sine qua nunquam potuit esse salus. Unde dicitur: Aplos. Oportet accedere ad deum credere quod est: et quod remunerator est sperantium in se. Sed queritur: utrum hoc credere ante aduentum et ante legem ad salutem suffecerit: Nam tempore gratie constat certissime hoc non sufficere: oportet enim vniuersa credi que in symbolo continentur. Sed nec ante aduentum: nec ante legem videtur hoc sufficere: quod sine fide mediatoris nullum hominem vel ante vel post fuisse saluum factorum auctoritates contestantur. Unde Augustinus ad Optatum. Illa fides sana est qua credimus nullum hominem siue maioris siue minoris etatis liberari a contagio

De sine fide mediatoris nisi fuerit salus. Augustinus.

ne mortis et obligatione peccati quod prima natiuitate preterit: nisi per unum mediatorum dei et hominum Iesum christum: cuius hominis eiusdemque dei saluberrima fide etiam illi iusti salui facti sunt: quod priusquam veniret in carnem: crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides est et illorum et nostra. Proinde cum omnes iusti: siue ante incarnationem siue post nec vixerint nec viuant nisi ex fide incarnationis christi. Profecto quod scriptum est: non esse aliud nomen sub celo in quo oporteat saluari nos: ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum: ex quo in Adama vitiatum est. Idem nemo liberatur a damnatione quam per Adama facta est: nisi per fidem Iesu christi. Idem. Eadem fides mediatoris que nos saluat: saluos iustos faciebat antiquis pusillos cum magnis: quod sicut credimus christum in carne venisse: ita illi veterum: et sicut nos mortuum: ita illi mortuum: et sicut nos resurreximus: ita illi resurrexerunt: et nos et illi ad iudicium viuorum et mortuorum venturum. Grego. super Ezechiel. Et qui prebatur et que sequebantur clamabant dicentes. Osanna filio David: quod omnes electi que in iudea esse potuerunt: siue qui nunc in ecclesia sunt: in mediatorum dei et hominum crediderunt et credunt. His aliisque pluribus testimoniis perspicue docebatur: nulli unquam salutem esse factam: nisi per fidem mediatoris. Oportet ergo accedere credere que supra dixit apostolus: sed non sufficit.

Aug. in li. de correct. one et gra.

Act. 4. 6.

Aug. in li. 8. nuptis et gratia.

Grego. sup. Ezechiel. Mar. 11. b.

De fide simplicium. Ca. II b

Quid ergo dicitur de illis simplicibus quibus non erat reuelatum mysterium incarnationis: quod pie credebatur quod eis traditum fuit. Dicitur potest nullum fuisse iustum vel saluum: cui non esset facta reuelatio vel distincta vel velata: vel in apto vel in mysterio. Distincta: vel Abrahę et Moyssi: aliisque maioribus: que distinctione articuloz fidei habebant. Velata: vel simplicibus quibus reuelatum erat ea esse credenda que credebatur illi maiores et docebant: sed eorum distinctione apta non habebatur: sicut in ecclesia aliquid minus capaces sunt: que articulos symboli distinguere et assignare non valent: omnia tamen credunt que in symbolo continentur. Credunt enim que ignorat: habentes fidem velatam in mysterio: ita tamen nunc minus capaces ex reuelatione sibi facta maioribus credendo inhererent: quibus fide sua quasi committunt. Unde Job. Boues arabum et asine pascebant iuxta eos. Simpliciter et minores sunt asine pascentes iuxta boues: quod humilitate maioribus adherendo in mysterio credebatur: que et illi in mysterio docebant: qualis forte fuit vidua sareptana.

Hugo dicit quod antiquis simplicibus sufficiebat credere deum: et deum esse creatorem et remuneratorem omnium. Et hoc explicite: dummodo credat implicitate marie.

Mar. 11. b.

Job. 1. 10.

Job. 1. 10.

quicquid crederet moyses. Sed mo oportet credere expli-
cite oēs articulos illos/de quibus solēnicat ecclesia: vt cō-
ceptionē/natiuitatē/passionē et hmoi. Et hoc ideo ē: q̄a
ostensa est nobis veritas p̄ rei exhibitionē/aploꝝ p̄di-
cationē/miraculoꝝ cōfirmationē/solēnitatū frequentā-
tionē. Et in talibus illo mō etiā simplex vetula non de-
bet credere alicui cōtrariū p̄dicanti/aliter peccat morta-
liter. Alij articuli sunt/quos non tenent simplices scire
explicite: vt patrē esse equalē filio. Et in talibus prelato
cōtrariū p̄dicanti potest credere mulier: sub cōditiōe tñ
scz si ecclesia ita credit/als non.

¶ Que ante aduentū christi de me-
diatore credere sufficiebant.

Capitulum III C

Sed querit: cur sine fi-
de mediatoris antiqs nō fuerit sal-
sicut nec modernis/vtrū oportuerit
illos credere oīa illa de mediatore/ que nūc
credimus? Quibusdā videt q̄ suffecerit il-
lis quattuor tñ credere. s. natiuitatē/mortē
resurrectionē/aduentū ad iudiciū: qd̄ ex p̄-
missis verbis Aug. colligunt/vbi ista quat-
tuor posuit. Alijs autē videt habita fide tri-
nitatis/id de mysterio incarnationis fidei sus-
fecisse: vt dei filius crederet nascitur de ho-
mine et iudicatur: q̄ de Joāne baptista do-
cumentū hui⁹ rei assumūt: q̄ de morte chri-
sti et descensu ad inferos in euangelio dubi-
tasse videt fm̄ expositionē Grego. qñ inter-
rogauit p̄ discipulos. Tu es q̄ venturus es/
an aliū expectamus? Quasi diceret: es tu p̄-
teipsum descēsurus ad infernū: an aliuz ad
hec sacramēta missurus es. Quidā tñ dicūt
eū non dubitasse de ignorātia/sed de pieta-
te. i. dubitare se ostendisse: non qz ignoraue-
rit/sed pietatis affectu cōpassuz esse christo
et eius humilitatē admirando insinuasse.

Matth. 11. a
Luce. 7. c

Addi. hen-
rici de vizi-
maria

Nota q̄ quattuordecim sunt articuli fidei: septē de
diuinitate: et septē de humanitate: q̄ oēs in
symbolo aploꝝ cōtinent. Primus de diuinitate: vnuz
deū esse. Secundus: patrē esse deū. Tertius: filiū eē deū.
Quartus: sp̄m̄ sc̄m̄ esse deū. Primus ē de vnitāte essen-
tie. Alij tres de trinitate p̄sonaz. Quintus ē: deū pctā
dimittere bis q̄ sunt de ecclesia/ et nō alijs. Sextus ē: de-
um esse suscitatur mortuos. Septimus est: deū esse re-
muneratōrē bonoꝝ in gloria: sub quo cōphendit deū
esse punitōrē maloꝝ in inferno. Primus de humanita-
te ē: filiū dei esse cōceptū de sp̄sancto ex maria virgine.
Secundus: filiū dei esse natū de maria virgine. Tertius/
filiū dei mortuū. Quartus: filiū dei descendisse ad infe-
ros: intellige fm̄ animā. Sextus: filiū dei ascendisse ad
celos. Septimus: filiū dei iudicaturū bonos et malos.
Item sciendū q̄ ad esse articuli tria erigunt: scz q̄ sit d̄
deus: et q̄ sit pp̄rie amoris vel timoris generatiū. Ande
patet q̄ credere fornicationē esse mortale pctm̄/non est
articulus: tñ asserens p̄tinaciter cōtrariū/hereticus iu-
dicat: quia asserit p̄tra suppositū fidei. Nam tripliciter
peccat contra fidem: vel quia asserit cōtra fidē: vel con-
tra id qd̄ imēdiate sequitur fidem: vt animā nō munda-
ri in baptismo: vel contra fidei articulos.

De fide Cornelij

**Solet etiā queri de corne-
lio: vtrū fidē incarnationis habuerit/cū di-
ctum est ei p̄ angelū. Accepte sunt elemosy**

Act. 10. a

ne tue: et exaudite sunt orōnes tue. Si em̄ fi-
dē incarnationis nō habebat/tunc ḡ sine fi-
de incarnationis erat ei iusticia: quia de illo
scriptū est q̄ iustus erat et timēs deū. Si x̄o
fidē incarnationis habebat: qd̄ ergo missus
est ad eū petrus. Sane dici potest eū sicut fi-
dē vnitatis/ita et incarnationis habuisse dei
reuelatione: sed incarnatū iā esse dei filium
ignorasse: et ideo missus est ad eū petrus/vt
tam natū dei filium ei annunciarer: et sacra-
mentū regenerationis ei conferret. Habebat
ergo fidē incarnationis: sed an facta vel futu-
ra esset nō nouerat: et ita p̄ fidē venit ad ope-
ra: et p̄ opera amplius solidatus est in fide.
Per fidē em̄ (vt ait Grego.) venit ad opa.
Cornelius etiā p̄ fidē venit ad opera. Deus
em̄ vnū crederet: sed filium eius nesciebat
incarnatū. Per fidē placuerūt deo opa ei⁹.
Sine fide em̄ impossibile est aliquē placere
deo. Aug⁹ x̄o dicit Cornelio dictū esse p̄ an-
gelū. Accepte sunt elemosyne tue et orōnes
tue: anteq̄ in christum crederet: nec tñ sine
aliq̄ fide donabat et orabat. Itā quō inuoca-
bat in quē nō crederet. Sed si posset sine fi-
de christi esse sal⁹: nō ad eū mitteret archite-
ctus ecclesie petrus. Attende qd̄ ait sine fi-
de christi non posse esse salutē: et tñ corneliū
exauditū anteq̄ crederet in christū. Qd̄ ita
potest intelligi. s. anteq̄ sciret christū incar-
natum in quē crederet in mysterio.

Hebre. 11. b
Augustin⁹

¶ De equalitate fidei/spei/charita-
tis et operis: que secundū aliquid
sunt equalia. Capitulum III e

**¶ Illud etiā nō est preter-
mittendū: q̄ fides/spes/charitas et opa-
tio fm̄ aliq̄ equalia sunt in p̄senti. Tñ
Grego. Fidē/spem/charitatē atq̄ opationē
dum in hac vita viuimus/ equales sibi esse
apud nos inuenimus: qz quantū credimus
tantū amamus: et q̄tū amam⁹/tantū de spe
presumimus. Quisq̄ em̄ fidelis tātum cre-
dit/quātū sperat et amat: et tantū opat/quā-
tū credit et amat et sperat. Sed tñ maior spe
et fide charitas d̄: qz cū ad dei speciē pueni-
tur/spes et fides transit: sed charitas perma-
net. Et qz charitas mai⁹ est oīm virtutum: q̄
nō ideo post fidē et spem ponit q̄ ex eis oria-
tur: s̄ qz post illa remanebit aucta. Charitas
em̄ nūq̄ excidit. Premissa autē eq̄litas p̄pe
fm̄ interior actū intētionē p̄siderāda est.**

Grego. sup
Ezechiele

1. Cor. 13. e

Nota q̄ sicut in cythara vna chorda est intēsiōr
q̄ alia: in sono tñ eq̄lites intēse fm̄ p̄porti-
onē fm̄ quā attendit harmonia: ita vna virtus ē inten-
sior in motu suo q̄ alia. Et hoc est forte a natura cōple-
tionis: q̄ magis consona est opibus illius virtutis. Et
forte quia magis exercuit se circa illam. Vel qz min⁹ im-
pugnā a vitio cōtrario illi virtuti. Equales tamē sunt
oēs in esse: quia oīs virtus simplex est: et omnes eq̄les
sunt in effectū. Eq̄lites em̄ faciunt dignum vita eterna.

Addi. henrici
de virmaria.

1. Tim. 1. a
Augustin?

Chuic xpo qd hic et supius dictu est / scz qd
charitas non est ex fide r spe / sed econuerso
videf obuiare qd ait apls. Finis pcepti est
charitas de corde puro r conscietia bona r fi
de non ficta. Qd expones Aug. Lor accipit
p intellectu / r conscietia p spe. Qual in
quit charitas est finis pcepti pcedes de cor
de puro. i. de puro intellectu: vt nihil nisi de
us diligat: r conscietia. i. de spe bona: r fide
non ficta. i. simulata. Non ergo charitas si
dem r spem: sed fides r spes charitate pce
dere vident. Hoc ergo ea rone traditum in
tellige: non q fides r spes causa vel tempo
re charitate omniu bonoz matrē pcedant:
sed qz charitas sine illis in aliq esse non po
test: sz illa sine charitate possunt esse: quis
no sit pia fides vel spes sine charitate. Ideo
ergo ex fide r spe pcedere dicit charitas: qz
nulli prouenit sine istis.

Ista est **d**ist. xxv. huins tertij libri: in qua magi
ster postqz egit de fide in coparatione
ad ea que credunt / agit de ea in coparatione ad creden
tes: r h quo ad qntitate fidei ipsis credentibus. Et tria
circa hoc facit. Primo agit de quantitate fidei extēsiua.
Secdo de qntitate fidei intēsiua. Tertio de exponit q
da verba apls: q fuerunt cuiusda dubitatiois causa mo
tina. Primu vsqz ibi: Illud etiā non ē. Scdm vsqz ibi:
Huc xpo. Tertiu vsqz ad finē distin. In speciali snia
magri stat in tribus ppositionibus: quaz pma est hec.
Tripliter creuit fides patrū antiquoz: sicut r cog
nitio dei fm pcessum tempoz. Hanc magr insinuās po
nit pmo / q fm pcessum tps pfectit fides in his q erāt
ante aduentū christi / r post aduentū: sicut fecit cognitio
qd determinās dicit: q fides dicit pfcere cognitione ar
ticuloz qntitate / cōstantia r deuotione credentium. Et
subdit q quis dicit pfcisse: sunt tñ aliq ad finē pntētia
sine qbus nullo tpe potuit esse salus: cuiusmodi sūt cre
dere deū esse: r ipm esse in se sperantiū pium remunera
tozē. Postea monet quattuor questiones ad incremen
tū fidei pntentes. Prima ē. Luz certū sit q credere tñ
r hec duo iā dicta nō sufficerent ad salutē tpe gratie sine
alijs articulis cōtentis in symbolo: vtrū ante christi ad
uentū antiqs suffecerit. Et rñdet q non. Nam ex q oēs
ppter pctm pmi parētis erant pctō obligati / nulli ipso
rū sine fide christi mediatoris poterat saluari: vnde qz
quot saluati sunt / fidē christi habuerunt. Hā eadem fu
it fides antiquoz r nra / licet tpa sint mutata: quia sicut
uos credimus ipm passum: ita ipsi crediderūt ipm pas
surū: r sic de alijs q nos credimus. Ista magr pbat au
ctoitate beati Aug. Secda questio ē: quō simplices anti
qui salui fiebant: eo q incarnationis mysteriū eis nō fu
it reuelatū. Et respondet q nullus fuit saluatus vnqz
cui filij dei incarnatio aliq mō nō fuerit reuelata. Nam
maioribus sicut abrae r moysi r sic de alijs: distince et
aperte fuit reuelata: minoribus aut r simplicibz in vela
mine r mysterio: credebāt eñ ipsi tunc minores qd ma
iores docebāt: sicut r mō simplices credunt q in symbo
lo fidei cōtinent: articulos tñ fidei minime distinguere
valentes. Tertia questio ē: vtrū oportuit antiqs crede
re de christo mediatore qia q nūc credimus. Et respon
det q quibusda videt q suffecisset eis ad salutem tñ qz
tuoz credere. s. natiuitatē / mortē / resurrectionē / r aduen
tū ad iudiciū: colligētes hoc ex libris bti Aug. q ponit
etiā magr in lra. Alijs aut vt dicit magr visum fuit: q
cū fide trinitatis suffecissent eis tñ duo. s. vt filiū dei cre
derēt nascitū: r eū etiā oēs esse iudicatū: sumētes ori
ginē sue opinionis ex hoc q Joānes baptista de morte
christi r de descensu eius ad inferos dubitasse videtur
fm beati Hrego. exponētē illud. Tu es q venturus es /
an aliū expectam? Quāuis tñ aliq dicit q illa questio

Joānis nō pcessit ex dubitatioe / ignorātie loānis: sz ex
affectu pietatis: ac si ppter vtilitatē discipulo r suo ad
modum dubitāns se haberet. Quid aut magis de his
duobus sit tenendū / magr nō determinat. Quarta que
stio ē: vtrū cornelius de q legit in actibus aploz: q fue
rit vir iustus r timēs deū / habuerit fidē de incarnatione
christi. Et q sic arguit ex h q sine fide incarnationis christi iu
stus nō fuisset. Oppositū aut videt ex h q petr⁹ ad eū mis
sus fuit: vt ibidē legit: qd frustra factū fuisset / si fidē ha
buisset. Et rñdet q fidē habuit d incarnatione christi absolu
te ex dei reuelatioe: sed an esset iā cōpleta vt ad huc futu
ra h ignorabat: r sic mittebat ad eū petrus vt ipsam sa
ctam sibi nūciaret / r sacramentū regenerationis affirma
ret. Hā etiā p fidē quā sic implicite de iesu christo habe
bat: opa ipsius fuerūt deo accepta r oratioes exaudite.
Secda ppō ē hec. Virtutes theologice p statu huius
vie eqles sunt intēsiue. Hāc magr ponit ex auctoitate
bri Hrego. dicitis: q fides / spes r charitas r opatio eq
lia sunt in pnti: q tñ eqalitas cōsiderāda est fm intēsi
uē actiū: qz qntū credim⁹ / tantū speram⁹ / amam⁹ r ope
ramur. Nec his obstat qd apls dicit: q charitas sit me
lioz fide r spe: qz hoc iso dicit / q charitas in patria ma
net: vbi fides r spes euacuabunt. Vel idco: qz charitas
est ma oim virtutū. Subdit etiā q quis charitas i or
dine post fidē r spem ponat: h nō est qz ex illis orit: sed
qz illis trāseunt⁹ / hec manet: qz charitas nūqz exidit.
Tertia ppō est hec. Charitas q a solo deo infundit⁹
qdāmodo ex fide r spe orit. Hāc magr ponit obijciēdo
p dicitā. s. q charitas ex fide r spe oriebat: sed post ecō
tra cū ipa charitas sit ma ipsaz. Cui⁹ cōtrariū videt p
aplm q dicit: q finis pcepti sit charitas de corde puro /
conscietia bona r spes nō ficta: vbi fm bti Aug. ply cō
scietia bona intelligit spes: r p cōsequēs aplis videtur
velle charitatē de fide r spe oriri. Et rñdendū est q ver
ba illa nō sunt intelligēda / q charitatē q est oim virtu
tū mater: fides r spes pcedāt causa vel tpe: sed qz char
tas sine illis esse non pot: r iste pnt eē sine charitate q
uis informis: idco quodāmodo charitas dicitur ex spe or
iri. Et tñ in speciali de snia huius distinctionis.

Dist. XXVI
habet. 1. ca.
cū eo qd
De spe

De spe quid sit. Caplm I a
Et aures spes

A virtus qua spūalia r eterna bo
na sperant. i. cum fiducia expe
ctant. Est em spes certa expe
ctatio future btitudinis: veniēs ex dei gra
tia r meritis pcedētibus: vel ipam spez quā
natura pnt charitas vel rē speratā. i. btitudi
nē eternā. Sine merit⁹ em aliquid sperare:
nō spes / sed psumptio dici potest.

De quibus sit spes. b

Et sicut fides ita et spes ē
de inuisibilibus: vnde Aug⁹. Fidē appella
mus eaz rez q nō videt. De spe qz dicit. Spes
q videt nō est spes. Qd em videt qd qd spe
rat: qd attinet ad nō videre: vel q credunt /
vel q sperant fidei speiqz cōmune est. Disti
guat tñ fides a spe sicut vocabulo ita rōna
bili differētia. Est em fides malaz rez r bo
naz: qz r bona credunt r mala: r h fide bo
na nō mala. Est etiā fides r pteritaz rez r p
sentitū r futuraz. Credimus em mortē chri
sti q iā pterit⁹: credim⁹ sessionē q nūc est: cre
dim⁹ vcturaz ad iudiciū qd futur⁹ ē. Itē fi
des r futuraz rerū ē r alienaz. Hā r se qsqz
credit esse cepisse / nec fuisse ytiqz sempiter⁹

Dist. XXVI
habet. 1. ca.
cū eo qd
De spe

Aug. 1. em
Rom. 8. e
Quō disti
rūt fides r
spes

nū: r alia atq; alia nō mō de alijs hominib⁹ multa q̄ ad religionē ptinet: verūctiā de angelis credimus. Spes aut nō nisi bonaz rerum est: nec nisi futuraz r ad eum p̄nētū qui eaz spem gerere perhibentur.

Redit ad p̄missam questidē scilicet an fides et spes in christo fuerint. **Capitulum II**

Nōst hec sup̄est inuestigare / vtrū fides r spes in christo fuerint: vnde tractat⁹ iste sumpsit exordū. Quibusdā nō indocte videt⁹ fidez virtutē r spem in eo nō fuisse sicut in sc̄tis iā beatificatis / vel in angelis nō sunt: r tñ sc̄ti credunt r sperāt resurrectionē futurā: r angeli eandē credūt: nec tñ in eis fides v̄l spes vel virtus est: qz r deo p̄ sp̄m contēplādo fruunt⁹: r in dei x̄bo resurrectionē futurā siue iudiciū nō p̄ speculū in enigmate: sed p̄ clarissime inspicūt. Si em̄ qz credunt resurrectionē futurā: ideo v̄x est eos fidē habere: q̄ ea p̄sumata post iudiciū s̄l̄ r fidem habere dicent⁹: qz credūt eā p̄teritā. Sed sicut tūc credent: nec tñ fidē q̄ s̄l̄ facit habebūt: qz nō credūt absq; sciētia: q̄ nō erit enigmatita s̄ p̄ sp̄m: ita r mō credūt et sperāt resurrectionē: nec tñ fidē habēt: qz credēdo agnoscūt. Venit em̄ eis qd̄ p̄fectū est: r euacuātū est qd̄ ex p̄te est. Venit em̄ cognitio r euacuata est fides. Venit sp̄s r desijt spes. Ita r christ⁹ in q̄ fuerūt bona patrie: credit qd̄ r speravit resurrectionem tertia die futurā: p̄ q̄ r patrē orauit: nec tñ fidē / virtutē r spem habuit: qz nō enigmaticā r specularē / s̄ clarissimā de eo cognitionez habuit: qz nō p̄fectū eā cognouit p̄teritā q̄ intellexit futurā. Speravit tñ christ⁹ sicut in psal. ait.

5. dist. 23.

1. Cor. 13. b

Ps. 30. a
Si iusti a
pud inferos
tēti fidem r
spem habu
erint

In te dñe speravi: nec tñ fidē vel spem / virtutē habuit: qz p̄ sp̄m videbat ea que credebat. De antiq; x̄o patribus q̄ apud inferos vsq; ad passionē tenebant / nō incongrue dici pōt / qz fidē r spem virtutez habuerint: qz credebāt r sperabāt se visuros deū p̄ speciē q̄liter eū tunc non videbāt: qz nō patuit eis cognitio dei p̄ sp̄m ante passionē christi: q̄ p̄sumata / a fide transferunt ad sp̄m.

Ista est dist. xxvi. huius tertij libri: in q̄ magister post qz egit de fide / agit de spe. Et tria circa hoc facit. Primo em̄ ostendit qd̄ sit. Secdo de q̄ sit. Tertio inq̄rit an i christo fuerit. Primo facit vsq; ibi: Et sic spes. Secdo vsq; ibi: Post hec sup̄est. Tertio vsq; ad finē dist. In speciali inia maḡi stat in trib⁹ p̄ponibus: quarū p̄ma ē hec. Spes q̄ virtus theologica ē: hic a maḡo duplici⁹ describit. Quā maḡi intēdens ponit duplicē spei descriptionē: quarū p̄ma sumitur ex cōpatione ipsius spei ad suū obiectū tñ: r est ista. Spes est virt⁹ q̄ sp̄alia r eterna bona sperant. i. cum fiducia expectant. Secda autē sumit⁹ p̄ cōpationē ipsius spei ad ip̄m suū obiectū / actū r p̄ncipiū: q̄ est cōpletio⁹ qz p̄ma: r est. Spes est certa expectatio future britudinis / prone

nlēs ex gr̄a dei r ex meritis p̄cedētib⁹ ip̄am rē speratā. Itā sine gratia dei r merito vel salte sine merēdi. p̄posito aliqd̄ future britudinis expectare nō est spes / sed p̄sumptio dici potest. **S**ecda p̄pō ē hec. Spes v̄l fides est de reb⁹ nō visis. Itā maḡi ponēs dicit: qz spes p̄pō nō est de reb⁹ visis sicut r fides: qz esse de nō visis ē v̄l qz ip̄sax cōe / differētē tñ: nā fides est de nō visis in quā / tñ sunt inuisibilia. Spes x̄o in quātū sunt non habita. Differūt etiā nō solū vocaliter / sed etiā realit. Primo q̄ ad hoc / qz fides ē indifferētē de bonis r malis: spes autē de bonis tñ. Secdo q̄ ad h̄ qz fides est tā de p̄terit⁹ qz de p̄sentib⁹ / qz etiā de futur⁹: spes autē tñ de futur⁹. Tertio ostendit qd̄ ad h̄ qz fides ē de reb⁹ suis r alienis: s̄ spes est de reb⁹ ad seip̄az pertinētib⁹. **T**ertia p̄pō est hec. Christ⁹ in hac vita fide r spe caruit: eo qz oīa clare vidit. Itā maḡi ponēs q̄rit: vtrū in christo fuerunt spes r fides. Et rñdēs dicit qz inq̄ntū sūt virtutes nō fuerūt in christo / sicut etiā nō sūt in b̄tis: s̄ em̄ b̄ti credāt r sperēt nō tñ in eis ē fides r spes q̄ sunt virtutes: qz ipsi deuz p̄ sp̄m vidēt: r in ip̄o clare q̄ credunt r sperant intuent: cū iḡit christus nō enigmaticā / sed clarā habuit oīm cognitionē: p̄sequēs est ip̄m nec fidē nec spem habuisse: et subdit qz antiq; p̄res q̄ apud inferos erāt añ passionem christi / adē r spem habuerūt: r p̄p̄ie. put sūt virtutes r habit⁹ qd̄ā: q̄ postea euacuata erāt in eis p̄ aduentū / v̄l delictet clare r p̄fecte visionis. Et tñ in speciali.

De charitate q̄ diligitur deus et proximus: que in christo et in nobis est. **Capitulum I**

Om̄n̄ autē christus fidē r spem non habuerit dilectionē tñ habuit in quātūz hō tantā q̄ maior esse non valet: qz ex charitate eximia animā posuit pro amicis r inimicis. Habuit em̄ in corde charitatē quā ope nobis exhibuit: vt exhibitio nis forma nos ad diligendū instrueret. Hic aliquid dicendum est de charitate / modo r ordine diligendi deum r proximum.

Dist. XXVII.
haber. 3. capla
cū eo 7. 9.
De charitate
q̄ntū ad et⁹ es
sentia r diffini
tionem

De charitate
q̄ diligit de⁹ r
prim⁹ q̄ i christo
r i nobis ē

Quid sit charitas.

Charitas ē dilectio q̄ diligit deus p̄pter se: r prim⁹ p̄p̄ deū vel in deo. Hec habet duo mādāta: vnū pertinēs ad dilectionē dei: qd̄ est maximū i lege mādātū: r alter p̄tinēs ad diligendū primū illi s̄l̄. Primū est: diliges deuz ex toto corde: ex tota mēte: r ex tota aīa. Qd̄ scriptū est i Deut. Secdo est: diliges primū tuū sicut te ipsum. In his duob⁹ mādatis tota lex pendet r p̄phete. Finis em̄ p̄cepti est dilectio: r ea est gemina. i. dei r proximi.

De duob⁹ mā
dat⁹ charitat⁹

Deut. 6. a.
Mat. 22. b

1. Tim. 1. b.

Si eadem charitate diligitur deus et proximus. **Capitulum II**

Isc̄ q̄rit si ex eai⁹ dilectioe diligit de⁹ / q̄ diligit prim⁹ an alia sit dilectio dei / r alia proximi. Eadē sane dilectio ē q̄ diligit de⁹ r prim⁹ / q̄ sp̄sūctūs ē: vt. s̄. dicit⁹ ē: qz de⁹ charitas est. vñ Aug. Joānes ait. Nō pōt deū diligere quē nō videt: q̄ fratē quē videt / non

Aug. in li.
8. de trini.
1. Joā. 4. d

LIBER III CAPITULUM III

diligat. Sed si eum quem videt humano visu spiritali charitate diligere: videret deum qui est ipsa charitas visu interiori qui videri potest. Qui ergo fratrem quem videt non diligit: deum (qui est dilectio qui caret qui fratrem non diligit) quod potest diligere: Ex una enim eademque charitate deum proximum diligimus / sed deum propter deum: nos vero et propter proximum propter deum. Si vero una eademque charitas est dei et proximi / quare dicitur gemina? Propter duo dilecta. id est deum et proximum. Et si una sit charitas / duo tamen diuersa ea diliguntur. scilicet deus et homo vel angelus. Pro quo etiam duo sunt mandata: quia cum eadem charitas utroque commendat / diuersa tamen diliguntur recipiunt. Unde Augustinus. Arbitror ideo spiritus sanctus bis datus: semel in terra: et iterum de celo: ut commendarent nobis duo precepta charitatis. scilicet dei et proximi. Una est charitas et duo precepta: unus spiritus et duo data: quia alia charitas non diligit proximum nisi illa que diligit deum. Quae ergo charitate proximum diligimus / eadem deum diligimus. Sed quia aliud est deus / aliud proximum / et si una charitate diliguntur: ideo forte duo precepta dicuntur: et alter maius / et alter minus: vel propter duos modos qui in mente geruntur dum deus diligitur et proximum. Abouet enim mens ad diligendum deum: mouet et ad diligendum proximum et multo magis erga deum quam erga proximum.

Quare dicitur charitas gemina.

Aug. in sermone de ascensione

Aug. in li. 1. de doctrina christiana

Aug. 7. de ciuitate dei

Aug. 10. b. de doctrina christiana

Joan. 15. d.

De modo diligendi.

Consequenter modum utriusque dilectionis aduertam.

Hec regula ut ait Augustinus dilectionis diuinitus constituta est: ut deum propter se ex toto corde et proximum diligas sicut teipsum. id est ad quod et propter quod teipsum diligere debes. In bono ergo et propter deum teipsum diligere debes. In bono ergo diligendum est proximum non in malo: et propter deum. Proximum vero omnem hominem oportet intelligi: quia nemo est cuius que sit opandum male. Qui ergo amat homines vel quia iusti sunt: vel ut iusti sint amare debet: hoc est in deo / vel propter deum. Sic enim et seipsum amare debet scilicet in deo vel propter deum. id est quia iustus est / vel ut iustus sit. Qui enim aliter se diligit / iniuste se diligit quia ad hoc se diligit ut sit iniustus. Ad hoc ergo ut sit malus non ergo iam se diligit. Qui enim diligit iniustitiam / odit animam suam. Ab hoc ergo diligendum propter deum est homini. id est quomodo se diligat ut possit sibi. Quin autem se diligat et potest sibi velit / dubitare demeritis est. Ab hoc autem propter deum propter deum sicut teipsum ut proximum diligas ad quod teipsum. Si ergo te non propter te diligere debes: sed propter illum ubi dilectionis tue rectissimus finis est: non succenseat alii aliquis homo: si et ipsum propter deum diligis. Huius dilectionis modum veritas insinuat / dicens. Mandatum nouum do vobis ut diligatis inuicem sicut dilexi vos. id est ad quod dilexi vos. scilicet ut filii sitis: ut vitam habeatis.

De modo diligendi deum.

Dilectionis ante dei modus

insinuat / cum dicitur: ex toto corde. id est ex toto intellectu: ex tota anima. id est ex tota voluntate: ex tota mente. id est memoria: ut omnes cogitationes et omnem vitam et omnem intellectum in illum transferas a quo habes ea que profers. Hec dicens nullam partem vite nostre relinquit que vacare debeat: sed quicquid venerit in animum / illuc rapiat que dilectionis imperio currit: et diligere propter se modus est diligendi deum: et sunt isti duo modi diligendi deum ut quibusdam placet.

Aug. 11. de doctrina christiana

De impletione illius mandati.

Illud autem preceptum non penitus impletur ab homine in hac mortali vita: sed ex parte non ex toto: quia ex parte diligimus / sicut ex parte cognoscimus. In futuro autem implebitur ex toto. Unde Augustinus. Cum adhuc est aliquid carnalis concupiscentie / non omni modo ex tota anima diligimus deum. Caro autem non debet concupiscere / nisi quia carnaliter concupiscit. Cum autem venerit quod perfectum est ut destruat quod ex parte est. id est ut iam non ex parte sit: sed ex toto charitas non auferet / sed augetur et implebitur. In qua plenitudine illud preceptum charitatis implebitur. Diliges dominum deum tuum ex toto corde etc. Tunc erit iustus sine peccato: quia nulla erit lex repugnans menti. Tunc propter totum corde / tota anima / tota mente diliges deum: quod est summum preceptum.

Aug. 11. de doctrina christiana

Questio de precepti ratione.

Capitulum III

Sed cur propter deum propter deum

distat perfectio / cum in hac vita ea nemo habet: quia non recte currit si que currendum est nesciat. Quomodo autem sciret / si nullis preceptis ostenderet. Ecce habes cur illud preceptum est quod non penitus impleri non potest. Implet tamen ex parte. scilicet secundum perfectionem vite. Alia est enim perfectio currentis: alia puenientis. Facit hoc mandatum ut cursor / qui deum ante omnia et propter omnia diligit: nec tamen omnino perficitur.

Aug. 1. de ciuitate dei

Quod alterum mandatum in altero est.

Quoniam autem duo sunt precepta

charitatis / pro utroque sepe unum ponitur: nec merito: quia nec deus sine primo / nec primus sine deo diligere potest. Unde apostolus omne mandatum legis dicit instaurari. id est contineri et impleri in hoc verbo: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et christus dilectionem proximi specialiter commemorat dicens. Mandatum nouum do vobis: ut diligatis inuicem sicut dilexi vos: ubi illud maius mandatum dilectionis dei videtur premissum: sed bene intelligentibus utrumque inuenitur in singulari: quia qui diligit deum / non potest eum tenere quem deus propter deum diligit: et qui diligit proximum / quod in eo diligit nisi si deum: Ipsa est dilectio ab omni mundana dilectione.

Aug. 10. de doctrina christiana

Roma. 13. b.

Joan. 15. d.

ctione discreta: quā distinguēs dñs/ ait: sic dilexi vos. Quid em̄ nisi deū dilexit in nobis: nō quē habebam? s̄ vt haberem? sicut medicus egrotos: et qd̄ in eis diligit nisi salutē/ quā cupit reuocare: non moribū quē venit expellere. Sic et nos inuicē diligam? vt quantum possum? inuicē ad habendum in nobis deum ex dilectione attrahamus.

Que charitate diligenda sint. i. Sed q̄ hac dilectione diligēda sint iā inq̄ram? Nō em̄ oīa vt Augu.

q̄b? vt redū ē diligēda sunt: s̄ ea sola q̄ vt nobiscū societate qd̄a referunt i deū: sic est hō vel angel? vel ad nos relata: bñficio dei p nos indiget/ vt corpus qd̄ ita p̄cipiendū est diligi: vt ei ordinate prudēterq; consulat.

Ista est dist. xvij. hui? tertij libri: in qua magister postq̄ egit de fide et spe/ incipit agere de ip̄a charitate. Et tria facit. Mā p̄mo determinat charitatis q̄d̄ditatē. Sc̄do inq̄rit ipsi? vnitatē. Tertio ostendit modū diligēdi et ei? congruatē. Primū facit vsq; ibi: Sed q̄rit. Sc̄dm vsq; ibi: Cōsequēter modum. Tertij? hōvsq; ad finē distit. ¶ In speciali sn̄ia maḡi stat in trib? p̄positionib?: quaz p̄ma est hec. Charitas dilectio d̄r q̄ de? p̄pter se et p̄m? p̄pter deū diligit. Hanc magister insinuās dicit: q̄ lz chūst? fidē et spem non habuerit: vt dictū est in fine p̄cedētis distinctiōis: habuit tñ inquantū hō tantā charitatē q̄ maior esse nō p̄t: qd̄ patuit in hoc q̄ aiām suā p nobis posuit: in q̄ facto ad diligēdū nos instruit et exēplum dedit. De charitate aut̄ qd̄ sit et de mō et de ordine diligēdi deū et p̄mū iā restat inq̄rendū. Nō p̄ter charitatem describens dicit. Charitas ē dilectio q̄ diligit de? p̄ se et p̄m? p̄pter deū. Et ostinet duo mādata: q̄z p̄mū est diligerē deum: sc̄dm est diligerē p̄mū: in q̄b? duob? p̄ceptis tota lex p̄dēt et p̄phete. ¶ Sc̄da p̄p̄ est hec. Tñ vna est dilectio q̄ de? et p̄m? diligit: lz p̄p̄ diuersa dilecta s̄m diuersos dilectionis mot? geminet. Hāc p̄ponem maḡ ponēs q̄rit: vtrū vna et eadē sit dilectio q̄ diligit? deū et p̄mū vel diuersē. Et r̄s̄det q̄ sit vna et eadē dilectio cū sit sp̄s̄ctūs: vt dictū est in p̄mo libro. Sed differt q̄ ad h: q̄ deū diligit? p̄pter se et p̄mū p̄p̄ deū. Et h? p̄firmat auctoritate b̄ti Augu. Et subdit: q̄ h̄uis vna dilectio d̄r: geminat tñ p̄p̄ duo dilecta. s. deū et p̄mū p̄pter qd̄ etiā sūt duo dilectiōis mādata. Mā lz sit vna dilectio: diuersa tñ diligerē p̄cipimur. Et d̄r gemina p̄pter duos mot? dilectiōis q̄ in mēte gerunt. s. ad deū et ad p̄mū diligēdū. ¶ Tertia p̄p̄ est hec. Et charitas q̄ diligit? diuersa diligibilia nobis p̄cipit: ita cuiuslibet dilecto cert? mod? diligēdi p̄scribit. Hāc maḡ ponēs dicit: q̄ modus q̄ diligerē debem? p̄mū p̄p̄ deū tangit in scriptura cū d̄r. Diliges proximū tuū sic teip̄m. s. eodē mō diligerē debes p̄mū. Modus aut̄ dilectiōis dei exp̄m̄t/ cū d̄r. Diliges dñm deum tuū ex toto corde tuo. s. intellectu: et ex tota aiā. i. voluntate: et ex tota mēte. i. memoria: ita vt oēm cogitationē: omnē vitā vel motū: et oēm intellectū ad ip̄m referas: a q̄ oīa predicta habes. Et subdit q̄ iste modus dilectionis dei non p̄t impleri in via ex toto/ sed in p̄te: qz sicut in via imp̄fecte et ex p̄te deū cognoscim? sic etiā imp̄fecte et ex p̄te eū diligitur: qd̄ p̄bat p̄ h? q̄ in p̄senti p̄ rebellionē carnis ad sp̄m imp̄dimur a p̄fecta dilectiōe: q̄ rebellio qz i patria nō erit: iō p̄fecte sibi diligit? Nō q̄rit s̄m: ex q̄ mādatū de dilectiōe dei in p̄senti nō valet impleri: cur tunc datū est ip̄is viatoribus. Et r̄s̄det p̄ s̄c̄: sic nullus sciret recte currere/ nisi sciret q̄ currēdū esset: sic nec de? diligi sciretur/ nisi dilectio p̄ceptū aliqd̄ ostēderet: et lz p̄ceptum illud in via totalit̄ impleri nō valeat/ tñ p̄t impleri ex p̄te. s. s̄m p̄fectionē vie seu viatoris. Et subiungit q̄ p̄d̄t̄ta duo charitatis p̄cepta sic sunt cōuexa/ qz vñ sepe p̄

vtrōq; ponit: et h? nō imerito/ cū de? sine p̄mo/ et p̄m? mus sine deo diligi nō p̄t. Nā q̄ deū diligit/ nō cōtemnit p̄mū quē de? diligit: et q̄ p̄mū diligit/ nihil i eo diligit nisi deū: vt ostendit in s̄ca/ exēplo et auctoritate. Et tñ in speciali.

Si illo p̄cepto iubemur diligerē totū p̄mū et nos totos

Nic p̄t queri: vtrū in illo mādato dilectiōis p̄mi totū proximū. i. aiām et corp? nosq; ipsos totos diligerē p̄cipiamur. Ad qd̄ dicim? oē gen? diligerē rex in illis duob? mandatis contineri. Quattuor em̄ diligēda sunt: vt ait Augu. vnū qd̄ sup̄ nos ē. s. de? et alter qd̄ nos sum? tertij qd̄ iuxta nos ē. s. p̄m? q̄rtū qd̄ infra nos est. s. corp?. De sc̄do et q̄rto nulla p̄cepta dāda erāt. s. vt diligerem? nos vel corp? nostrū: p̄cipit aut̄ de? diligi et p̄m?. Et autē q̄sq; se diligit p̄cepto nō est op?. Quātumlibet em̄ hō excidat a v̄itate/ remanet illi dilectio sui et dilectio corp̄is sui: qz nemo vnq; carnē suaz odio habuit. Nā viri iusti q̄ corp? pus suū cruciat: nō corp? s̄ corruptiōes ei? et pond? oderūt. Hic videt Aug. tradere qz ex p̄cepto non teneamur diligerē nosmetipsos vel corp? n̄m: qd̄ si est/ non oē gen? diligēdaz rex illis duob? p̄ceptis cōtinet: qz cū et nos ipsos et corp? n̄m diligerē debeamus: ad qd̄ necessariū est p̄ceptū/ cū scriptum sit. Qui diligit iniquitatē/ odit aiām suā. Sz speciale de h? p̄ceptū nō erat dandū: nec speciale p̄cepto op? erat id tradi: vt q̄sq; se vel corp? suū diligeret: qz h? in illo p̄cepto p̄tinet: diliges p̄mū tuū sicut teip̄m. Ibi em̄ et p̄mū totū et te totum intelligere debes. Vñ Aug. in eodē. Si te totū diligas. i. animā et corpus et proximū totum. i. animā et corpus homo em̄ ex aiā cōstat et corpore/ nullū rex diligēdaz gen? in his duob? p̄ceptis p̄termissum est. Cū em̄ p̄currat dilectio dei: eiusq; dilectiōis mod? p̄script? appareat: et seq̄ dilectio p̄mi: de tua dilectiōe nihil dictū videt. Sed cū dictū est. Diliges p̄mū tuū sicut teip̄m: s̄l et tui abs te dilectio p̄termissa nō est. Ecce h? apte dicit in illo p̄cepto nō tñmō p̄mi: s̄ et tui dilectionē cōtineri/ et totū p̄mi totiusq; tui. Et q̄ apparet q̄ dictū est de sc̄do et q̄rto. i. de dilectiōe nostri et corp̄is n̄ri nulla p̄cepta dāda: ita esse intelligēdū. s. specialia et diuisa: qz in illo vno totū p̄tinet: et qz id qd̄ sum? et qd̄ infra nos est ad nos tñ p̄tinet nature lege diligit? q̄ in be/ stijs etiā est. Ideoq; et de illo qd̄ supra nos est: et de illo qd̄ iuxta nos ē diuisa p̄cepta sū p̄sim? In q̄z altero ei? qd̄ sum?: et illi? qd̄ infra nos est/ dilectio p̄tinet. Sic p̄d̄ta ē mēs hūana vt nunq; sui nō meminerit: nunq; se

Di. XXVIII habet. 2. ca. cum' eoz. s. De charitate quātū ad diligibilia nūq; et distictionem

Aug. i. li. de doc. chūsti.

Eph. 5. 8.

Ps. 10. b

Aug. de doctri. chūsti.

Dictert? in li. antiq; nō inuenit: imo ē qd̄a expositio ipsi? textus.

non intelligat/nunq̄ se non diligit: s̄ qm̄ q̄ odit aliq̄/no cere illi studet. Non imerito z mēs hoīs qm̄ sibi nocet/se odisse d̄r. Resciens em̄ sibi vult male: dū non purat sibi ob esse qd̄ vult: s̄ tñ male sibi vult qm̄ illō odit qd̄ obsit sibi: s̄m̄ illud. Qui diligit in q̄tate odit aiām suā. Qui q̄ diligere se nouit/ deū diligit. Qui d̄o nō diligit deū/ etiā se nō diligit: qd̄ ei naturalr̄ inditū est: tñ non incongrue se odisse d̄r: cū id agit qd̄ sibi aduersat z seipsum tanq̄ suus inimicus sequitur.

Ps. 10. b

Si in illo precepto cōtineatur dilectio angelorū. Caplm̄ II b

Oritur aut̄ hic de angelis q̄stio: vtrū ad illud p̄ceptum dilectiōis primi etiā dilectio pertinet angelorū. Nā q̄ nullū hoīem excepit q̄ p̄cepit primuz diligere d̄s in parabola semiuuii relictī oñdit: eum dicēs primū q̄ erga illū extitit misericors. Deinde subdit: Glade z tu fac s̄lr̄. Ut eū primū itelligam⁹ cui vel exhibendū est officiū misericōdie si indiget vel exhibēdum esset si indigeret: nulluz d̄o exceptum esse cui misericōdie negandū sit officiū/ q̄s non videat: cum vsq̄ ad inimicos etiā porrectū sit/ d̄sio dicēte. Diligite inimicos vros: z b̄sifacite his q̄ oderūt vos. Ad manifestum est q̄ oēm hoīem proximū eē reputandū. Proximi d̄o nomē ad aliqd̄ ē: nec q̄s esse prim⁹/ nisi primo p̄t. Vñ q̄s est z cui p̄bēdum z a q̄ p̄bēdum est officiū misericōdie recte primū dici. Ad manifestum est q̄ p̄cepto dilectiōis z proximi etiā sc̄tōs angelos p̄tineri: a q̄b̄ tāta nob̄ misericōdie impēdunt officia. Ex q̄ z d̄s proximū se nostruz dici voluit: vt in parabola saucij oñdit z in propheta. Quasi proximū z q̄si fratrē n̄m sic cōplacēbā. Sed qz excellētiōr ac sup̄ nostrā naturā est diuina suba: p̄ceptū dilectiōis dei a proximi dilectiōe distinctū ē. Ido q̄lz nob̄ de⁹ oīa impēdat b̄sificia: nō tñ nomine proximi includit in illo p̄cepto: quem non sicut nos diligere debem⁹/ s̄ plusq̄ nos toto corde z aīa. Chrīstū d̄o in q̄ntuz hō est sic nos diligere debem⁹: eiusq̄ s̄m̄ hominē dilectio illo p̄tinet mādato: quē etiā s̄m̄ hominē magis q̄ nos: s̄ nō q̄ntū deuz debem⁹ diligere: qz in q̄ntum est hō/ minor est deo.

Aug. in li. de doc. christiana Luce. 10. c. Quis sit proximus

Luce. 6. c

Angeli illo p̄cepto continent

Ps. 34. c

De etiā christi proximi n̄r est s̄m̄ q̄ homo

Quib⁹ modis dicitur proximus

Hic notandū est primuz dici diuersis modis. s. conditione p̄me natiuitatis: spe p̄uersionis: propinq̄tate cognationis: ratione beneficij exhibitionis.

Ista est dil. xvij. huius tertij libri: in q̄ magister postq̄ egit de charitate s̄m̄ se: agit de numero diligēdo z. Et tria facit. Nā p̄mo inq̄rit: an totus hō. s. interior z exterior in p̄cepto dilectiōis p̄t

mi cōtineat. Secdo in idē p̄ceptū vsq̄ ad angelorū dilectiōē extendat. Tertio subinfert q̄ h̄ nomē p̄xim⁹ diuersimode accipiat. Quātm̄ vsq̄ ibi: Q̄ ut aut̄. Secm̄ vsq̄ ibi: Hic notandū. Tertū vsq̄ ad finē distinctiōis. In speciali sn̄a maḡi stat in tribus p̄positionibus: quaz p̄ma est hec. De dilectiōe corpis z aīe p̄xim⁹ non sunt distincte data duo specialia mādata. Nāc maḡi ponēs q̄rit: vtrū in mādato dilectiōis p̄xim⁹ totū p̄ximū. i. aīam z corpus ipsi⁹ diligere p̄cipiamur. Et r̄idet q̄ sic: qz in p̄dictis duob⁹ mādatis. s. dilectiōis dei z p̄xim⁹/ oē gen⁹ rex diligēda z cōtinet. Nā ex charitate q̄ tuoz sunt diligēda s̄m̄ b̄m̄ Aug. sc̄z deus/ p̄xim⁹/ aīa z corpus. Sed de dilectiōe aīe z corpis nō oportebat ali qua p̄cepta dari sicut de dilectiōe dei z p̄xim⁹: eo q̄ cui libet homi dilectio sui ipsius z etiā aīe z corpis sit naturaliter inserta. Nec obsit q̄ martyres se morti exponēdo vident carnē suā odisse: qz nō oderūt se vel carnem suā: sed corpis pondus vel vitia. Secda p̄o est hec. P̄ceptū dilectiōis p̄xim⁹ etiā extēdit se ad dilectiōē angelorū. Nāc maḡi ponēs q̄rit: vtrū etiā dilectio angelorū sub dilectiōe p̄xim⁹ cōtineat. P̄o cui⁹ r̄sidiōe p̄mittit q̄ p̄ nomē proximi q̄libet hō intelligit: cui adhibendū est opus misericōdie si indiget: sicut patet in parabola semiuuii p̄ samaritanū l̄ stabulū adducti. Romē etiā proximi ad aliqd̄ est: qz nullus p̄t esse proximi⁹ sine p̄ximo: ita q̄ proximo ip̄s est proximi⁹. Vñ sequit q̄ non solū ille cui p̄bēdū est opus misericōdie: sed etiā ille a q̄ b̄sificiū aliq̄ recipit/ proximi⁹ dicat: cū igit multa misericōdie b̄sificia nob̄ impēdāt: sc̄z ip̄os n̄ros fore proximos: z p̄ q̄s eo z dilectiōē cōtineri sub mādato dilectiōis dei z proximi. Et subdit pro exclusiōe cuiusdā dubitari/ onis: q̄ h̄uis proximi⁹ dicat a q̄ minime b̄sificiū recipimus: dilectio tñ dei a q̄ oīa habem⁹ sub mādato dilectiōis proximi nō cōtinet: s̄z speciale p̄ceptū habet: eo q̄ debemus deū plusq̄ nosmetip̄os diligere: proximi⁹ autē sicut nos: atq̄ dilectio christi in q̄ntū hō: sub mādato dilectiōis proximi est seu cōtinet: quē lz debeamus plusq̄ nos diligere/ min⁹ tñ q̄ deū: qz in q̄ntū hō/ minor est deo. Tertia p̄o est hec. Proxim⁹ d̄r q̄tuor modis: sc̄z natiuitatis cōditōis: spe cōuersionis: b̄sificij exhibitionis: z propinq̄tate cognatiōis. Nāc maḡi ponēs dicit q̄ q̄tuor modis aliq̄ p̄t dici proximi. s. Anō mō rōne p̄me natiuitatis: z sic oēs hoīes sūt proximi. Alio modo spe cōuersionis: sicut oēs fideles q̄ sunt vel q̄ futuri sūt. Tertio mō propinq̄tate cognatiōis: sicut parētes z cōsanguinei. Quarto mō rōne beneficij exhibitionis: sic angeli sunt proximi nostri. Et tñ in speciali.

De ordine diligendi quid prius quid posterius. Caplm̄ I

Dest predicta d̄ ordine charitatis agendū est: qz dicit sponsa. Introduxit me rex in cellā vinariam: z ordināuit in me charitatē. Videam⁹ q̄ ordinez qd̄ p̄us qd̄ posterius esse debeat: peccat em̄ q̄ p̄postere agit. Nāz scire qd̄ facias/ z nescire ordinē faciēdi/ nō ē p̄fecte cognitiōis. Ordinis nāq̄ ignorātia p̄turbat meritoz formā.

Ambrosi⁹ Peccat q̄ p̄postere ait si scire qd̄ faciat z nescire ordinē faciēdi/ me turbat meritoz ordinem suē formā.

Ordinē aut̄ diligendi Aug⁹ insinuat/ dicit. Ip̄se ē q̄ ordinatā h̄z dilectiōē: ne aut̄ diligit qd̄ nō est diligendū: aut nō diligit qd̄ diligēdū est: aut eque diligit qd̄ minus vel ampli⁹ diligēdū ē: aut min⁹ vel ampli⁹ qd̄ eq̄ diligēdū ē. Dis p̄ctōr in q̄ntū p̄ctōr ē/ nō ē

Dist. XXXI habet. s. ca. cū eo z. De charitate quātm̄ ad diligēdi ordiē

Add. bene dicit de vitiis

Aug. in li. de doctrina

Distinctio XXIX Capi. II et III Fol. 142

diligendus: et ois ho in qtu est ho diligendus est ppr deū: deo xpo ppr seipm: et deo ppter se oi ho aplius diligendus ē: r amplius qsqz debet deū diligere qz seipm. Itē ampli' ali' ho diligendus ē qz corpus nostrū: qz ppr deū oia ista diligēda sunt: r pōt nobiscū deo ho pfrui: qd nō pōt corpus nostrū: qz corpus p animā uiuit q fruimur deo. Audisti aliq de ordine charitatis/ vbi expsum est nos amplius debere diligere deū q oēs homies vel nosipfos: r amplius animā alicuius hois qz corpus nostrū. In enumeratiōe etiā qtuor diligēdoz supius posita pus ponit qd sup nos ē. Scdo qd nos sumus. Tertio qd iuxta nos est. Quarto qd infra nos est: vbi ordo diligēdi insinuari videt ex ratione numerationis. Non est autē apertū vtz oēs homines pariter diligere debeamus et tm qtu nos vel minus.

An oēs homines pariter diligendi sint. Caplm II

Uade etiaz sup hoc se

Upe mouet qstio: quā pplexaz faciūt sanctorz verba varie plata. Quidā em tradere vident q pari affectu oēs diligēdi sint: s in effectu. i. in exhibitione obsequij distinctio obseruāda sit. Un Aug'. Oēs homines eq diligēdi sunt: s cū oib' pdesse nō possis: his potissimū pfulendū ē q p locoz r tēpoz vel qruilibet rez oportunitatib' costricti tibi qsi qdā sorte iungunt. Pro sorte em habēdū ē q qsqz tibi tēpalit colligatius adheret ex q legis potius illi dādū esse. Idē sup eplam ad Gal. Opemur bonū ad oēs maxie aut ad domesticos fidei. i. ad christia nos. Oibus em pari dilectiōe vita etna optāda est: r si nō oibus eadē pnt exhiberi dilectiōis officia q fratrib' maxime sunt exhibēda: qz sibiniuicē mēbra q hnt eundē patrē. s. deū. His alijs testimonijs innitunt q dicūt oēs hoies parit diligēdos esse charitatis affectu: s in opis exhibitōe differentiā.

Quē his repugnare videtur. C

Quib' obuiat illd pceptū

legis de diligēdis parētib'. Ihonora patrē tuū r matrē vt sis lōgeus sup terrā. Et qd em specialit illud pcept' de parētib' nisi maiori dilectiōe foret diligēdi. Sz h illi referendū dicūt ad exteriorē exhibitōē/ in q pponēdi sunt parētes. Un honora dixit/ nō diligē. Obuiat etiā illud qd hieo. sup Ezech. ait. s. vt ordine charitatis/ sic scriptū est. Ordinauit in me charitatē. Post omniū patrē deū: carnis qz pat' diligat: r mat' r filius r filia frat' r soror. Amb. qz diligēdi expmēs ordinē sup illud cāticoz caplo pmo. Ordina-

uit in me charitatē ait. Multoz charitas in ordinata ē: qd in pmo ē ponūt tertiu vel qrtū. Primo de' diligēdus ē: scdo parētes: ide filij: post domestici: q si boni sūt/ malis filijs pponēdi sunt. Scdm h in euāgelio ad cuius qz dilectionē pprū ponit. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo r ex oib' virib' tuis: r primū tuū sic teipm: r inimicos nō ex tota virtute: nec sic teipm s simplr: sufficit em q diligim' r nō odio habemus. Ecce ex pmissis apte insinuat q in affectu charitat' distinctio sit hñda: vt differēti affectu nō pari homines diligam' r ante oia deū. Scdo nosipfos. Tertio parentes: inde filios r frēs: post domesticos: demū inimicos diligamus. Sz inquit illi q de ordine dilectiōis sup dicūt/ rē referēda ad opez exhibitōē/ q differēter primis exhibēda sunt. Prio parētib': inde filijs: post domesticis: demū inimicis. Deū xpo tā affectu q obsequij exhibitōe ante omnia diligendum.

Qu aliqui earundem tantū proxi mos qtu nos debere diligere tradunt. Caplm III

Quoz etiā nōnulli tra

duūt affectu charitat' tm prios esse diligēdos: qtu nosipfos diligim': qd pfirmat auctoritate Aug'. q ait. Nec illa iā qstio moueat qtu charitat' fratri debeamus ipendere qtu deo. Incōpabiliter plus deo q nob: fratri xpo qtu nob. Nos autē tāto mag' diligimus qto mag' diligim' deū. Ex h r pmissis testimonijs Aug'. asserit oēs hoies parit esse diligēdos a nob/ r tm qtu nos: deū aut plus qz nos: corp' xpo nostrū minus qz nos vl primos. Nec in enumeratiōe pmissa diligēdoz ordinem diligēdi assignari dicūt: s tm q sunt diligēda.

Secūdum alios nō pari affectu omnes diligendi sunt. e

Dez qz pmissa verba Am

bro. ordinem diligēdi fm affectū magis qz fm effectū/ diligenter intuentibus explicare vident: non indocte alij dicūt: nō modo in exhibitione operis/ s etiā in affectu charitatis ordinem differentē esse statutu: vt ante omnia diligamus deuz: secundo nos: tertio parētes: quarto filios vel fratres r huiusmodi: postea domesticos: demum inimicos.

Quattuor modis dicit aliqs magis diligēdi affectu/ ad maiore g'az/ ad maiorem gloriā. Primo mō mag' diligēdi sunt parētes q filij. Deinde cognati/ fm gradus cognatiōis. Nos aut plus qz parentes: r deus plus qz nos. Secundo modo plus diligēdi sunt filij q parentes: eque autem nobis pertinentibus magis indigent prius succurrendum est. Tertio mō oēs sunt eq' liter diligēdi. Quarto mō. nō oēs eq' lit/ s fm grad' pti-

Ambrosius

Matth. 22. d.

Ordo diligen di hic ostēdit.

Aug' in li. de trinitate

Addi. henric de vulturaria.

Nota ordi nem chari tatis.

Aug' in li. de doc. chri stiana. Auctorita tes ponit q vident dice re oēs parit diligēdos esse/ s in ef fectu differē tiam esse. Gal. 6. c.

Deut. 5. b

Hieronym' Cant. 2. a

Liber III Capitulum III et V

cupandi bonū gratie. Unde maiorē gratiā habētes ad maiorē gloriā sunt diligendi. P̄re oibus autē circūstan- tibus q̄bus attendit charitas/est cōis vtilitas. Et inibi r̄ regi in extrema necessitate positus/si habeā ap̄hētionē q̄ ex vita regis maior est vtilitas ecclesie securura: de- beo illi subuenire/et merito.

Determinatio auctoritatis q̄ vident adner- sari

1. Cor. 7. b

Addi. henrici de purimaria.

Questio Augustini in lib. retrac- tionū. **C**aplm V **Q**ueri etiā solet: cur dñs p̄ceperit diligere inimicos: cū alibi p̄cipiat odio habere parentes et filios. Ad qd̄ dicendū est duo esse diligen- da in homine: naturā et virtutē: vitū dñi et pctm̄ odiendū. Et parentes ergo inquantū mali sunt/odiendi sunt: et inimici diligendi inquantum hoies. Diligam̄ ergo inimicos lucrādos regno dei: et odiamus pp̄inuos si impediunt nos a regno dei: et in oibus cō- muniter naturā diligamus/quā deus fecit.

Luce. 14. f.

Aug. in li. retracta.

De gradibus charitatis
Sciendū quoqz est diuer- sos esse gradus charitatis. Est em̄ charitas incipiens/proficiens/perfecta/perfectior/ p̄fectissima. Unde Aug. Perfecta charitas hec est: vt quis paratus sit pro fratrib⁹ etiā mori. Sed nunquid mori vt nascitur/ā p̄- sulum perfecta est: imo vt perfectior nascitur: cum fuerit nata nutrit: cū fuerit nutrita ro- borat: cū fuerit roborata perficit: cum ad p̄- fectionē venerit/dicit: Lupio dissolui etc.

Aug. super eplam Joā.

Phil. 1. b

Addi. henrici de purimaria

Multiplex est perfectio. Prima sufficien- tie. Hanc habet quicūqz habet charitatē. Alia cōparationis: vt in nos. Quē debet ha- bere clerici respectu laicorū. Tertia ordinis: cuius pro- priū est seruare carnis mundiciam. Quarta religionis huius propriū est omnibus renūciare. Quinta p̄- lationis. Ad hos pertinet animā p̄ subditis in neces- sitate ponere. Sexta securitatis. Cuius propriū est habere morem in desiderio/et vitam in patientia. Ad p̄maz omnes tenentur: ad vltimā nullus: ad medias tenentur aliqui ex causis

Hic apte p̄gressus et p̄fectio charitatē in sinuat: quā p̄fectionē etiā v̄itas cōmendat/ dicēs. Maiorē hac dilectionē nemo habet q̄ vt aiā suam ponat quis p̄ amicis suis. Qd̄ vtiqz dictū est de ope dilectionis: quia maior dilectionis effectus nō est/ q̄ ponere aiā pro alijs. Nec re moueat quod ait: p̄ amicis: q̄ em̄ ponit aiā pro amicis/ ponit et p̄ inimicis: ad hoc vt ipsi fiant amici.

Joā. 13. b

Ista est distin. p̄ r̄. huius tertij libi: in q̄ ma- gister postq̄ egit de numero diligēdo/ r̄: incipit agere de ordine diligēdi respectu ipso/ dili- gēdo. Et tria facit. Primo em̄ ponit ordinē diligēdi explicite diligēdo generaliter. Secō explicite quorū- dam diligēdo specialiter. Tertio explicite dilectōis p̄mū vsqz ibi: Solet etiā queri. Scōm vsqz ibi: Sciē dū quoqz est. Tertij vsqz ad finē distin. **C** In speciali snia magistri stat in tribus propōnibus: quā p̄ma ē hec. In charitatis ordine non omnes equali affectu/ sicut nec effectū sunt diligēdi. Hāc magr̄ in sinuā s̄ dicit q̄ ordo dilectionis in hoc cōsistit: vt qd̄ est diligēdum/ diligat: qd̄ nō ē diligēdum/ nō diligat: qd̄ apli diligēdū

Nota magister i historia dicit/ in caplo de dimittendo vsqz septuagies septies: q̄ qlibet tene- tur rancorē pro iniuria dimittere: et si nō petat veniāz q̄ lefit. Q̄ si petat: teneor ei dicere/ aue: et subuenire sibi si indigerit. Quod non teneo: nisi in p̄fectis.

Questio de parētibus bonis et malis quō diligēdi sūt. **Ca. III f**

Solet etiā queri: si pa- rentes nostri mali sunt: vel filij vel fratres: an magis vel minus diligē- di sint alijs bonis hac rōne nobis nō copu- latis. Videt q̄ magis sint diligēdi boni/ q̄ nobis carne non sunt coniuncti/ q̄ mali car- ne coniuncti: qz nobis sunt cōiuncti corde glutino charitatis. Sanctior est em̄ copula cordium q̄ corporū. Unde Beda de illi ver- bis dñi. Mater mea et fratres mei hi sunt/ q̄ verbum dei faciunt: ait. Nō iniuriose negli- git matrē: nec mater negat q̄ etiā d̄ cruce agnoscat: sed religiosiores mōstratur copu- le mentū q̄ corporū. Clericamen latebroza q̄stio est hec: nec a nobis plene absoluenda p̄perantib⁹ ad alia. Monemur em̄ ex v̄bis illis/ q̄bus inimicos non ex tota virtute nō sicut teipsum iubet diligere/ sed simpliciter. Sufficit em̄ q̄ diligimus/ et non odio habe- mus. Qd̄ non ita accipiendū est: q̄ si suffici- at tibi diligere inimicū et non sicut teipsum: qz oēs et amicos et inimicos sicut teipsum di- ligere debes. Sed ad ostendendū grad⁹ di- ligēdi deum et proximū et inimicū: q̄ tñ pro- ximus est propria dñs ponit/ cū ait. Diliges deū ex tota virtute tua: et proximū sicut te- ipm̄: non ait ex tota virtute: vt ostēdat pro- ximū diligendum minus q̄ deū. Dicit etiā: diligite inimicos: nec addit/ ex tota virtute nec sicut teipsum: sed simpliciter. Sufficit em̄ q̄ diligimus/ et nō odio habemus. i. sufficit

Beda
Matth. 12. d
Luce. 8. c
Marci. 3. d
Joā. 19. e

Mat. 22. d

Luce. 6. d

amplius diligatur: et quod eque est diligendum/eque et non minus: nec amplius diligatur. Unde primo super oia deus diligendus est: deinde aia ppria: deinde primus et ultimo corp' ppriū. Istis pmissis qrit circa dilectionē primo: vtrū teneamur oēs homines diligere eqliter: et vtrū qstū nos vel min' nobis. Ad q' rōdēdo recitat tres opinionēs: q' pma dicit: q' oēs sunt eqlit' diligēdi in affectu: nō tñ exhibitiōe obsequij: s; his q' nobis sunt q' dū etiā magis tenemur seruitia exhibere: nō obstat q' oib' debeam' bonū velle. Auctoritates autē q' vident dicere q' hoies sunt ineqlit' diligēdi: tenētes istā opinionē: gl'ofant eas: dīcēdo eas loq' de ordine dilectiōis qstū ad exhibitiōē opis et bñficioz exteriōz: q' oibus non eqliter sunt impēdēda: et nō qstū ad affectū interiōz: s; in quem oēs eqliter sunt diligēdi. Sēda opinio dicit: q' oēs homines seu oēs primi sunt nō solū q' ad affectū: s; etiā q' ad effectū eqliter diligēdi: q' opinio pbat' dicitis Aug'. quibus illud astrui videt'. Tertia opinio: quā magister magis approbat: dicit oēs primos: nec eqliter affectu esse diligēdos: nec effectū. Hāc ex q' ordo q'busdā habendus est in dilectiōe. primo: et in affectu et in effectū: oportet esse ineqlitātē explicitē vtriusq': eo q' sine ineqlitātē nō possit esse ordo. Auctoritates beati Aug'. q' vident dicere q' oēs debeam' eqliter diligere: et sicut nosmetipsos: tales auctoritates dicit esse intelligēdas: vt eqlitas de q' loquit' nō referat ad affectū vel effectū: s; tñ ad bonū qd eis optamus: q' ad tñ bonū debem' oēs diligere sicut et nos: non tñ eqli affectu. ¶ Sēda ppositio est hec. Mali parēs vel p'pinq' plusq' boni extranei in hac vita sunt diligēdi: q'uis p'p' r' vitia coz'p'a iust' sunt odiendi. Hāc magister insinuās mouet duas q'stiones: quax vna occasionalit' sumit' ex hoc q' aliq' sunt nobis carne p'pinq' q' tñ sunt mali. Aliq' vero sunt boni et sunt extranei nobis. Dubitat' igit' vix p'pinq' mali sunt magis diligēdi q' boni extranei. Et rōdē q' extranei boni sunt magis diligēdi: q' corde sunt nobis iuncti p' vinculū charitatis: p'pinq' aut' mali nō charitate: s; carne tñ sunt nobis iuncti: s; q' meliores et religiosiores sunt culpe aiaz q' coz'p'oz: sequit' ppositū. s. q' extranei boni sunt magis diligēdi q' p'pinq' mali. Sēda dubitatio est: q're dñs p'cipit diligere inimicos: et alibi p'cipit odire parēs: cum ista videant' sibi s'ria. Ad qd' rōdēdo: q' natura in oibus diligēda est. An etiā hoies si mali sunt: diligēdi sunt vt cōuertant' ad bonū: s; ecōtra vitū est in oibus odiendū: etiā in parētib' et p'pinq's. An dñs p'cepit naturā diligēda in inimico: vitū dō odiēdū in parētib' et p' p'pinq's quēs ibi nulla est d'lectio. ¶ Tertia ppositio ex dicitis beati Aug'. elicit' euidēter satis q' tuoz fore gradus ipsius charitatis. Hāc magister insinuās ponit ordinē dilectiōis s; m' diuersos gradus charitatis: q's distinguēs dicit esse charitatē incipientē: p'ficientē: p'fectā: et p'fectissimā: qd' declarat p' auctoritates beati Aug'. q' patent in textu. Et tñ in speciali.

¶ Si melius est diligere amicos q' inimicos: v' ecōuerso. ¶ Ca. II a

Nec solet queri qd potius sit plurisq' meriti diligere amicos: an diligere inimicos: s; hec compatio implicata est. Si enī conferat' dilectio amicoz tñ dilectioni amicoz et etiā inimicoz: p'p'p'ua est absolutio. S; si in aliquo vno hoie qui diligit simul amicū et inimicū: qd horū potius sit querat'. Obscura est respōsio: q' de motu mentis agit: de quo non est nobis facile iudiciū: an vnus et idem motus sit erga amicū et inimicū: sed erga amicū intensior: an duo: vnus erga inimicū: q' dicit' diff'cilio: alter erga amicū: q' videt' feruentior:

nec incōgrue putat' melior q' est feruentior. ¶ Uel si vnus idēq' est: idem potior: vbi est ardentior: nō improbe extimat'. Aug' tñ sentit' re videt' maius esse diligere inimicū q' amicū: q' p'fectoz esse dicit' diligere inimicos et bñfacere eis: neq' hoc tanta multitudine impleri: q' sta exaudif' in oratiōe dñica cū dicit'. Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Illam enī respōsiōnē dicit a multis impleri: q' nondū diligūt inimicos. At enī sic. Magnū est ergo eū q' tibi nihil male fecerit: esse beniuoluz et beneficū: illud multo grandius et magnificētissime bonitatis est: vt tuū quoq' inimicū diligas: et ei qui tibi malū vult: et si potest facit: tu semp' bonū vel facias: q' possis: audiens dicentē iesum: Diligite inimicos vestros: et bñfacite his qui odiūt vos: et orate p' p'sequentibus et calūniantibus vos. Sed qm' p'fectoz filioz dei est istud: quo quidē se debet omnis fidelis extendere: et humanū animū ad hunc affectū orando deuz: secūq' agendo luctandoq' perducere: tamen quia hoc tam magnū bonuz tante multitudinis nō est: quantā credimus exaudiri cū dicit' in oratiōe. Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris: proculdubio verba spōsiōis huius implent': s; homo qui nondū ita p'fecit: vt etiam diligat inimicū: tñ qm' rogat' ab homine qui peccauit in eum: vt ei dimittat: dimittit ex corde: qui etiam sibi roganti vult dimitti: cum orat' et dicit: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quicūq' vero rogat' hominē in quem peccauit: si peccato suo mouetur vt roget: non est adhuc deputandus inimicus: vt eū diligere sit difficile: sicut erat quādo inimicitias exercebat. Quisquis vero roganti et penitenti non dimittit: non estimet a domino sua peccata dimitti: quia menti ri veritas non potest: que cū docuisset orationem hanc: in ea positam sententiam cōmendauit dicens: Si dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester. Si vero non dimiseritis: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Ecce hinc haberi videtur quod et p'etaxauimus: scilicet maioris virtutis esse diligere inimicū et benefacere ei: q' illum qui nihil malū fecit nobis vel amicū. Quod si quis concedere simpliciter noluerit: dicens intensius diligitur amicus q' inimicus: et ideo illud potius isto: determinet ista s; m' p'p'p'iam intelligentiam: dicens ibi comparationem factam inter dilectionem qua diligitur tñ amicus: et illam qua amicus et inimicus diligitur. Illud vero quod sequitur: magis nos mouet: q' scilicet dicit non esse

Aug' in encb'

Matth. 6. b

Aug' in encb'

Matth. 5. g
Luce. 6. e

Matth. 6. b

Ibid. b

Dist. XXX.
et habet vni
cū c. sine s.
De charita
te qstū ad
meriti pfe
ctionem.

Liber III Capitulum I

Mat. 6. b tante multitudinis diligere inimicos qua/ ta exaudif/cum dicitur. Dimitte nobis de/ bita nra etc. vbi dat intelligi/q alicui a deo dimittuntur peccata no diligenti inimicu: si tamen fratri roganti q in se peccauit/dimit tit. Sed cu pctā non dimittant alicui adul/ to nisi charitatē habeat: sequit vt charita/ tē habeat q no diligit inimicu. Quō g noie primi ois hō intelligit in illo mādato: Di/ liges primū tuū sicut teipm. Si em ois hō primus est/tūc inimicus: p̄cipimur ergo et inimicos diligere. Et qz illud p̄ceptū gene/ rale est oibus: p̄cipit oēs hoies diligere etiā inimicos. Quidā qd h dicit simpliciter tene/ re volentes illud p̄ceptū determināt/dicen tes: illic p̄fectis dari in p̄ceptū: diligere oēs hoies/etiā inimicu: minorib⁹ xō in cōsiliū. In p̄ceptum xō eos diligere q nihil mali fe cerunt eis: et inimicos non odire. Sed meli us est vt intelligat: oibus illo mādato p̄/ cipi: cunctos diligere/etiā inimicos: cui sen su attestant supius positę auctoritates/ et alię multę. Illud xō Aug. nouissime positū de p̄fecta charitate dictū/intelligit q tñ est p̄fecto: q non solum amicos/ sed etiam ini micos p̄fecte diligit/ eisqz bñfaciunt. Que p̄fectio dilectionis non est tante multitudi nis quanta exaudif in orōne dñica: et hoc re uera grande est et eximie bonitatis/ scz per/ fecte diligere inimicum. Ita et cum dicit im pleri verba illius sponsonis ab homie: qui non ita p̄fecit vt diligat inimicu: de dilecti one p̄fecta accipiendum est.

Matth. 22. d. Deut. 6. a.

Ista est disti. xxx. huius tertij libri: in q magi ster post q̄ egit de ordine charitat/ fm quantitatē motus/ agit de ea fm quantitate: n meriti. Et tria facit. Hā p̄mo circa p̄positū mouet quandā dubita tionē. Scdo replicat cōtra ipsius determinationē. Ter/ tio remouet quandā incidentē dubitationē. Primū vs qz ibi: Aug⁹ tñ sentire. Scdm vsqz ibi: Illud xō qd seq tur. Tertū vsqz ad finē distinctionis. In speciali sen tentia magistri stat in tribus p̄ponibus: quaz p̄ma est. Magis meritoria est dilectio qua amic⁹ diligit/ qz qua inimicus diligit. Ista magister intēdens querit: vtrum scz diligere amicū sit maioris meriti qz diligere inimi cū. Et soluendo questionē dicit: q si fiat cōparatio dile/ ctionis amici p se ex vna parte/ ad dilectionē amici et ini mici simul ex alia parte: nunc plana est questionis solu/ tio: cū no sit dubiū/ quin diligere amicū et inimicu siml/ sit maioris meriti qz diligere amicū tñ. Sed si fiat com paratio dilectionis amici ex vna parte/ ad dilectionē ini mici ex alia parte: tunc euidentia responsionis ad q̄sito/ nē est magis obscura: qz no potest facilliter videri/ an sit idē motus dilectionis qua diligit amicus et inimicus: vel sit alius et alius. Sed siue sit vnus/ siue duo: non vi det incōuenienter posse dici q dilectio amici sit magis meritoria: eo q sit maioris feruoris. Scda p̄positio est hec. Augustinus videt dicere fm quorundā opinio nē: dilectionē qua inimicus diligit qz qua amicus me/ liozē. Hanc magister ponit obijciendo auctoritatē bea ti Augustini cōtra p̄dictā imediatē: q videt asserere q diligere inimicu/ sit magis meritoriu qz diligere amicū quā dicit esse intelligendā fm primā partē distinctionis p̄missę: q scz beatus Aug. loquit fm cōparationē dilecti onis amici et inimici simul sumptis/ ad dilectionē amici

per se p̄cise acceptam. Tertia p̄positio est hec. A ma gistro non negat q alicui sine p̄fecta dilectione inimico rū pctm̄ dimittat. Ista magister ponens mouet qddaz dubiū ex verbis beati August. q dicit/ q diligere inimi cos no impletur in tanta multitudine quanta in orōne dñica exaudif. Ex quo videt q alicui non diligenti ini micū dimittat pctm̄ a deo: et ulterius cum peccata no di mittant alicui adulto nisi charitatē habeat: sequitur q aliquis no diligens inimicu habeat charitatē: qd no vi det esse ver: quia cum p̄cipitur dilectio primi/ intelligi tur nomine primi omnis homo siue amicus siue inimi cus. Ad istud dubiū magister respondēdo dicit quo/ rundā opinionē fore aliquos habere charitatē/ et tamē non diligere inimicos: dicunt em̄ p̄ceptum de dilectio ne inimicoꝝ solū p̄fectionis esse p̄ceptum. Imperfectis aut̄ seu minoribus tñ esse cōsiliū: ita q nil plus sit eis p̄ceptum/ nisi no odire inimicos. Sed ista opinio et solu tio magistro non placet: ideo aliter respondēdo dicit q p̄ceptum illud de dilectione inimicoꝝ sit dari omni/ bus quasi p̄ceptum: et ad beati Aug. dicentem q dili gere inimicos sit p̄fecto: respondēdo dicit ipm̄ velle dicere/ q diligere inimicos charitate p̄fecta sit tñ perfe cto: p hoc tamē no excludit/ quin aliq nondū p̄fecti ini micos diligere teneantur. Similiter intelligendū est di ctum suū/ q. s. in orōne dñica aliqui exaudiantur q non diligunt inimicos. i. q non diligunt eos charitate perfe cta. Et tñ de snā huius distinctionis in speciali.

Si charitas semel habita amitta tur. Capitulum I

Illud quoqz non p̄tereundū: q qdam asserunt chari/ tatē semel habitā ab aliq non posse excidere: nullumqz dānandū hāc ali quando habere. Qui hanc traditiōem sub dictis muniit testimonijs. Ap̄ls: Charitas nunqz excidet. Aug⁹ etiaz inquit. Charitas que deserit potest/ nunqz vera fuit. Itē. Cha ritas est fons p̄prius et singularis bonoꝝ: cui non cōmunicat alienus. Alieni sunt oēs qui audituri sunt: non noui vos. De h̄ fon te scriptura ait. Fons aque viue sit tibi pro prius: et nemo alienus cōmunicet tibi. Si autem alieni sunt qui audituri sunt illā vo cem: non ergo huic fonti cōmunicant dā/ nādi. Item Augustinus super epistola Jo/ annis. Radicata est charitas: securus esto: nihil mali procedere potest. Itē Gregorius in moralibus. Valida est vt mors dilectio. Virtuti enim mortis dilectio comparatur: quia nimirum mentem quam semel cepit a dilectione mundi occidit. Item Augusti nus super epistolam Joānis. Vinctio inuisi bilis charitas est: que in quocūqz fuerit/ ra dix illi erit: que ardente sole arescere no po test: nutritur calore solis: non arescit. Item Beda super Joāne. Querendum est quo/ modo speciale filij dei agnoscendi signum fuerit/ q super eum descenderit et manserit spiritus. Quid magni est filio dei/ q in ipso manere spiritus astruatur. Notādū qz quia semp in domino māserit spiritus. In sancto xō q̄diu mortale corp⁹ gestauerint/ partum

Dist. XXXI habet. 3. ca. De charita te quāti ad duratiōe.

1. Cor. 13. Aug. ad Ju lianū comi tē: et habet de pen. 2. ca. Char itas: et ibi to tū d. ca. p̄o nunt. Mat. 2. 5 a

Augusti⁹ Grego. 10. p̄. 100.

Beda. ca. 6

Distinctio XXXI Ca. II et III Fol. 144

semp maneat: partim reditur⁹ secedat. Abanet aut apud eos vt bonis insistant actib⁹. Recedit vero ad tempus/ne semp infirmos curandi/mortuos suscitandi/demonas eijciendi/vel etiā pphetiandi habeant facultatē. Abanet ergo semp vt possint habere virtutes: vt mirabiliter ipsi viuant. Venit ad tēpus: vt etiā alijs p miraculoꝝ signa qles sit intus effulgeant. Itē Grego. In sanctorū cordibus fm quasdaꝝ virtutes semp manet spūs: fm quasdaꝝ recessurus venit z vēturus recedit. In his virtutibus sine qbus ad vitam nō puenit/in electoꝝ suoꝝ cordibus pmanet. In his vero p q̄s sanctitatis virtus ostendit: vt in exhibitioe miraculoꝝ: aliqui adest/aliqui se subtrahit. Itē Ambro. Ficta charitas est/ q̄ in aduersitate deserit. Hec inuere vident q̄ charitas semel habita non amittat. Ideo qdā in p̄paratā p̄siliū au daciā/dicētes charitatē a dānandis non haberi: nec a quoq̄s habitā posse amitti: quos ratio vincit z auctoritas. Quidā eisi ad tēpus sunt boni: q̄ postea sūt mali: et ecōuer/so. Un̄ quozundā noia christus dicit scripta in libro vite: q̄ tñ postea abierūt retro. Sed scriptura dicit: nō fm p̄scientiā/ sed fm p̄sentē iusticiā cui deseruiebāt: qz digni erāt tūc illo bono qd habituri sunt p̄scripti fm p̄sciētiā. Unde Ambro. Quibusdā gratia data ē in vsum: vt Sauli z Iudē: z illis discipulis quibus dñs dixit: Ecce noia vestra scripta sunt in celis: z post abierunt retro. Sed hoc dixit ppter iusticiā cui deseruiebāt: qz boni erāt. Frequenter eisi ante sunt mali q̄ futuri sunt boni: z aliquoties pus sunt boni: q̄ futuri sunt z p̄māsurī mali: p̄p̄ qd dicunt scribi in libro vite z deleri.

Determinatio auctoritatum p̄dictarum.

Quod vero ap̄tus ait: charitas nunq̄ excidit/ nullatenus pro illis facit: dignitatē eisi charitatis ostendēs dicit eam nō excidere: qz hic et in futuro erit: sed fides z spes euacuabunt z sciētia. Item quod dicit charitas nunq̄ fuisse vere/ que deserit potest: nō ad essentiaꝝ charitatis referē/ sed ad efficientiā: qz nō efficit charitas que deserit/ hominē vere beatū: nec pducit ad verū bonum. Huic etiā fonti alieni: id est dānandi/ nō cōmunicat. s. in fine: qz nō p̄seuerat. P̄d̄t tamen hoc et cetera que de charitate dicta sunt: de perfecta intelligi: quam soli perfecti habent: que semel habita/ non amittit. Exordia vero charitatis aliquando crescūt/ aliquando deficiūt. Sunt eisi virtutis exordia z p̄fectus z p̄uectio: quos gradus ille discernerit q̄ parabolam illam intelligit. Sic est re/

gnum dei quemadmodū si iacet homo semē in terra z dormiat: z exurgat semē z germinet et crescat zc. Si ergo p̄fecta charitas sic radicata est/ vt amitti nequeat: incipiēs tamen z p̄uecta amitti potest: z sepe amittitur: sed dum habet non sinit habentē criminaliter peccare. Quod Aug⁹ ostēdit inquit: qz radix omniū maloꝝ est cupiditas: et radix omniū bonoꝝ est charitas: simul ambē esse nō possunt: nisi vna radicitus euulsa fuerit/ alia plantari non p̄t. Sine causa conat̄ aliquis ramos incidere: si radicē nō contendit euellere.

Quare fides et spes et sciētia dicitur euacuari et nō charitas: cū et ea ex pte sit.

Quertendūz etiā est quomodo fides/ spes/ z sciētia dicitur euacuari: qz ex pte sunt/ z non charitas: cū z ipsa ex parte sit. Ex parte eisi: id est imp̄fecte diligimus: sicut ex parte sciimus vt ait Estius super Leuiticū. Cū ergo omne qd ex pte est euacuet: cur charitas excipit/ q̄ dicit nunq̄ excidere? Charitas quidem etiā ex parte est: vt sepe sancti docent: qz ex pte diligimus nūc: z ideo ipsa euacuabit̄ inq̄tū ex parte est: qz tollet̄ imperfectio/ z addeat̄ perfectio. Remanebitq̄ ipsa aucta z actus eius z modus diligendi: vt diligas deū/ ppter se ex toto corde: z proximū tuum sicut teipsum: sed imp̄fectiois modus eliminabit̄. Fides vero et spes penitus euacuabitur. Sciētia vero fm actum z modum suū qui nunc est/ non fm sui essentiam tollitur. Ipsa eisi virtus sciētię remanebit: sed aliū tenebit vsum z modum.

Si christ⁹ ordinē charitatis p̄scriptū habuerit.

Nunc iā supest inuestigare. Si christus fm q̄ homo ordinem diligendi p̄scriptū seruauerit? Quod si est: omnem hominem sicut seipsum dilexit. Omnibus ergo vitam optauit: omnesq̄ saluos fieri voluit: sed non omnes salui sūt: z ita non est factum qd optauit. Sed non est ignorandū in eo fuisse charitatē iuxta modū patrię/ non vie: eūq̄ ordinem diligendi implese: qui seruatur in patria/ nō in via. Qui eisi in patria sunt: id est iam beatificati sūt: adeo iusticię dei addicti sūt/ vt nihil eis placeat nisi quod deo placet: ac per hoc illoꝝ tñ salutem diligunt z volūt quos deus saluari vult: eosq̄ solos sicut se diligunt: ita et christus electos tñ sicut se scilicet ad vitam eternam dilexit/ eorumq̄ salutem optauit.

Aug⁹ sup epi/ stola Joā. 1. Tim. 6. b

Estius super Leuiticum

q̄ sit de emigra nō que p̄fida mēd̄ p̄d̄ sp̄i zimalitap

Grego. sup Ezechie. idē in moralib⁹

Amb. sup epistolā ad romanos.

Jo. 6. g.

Amb. sup epistolā ad romanos. Luc. 10. d.

1. Cor. 13. c.

Mar. 4. c.

Libert III Capitulu I et II

Addi. ben/ rici de wri/ maria

Nota q idem est ordo charitatis in patria/ qui in via. Dicunt tñ aliqui/ q nullus est ordo charitatis in patria quantu ad dilectione pimi: quia oēs diligēt equaliter. Nota etiā q idem est ordo dilectionis nature et gratie/ quantu ad dilectione proximi/ sed nō dei: quia hō naturaliter se plus diligit q̄ deum: sed ex gratia deum plus.

Ista est dist. xxxi. huius tertij libri: in qua magister postq̄ egit de ordine charitatis/ agit de ipsius duratione. Et tria facit. Pr̄mo inuesti- gat de pmanētia charitatis in statu viator. Secūdo fa- cit idē quo ad statū cōphensōz. Tertio an p̄dic̄ or- do charitatis fuit in ch̄isti anima saluatoris. Pr̄mūz vsq̄ ibi: Aduertendū tñ est. Secūm vsq̄ ibi: Hunc iam. Tertiu vsq̄ ad finē distin. ¶ In speciali s̄nta mgr̄i stat in trib' p̄positionib': quaz p̄ma est hec. Charitas que amitti p̄t in via/ s̄de et spe euacuatis manet in patria. Hanc magister p̄tendēs p̄ponit quosdā dicere/ q̄ cha- ritas semel habita nō possit amitti: et q̄ nullus dānan- dus possit charitatē habere. Ad p̄bationem allegat il- lud apli: Charitas nunq̄ excidet. et alias plures aucto- ritates sanctorū q̄ patent in textu. Sed hanc opinionēz magister reprobat p̄ hoc/ q̄ q̄dam ad tēpus sunt boni: q̄ postea efficiunt mali/ et eonuertō: sicut patet p̄ aucto- ritatē euangelij de quibusdā: quoz nomina deus dixit esse scripta in libro vite: q̄ tamē postea abierūt retro: et dicebant scripti esse in libro vite: sed nō s̄m p̄sciētiam dei: sed solū s̄m p̄sentē iusticiā seu gratiā quā tunc ha- bebant. Et hoc cōfirmat auctoritate beati Ambro. Po- stea soluit diuersas auctoritates quas alij p̄ se allegāt: et dicit eas fore intelligēdas de p̄fecta charitate: q̄ semel habita amitti nō p̄t: et non de charitate incipiēte et p̄- ficiente. Ad auctoritatē apli dicit ip̄am debere intelligi s̄m finalē effectū charitatis. ¶ Secūda p̄p̄ est hec. Imp- fectio charitatis in via tollit a beatis i patria. Hāc ma- gister ponens querit. Cū fides et spes euacuentur in pa- tria: eo q̄ sint explicite: quare etiā charitas nō dicit ex- cidere: cū etiā ipsa sit explicita. i. imperfecta/ s̄z hic in via. Et r̄ndet q̄ charitas nunq̄ inquantū est explicita et im- p̄fecta/ euacuabit in patria: q̄ tunc oēs imperfectio tollit ab ea: et ipsa manebit quantū ad habitū et quantum ad actū. Fides autē et spes tollunt tam s̄m habitum q̄ s̄m actū: sed sciētia dicit euacuari et destrui in patria: q̄ licz maneat s̄m essentiā/ destruit tñ s̄m actū et modū quem nunc habet. s. discursum ratiocinatiois. ¶ Tertia p̄p̄ est hec. Christus s̄m q̄ hō degens in via/ ordinē chari- tatis talē seruauit/ qualē habet beati in patria. Hāc ma- gister ponens querit: utrū christus s̄m q̄ homo serua- uerit supradictū ordinē charitatis. Et arguit q̄ non: q̄ dato q̄ sic: tunc oēs homines sicut seip̄m dilexisset: et sic oēs saluos fieri uoluisset: cū igit non omnes salui facti sunt: uidet sequi q̄ christus aliquid optauit/ qd̄ tamen factū nō est: qd̄ uidet incōueniēs. Unde patet q̄ nō ser- uauerit supradictū ordinē charitatis. Et responder magister q̄ christus s̄m q̄ hō/ seruauit semp ordinē chari- tatis q̄ seruauit in patria: et nō illū qui seruauit in via. An- de confirmat solutionē argumēti. Nam beati in patria ita sunt uolūtati diuine cōformes/ q̄ nihil eis placet ni- si quod deo placet: et p̄sequens illos tñ diligunt sicut seip̄os: quos uult deus effectiue saluos fieri. Ex quo li- quet/ q̄ christus tñ electos sicut se dilexit: et salutem eo- rū optauit/ exhibendo eis plura quibus diuinā volun- tatem aduertere possent.

Disti. XXXII habet. 3. capla cum eoz. s. De charitate q̄tum ad diuinā dilectionē.

De charitate dei. Caplm I a

Remissis adū Diendū est de dilectiōe dei qua ipse diligit nos: q̄ nō alia est q̄ illa q̄ diligim' eū. Dilectio autē dei diuina/ v̄sa est: eademq̄ dilectione pat̄ et filius et sp̄s sanctus se diligit et nos: vt su

pra differuimus. Cūq̄ eius dilectio sit imu- tabilis et eterna: aliū tñ magis/ aliū min' di- ligit. Unde Aug. Incomphensibilis est di- lectio dei atq̄ imutabilis: quia deus in vno quoq̄ nostrū amat qd̄ fecit: sicut et odit qd̄ fecimus. Adiro ergo et diuino modo etiam qñ odit/ diligit nos. Et hoc qdē in oib' in- telligi potest. Quid ergo digne potest eloq̄ quantū diligit mēbra vnigeniti sui: et quan- to amplius vnigenitū ip̄m? De ip̄o etiā di- ctū est. Nihil odisti eoz q̄ fecisti. Ex his p̄ci- pit' q̄ de' oēs creaturas suas diligit: quia scriptū est. Nihil odisti eoz q̄ fecisti. Et itē. Uidit deus cuncta q̄ fecerat: et erant valde bona. Si oia q̄ fecit bona sunt: et oē bonum diligit: omnia ergo diligit q̄ fecit: et interea magis diligit ratiōales creaturas: et de illis eas amplius q̄ sunt mēbra vnigeniti sui: et multo magis ipsum vnigenitum.

Ex q̄ intelligentia dicitur magis vel minus diligere hec vel illa. b Lum aut dilectio dei imu- tabilis sit: et ideo non intendit vel remittit si q̄rit que sit ratio dicti: cū dicit magis vel minus diligere hoc q̄ illud: et cū dicit deus oia diligere. Dicimus dilectionē dei sic pa- cem exuperare omnē sensūz humanū: vt ad- tante altitudinis intelligentiā vix aliquate- nus aspiret humanus sensus. Potest tñ sa- ne intelligi/ ea rōne dici oia diligi a deo que fecit: q̄ oia placent ei: et oia approbāt in qua- tum opera eius sunt: nec tunc vel prius vel amplius placuerūt ei cū facta sunt. s. anteq̄ fierent: imo ab eterno oia placuerūt ei non minus q̄ postq̄ esse ceperunt. Et nō rōna- les creaturas. i. homines vel angelos: alios magis/ alios minus diligere dicit: nō muta- bilitatē charitatis eius significat: s̄z q̄ alios ad maiora bona/ alios ad minora dilexit: alios ad meliores vsus: alios ad minus bo- nos. Omnia em̄ bona nostra ex eius dilecti- one nobis pueniūt. Electoz ergo alios ma- gis/ alios minus dilexit ab eterno: et diligit etiā nūc: q̄ alijs maiora/ alijs minora ex di- lectiōe sua p̄parauit bona: alijsq̄ maiora et alijs minora bona cōfert ex tpe. Unde ma- gis vel minus dicit hos et illos diligere.

De duob' modis inspicienda est dilectio dei. Capitulū II c

Consideratur em̄ duo bus modis dilectio dei: s̄m essentiā et s̄m efficientiā. Non recipit magis vel minus s̄m essentiā/ sed tñ s̄m efficien- tiam: vt magis dilecti dicantur/ quib' ex di- lectione ab eterno maius bonū p̄parauit/ et in tempore tribuit: et minus dilecti quib' nō

Ch aliu ma- gis aliū mi- nus diligit deus Aug. sup Joannē

Sap. i. d. b. Ibidem. Scā. i. d.

Phil. 4. b.

Ex q̄ sentia oia q̄ fecit diligit de- catur

Quo alios mag' alios minus dili- gare dicit

22a

tantū. Inde etiā est: q̄ aliq̄ qm̄ cōuertunt et iustificānt/dicunt tūc incipere diligi a deo: non q̄ deus noua dilectione quēq̄ possit diligere: imo sempiterna dilectione dilexit ante mundi p̄stitutionē quoscūq̄ diligit. Sed tunc dicunt incipe diligi ab eo cum eterne dei dilectionis sortiunt effectū. s. gratiam et gloriam. Unde Aug^o. Absit vt deus temporaliter aliquē diligit quasi noua dilectione que in ipso ante non erat: apud quē nec p̄terita trāsierūt / r futura iam facta sunt. Itaq̄ omnes sanctos suos ante mundi p̄stitutionem dilexit sicut p̄destinauit. Sed cum conuertunt r inueniūt illum / tūc incipere ab eo diligi dicunt: vt eo modo dicat quo potest humano affectu capi quod dicit. Sic etiam cum iratus malis dicit / r placidus bonis: illi mutant / r non ipse: vt lux infirmis oculis aspera / firmis lenis est: ipsoz. s. mutatiōe / nō sua. Ita cū aliq̄s p̄ iustificationē incipit esse amicus dei: ipse mutat / nō deus.

Aug^o in li. 15. de tri.

Si quis magis v̄l minus diligitur a deo vno tpe q̄ alioz.

Si vero q̄rit de aliq̄: vtruz magis diligit a deo vno tempore q̄ alio: distinguenda est dilectionis intelligentia. Si em̄ referat ad dilectionis effectum / concessibile est: si vero ad dilectionis essentiam / inficiabile est.

Si deus ab eterno dilexit reprobos. Caplm III e

Reprobis vero q̄ p̄parati nō sunt ad vitā / sed ad mortem: si querit vtrū debeat cōcedi q̄ deus ab eterno dilexit eos. Dicimus de electis solis simpliciter hoc esse p̄cedendum / q̄ deus ab eterno eos dilexit quos ad iusticiā r coronā p̄parauit. De non electis vero simpliciter est p̄cedendū: q̄ odio habuit. i. reprobaui. Sicut legit. Iacob dilexi: Esau odio habui. Sed nō est simpliciter dicendū q̄ dilexit: ne p̄destinati intelligant: sed cū adiectione concedat: dilexit eos in q̄tū opus eius futuri erant: id est quos r quales facturus eos erat.

Malac. 1. a

Ista est distinctio. xxxij. hui^o tertij libri: in qua magis postq̄ egit de dilectione creaturaz agit de dilectiōe increata q̄ deū diligit / q̄ a deo diligitur. Et tria facit. Hāc p̄mo agit de dilectiōe cōiter respectu creaturaz omnium. Secūdo de dilectiōe specialit̄ respectu hominū. Tertio adhuc specialit̄ respectu reproborū. Primū facit vsq̄ ibi: Considerat em̄. Secūdo vsq̄ ibi: De reprobis vero. Tertiu vsq̄ ad finē distinctionis. In speciali snia magis stat in trib^o p̄ponibus: q̄ p̄ma ē hec Magis dicit q̄ sit eadē dilectio q̄ nos deū diligitur r q̄ ipse nos diligit. Hāc magis insinuās dicit q̄ eadē sit dilectio q̄ pat̄ r fili^o r spūscūctū se diligit r nos: r ē diuina essentia: r q̄ eadē sit dilectio q̄ nos diligit / deū: vt in p̄mo libro dictū fuit. In q̄ opinione magis nō tenet. Et dicit: q̄uis dilectio dei sit immutabilis r etna: aliu^o tū magis

r aliu^o min^o diligit. Et diligit oēs creaturas: r inter oēs magis diligit creaturas rōnales: r inf creaturas rōnales ampl^o diligit illos q̄ sunt vnigenitū sui mēbra: r multo magis diligit ipm̄ vnigenitū. s. christū fm̄ q̄ hō. Ita aut̄ ineq̄litas dilectiōis nō dicit aliquā mutationē in dilectiōe dei: q̄ de^o nō alit̄ dicit̄ ineq̄l̄ diligere / nisi q̄ ad bona ineq̄lita eos diligit. **S**ecūda p̄positio ē hec. Dilectio dei nō suscipit magis r min^o fm̄ essentia: sed tm̄ fm̄ distributionē r efficientia. Hāc magis insinuans / supponit dilectionē q̄ nos diligit fm̄ se nō suscipit magis r minus: q̄ declarās dicit: dilectionē dei q̄ nos diligit / posse duplici^o p̄siderari. Vno mō fm̄ essentia ipm̄ dilectiōis: r sic p̄siderata nō suscipit magis nec minus: q̄ vt sic est ipse spūscūctū. Alio mō fm̄ efficientia: r sic suscipit magis r minus: ita vt magis dilecti dicant / q̄bus magis bonū ex dilectiōe dei ab etno p̄parauit: r in tpe p̄parauit: r in tpe tribuit. Hāc sumēs occasionē q̄rit: vtrū vnus r idē hō pōt a deo magis diligi vno tpe q̄ alio. Et r̄ndet q̄ loquēdo de ei^o dilectiōe essentiali / nō pōt: s. loquēdo de ei^o dilectione effectuali / bñ pōt. **T**ertia p̄positio est hec. Simplr loquēdo de^o nō dilexit reprobos ab etno. Hāc magister insinuās q̄rit: vtrū de^o dilexit reprobos ab eterno: hoc ē illos q̄ nō ad vitā s. ad mortē sunt p̄parati: et r̄ndet q̄ sicut de electis simplr ē p̄cedendū: q̄ de^o ab eterno eos dilexit: sic de reprobis simplr ē p̄cedendū q̄ de^o ab etno eos odio habuit r reprobaui: r nō simplr p̄cedendū q̄ eos ab eterno dilexit ne estimet fore p̄destinatos: licet cū determinatiōe posset p̄cedi q̄ ab eterno eos dilexit. s. cū hac determinatione in q̄tū futuri erant opus eius. Et tm̄ in speciali.

De quattuor virtutibus principalibus. Caplm I a

Dist predicta d^o quattuor virtutibus que principales vel cardinales vocant differendum est: que sunt iusticia / fortitudo / prudentia / temperantia. De q̄bus Aug^o ait. Iusticia est in subueniēdo miseris. Prudentia in p̄cauēdis insidijs. Fortitudo in perferendis molestijs. Temperantia in coercendis delectatiōibus prauis. De his dicit in lib. Sapiētie. Sobrietatē r prudentiam docet / iusticiam r virtutē. Sobrietatem vocat temperantiam: r virtutem vocat fortitudinē. Hę virtutes cardinales dicunt vt ait Hiero. quibus in hac mortalitate bene viuūt: r post ad eternam vitam perueniūt: que i christo plenissime fuerūt et sunt de cuius plenitudine nos accepimus. In q̄ habuerunt vsus: id est eosdem quos in patria habent: et quosdam etiam vie.

Dist. XXXIII r habet vnicū ca. sine. s. De virtutibus cardinalibus.

Aug. 18. s. tri.

Sap. 8. b

De virtutes in christo fuerunt.

Jo. 1. b. De vrbibus eorum in futuro

Addi. henrici de vrimaria.

Virtutes cardinales in q̄tū cardinales differunt a virtutib^o theologice / officio / statu / acq̄sitiōe r cōnexionē. Cardinales aut̄ ideo dicitur: q̄ charitate adueniēte sūt gratuite. Differunt ergo p̄mo officio: q̄ cardinales mouēt ad opa ex rōnibus sumptis a iure naturali. Theologice aut̄ faciūt bonū opari p̄ suppositionē spūaliū ratiōnū fidei. Itē statu: q̄ cardinales attendunt in exteriorib^o opib^o. Theologice vero q̄tū ad interiores actus. Hāc r ille politice vocant: q̄ foris hominē poliūt. Itē acq̄sitiōes: q̄ cardinales acq̄runt p̄ frequens exercitiū / theologice aut̄ p̄ infusionē. Itē cōnexionē: quia q̄ habet vnā virtutē theologice habet oēs: hōc nō sequit̄ de virtutibus cardinalibus.

Ceruntamen an he virtutes / cum et ipse in animo esse incipiant: qui cum sine illis

Aug^o. 14. de tri. ca. 9.

B

Libert III Capitulum I

prius esset: tamen animus erat/ desinat esse cum ad eterna perduxerint: nonnulla que/ stio est. Quibusdam visum est eas esse desituras: et de tribus quidem/ prudentia. s. fortitudine et temperantia cum hoc dicitur: non nihil dici videtur. Iusticia enim immortalis est: et magis tunc perficietur in nobis quam esse cessabit: cum beate viuemus contemplatione nature diuine/ que creauit omnes ceterasque instituit naturas: qua nihil melius et amabilius est. Cui regenti subditum esse iusticie est. Et ideo immortalis est omnino iusticia: nec in illa beatitudine esse desinet: sed talis ac tanta erit: ut perfectior et maior esse non possit. Fortassis et alie tres virtutes: prudentia sine villo iam periculo erroris: fortitudo sine molestia tolerandoz maloz: temperantia sine repugnatione libidinum/ erunt in illa felicitate: ut prudentie ibi sit/ nullum bonum deo preponere vel equare: fortitudinis/ ei firmissime coherere: temperantie/ nullo defectu noxio delectari. Quod vero nunc agit iusticia in subueniendo miseris: quod prudentia in precauendis insidijs: quod fortitudo in perferendis molestijs: quod temperantia in coercendis delectationibus prauis/ non erit ibi omnino vbi nihil mali erit. Ista ergo virtutum opera huic mortali vite necessaria sicut fides: ad quam referenda sunt in preteritis habebunt. Ecce aperte hic dicit Augustinus: que predictę virtutes in futuro erunt: sed alios vsus tunc habebunt quam modo.

Sap. 1. d.

Beda. do. Cui Beda assentit super Exodu dicens. Columnę ante quas expansum est velum: potestates celi sunt quattuor eximys virtutibus preclare: id est fortitudine/ prudentia/ temperantia/ iusticia: que aliter in celis seruantur ab angelis et animabus sanctis quam hic a fidelibus. Et cosequenter assignat Beda vsus illarum virtutum secundum presentem statum et futurum/ imitans Aug. in premissis assignationibus.

Beda. do. Exo. 26. f

Ista est distinctio. xxxij. huius tertij libri: in qua magis postquam egit de virtutibus theologice agit de virtutibus cardinalibus. Et tria facit. Primum caput quod dicitur inquit: que cardinales nuncupent. Secundo an in patria maneant vel euacuent. Tertium vsus ibi: que in christo plenissime. Secundo vsus ibi: que erunt in anbe. Tertium vsus ad finem distinctionis. In speciali sententia magis stat in ista conclusionem. Quattuor sunt virtutes cardinales: que habuit christus: et habebunt in patria omnes immortales. Hanc magis insinuas dicit quattuor esse virtutes cardinales que enuocat: et ponit earum descriptiones secundum beatum Augustinum. Iusticia est virtus in subueniendo miseris. Prudentia in precauendis insidijs. Fortitudo in perferendis molestijs. Temperantia in coercendis prauis delectationibus. Postea dicit quod ideo dicuntur cardinales: quod per ipsas deo vnimur/ et ad vitam eternam peruenimus. Postea dicit: quod ille virtutes fuerunt in christo: et habuerunt eosdem actus et vsus que in patria habebunt: et etiam quosdam que habent in via. Tertio dicit: verum ille virtutes euacuent in patria. Et ruderet primo secundum quosdam quod tres istarum non

remanebunt in patria: sed solum iusticia que in patria non cessabit: sed potius proficiet. Sed ipse subiungit quod etiam alie tres remanebunt: sed alios actus tunc habebunt in patria quam modo habent in via: et hoc confirmat auctoritate Bede. Et tantum in speciali.

De septem donis spiritus sancti. Capitulum I

Hinc de septem donis spiritus sancti agendum est: vbi prius considerandum est: an hec dona virtutes sint. Secundo an in futuro desitura sint vel omnia vel horum aliqua. Deinde an in christo fuerint cuncta hec dona. Hec dona virtutes esse/ nec in futuro desitura. Ambrosius ostendit ea septem fore virtutes dicens: et in angelis abundantissime esse sic. Cuiusmodi dei illa hierusalem celestis non meatu alicuius fluuij terrestres abluunt: sed ex vite fonte procedens spiritus sancti/ cuius nos breui satietate hausimus/ in illis celestibus spiritibus redundantius videtur effluere: pleno septem virtutum spiritualium feruens meatu. Si enim fluuius riparum crepidinibus editis superfluis exundat: quanto magis spiritus superueniens creaturam: cum nostre mentis arcana tanquam inferiora perstringat/ celestem illam angelorum naturam effusione quadam sanctificationum vbertate letificat. Deinde sanctificationem exponens subdit. His autem sanctificationibus significat plenitudo septem spiritualium virtutum quas enumerat Esaias dicens. Spiritus sapientie et intellectus spiritus consilij et fortitudinis/ spiritus scientie et pietatis: et spiritus timoris domini. Unum est ergo flumen spiritus sancti: sed multi spiritualium donorum meatus. Quis ergo multi dicunt spiritus: ut spiritus sapientie et intellectus etc. vnus tamen est dei spiritus sue libertatis arbiter: omnia per auctoritate voluntatis diuidens singulis. Hic expresse traditum est septem dona et virtutes esse sanctificationesque fidelium mentium et in futuro non desitura: cum sint et in angelis.

201. XXX. III. et ha. bet. 5. capit. cum cor. 5. De septem donis spiritus sancti generaliter.

Ambro. in 1. li. de spiritu sancto: quod septem dona sunt angelis: et sunt virtutes.

Esaias

Quod in christo fuerunt illa septem dona.

In christo etiam hec eadez fuisse Esaias ostendit dicens. Egredietur virens de radice iesse: et flos de radice eius ascendet: et requiescet super eum spiritus domini/ spiritus sapientie et intellectus/ spiritus consilij et fortitudinis/ spiritus scientie et pietatis: et replebit eum spiritus timoris domini.

Isidori

Quod videtur obuiare premissis. Cuius autem videtur obuiare quod

Distinctio XXXIII La. II et III Fol. 146

Beda. Beda de timore dñi dicit sup parabolas. s. q̄ ois timor in futuro cessabit. Ait em̄ sic su-
1. Jo. 4. d. per illū locū. Timor dñi principiū sapientie.
Ps. 18. c. Duo sunt timores domini: seruilis qui prin-
 cipiū sapientie est: et amicabile/qui pfectio-
 nem sapientie comitat. Seruilis principiu-
 sapientie est: qz qui post errata sapere inci-
 pit: primo timore corripit diuino ne punia-
 tur: sed hūc perfecta charitas foras mittit.
1. Cor. 13. c. Succedit huic timor dñi sanctus pmanens
Aug. super in seculū seculi: quē nō excludit charitas/ s3
Ps. 5. b. auget: quo timet filius ne vl̄ in modico ocu-
 los amantissimi patris offendat. Uterq̄ in
 futuro cessabit: charitas x̄o nunq̄ excidet.
Aug. super Aug. vero sup illū locū psal. Adorabo ad
 templū sanctū tuū in timore tuo: timorē dei
 desituz dicit sic. Timor dñi est magnū presi-
 diū p̄ficiētibz ad salutē: sed pueniētibz
 foras mittit. Nō em̄ timent iā amicū/ cuz. s.
 ad id qd̄ repromissum est perducti fuerint.
 Ex his auctoritatibus significatur q̄ timor
 nō erit in futuro. Si aut̄ timor nō erit in fu-
 turo: ergo nec septē dona erūt: nec mō sunt

Solutio. in angelis siue in animabus sanctis. Ad qd̄
 dicimus auctoritatū p̄missaz que vident̄
 repugnantia dirimentis: q̄ septē illa dona et
 in angelis mō sunt et in animabus sanctis fe-
 liciter uiuentibus: et in nobis erūt in futuro:
 sed nō habebūt oīa hos vsus/ siue hec offi-
 cia que nūc habent: vt verbi gratia. Timor
 filialis mō facit timere ne offendamus quez
 diligimus/ et ne separemur ab eo: facit etiam
 nos reuereri eundem: in futuro vero facit
 nos reuereri quād o nō timebūmus separari
 vel offendere. Nō ergo metus separationis vl̄
 offensionis nūc est in angelis vel in anima-
 bus sanctis: nec in nobis erit in futuro: sed
 reuerentia q̄ est mixta cū subiectione dilecti-
 onis: que etiā i christo fuit: sicut apostolus
 dicit in epistola ad heb. loquēs de christo.
Heb. 5. c. Qui exauditus est p sua reuerentia. Qui-
 dam tñ fm̄ effectū timorē in christo et in an-
 gelis tñ esse p̄tendūt.

Plena timorum distinctio.
Capitulum II
Et quia de timore tra-
 ctandi nobis occurrit locus. Scien-
 dū est quattuor esse timores. s. mun-
 danū siue humanū/ seruilē/ initialē/ castū/ vl̄
 filialē siue amicabile. Humanus timor ē: vt
Castodo? ait Cassiodorus: quādo timemus pati peri-
super psal. cula carnis: vel p̄dere bona mūdi: p̄pter qd̄
 delinq̄mus. Hic timor malus est: q̄ in p̄mo
 gradu cū mūdo deserit: quē dñs p̄hibet in
 euāgelio dicēs. Nolite timere eos q̄ occidūt
 corpus rē. Timor aut̄ seruilis ē vt ait Aug.
 cū p timorē gehēne p̄tinet se hō a pctō: q̄ p̄-

sentia iudicis et penas metuit: et timore facit
 quicqd̄ boni facit: nō timore amittēdi et nū
 bonū qd̄ nō amat/ s̄ timore patiēdi malū qd̄
 formidat. Nō timet ne pdat amplexus pul-
 cherrimi sp̄s: s̄ timet ne mittat in gehēnā.
 Bonus ē iste timor et utilis/ licet insufficiēs:
 p̄ quē sit paulatim p̄suetudo iusticie. Et suc-
 cedit initialis timor: qm̄ incipit qd̄ dux erat
 amari: et sic incipit excludi seruilis timor a
 charitate. Et succedit deinde timor castus
 siue amicabile: q̄ timem⁹ ne sp̄sus tarder:
 ne discedat: ne offendamus: ne eo caream⁹.
 Timor iste de amore venit. Ille q̄dez serui-
 lis est utilis/ s̄ nō pmanēs in eternū: et iste ti-
 mor diuinus comes est p̄ oēs gradus.

Nota timor aliq̄s est a sp̄u et cū sp̄u: sicut initialis
 et filialis. Aliq̄s est a sp̄u/ sed non cū sp̄u si-
 cut seruilis. Aliq̄s est cū sp̄u/ sed nō a sp̄u: sicut natura-
 lis. Aliq̄s nec a sp̄u nec cū sp̄u: sicut est hūanus et mūda-
 nus. Hoc v̄x est: qm̄ int̄m diligit mūdana et corpus pro
 prium q̄rum dñm vel supra dñm.

Add. henric
de vulturaria.

Collectio predictorum.

Et attēde q̄ quattuor hic di-
 stinguunt timores: cū sup Beda duos dixit
 esse. S3 Beda humanū timorē p̄termisit
 et noie seruilis duos q̄s hic distinximus cō-
 plexus fuit. s. seruilē et initialē. Amicabile ve-
 ro castū dixit. Aug. q̄ seruilē et castū timorē
 apte discernit: dū epistole ad Romanos
 illū locū exponit: nō em̄ accepistis sp̄m ser-
 uitudinis itez in timore: s̄ accepistis sp̄m ad-
 optionis filioz dei/ ita dicēs: Duo timores
 insnuant̄ hic: vnus q̄ est in pfecta charita-
 te. s. timor castus: alter q̄ nō est in charitate/
 scilicet seruilis: in quo quis deo credat/ nō
 tamen in deum: et si bonum fiat/ non tamen
 bene. Nemo em̄ inuitus benefacit/ etiā si bo-
 num est quod facit.

Roma. 8. c.

De casto et seruili plenius agit:
 tangens interdum de initiali.

Capitulum III

De his eisdē timorib⁹
 latius disputat Aug. dicēs. Cepit
 aliq̄s credere diē iudicij/ si cepit cre-
 dere/ cepit et timere. S3 qz adhuc timet: non
 dum habet fiduciā in diē iudicij: nondū est
 in illo pfecta charitas: sed si perfecta in illo
 esset charitas/ non timeret: perfecta em̄ cha-
 ritas faceret perfectā iusticiā: et non haberet
 vnde timeret: imo haberet quare desidera-
 ret: vt trāseat iniquitas et veniat regnū dei.
 Ergo timor nō est in charitate. S3 in q̄ cha-
 ritate: Nō in inchoata. In qua ergo? In p-
 fecta: perfecta ergo charitas foras mittit ti-
 morē: ergo incipiat timor: qz initiū sapiētie
 timor dñi. Timor em̄ quasi locū p̄parat cha-
 ritati. Cū aut̄ cepit charitas habitare: pellit

In nona ho-
melia sup eplā
Jo. 4. a.

Hic tangit de
initiali timore
1. Jo. 4. d.
Ps. 110. b.

Castodo?
super psal.

Mat. 10. c.
Luce. 12. a.
Aug. super
psal.

timor q̄ ei p̄parauit locū. Quantum em̄ illa
crescit/ille decrescit: et q̄tū illa fit interior ti-
mor pellit̄ foras: maior charitas/minor ti-
mor: minor charitas/major timor. Si autē
nullus ē timor: nō est q̄ intret charitas. Sic
videmus p̄ setā introduci linuz/q̄n̄ aliquid
suis: seta prius intrat: et nisi exeat/nō succe-
dit linū. Sic timor p̄mo occupat mentē: nō
aut̄ ibi remanet timor: q̄ ideo itrauit vt in-
troduceret charitatem.

**Quod videtur p̄dictis aduer-
sari.**

Est aut̄ alia sententia que

videt̄ huic esse cōtraria/si non habet piū in-
tellectorem. Dicit em̄ in psal. Timor domi-
ni castus permanet in seculū seculi. Eternū
quendā timorē nobis ostendit/sed castum.

Et si ostēdit ille nobis eternū timorē: nun-
quid contradicit illi ista epistola que dicit.

Timor non est in charitate: sed p̄fecta cha-
ritas foras mittit timorem: hoc em̄ dictuz
est per Joannem: illud dictum est per Da-
uid. Sed nolite putare alium esse spiritum:

si em̄ vnus flatus inflat duas tibias: non
potest vnus spiritus implere duo corda/et
agitare duas linguas: Si spiritu vno: id est
flatu implere due tibie consonant: implere
due lingue spiritu dei dissonare possunt. Im-
mo est ibi quedam consonantia: est quedaz
concordia: sed auditorē desiderat studio-
sum/nō ociosum. Ecce mouit duas linguas
spiritus dei: et audiuius ex vna: timor nō
est in charitate: audiuius ex alia: timor dñi
castus permanet in seculū seculi. Quid est
hoc. Dissonant. Non. Excute aures: intēde
melodiā: nō sine causa hic addidit castus:
illic non addidit: quia est timor aliquis qui
dicit̄ castus: est alius qui nō dicitur castus.

Discernamus istos duos timores: et intelli-
gamus consonantiā tibiaz. Quō discerni-
mus. Attendat charitas vestra. Sunt homi-
nes qui p̄pterea timent deū/ne mittant̄ in
gehennaz: ne forte ardeant cum diabolo in
igne eterno: ipse est timor q̄ introducit cha-
ritatē/sed sic venit vt exeat. Si em̄ propter
penas times deum: nonduz amas quem sic
times: non bona desideras/sed mala caues.

Sed ex eo quia mala caues/corrigis te: et in-
cipis bona desiderare: cūq̄ bona desidera-
re ceperis: erit in te timor castus. Quid est
timor castus. Timere ne amittas ipsa bona:
timere deū ne recedat a te. Cū aut̄ times de-
um ne te deserat p̄sentia eius: aplecteris eū:
ipso frui desideras.

**Quomodo distant duo timores
per similitudinem duarum mulie-
rum ostendit.**

Ca. III

h

Augustinus

Augustinus

Augustinus

Augustinus

Augustinus

Augustinus

Augustinus

Augustinus

Augustinus

Non potes melius ex

planare qd̄ intersit iter duos istos
timores q̄ si ponas duas mulieres
maritatas: quaz vnā p̄stituas volentem fa-
cere adulteriū/sed timet ne damnet̄ a mari-
to. Timet maritū: q̄ adhuc amat nequitia:
huic nō grata est/sz onerosa mariti p̄sentia:
et si forte viuūt neq̄ter: timet maritū ne veni-
at. Tales sunt q̄ timēt diē iudicij. Fac alterā
amare virum et debere illi castos amplexus:
nulla se adulterina imūdicia maculare vel-
le: ista oprat p̄sentia viri. Illa timet et ista ti-
met. Itā ergo interrogent̄ quare timeat. Illa
dicet. Timeo viz ne veniat. Illa dicet. Ti-
meo viz ne discedat. Illa dicet. Timeo vi-
rū ne dānet. Illa dicet. Timeo viz ne dese-
rat. Pone hec in animo: et inuenis timorem
quē foras mittit charitas: et aliū timorē ca-
stum permanentē in seculū seculi. Illū timo-
rē perfecta charitas foras mittit: quia ille ti-
mor tormentū habet: torquet̄ p̄sciētia pec-
catorū: nondū facta ē iustificatio. Est ibi qd̄
titillat mentē: qd̄ pungat: qd̄ stimulat. Sti-
mulat ille timor: sed intrat charitas que sa-
nat qd̄ vulnerat timor: timor castus facit se-
curitatez in animo. Audiuius duas tibi-
as. s. Joannē et Dauid p̄sonantes: illa de ti-
more dei dicit quo timet anima ne dānet:
ista de timore quo timet anima ne deserat.
Ille est timor quē charitas excludit: iste est
timor q̄ p̄manet in seculū seculi. Ecce in his
verbis p̄dictis apte ostēdit Aug^o quis sit ti-
mor castus: et quis seruilis: et qualiter diffe-
rant. In q̄bus etiā initialē timorē significa-
uit: q̄ nec ex toto est seruilis: nec ex toto ca-
stus: sed tanq̄ medius aliqd̄ de seruili: et ali-
quid de casto timore habet: facit em̄ serui-
re partim timore penę: partim amore iusti-
cie: p̄ quē timemus puniri et timemus offen-
dere. Iste timor est inchoata charitate non
imperfecta: et q̄tū crescit charitas/tantū de-
crescit iste timor: q̄tū ad metū penę. i. q̄tū
ad id qd̄ facit timere penā: et q̄tū ad tormē-
tū p̄sciētie. Itā q̄to magis diligimus/tanto
minus timem^o. Iste timor notat̄ in illis ver-
bis Augustini vbi non negat timorē esse in
charitate inchoata/sed perfecta: qd̄ nō pos-
set dici de seruili: q̄ vt ipse supra dixit: serui-
lis timor nō remanet veniēte charitate: nec
intrat charitas/nisi p̄us ille timor exeat: nec
in illo timore aliqs credit in deū: et si credat
deo: nec benefacit: etiā si bonū est qd̄ facit.
Itā est ergo timor ille in charitate etiam in-
choata: q̄ ois q̄ charitatē habet: licet nō p̄-
fectā: et in deū credit: et bona opa facit. Qua-
re seruilis nō est timor ille quē in charitate
inchoata fore p̄cessit: et quē crescēte charita-

te decretere dicit. Sz ille e timor initialis/ que no negat esse in charitate nisi pfecta sit. Q timor seruilis et initialis dicitur initium sapientie: sed differenter. Caplm. V

phoer. 1. a. et. 9. c. Eccl. 1. b. et 25. a. ps. 110. b

Sciendum tamen est qd vterq timor. s. seruilis et initialis in scriptura diuersis locis dicitur initium sapie: et ita fore copertes/ si diligenter annotaueris loca scripture/ in qbus de timore dñi fit mentio: ex alia tñ rone et causa diuersa dicitur seruilis timor initium sapie/ et ex alia initialis. Seruilis em ideo dicitur initium sapie: qd pparat locum sapie et ducit ad sapientiam: sz tñ quia timor iste no est in charitate non remanet cū ea: imo foras exit. Initialis vero dicitur initium sapie: qd est inchoata sapia: que cū quis habere incipit/ sapiaz et charitate habere incipit. Inde etiā est qd vterq timor dicitur initialis: qd inuenire poteris p diuersa scripture loca. Vterq etiā timor interdū dicitur seruilis: quia et ipse initialis q est in charitate inchoata/ aliqd habet de seruilis. s. angorē pene: sicut et aliqd habet de casto. s. qd timet offendere ac separari.

De hoc quod Aug^o dicit castū timorem esse eternum.

Illud quoqz diligēter est notandū qd in superioribus Augustinus dicit: castū timorē esse eternū. Per qd pfirmat pmissa sententia. s. qd spiritus timoris erit in futuro sicut et alia dona spū sancti: sed non habebit omnē illū vsum quē modo habet. Faciet em tūc nos reuereri deuz: nō timere/ separari vel carere. Fuit ergo et in christo timor ille: sz iuxta vsum illū quem habebit in futuro in sanctis. Nō em timuit christus separari vel offendere deū: sz eū ppe omnibus reueritus est.

An timor pene qui fuit in christo fuerit seruilis vl initialis vl ali^o.

Cū aut fuerit in christo timor pene: querit an iste timor fuerit mūdānus/ vel seruilis/ vel initialis. Ad quod dicimus nullū eoz fuisse in christo: qz timor mūdānus malus est: vt supra dictū est: et in primo gradu cū mundo deserit. Seruilis vero vel initialis in pfecta charitate nō est. Nullus ergo timor istoz fuit in christo. Quis ergo fuit timor iste quo penā timuit: pōt timor ille dici naturalis vel humanus: qd omnibus hoibus inest: quo horret mors/ ac formidat pena. Et dicitur timor iste naturalis: nō qz accesserit homini ex natura s. qd pū fuit instituta: quia nō fuit iste timor concre-

tus homini: nec de bonis naturalibus: sed quia ex corrupta natura per peccatum omnibus aduenit: cui corruptio inoleuit tanqz esset naturalis: et est iste timor effectus peccati: vt predictum est.

Ista est distinctio. xxxiii. hui^o tertij libri: in q magister postq egit de virtutib^o agit de donis. Et tria facit. Itā pmo agit de donis in cōmuni. Secdo de timore in speciali. Tertio infert quedā ex de terminatis. Primū vsqz ibi: Et qz de timore. Secundū vsqz ibi: Illud quoqz diligēter. Tertū vsqz ad finē distinctionis. In speciali sentētia magistri stat in trib^o pponibus: quar pma est hec. Septē dona spū sancti q a virtutibus nō differūt: nec in patria cessabūt: fuerūt in christo. Itā magister ponēs qrit tres questiones. Quarum pma est: an dona spū sancti sunt idem qd virtutes. Secda est: an in patria maneāt in beatis. Tertia ē: an fuerūt in christo. Ad duas pmas questiones simul respōdet auctoritate beati Ambro. qd dona sunt idē qd virtutes: et q remaneāt in patria: qz in angelis et i beatis sunt abundantius q in nobis. Ad tertiā respōdet affirmatiue: q ista dona fuerūt in christo: qd patet p illō Esa. xj. Et requiescet sup euz spūs dñi/ spūs sapie et intellectus/ pñij et fortitudinis/ spūs sciētie et pietatis: et replebit eū spūs timoris dñi. In qua quidē auctoritate pluries repetit spūs: qd nō ideo fit q spū sancti sunt plures in natura diuina: sed ad designandū multiplicē fore effectū vni^o spū sancti. Sz qz in respōsione ad secundā questionē qd dona etiā nō cessant in patria: pponit in mediū qsdaz auctoritates q vident dicere: timorē in patria nō manere: et psequēs nec aliā dona: qz q rone non remanebit donū timoris: pari rone nec aliā dona. Pro quar auctoritatū euidentia magister dicit: qd dona spū sancti erūt in futuro. s. in patria: sz nō habebūt ibi illos vsus quos hic habēt in via: qd declarat specialiter in dono timoris. Itā timor filialis vt dicit magister/ i pñij vita tria in nobis facit. Facit em pmo timere ne offendamus deū quē diligimus. Secdo facit timere ne sepemur ab eo. Tertio facit nos ipm reuereri. Quātū igit ad duo pma/ nō manebit donū timoris in patria: et hoc volūt dicere auctoritates in oppositū allegare. Sz qrit ad tertium manebit ibi: qd ibi pmaxime vsus reuerentie q est dilectio cū subiectōe erit: qualiter etiā reuerētia in christo erit. Et subdit quosdā dixisse q in christo et in angelis esset donū timoris solū s. m effectū/ sed nō s. m habitū: sz cōmuniter a modernis hoc nō tenet: nec magister illud approbat. Secda ppositio ē hec. Timor q multipliciter nō qualiter cūq sumptus a charitatis sortio excludit. Itā magister exequēs dicit q timor esse timores: quoz pimus est timor mūdānus sive hūanus/ quo timemus picula carnis et bonoz mūdānoz amissionē. Et quia hic timor malus est/ et cū mūdo mūdi pceptozibus relinquēdus: ideo phibet tanqz nō habēdus. Secds est timor seruilis. s. q quis timet penas: et ex hoc a peccato se cobibens bonuz operat: et licet iste timor ē bonus: nō tñ est sufficiens ad vitam eternā obtinendā. Tertius ē timor initialis. s. quo quis tā amare incipit eternū bonū. s. q amissionē eius timens incipit bñ agere: et isto timore adueniēte/ simul aduenit charitas et timor seruilis incipit p charitate excludi. Quartus ē timor castus et filialis seu amicalis: q puenit ex amore. s. q timemus ne deum offendamus: et ab eo sepemur: hic vero timor succedit initiali et pmanet in eternū: seruilis aut nō pmanebit sz deficiet. Sz subdit q vt patet ex dictis in pma pte istius distinctionis. Beda nō distiuit nisi duplicē timorē. s. seruilē et amicalē: qz sub seruilij initialē intellexit: bñs Aug^o etiā nisi duos timores distiuit apte. s. castū q est in charitate pfecta: et seruilē q nō est in charitate: qz licet p ipm bonū fiat/ non tñ bñ: qz nemo inuitus bñ facit: etiā si bonū sit de suo genere qd facit. Istis pmissis magister ponit auctoritates timoris seruilis dicit: q licet timor seruilis in charitate nō sit: tñ pparat locū charitati: qz nisi timor pū occuparet mentē/ nō esset vñ intraret charitas: q tñ adueniēte timor expellit et foras mittit: qd explicat de seta et filo s. v.

Liber III Di. XXXV Cap. I et II

bi annero: filii enim non intrant nisi seta creata: sic est de timore
 seruilis et charitate: postea remouet quoddam dubium. Nam in
 canonica Joannis dicitur: quod timor non est in charitate: sed per
 fecta charitas foris mittit timorem. Dubitatur ergo quomodo ve
 rum sit quod in psalmo dicitur: Timor domini castus manet in se
 culum seculi. Nam cum in eterna beatitudine: de qua psalmista lo
 quitur sit perfectissima charitas: videtur dicitur psalmista dicto
 apostoli Joannis. Ad quod respondens dicit: quod etiam Joannes in sua ca
 nonica: et David in psalmo. vno spiritu repleti locuti sunt dis
 cordare non possunt: si vtriusque dictum recte intelligatur. Nam
 duplex est timor. scilicet castus et seruilis: seruilis non stat ut di
 cum est cum charitate: et de illo loquitur apostolus: castus autem
 manet in patria: et de illo loquitur propheta: istud patet ex
 his que dicta sunt. Nam dicitur est quod timor seruilis est qui quis
 propter penam timet deum: sed ex quo ille qui propter penam timet
 deum: non amat ipsum: ideo timor ille non stat cum charitate: timor
 autem castus est quo quis timet deum ne ipsum offendat.
 Sed etiam sic timere sit amare: ideo timor ille manet cum cha
 ritate semper. Quod postea exemplificat magister de duabus
 mulieribus: quare vna timet committere adulterium ne a vi
 ro deprehendatur: alia vero ne a viro deseratur. Et applicat si
 mile ad propositum ut patet in littera. Postea autem comparat ma
 gister timorem initialis ad castum et ad seruilis dicens: quod initi
 alis est medius inter eos habens aliquid de vtroque: quare par
 tim facit seruire deo timore pene et partim amare iusticie
 qui etiam potest esse in charitate inchoata: licet non possit esse
 in charitate perfecta. Et subdit: Quis initialis timor pos
 sit stare cum charitate imperfecta et seruilis non: tamen vterque ip
 sorum in scriptura dicitur initium sapientie. Nam seruilis timor sapi
 entie et charitati locum parat: sed ipsa adueniente foras mit
 tit. Nam initium sapientie dicitur tanquam disponens ad ipsam. Timor
 autem initialis dicitur principium sapientie: quare cum inchoata sa
 pientia simul incipit: timor quo dāmodo inchoata chari
 tas sine sapientia. Ista omnia roborat magister auctoritatibus
 sanctorum. Tertia propositio est hec. Donum timoris exercit
 in christo secundum vsum patrie cum timore quodam alio. Hanc ma
 gister insinuans infert ex determinatis et concludit primo: quod
 donum timoris manebit in patria sicut alia dona: sed non
 habebit ibi omnem vsum quem hic habet: ut patuit in prima
 propositioe huius distinctionis. Secundo etiam ex his concludit:
 quod timor ille fuit in christo secundum illi vsum quem habet in sancto
 secundum actum. scilicet reuerentie: ut etiam ibidem dicebat. Nam quod etiam
 incidit aliter: cum timor pene fuit in christo: vtrum fuit ti
 mor mundanus vel seruilis vel initialis. Et respondet quod nul
 lus eorum fuit. Nam timor mundanus cum mundo deserit: ser
 uilis vero nec est in charitate inchoata nec perfecta. Initia
 lis vero non potest esse in charitate perfecta. Cum igitur christus
 iam mundum deseruit: et charitate non inchoata sed perfecta ha
 buit: sequitur quod timor pene quem christus habuit nullus il
 loz timor fuit: sed fuit quoddam naturalis pueniens ex natu
 ra per peccatum corrupta: non tanquam aliquid bonum naturale: sed
 tanquam effectus quoddam et sequela peccati. Et tamen in speciali.

Quomodo differant sapientia et scientia. Cap. I a

Di. XXXV
 et habet. 3.
 c. cum eorum.
 De dono sa
 pientie scie et
 intellectus.
 Aug. in. 14
 lib. de trini.
 Definitio sapi
 entie secundum philosophos

Dist premissa di
 genter considerandum est in quo
 differat sapientia a scientia. De hoc
 Augustinus ita ait. Philoso
 phi disputantes de sapientia/definierunt eam
 dicentes. Sapientia est rex diuinarum huma
 narumque scientia. Ego quoque vtrarumque rerum
 cognitionem: id est diuinarum et humanarum et sa
 pientiam et scientiam dici posse non nego. Cle
 rum iuxta distinctionem apostoli/qua dixit:
 alij dant sermo sapientie/alij sermo scientie:
 illa definitio diuidenda est: ut rerum diu
 narum cognitio sapientia proprie nuncupetur:
 humanarum vero rex cognitio proprie scientie
 nomen obtineat. Neque vero quicquid sciri

1. Cor. 12. a
 Distinctio sa
 pientie et scie secundum
 philosophos

ab homine potest in rebus humanis: vbi plu
 rimum superuacue vanitatis et noxie curio
 sitatis est: huic scientie tribuo/ sed illud tamen
 quo fides saluberrima que ad veram beati
 tudinem ducit/ gignit/nutrit/ defendit/ ro
 borat. Qua scientia non pollent fideles plu
 rimi: quibus polleat ipsa fide plurimum. Aliud
 est enim scire tantummodo quid homo credere
 debeat propter adipiscendam vitam beatam:
 aliud est scire quomodo hoc ipsum et pijs opi
 tuletur: vel contra impios defendatur: que proprie
 vocabulo appellatur scientia. De his que dua
 bus virtutibus idem Augustinus differentias in
 ter eas assignans super psalmum ait. Distat sapi
 entia a scientia testante sancto Job: quod quoddam
 modo singula definiens ait. Sapientia est pie
 tas: scientia vero abstinere a malis. Pietas
 tem vero hoc loco posuit dei cultum: que gre
 ce dicitur theosebia: que est in cognitione et dile
 ctione eius quod semper est et incommutabilis ma
 net/ quod deus est. Abstinere vero a malis est in
 medio prauae nationis prudenter peruersari.
 Idem quoque inter hec duo aperte distinguens
 ait in libro. xij. de tri. Distat ab eterno con
 templatione actio qua bene utimur tempa
 libus rebus: et illa sapientia/hec scientie deputatur:
 quibus et illa que sapientie est/possit nuncupari
 scientia: ut apostolus asserit vbi dicit. Hunc
 scio ex parte. Quam scientiam perfecto contempla
 tionis dei vult intelligi. In hoc ergo differē
 tia est: quia ad contemplationem sapientia/ad acti
 onem vero scia pertinet. Ecce apte demonstra
 tum est in quo differat spiritus sapientie et spi
 ritus scientie. scilicet ut sapientia diuinis/scientia
 humanis attributa sit rebus. Et ut docet Au
 gustinus vtriusque agnoscimus in christo. scilicet ut
 rem diuinam et rem humanam: et ideo de ip
 so habemus sapientiam et scientiam. Cum enim
 legitur: verbum caro factum est: in verbo intel
 ligitur verus dei filius: in carne agnoscitur ve
 rus hominis filius. Item cum dicitur: vidimus
 plenum gratie et veritatis: gratiam referamus
 ad scientiam/et veritatem ad sapientiam: quare
 in christo sapientia et scientia fuit plenarie:
 et nos scientiam et sapientiam de eo habemus
 qui est deus et homo.

In quo differat sapientia ab intellectu. Cap. II b

Ostensa differentia in
 ter scientiam et sapientiam: quod distet in
 ter sapientiam et intellectum videamus.
 In hoc differunt illa duo: quare sapientia proprie est de
 eternis: que veritati eterne contemplande inten
 dit. Intelligentia vero non modo de eternis
 est/ sed etiam de rebus inuisibilibus et spiri
 talibus temporaliter exortis. Per eam enim
 et natura summa que fecit omnes naturas:

Aug. in
 Enc. b.

Job. 28. b

Psalm. 11. b

Aug. 11.
 de tri.

1. Cor. 13. b

Aug. 15.
 de tri.

Jo. 1. b
 Aug. in 16
 12. 3. c. c. 11.
 offi.

id est diuina consideratur: et que post ipsas sunt spirituales et inuisibiles nature: ut angeli et omnes anime bone affectiones conspiciuntur. In hoc ergo differetia est: quod sapientia creatoris tantum respicit: intellectus vero et creator et creature quedam. Item intellectu intelligibilia capimus tantum sapientia vero non modo capimus superiora sed etiam incognitis delectamur. Sic ergo distingui potest inter illa tria. scilicet intellectum/sciam et sapiam. Scia valet ad rerum temporalium rectam administrationem et ad bonam inter malos conuersationem. Intelligentia vero ad creatoris et creaturarum inuisibilium speculationem. Sapia vero ad solius eterne veritatis contemplationem et delectationem.

Quod dicitur de scia/in- telligētia et sapientia.

Intellectus et scientia de quibus hic agitur: non sunt illa que naturaliter habet homo. Cap. III C

Notandum quod intellectus et scia que dicuntur dona spiritus sancti: alia sunt ab intellectu et scia que naturaliter sunt in anima hominis. Hec enim virtutes sunt que per gratiam infunduntur animis fidelium: ut per eas recte viuatur. Illa vero naturaliter habet homo ex beneficio creationis a deo tamen. Per has autem virtutes que dicuntur dona spiritus sancti: illa naturalia reformantur atque adiunantur. Ut verbi gratia. Intellectus naturalis peccato obtenebratus: per virtutem quandam et gratiam que dicitur spiritus intelligentie: reformatur atque adiunatur ad intelligendum. Ita et per illam virtutem que dicitur spiritus sapientie/innuat atque erigitur mentis ratio ad contemplationem et delectationem eterne veritatis.

Intellectus sapientia ista dei est: nec est illa que deus est.

Illud etiam sciendum est quod sapientia de qua nunc differimus: non est illa sapientia dei (ut ait Augustinus) que deus est sed hominis sapientia: vera tamen que secundum deum est/ ac verus et precipue cultus eius est. Si ergo colat mens hominis deum: cuius ab eo capax facta est: et cui esse participes potest: sapiens ipsa fit: et non luce sed summe illius lucis participatione sapiens fit. Ista ergo hominis sapientia etiam dei est: vix non ita dei est/ ut ea sapiens sit deus. Non enim participatione sui sapiens est sicut mens participati- one dei. Sic etiam dicitur iusticia dei non solum illa qua ipse iustus est: sed etiam illa qua dat homini cum iustificat impium.

Aug. li. 4. de trini.

Ista est distinctio. xxxv. huius tertij li. In qua magister postquam egit de donis absolute: agit de ipsis respectiue seu copatiue. Nam asserit primo differen- tiam inter sapientiam et scientiam. Secundo inter sapientiam et intel- lectum. Tertio inter scientiam et intellectum. Primum versus ibi: Distincta differetia. Secunda versus ibi: Et notandum.

Tertium versus ad finem dist. In speciali sententia magi- stri stat i tribus propositionibus: quarum prima est hec. Constat in se sapientiam et scientiam prout sunt dona spiritus sancti fore diffe- rentiam. Hanc magister insinuat ponit triplicem differetiam inter sapiam et sciam prout sunt dona spiritus sancti. Prima est: quod quis tam sapia quam scia possit dici rerum diuinarum huius- modi cognitio: tamen proprie accipiendo: sapia est cognitio rerum diuinarum: scia vero rerum humanarum. Secunda est quod sapia est pietas que grece theosebia appellatur. id est dei cultus: que videlicet cultus in dilectione dei et cognitione consistit. Scien- tia vero est abstinere a malis: et in medio nationis prave prou- denter conuersari. Tertia est quod sapientia pertinet ad contem- plationem superiorum seu eternorum: scientia vero ad actionem qua bene vitamur temporalibus rebus. Ista magister reprobat auctoritate beati Augustini. Et subdit: quod ex quo in christo fuit et res diuina et res humana: de ipso habemus sapientiam que rebus diuinis/et scientiam que rebus humanis attribuitur.

Secunda propositio est hec. Et declaratione prentis textus patet differetia inter donum sapientie et intellectus. Hanc ponens/ ponit duplicem differetiam inter sapiam et intel- lectum. Quarum prima est hec: quod sapientia est de rebus eternis ut de deo: intellectus vero de rebus aliquibus ex tempore oritur/ ut de creaturis. Secunda differetia est hec: quod per intellectum cognoscimus intelligibilia sine delectatione: sed per sapi- entiam etiam de rebus cognitis delectamur: et sic ex omni- bus predictis recolligit istarum trium. scilicet sapientie/ scientie et in- tellectus differetiam stare in hoc: quod scientia valet ad rerum temporalium debitam administrationem/ et bonam inter malos con- uersationem. Intellectus vero ad creatoris videlicet et cre- aturarum inuisibilium speculationem. Sapientia autem ad solius eterne veritatis contemplationem et dilectionem. Tertia propositio est hec. Intellectus et scientia prout sunt spiritus sancti dona: differunt ab intellectu et scientia prout insunt a natura. Hanc magister ponens dicit: quod prout sunt dona spiritus sancti infunduntur per gratiam/ ut homo per ea recte vi- uat: et prout vera sunt dona naturalia: insunt homini ex benefi- cio creatiois. Et subdit quod per dona spiritus sancti reformen- tur in homine illa que naturaliter insunt: quod intellectus ho- minis per peccatum obtenebratus: per spiritum intelligentie. id est donum intellectus adiunatur/ et a peccato eripitur. Per donum vero sapi- entie ad contemplationem et delectationem eterne veritatis erigitur. Addit etiam quod sapientia que est donum: de qua hic fit sermo: non est illa sapia que deus est: sed est hominis sapia que homo sapit: que tamen potest dici dei sapientia: non quod deus ea sapiens sit: sed quod a deo deus datur: sicut dicitur iusticia dei qua deus homini dat cum impium iustificat. Et tantum in speciali.

De connerione virtutum que non separantur. Capitulum I

Delet etiam que- ri: vtrum virtutes ita sint sibi con- iuncte/ ut sepatim non possint possi- deri ab aliquo/ sed que vnica habet/ oes habeat. De hoc etiam hiero. ait. Oes vir- tutes sibi herent: ut qui vna caruerit/ omnibus careat. Qui ergo vna habet/ omnes habet. Quod quidem probabile est. Cum enim charitas mater sit omnium virtutum: in quocumque mater ipsa est. scilicet charitas/ et cuncti filij eius. id est virtu- tes recte fore creduntur.

Dist. XXXVI. et habet. 3. ca. cum eo 7. 9. De connerione habituum gra- tuitorum.

Hiero. super Esa. 11.

Oes in hoc conueniunt: quod qui habet vnam virtutem theo- logicam habet oes. Sed quidam intelligunt hoc de sola charitate/ alij de qualibet virtute. Istud autem non sequitur de virtutibus inordinabilibus.

Additio Hen- ri. de virtutibus.

Unde Augustinus. Ubi charitas est: quid est quod possit deesse. Ubi autem non est: quid est quod possit deesse. Cur ergo non dicimus: qui hanc virtutem habet oes habet: cum plenitudo legis

Aug. super Joannem. Aug. ad Hieronymum. Rom. 13. c.

Libert III Capitulum II et III

fit charitas: q̄ quāto magis est in hoīe/tan-
to magis est virtute p̄ditus: quāto vero mi-
nus/tāto minus inest virtus: et quāto min⁹
inest virtus tāto magis inest vitii.

¶ Si cuncte virtutes pariter sint
in quocūq; sunt. ¶ Capitulum II b

¶ Trū vero parit̄ quis
Uoēs possideat virtutes: an alię ma-
gis/alię min⁹ i aliq̄ ferueat/ q̄stio ē.

Quibusdā em̄ videt̄: q̄ alię magis alię mi-
nus habeant̄ ab aliq̄: sicut i Job patientia
em̄icit: i David hūilitas: i Moysē māsue-
tudo: q̄ etiā cōcedūt magis aliq̄ mereri p̄
aliquā vnā virtutē q̄ p̄ aliā: sicut eā pleni⁹
habet q̄ aliā. Nō tñ magis p̄ aliquā mereri
dicunt q̄ p̄ charitatē: nec aliquā pleni⁹ a
quo q̄ h̄i q̄ charitatē. Alias ergo magis et
alias min⁹ i aliquo esse dicunt: s̄ nullā pleni⁹
us charitate: q̄ ceteras gignit. Hasq; dicunt
esse multas facies: quas memorat ap̄ls/ di-

2. Cor. 1. c.

cēs: Ex p̄sonis multaz faciez tē. Alij veri⁹
us dicunt: oēs virtutes et siles et pares esse
in quocūq; sunt: vt qui in vna alteri par ex-
titerit: i omnibus eidē equalis sit. Unde Au-

Aug⁹ in. 6. li.
de trinitate.

gust. Virtutes que sunt in aio hūano: q̄uis
alio et alio modo singule intelligātur: nul-
lo tñ modo separātur ab inuicē/ vt quicūq;
fuerint equales. Verbi gratia: in fortitudi-
ne/eq̄les sunt et prudentia et iusticia et tēpe-
rantia. Si em̄ dixeris eq̄les esse istos in for-
titudine: sed illū p̄stare prudētia: seq̄tur vt
huius fortitudo minus prudēs sit: ac p̄ hoc
nec fortitudine eq̄les sunt: quia est fili⁹ for-
titudinis prudentior: atq; ita de ceteris virtu-
tibus inuenies: si om̄es eadē consideratiōe
percurras. Ex his clarescit oēs virtutes nō
modo esse conneras/ sed etiā pares i aio ho-
minis. Cū ergo dicitur aliquis aliqua p̄ce-
minere virtute: vt Abraā fide: Job patien-
tia: s̄m vsus exteriores accipiendū est: vt in
cōparatione alioz hoīm: quia vel humilita-
tis habitū maxime p̄fert: vel opus fidei:
vel alicuius ceterarum virtutū p̄cipue ex-
equit̄. Unde et ea p̄ce alijs pollere: vel inter
alios homines singulariter excellere dicit̄
s̄m hunc modū. s̄. s̄m rationē actuū exteri-
rū. Cū alibi Aug⁹ dicit: i aliq̄ aliā magis esse
virtutē/ alia minus: et vnā iesse virtutē/ et nō
alteram. Ait em̄ sic. Clarissima disputatiōe
tua satis apparuit: nō placuisse auctorib⁹ no-
stris/ immo veritati ipsi: om̄ia paria esse pec-
cata: etiā si hoc de virtutibus verum sit: qz
et si vey est eū q̄ habet vnā oēs virtutes ha-
bere: et eū q̄ vnā nō habet nullā habere: nec
sic p̄ctā sunt paria: qz vbi virtus nulla ē ni-
hil rectū est: nec tñ ideo nō est prauo prauū
distorto qz distortius. Si autē (q̄d p̄to esse

Aug⁹ in epla
ad Hiero.

¶ Sup d̄ xxxvii.

¶ Magis h̄zitz gozrychū d̄ tractatu suo d̄ supstirōib⁹ d̄ q̄ rozpa bzutoz avaliū subianr̄ d̄ p̄p̄tō
rozp̄z n̄l̄st̄id̄. 7 ideo nihil p̄hibet aliq̄s rozp̄ op̄arōis r̄o q̄z d̄d̄ futozp̄ s̄q̄ d̄q̄ r̄ozp̄m̄at̄. 7 istū r̄elēst̄
7 sic q̄n̄ r̄ozm̄t̄a fr̄c̄q̄t̄ r̄ozitat̄ d̄ argum̄t̄i fut̄ pluri. 7 si q̄s vult v̄t̄id̄ mot̄ 7 v̄ozs auit̄ ad ea
q̄ nullo mō ad ip̄as auis p̄t̄m̄t̄. 7 q̄z r̄ozp̄oz p̄ m̄d̄m̄ p̄ q̄d̄ q̄z nō p̄t̄ h̄c p̄ q̄ d̄ d̄m̄r̄s p̄t̄ p̄t̄rio
m̄ q̄oij̄ s̄c̄ or̄l̄tr̄ d̄gr̄t̄ ad r̄ozp̄and̄. 7 r̄ōtr̄al̄z q̄d̄ part̄a om̄l̄t̄a hoīs r̄ū d̄r̄on̄e. R̄o p̄d̄itor̄ū ē. qz
adūp̄aiḡ nō d̄p̄aiḡ d̄m̄d̄t̄. 7 r̄ozp̄ant̄ p̄ d̄r̄ozz q̄oim̄. 7 sic s̄t̄id̄t̄ d̄m̄d̄t̄ 7 v̄z̄oz̄s p̄l̄ut̄ q̄m̄b̄ q̄uam̄ nō
r̄ozoz q̄m̄r̄z s̄ibi p̄mittit̄. h̄c d̄t̄ p̄mittit̄ s̄ibi. r̄ozp̄d̄z ex d̄m̄t̄o eij̄ q̄ v̄ozm̄is 7 illir̄it̄ s̄c̄i f̄r̄s̄
is̄st̄it̄. 7 supstirōis v̄ozat̄ ad finola s̄c̄i r̄ozv̄z̄t̄ido. q̄ admod̄ r̄ozp̄it̄ i q̄r̄p̄h̄o p̄mittit̄ 7 p̄t̄ib⁹

verius sacrifq; litteris cōgruenti⁹) ita sunt
anime intētiōnes vt corpis mēbra: nō q̄ vi-
deant̄ locis/ s̄z q̄ sentiant̄ affectib⁹: et alius
illuminat̄ ampli⁹/ alius min⁹: alius om̄ino
cai et lumine: profecto vt q̄sq; illustratiōe
pię charitatis affectus est: in alio actu ma-
gis/ in alio minus/ i aliquo nihil: sic dici po-
test habere aliam/ et aliam nō habere: et aliā
magis/ aliā min⁹. Nā et maior est i isto cha-
ritas q̄ in illo. Et ideo recte possum⁹ dicere
et aliq̄ i isto/ nulla i illo/ q̄stū p̄inet ad chari-
tatē q̄ pietas est: et i vno hoīe quidē q̄ maio-
rē habeat pudiciā q̄ patientiā: et maiorē
hodie q̄ heri/ si p̄ficat̄ in ea: et adhuc non ha-
beat cōtinētā: et habeat nō parū misericor-
diā. Et vt generaliter breuiterq; cōplectar
quā de virtute habeo notionē: virt⁹ ē chari-
tas q̄ id q̄d diligēdū ē diligit̄: hęc et in alijs
maior est/ in alijs minor/ et in alijs nulla est:
pleni⁹ vero q̄ tā nō possit augeri: q̄ diu
hic homo viuit in nemine est. Hic insinuari
videt̄ q̄ aliq̄s ea rōne possit dici habere vnā
virtutē magis q̄ aliam: qz p̄ charitatē ma-
gis afficit̄ in actu vnus virtutē q̄ alterius:
et p̄pter differentiā actuū ipsas virtutes ma-
gis vt minus habere dicit̄. Potest et aliq̄
nō habere: cū tamē simul om̄es pariter ha-
beat quantū ad mentis habitū vel essentiā
cuiusq;. In actu vero aliā magis/ aliam mi-
nus habet: aliam etiā nō habet: vt vir iust⁹
vtens coniugio/ nō habet cōtinētā i actu
quam tamen habet in habitu. Cur ergo nō
dicant̄ paria peccata. Forte: quia magis fa-
cit contra charitatē qui grauius peccat/ mi-
nus qui leui⁹. Nemo em̄ peccat nisi aduer-
sus illā faciendū q̄ est plenitudo leḡ. Ideo
recte dicit̄. Qui offenderit i vno/ factus est
omniū reus: id est contra charitatē facit/ in
qua pendent omnia.

¶ Repetit de charitate: vt addat/
quomodo tota lex ex ea pendet.

¶ Capitulum III

¶ Qm̄ duo sint p̄cepta
charitat̄: i q̄bus (vt p̄taxatū est) to-
ta lex p̄det̄. p̄phet̄: aduertēdū est
quō hoc fit: cū i lege et p̄phet̄ multa fuerint
cerimonialia mādātā: q̄si ad charitatē san-
ctificatiōe pertinuisent: viderēt̄ nondū
debuisse cessare. Quia vero nō iustificatiō
nis gratia quā facit charitas/ instituta sūt:
sed i figura futuri/ et i onus posita: ideo cla-
rescente veritate cessauerunt velut ymbra.
Verūtā tē et ipsa cerimonialia s̄m spiritalē
intellectū quem continēt/ et oīa moralia ad
charitatē referunt̄. Pertinēt em̄ omnia ad
decē mandata in tabulis scripta: vbi omni-
um summa p̄stringit̄/ ex q̄b⁹ cetera emanāt̄.

Boff. 1. 4.
Iaco. 2. b.

Mat. 23.

Dicitur fore obsequia suppositio. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Ca. III Dist. XXXIX Ca. I Fol. 151

sa descriptione mendacium loci includi.

Ubi cū periculo erratur vel non.
Capitulum. III

Illud etiā sciendum ē:

in quibusdā rebus magno malo: in quibusdā paruo: in quibusdā nullo fallimur. In quibus rebus nihil interest ad capessendū dei regnum/ vtrum credant/ an non: vel vtrum vera putentur/ an falsa: siue sint/ siue non: in his errare. i. aliud p alio putare/ non arbitrandū est esse pctm: vel si est minimū atq; leuissimū. Et sunt vera qdam quibus non videant: q nisi credant/ ad vitaz eternā non potest pueniri. Et licet error maxima cura cauendus sit: non modo in maioribus/ sed etiā in minoribus rebus: nec nisi rerum ignorantia possit errari: non est tñ consequens/ vt cōtinuo erret/ quisquis aliquid nescit: sed si quis se existimat scire quod nescit. Provero em̄ approbat falsum: quod est erroris proprium. Ceterū tamē in qua re quisquis erret/ interest plurimū. Sunt em̄ q nescire sit melius q̄ scire. Item nonnullis errore profuit aliqui: sed in via pedum/ nō in via mox. Solet queri de iacob q dixit esse esau aliter animo sentiens/ vtrum mentitus sit? De hoc Aug^o ait. Iacob qd matre fecit auctore vt falleret patrē/ si diligenter attendatur: videt non esse mendaciū/ sed mysteriū. Intendebat em̄ matri obedire/ que per spiritum nouerat mysterium: et ideo propf famulare consilium spūsancti qd mater acceperat/ a mendacio excusat Iacob.

Ista est distinctio. xxviii. huius tertij libri: in qua magister postq̄ egit de octo peccatis/ incipit agere de peccatis/ que isto octauo precepto prohibent. Et tria circa hoc facit. Nam primo plura genera mendacioꝝ p̄mittit. Secundum quid sit mendaciū subiungit. Tertio/ q omne mendaciū sit pctm̄ pcludit. Primum vsq; ibi: hic videndū est. Secundum vsq; ibi: ad hoc omne. Tertium vsq; ad finē distinctiois. In speciali sentētia magistri stat in tribus p̄p̄nibus: quarum prima est hec. Octo sunt mendacioꝝ genera: q̄ tanto sunt grauioꝝa/ quanto p̄mo mendacio fuerint proprii. Hanc magister insinuans p̄mo diuidit mendaciū in tria genera: quoz p̄mū est officiosum: quale est mendaciū qd fit pro cōmodo vel salute corpis: sicut fuit mendaciū obstricuz hebreoz in egypto: et raab meretricis abscondentis exploratoꝝ: et istud nunq̄ potest fieri si ne pctō: qz in viris perfectis est pctm̄ damnabile: et in imperfectis peccatū veniale: quia excusat quodāmo propter misericordiam et pietatem: sicut mendaciū obstricuz et raab meretricis excusatur: non tñ propter hoc q̄s aliqua peccata debet cōmittere: vt per misericordiam et pietatem velit excusari: vt null^o debeat furari diuiti/ vt det pauperi. Secundū genus mendaciū est mendaciū loco/ sum/ qd fit causa solatiū vel in ioco: et istud sicut in viris perfectis ē damnabile: et in viris imperfectis veniale. Tertium genus mendaciū est p̄ciosum: qd fit ex malignitate: seu qd p̄uenit ex animo nocendi: et hoc p̄oib^o est fugiendū. Postea magister enūerat octo genera mendacioꝝ: que ponit beatus Aug. quoz p̄mū fit in doctrina fidei. Secūm est qd nulli prodest/ s; alicui obest. Tertium est qd alicui prodest et alicui obest. Quartū ē qd fit

ex sola libidine et delectatione mētendi. Quintū ē qd fit in pulchelloquio vel cupiditate placēdi. Sextū ē quod nulli obest/ sed alicui prodest qntū scz ad oblatiōem vel exterioris. Septimū est qd nulli obest/ s; alicui prodest quātū ad p̄seruationē a morte corpali. Octauū ē quod nulli obest/ sed alicui prodest qntū ad p̄seruationem ab imūdia corpali. Prima tria genera horū octo mendacioꝝ reducunt ad mendaciū p̄ciosum. Et duo media ad mendaciū locosum. Tria aut vltima ad mendaciū officiosum. Unde cōcludit q in oibus p̄dictis mendacijs at tēdi habet gradus qntū ad grauitatē: fm̄ q̄ magis vel minus accēdit ad p̄mū mendaciū genus. Secūda p̄positio est hec. Hoc prope dicit mendaciū/ cū q̄s intentione fallendi dicit falsum. Hanc magi ponēs dicit/ q mendaciū est cū proferit falsum intentione fallendi: qd aliud dicitur ore/ q̄ sentiat corde. Secūdo ostendit qd sit mētiri/ dicens: q mētiri est loq̄ cōtra illud qd q̄s sentit animo: siue illud sit verū siue falsum. Et q̄ cōcludit/ q ois q mendaciū loquit/ mentit: sed nō cōtra ois q̄ mētiri/ mendaciū loquit: qz q̄s vtz est qd loquit ille q̄ mētiri: qz q̄ mētiri/ loquit cōtra illud qd animo sentit: et sic nō dicit mendaciū: qz nō loquit falsum. Unde etiā patet q etiam aliq̄s falsum loquendo p̄t esse verax. s. si nō loquit contra illud qd animo sentit. Iuxta qd querit: vtrū iudeus mendaciū loquat/ dicens christū esse deū: qd tñ corde nō credit. Et r̄ndet q nō loquit mendaciū: qz licet nō credat corde vtz esse qd loquit: tñ qz verū est qd loquit/ nō dicit mendaciū: qz mendaciū est cū p̄fertur falsum intentione fallendi: sed bene mentit cū dicit cōtra mētē. Tertia p̄positio est hec. Aniuersaliter omne mendaciū est et dicitur pctm̄. Hanc magister ponēs dicit vniuersaliter omne mendaciū esse pctm̄: licet tñ inter mendacia sunt gradus grauitatis in peccando. Qd declarat auctoritate beati Aug. cui annectit q mendaciū habet rōnem peccati. Et hoc q fm̄ ordinē rōnis hō illud loqui debet qd in animo sentit/ eius oppositū facit q mendaciū loquitur: ipe em̄ vtz verbis nō ad id ad qd sunt instituta/ scz ad cogitationū nostraz notificationē: sed ad fallaciā/ qd peccatū est: est etiā qd q̄s damnabile. i. mortale. Iuxta illud ps. Perdes oēs q loquunt mendaciū. Et sapiens. Qs quod mētiri/ occidit animam. Iste hō auctoritates nō sunt intelligende de omni mendacio/ sed tñ de damnabili. Cōsequēter determinat de sequela pcti que est error: et dicit q errare in fide vel quantū ad vitā eternā/ magis peccatū est et periculū. Sed errare tñ in rebus que ad curiositatē p̄tinent/ non est peccatū: et si est pctm̄/ tñ est leuissimū peccatū. Subdit etiā q licet non erret nisi p ignorantia rei alicuius: tñ non sequit q errat quicunq; aliqd ignorat. Sed ille dicit tñ p̄p̄ie errare qui credit se scire qd nescit: et sic falsum p̄ vero approbat: et q̄s illud generaliter sit requisitū ad omnē erroꝝ: tamē multū refert in quibus errat. Nam in aliq̄bus errare est periculosum: in alijs aut est melius errare q̄ nō errare: quia errare in aliq̄bus q̄s prodest. Alimo q̄rit: vtrū iacob dicendo: ego sum esau/ mentitus fuit. Et respondet magister fm̄ beati Aug. q non: qz non intendebat fallere. Itē nō fuit mendaciū/ sed mysteriū: qd matri imperanti p̄ spiritū sanctū est reuelatū. Et tñ in speciali de sententia huius distinctionis.

De periurio. **C**apitulū I a

Nunc de periurio videamus. Periuriū est mendaciū iuramento firmatum. Hic querit: vtz sit periuriū vbi non est mendaciū? Quod quibusdā videt ex auctoritate hiero. dicentis. Animaduertendum est q iurandum tres habet partes: veritatē/ iudiciū/ et iusticiā: si ista defuerint/ non erit iuramentū/ sed periuriū. Ubi aut falsum iuratur/ veritas deest. Si ergo fal

Dist. XXXIX
habet. 6. cap.
cū cor. 6.
De periurio

Hiero. super
Hier. 22. q. ij
c. Aniaduertendum

Aug. in en
ch. 26.

De iacob si
mentus est
dicit. 27. c

Liber III Capitulum II

sum iures: et si non sit ibi intentio fallendi/videtur esse periurium: quia deest veritas. Quibusdam placet non esse periurium/ubi non est mendacium: et sicut dicitur aliquando falsum sine mendacio: ita iuratur falsum sine periurio. Falsum forte dixit apostolus cum se verurum ad corinthios promisit: nec tamen sicut ei imponebatur/ culpam mendacii contra: quia sic animo sentiebat: etiam si iuramento illud firmasset/ non periurium incurrisset quia quantum in ipso fuit/ verum dixit: et si iuramentum addidisset/ quantum in se foret/ verum iurasset: et si aliter euenerit quam dixit. Ideo sicut quis non est mendax/ nisi aliter sentiat alio quam dicit: siue ita sit siue non: ita videtur quibusdam neminem periurium constitui/ nisi aliter sentiat animo quam loquitur: siue ita sit siue non.

1. Cor. vii. a

De triplici modo periurij.

Solo magis

Sed melius credit et ille

Aug. de Xbis
apli ser. 28. 22
q. 2. c. boies.

peiorare quam falsum voluntate fallendi iurat: et quam falsum putans quod verum est iurat: et qui verum putans quod falsum est iurat. Unde Augustinus. Homines falsum iurant/ vel cum fallunt vel cum falluntur: aut putat homo verum esse quod falsum est/ et temere iurat: aut scit vel putat falsum esse/ et tamen pro vero iurat: et nihilominus cum scelere iurat. Distant autem illa duo periuria que commemoravi. Fac illud iurare quam verum esse putat: pro quo iurat verum putat esse/ et tamen falsum est: non ex animo iste peierat/ sed fallitur. Hoc pro vero habet quod falsum est: non pro falsa rescians iurationem interponit. Da alium quam scit falsum esse: et iurat tamen verum sit quod scit falsum esse. Videtis quam ista detestanda sit belua. Fac alium qui putat falsum esse et iurat tamen verum sit/ et forte verum est. Verbi gratia ut intelligatis. Pluit in loco illo. Interrogas hominem: et dicit pluisse: et tunc pluit ibi/ sed putat non pluisse: piurus est. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo/ ream linguam non facit/ nisi reamens sit. His euidenter traditur quod tripliciter peierat homo (ut supra diximus) dum vel sciens falsum iurat: vel putans falsum quod verum est iurat: vel estimans verum quod falsum est iurat. Sed hoc extremum non videtur esse periurium/ etiam si periurium nominetur/ eo quod falsum iuratur: non videtur reus esse periurij quam sic iurat: quia non est mens eius rea: et ideo nec lingua: immo eius mens rea est/ dum iurare presumit: quod perspicue verum non deprehendit. Non ergo omnne periurium mendacium est: nec omnis qui peierat mentitur: sed omnis mentiendo iurans peierat et omnis quam falsum iurat/ siue mentiens siue non/ peierat. Cum vero quis iurat quod verum est estimans esse falsum/ dicitur quod sit ibi periurium. Ipsa enim significatio vocis vera est: quia verum nescien-

Questio

ter loquitur. Non ergo ipsa significatio vel falsum vel mendacium est/ quia vera est: et quod verum est/ periurium non videtur esse. Ad hoc dicimus loquens sic. scilicet contra mentem sub attestatiōe iuramenti esse periurium. Mentiri ergo adhibita iuratione periurium est. Periurium ergo est vel iurando loquens falsum cum intentione fallendi: vel iurando loquens falsum sine intentione fallendi: vel iurando loquens verum cum intentione fallendi. Hic opponitur. Si omnis quam falsum iurat peierat: tunc quam alicui promittit dare sub certo termino aliquid/ quod tamen non faciet: ex quo iuravit/ peieravit: quia falsum iuravit. Non enim ita futurum erat ut iuravit. Ad hoc dici potest: quia non omnis quam iurat quod falsum est/ ex quo iuravit piurus est: sicut iste de quem agimus: sed ex quo propositum mutat vel terminum transgreditur iuratio talis sit periurium reatu.

Solutio

Oppositio

Determinatio

An iuratio sit malum. Ca. II c

Sed autem queritur: utrum iuratio

sit malum? Dicimus aliquando malum esse/ aliquando non. Sponte enim et sine necessitate iurare vel falsum iurare/ peccatum grande est. Ex necessitate autem iurare. scilicet vel ad asserendum innocentiam/ vel ad sedera pacis confirmanda/ vel ad persuadendum auditoribus quod est eis utile/ malum non est: quia necessarium eis est. Unde Augustinus. Iuramentum faciendum est in necessariis: cum pigri sunt homines credere quod eis est utile. Iuratio non est bona/ non tamen mala cum est necessaria. id est non est appetenda si cut bona: nec tamen fugienda tanquam mala cum est necessaria. Non est enim contra preceptum dei iuratio. Sed ita intelligitur dominus prohibuisse a iuramento/ ut quantum in ipso est quisque non iuret. Quod multi faciunt in ore habentes iurationem tanquam magnam atque suauem aliquid. Aplos enim nouit preceptum domini/ et tamen iuravit. Prohibemur enim iurare vel cupiditate vel delectatione iurandi. Ergo Christus ait in euangelio. Ego dico vobis non iurare omnino: ita intelligitur precepisse/ ne quisque sicut bonum appetat iuramentum et assiduitate iurandi labatur in periurium. Quod vero addidit: Sit sermo vester est est: non non bonum est et appetendum. Quod autem amplius est/ a malo est. id est si iurare cogis/ scias de necessitate venire infirmitatis eorum quibus aliquid suades: quam infirmitas utique malum est. Unde nos quotidie liberari precamur/ dicentes: Libera nos a malo. Ideoque non dixit quod amplius est/ matum est. Tu enim non facis malum quam bene vteris iuratione: sed a malo est illius quam aliter non credit. id est ab infirmitate quam aliquando pena est: aliquando pena et culpa. Ibi ergo dominus prohibuit malum: suavitatem bonum: indulgentiam necessarium.

Aug. de sermone dñi in monte

Aug. super epistolam ad Galathas.

Rom. 1. a

Aug. de sermone dñi in monte Matt. 5. 6.

De iuramento quod per creatura

ras fit.

Querit etiam vtrum liceat iurare p creaturam? Qd no videt: cu in lege scriptu sit. Reddes aut dno iuramenta tua. Et christus in euangelio pceptat no iurare oino nec p celum/nec p terram/nec p hierosolimam/nec p caput tuum. Iudeis qm puulis est pceptum iurare p creatorem: pceptum vt si iurare ptingeret: no nisi p creatorem iuraret/no p creaturam: qz iurates p angelos z elemeta/creaturas venerabant honore: z meli' erat h exhiberi deo qz creaturis. Infirmis g illud phibuit: sanctis vero q in creaturis creatorem venerabant tm: no phibuit. Un Joseph p salute pharaonis iurauit: dei iudiciuz in eo veneratus q positus erat in infimis. Christ' vero ita p creaturas iurare phibuit: ne vel aliqd diuinu in eis crederet p q reuerentia eis deberet: vl ne p ea iurates falsum hoies se iuramento teneri no putaret.

Que iuratio magis teneatur: an que fit p deum: an que fit p euangelium vel p creaturas.

Si autem querit quis magis teneatur an q p deum: an q p euangelium vel p creaturas iurat? Dicimus q p deum: qz p deum hec sancta facta sunt. Un Chryf. Si q causa fuerit modicu videt facere q iurat p deum: q vero p euangelium magis aliquid fecisse videt. Quib' dicendu est. Stulti: scripture scete ppter deum facte sunt/no de' ppter scripturas: ita z creature facte sunt ppter deum.

Quid est dicere per deum iuro.

Capitulum III

Querit quid sit dicere p deum iuro: hoc e teste adhibere deum. Iurauit em aplos dicens: Testis est mihi deus: ac si dixisset p deum ita est. Un Aug'. Ridiculu e putare h si dicas p deum iuras: si dicas/ testis e mihi deus/no iuras. Quid est em p deum/nisi testis e mihi deus: aut qd est testis est deus nisi p deum. Quid e aut iurare/nisi ius deo reddere qm p deum iuras. Jus. s. veritatis z no falsitatis. Itē. Ecce dico charitati vestre: z q p lapidem iurat falsum/piurus e: qz no lapide q no audit: sz eius creatorem adhibet teste. hoc est g iurare p qualibet creaturam. s. creatorem eius teste adhibere. Est etia qddā genus iuramenti grauissimu qd fit p execratione: vt cu ho dicit: si illud feci illud patiar: vl illud ptingat filijs meis: fm que modū accipit etia interdū cu aliqs iurādo dicit: p salutē meaz vel p filios meos z hmoi: obligat em h deo. Un Aug'. Cū qs ait p salutē meā/salutē suā deo obligat. Cū dicit p filios meos: oppignerat eos

deo vt hoc eueniat in caput eoz qd exit de ore ipsi'. Si vez/vez: si falsum/falsuz. Et sic p h iurans aliqui h deo obligat: ita p deum iuras/ ipm adhibet teste. In oi g iuratioe aut de' testis adhibet/ aut creatura deo obligat z oppignerat vt h sit iurare. s. deum teste adhibere vel deo aliqd oppignerare. hoc est g iurare p qualibet creaturam. s. creatorem eius testem adhibere.

De illis qui iurant per falsos deos. Caplm III

Post hec querit: vtz fidei vtendū sit q p demonia vel idola iurauerit. De h Aug' scribes ad publicola ait: Te prius psiderare volo: vtz si qspiā p deos falsos iurauerit z fidē no seruauerit/no tibi videt bis peccasse. Bis vti qz peccauit: qz iurauit p qs no debuit: z contra pollicitā fecit fidē qd no debuit. Ideo qz qui vti fide illius que costat iurasse p deos falsos: z vti fide illius no ad malū/ s. ad bonū: no pctō illius se sociat q p demonia iurauit: sed bono pacto eius quo fidem seruauit. Et sine dubitatione minus malum est p deos falsos iurare veracit': qz p deum vez fallaciter. Quāto em p qd iurat magis sanctū est: tāto magis e penale piurū.

Quid iuramentū quo incaute iuratur no est obseruādū: nec votū: nec promissio iniuste facta. Ca. V h

Nunc superest videre: vtrum omne iuramentū implendū sit.

Si em qs alicui iurauerit p fidem z charitatē qd obseruātū peiozem vergat in exitū: potius est mutādū q implendū. Un Ambro. Est p officiu dei nonnunq pmissum soluere sacramentū: vt herodes fecit. Item Psidorus. In malis pmissis rescinde fidē: in turpi voto muta decretū. Qd incaute vouisti ne facias: impia e pmissio q scelere adimplet. Idē. No est obseruādū sacramentū q malū incaute pmittit: vt si qs adulterē ppetuā fidē cū ea pmanēdi polliceat. Tolerabilius em e no implere sacramentū q pmanere in stupro. Itē Beda. Si qd nos incauti iurare ptingerit/ qd obseruātū peioz vergat in exitū: libere illud salubrioz pssilio mutandū nouerimus: ac magis instāte necessitate peierādū esse nob qz p vitādo piurio in aliō crimē grau' esse diuertēdū. Deniqz iurauit dauid p deum occidere nabal viz stultū: s. ad pma intercessionē abigail femine prudētis remisit minas: reuocauit ensem in vagina: nec aliqd culpe serali piurio cōtraxisse doluit. Itē Aug'. Dauid iuramentū p sanguinis effusionē no impleuit/ maior pietas

Aug' ad publicola. 2.2. q. 1. c. mouet.

Aug' ad publicolam

Beda ome/ lia. 4.4. In lib. de officijs. 2.2. q. 4. c. est etia Mar. 6. d. Mat. 13. a In synonymis 2.2. q. 4. c. in malis. In li. iniarum ibi. c. no est obseruandm

Beda in ome/ lia. 4.3. ibidem c. si aliqd.

1. Reg. 2.5. f.

In sermone q dā. 2.2. q. 4. c. q' dauid.

Mat. 5. c.

Hieron. sup Matthei.

Gen. 4.2. c.

Chrylsto/ mus.

Rom. 1. a.

In sermone de piurio: q sic incipit: Quis est prauus z peruersus cordis

Aug' super Ps. 7.

In sermone de piurio.

Libert III Capitulum VI

fuit. Iuravit dauid temere: sed no impleuit iuratione maiori pietate. Ex his alijsq plu- ribus osteditur quedam iuramenta no esse obseruada: r q sic iurat/vehementer peccat: cum aut mutat/bnfacit. Qui aut no mutat/ dupliciter peccat: r q iuste iurauit: r q fa- cit qd no debet.

Si est piurus qui no facit quod incaute iurauit.

Qui vero mutat vtruz per iurus debeat dici/solet queri? Beda supra tale iuramentum vocauit periurium. Joannes etiam apocrisarius orientalium sedium dixit. Sermo patris nostri Sophronij signi- ficat: q melius est iuramentum peierare: q ser- uare sacramentum in fractione sanctarum imaginum. Sed periurium dicit tale iura- mentum non obseruatum: r peierare dicit q no implet qd falsum iurat: no qz inde reus sit q no obseruat: qz iurauit iniustu ex quo reus est sicut ille q peierat.

22. q. 4. c. actione

De eo qui verboru calliditate iu- rat. Capitulum VI

Hoc etiam sciendu est q quacuqz arte verborum quis iu- ret/deus tamen qui conscientie te- stis est: ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Dupliciter autem reus fit qui et nomen dei inuanum assumit: et proximum dolo capit.

Psido. in li. 2. iniarus. 22. q. 2. c. qcuqz.

De illo qui cogit aliquem iura- re.

Queritur etiam si peccat qui homines iurare cogit? De hoc Augusti- nus ait. Qui exigit iurationem: multum in- terest si nescit illum iuraturu falsum an scit. Si enim nescit r ideo dicit: iura mihi vt fides ei sit/non est peccatum: tamen humana ten- ratio est. Si vero scit eum fecisse r cogit euz iurare/homicida est. Idem. Qui puocat ho- minem ad iurationem r scit eu falsu iurare/ vin- cit homicidam: qz homicida corpus occisu- rus e/ ille anima: imo duas alas: r eius quez iurare puocauit/ r sua.

In sermone q/ da de piurijs: r habet. 22. q. 4. c. q exigit.

In sermone d/ de collaudato/ annis/ ibidem. c. ille q homine.

Ex concilio Aurelianensi.

Sacra synodus decreuit nisi p pace facienda: vt omnes fideles ieiuni ad sacrameta accedat.

Ista est distinctio. xxxix. huius tertij libri: in q magister postq egit de medacio: agit de piurio. Et tria facit. Ma pmo agit de piurio specialit. Secdo de iuramento generalit. Tertio determinat qsdaz questiones incidentaliter. Primum vsqz ibi: Si autem qrit. Secdm vsqz ibi: Querit etia vtru. Tertiu vsqz ad finem

distinctiois. In speciali snia magistri stat in tribus pponibus: qz pma e bec. Quis oe medaciu iuramento pfirmatu exi- tat piuriu: no tn oe piuriu e medaciu. Ma hui' pclu- sionis pte mag' pbat diffinitioe purij di- ces: q piuriu e medaciu iuramento pfirmatu. Secdaz ve- ro pte eiusdem. q no oe piuriu sit mendaciu pbat mag' tres ponēs modos piurij qz pmo modus e: cu aliqs sciē- ter aliqs falsum firmat iuramento qd tn putat esse falsu. Secds e: cu aliqs firmat aliqs falsuz iuramento qd tn pu- tat esse ver: r isti duo modi piuradi nunq pnt esse sine medacio. Tertio modus e: cu aliqs firmat aliqs ver iu- rameto qd tn putat esse falsum: r iste piuradi modus est sine medacio: eo q uo iurat falsum/ licet adest intentio fal- lendi: no tn est sine pctō: qz no fuit adhibita debita iura- di cautela: q sultit in hoc vt bn discutiat res sup quam qd iurare psumit. Sz d dicta obijcit mag' duplr. Ma vi- det q no peierat q ver qd falsum putat iuramento pfirmat: qz ver iurat r etia no abutit verbis: qz iurat illud qd significat. Ad qd rudes dicit: q non tn q falsum iu- rat/ sz etia q ver iurat qd falsum esse putat peierat. Qd patet ex hoc: q loq h mente e attestatioe iuramenti piu- riū est/ siue illud sit ver qd dicit/ siue falsum. Secdo obij- cit sic: dicitur est q falsum iurat peierat: igit videt q ois iuras se aliqd certo tpe daturu aliquid qd tn no dabit: sta- tim iurado piurus fit: vt patet: qz falsum iurat. Et rudes mag' q taliter iuras no incurrit piuriu/ nisi vel mutan- do ppositu: vel trasgrediedo terminu. Secda ppositio e bec. Iurare no semp e licitu neqz illicitu. Ma c mag' ponēs qrit: vtru iurare sit malu vel illicitu. Et rudes q sicut iurare falsum grade est pctm/ sic iurare sine neces- sitate no est sine pctō. Exemplu hui' est: vt si qz iuramē- tu pfirmaret q de' no esset creator omnisi reru: talis fal- sum iuraret: r psequēs graue e pctm: sz iurare ex neces- sitate sup aliqd licito. s. sup innocētia aliquid pfirmada: vt federa pacis pfirmada: vel aliqd vtile seruandū/ no est pctm. Tertia ppositio e bec. Quis iurare p creatu- ras impfectis no sit pmissum/ pfectis tn no est illicitu seu phibitu. Ma c est. pponē mag' pbas qrit sex qstiones: quaru qstionu pma e bec: vtru liceat iurare p creaturas. Et q no licet arguit p illud: nolite iurare neqz p culum neqz etia p terra. Confirmat hoc: nullus ho nec pfectus nec impfectus pot p creaturas iurare: ergo dicitur magis est falsum. Antecedēs pbat: q omne iuramentu est ad pfirmandū veritate pponendū: sz solus de' est veritas q dese ipso dicit: Ego sum via veritas r vita: ergo nul- lum iuramentu stabit nisi p deū reru cōditore. Ad qd re- spōdet q impfectis indictu fuit p creatore r no p creatu- ras iurare: sz virtis pfectis p creaturas no est phibitu iu- rare: eo q in creaturis sciūt creatore venerari: sicut pa- ter de ioseph q iurauit p salutem pharaonis. Subdit q christus prohibuit iurare p creaturas duplici de causa. Prima est ne crederet aliqd diuinu esse in creaturis pro- quo eis reuerētia deberet. Secda ne iuras falsum p crea- turas crederet se no peccare/ seu ne iurates p creaturas crederet se no obligari ad iuramenti completionē. Alla questio/ qz magis obliget: vtru q iurat p deū/ vel qui iu- rat p creaturā. Et rudes q magis obligat q iurat p deū qz p deū oia facta sunt/ r no e cōuerso. Abi subdit qd sit iurare p deū dicēs/ q iurare p deū est deū adhibere testē illius rei q iurat. Si iurare p creaturā est creatore ei' testē suū obligare. Abi fm bñ Aug'. q p lapidem iurat falsum piurus e: qz no p lapidē iurat/ sz p eius creatore. Itē est aliud iuramentu execratioe vel p execrationē: vt eū dicit: si feci illud hoc veniat mihi aut filijs meis: r h est grauissimū. Tertia qstio est: vtru infideles peccēt iu- rādo p falsos deos. Et rudes fm bñ Aug'. q si infide- lis iurat falsum p falsos deos peccat dupliciter. Primo qz iurauit p quos no debuit iurare. Secdo/ quia iura- uit contra fidē quā debuit seruare. Quarta questio est: vtrum omne iuramentu sit implendū. Et respōdet q iu- ramentu incautu. s. qd vergit in peiozem exitum no sit implendum sed mutādum: r qui ipsum no mutaret pec- cat dupliciter. Primo: quia iniuste iurauit. Secdo: qz facit qd no debet. Abi subdit q iuramentu sit illicitu tri- plicit' aut qz iurat qd in se e vitiosum/ vt adulterium vel homicidiū: r tale iuramentu no est seruādū. Secdo cum

quis iurat quod non est in se vitiosum sed p accidēs: vt si quis post votum castitatis iurat aliquā accipe in vro rem: vel q iurat aliquid omittere quod in se est bonuz: scz non dare elemosynā alicui indigenti. Quinta qstio est: vtrū iurans incaute debeat dici pcurus. Et respōdet q sic: et hoc ideo: quia non seruat quod iurauit: qz tenet illud mutare: vt dictū est in precedentibus: sed quia iurauit iniustum/reus efficitur: sicut ille qui pēerat. An de subdit q qualiter cūqz iuret: iuramentū semp refer tur ad intentionē recipientis et non iurantis. Unde qui fraudulenter iuramentū prestat/dupliciter peccat. Pri mo: quia nomen dei inuanū assumit. Secundo: qz pro ximū dolose nititur decipere. Sexta questio est: vtrū pec cet ille qui cōpellit alium iurare. Et respōdet q si erigi tur iuramentū solum vt fides fiat de re super qua iurat/ non est peccatū: sed humana tentatio. Si autē recipientis iuramentū sciens alium falsum iurare/tunc si compellit ipm iurare/mortaliter peccat. Et subdit q fm ordinati onē synodi aurelianensis: ad iuramentū debent homi nes ieiuni accedere/nisi esset p pace firmanda: vel vni uersaliter in quibus mora prestaret periculum. Et tan tum in speciall.

ergo bona est/ et tamē occidit sine gratia: cū sit virtus peccati q iubet qd sine gratia im pleri non potest. Gratia autē deerat: et ideo littera occidens erat. Distat autē euangelij littera a legis littera: quia diuersa sunt pro missa: ibi terrena/hic celestia promittuntur. Diuersa etiā sacramenta: quia illa tm signi ficabant: hec conferunt gratiam. Precepta etiā diuersa quantū ad ceremonialia: nā qn tum ad moralia sunt eadem: sed plenius in euangelio continentur. Audistis decē choz das psalterij vtriqz sexui impositas: q chari tate tangēde sunt/vt vitioz fere occidant. In lege erant moralia/in euangelio remāserūt. In lege ceremonialia/in euangelio recesserunt. In lege iudicialia/in euāgelio diuersis locis diuersimode ser uantur.

De leg' et euā gelij distantia

Ad d. ben/ rici de vni/ maria

Ista est distinctio. xl. et vltima huius tertij libri: in qua magister post q egit de peccatū ad octauū pceptum pinentibus/ psequitur suū tracta tum de pceptis: et agit de duobus pceptis residuis. Et tria facit. Primo em ponit sextū et septimū pceptū se cunde tabule. Secundo remouet quasdā dubitationes de lege. Tertio asserit differentiā legū. s. mozaice et euan gelice. Primum vsqz ibi: Si vō querit. Secundum vsqz ibi: Distat euangelij littera. Tertium vsqz ad finē distinc. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositi onibus: quaz prima est hec. Sextū pceptū secūde tabu le prohibet appetitū mechandi: et septimū/voluntatē fu randi. Hanc magister ponens dicit q sextum pceptum secunde tabule est: nō concupisces vxorem proximi tui. Sed contra illud replicat dicens q alicui possit videri q istud sextum pceptum de nō concupiscendo vxorē p ximi sit idem cum tertio pcepto secūde tabule de mechā do: et q septimū sit idē cum quarto de non faciendo fur tum. Et respōdet q non sunt idē: sed in tertio et quar to phibent actus exteriores tm: in istis autē duobus p ceptis phibent etiā actus interiores. Sed contra istud adhuc replicat dicens. Ex ista solutione habet q in le ge veteri prohibentur tam actus exterior: q etiā inte rior: quomodo ergo verū esse potest qd cōmuniter dicit q lex cōprimat manū/nō animū. Et respōdet q lex ve tus et manū et animū comprimit quantū ad pcepta mo ralia. Sed dicit tm compmere manū quantum ad ceri monialia. Vel potest dici q in lege veteri nō exprimitur generalis phibitio cuiuslibet cōcupiscentie sicut fit in euāgelio: ideo dicit lex manū cōprimens: euangelium vō vtrūqz. s. tā manū q animū cōprimit. Et scda ppō est hec. Vra legis dicit occidens/non quia insufficienter phi buit: sed quia nō sicut euangelij gratiā pbuit. Hāc ma gister ponens querit de qua lra intelligit illud apostoli Vra occidit: spūs autē viuificat. Et rñdet q intelligit de littera decalogi vel legis veteris q dicit occidere: nō ideo q lex mala sit: sed dicit occidere occasionaliter: quia po nendo mandata seu phibendo pctā augebat cōcupiscē tiā et addebat puaricationē: picipiendo ea q nō possunt impleri sine gratia/q tpe legis veteris sicut tpe euāgelij nō abūdabat: ideo lra. i. ipa lex mozaica occasionalit oc cidere dicebatur: qz ille est intellectus auctoritatis apli. Tertia ppō est hec. Lex mozaica multipliciter differt ab euāgelica. Hanc magister insinuans asserit triplices differentiā legis antique et noue: quaz pma est: q i anti qua lege tm pmittebant tpalia et terrena: in euangelio autē terrena et celestia. Secunda est: quia sacramenta ve teris legis tm significabant gratiā: sacramēta vō noue legis et significant et iustificant. s. conferendo gratiam. Tertia est: q in veteri lege fuerunt quedā ceremonialia et in noua non sunt: licet pcepta moralia sunt eadē vtro biqz. Et sic imponit magister finem huic tertio libro.

Sententia Liber Tertius Explicit. L 3

De sexto et septimo precepto se cunde tabule. Caplm I a

Distin. XL habet. 2. ca. cum eo. 2. De distincti one duoz p ceptoz: q bus phibe tur. Duplex concupiscētia in cōpariōe ad legis et euāgelij dif ferentiam

Sextū pceptū

est. Non desiderabis vxorē p ximi tui. Septimū est. Non cō cupisces domū proximi tui: non seruū: nō ancillā tē. Sed videt pceptū de nō cōcupiscendis rebus proximi vni esse cum eo quo dicit: Non furaberis: et pceptum de non cōcupiscenda vxore vni esse cum eo q dicit: non mechaberis. Poterat em pceptū non furadi in illa generalitate intelligi: vbi de nō concupiscenda re proximi precipit: et in eo qd dictum est/nō mechaberis: poterat illud intelligi/nō cōcupisces vxorē proximi tui. Sed in illis duobus pceptis/nō mechā di et non furandi ipsa opera notata sunt et phibita: in his vō extremis ipsa cōcupiscē tia: multū ergo differunt illa ab istis. Unde illi pcepto/nō mechandi fit supadditio in euāgelio: vbi omnis cōcupiscentia me chandi phibet. Sed cū hic phibeat cōcu piscētia aliene vxoris et aliene rei: quare di cit lex cōprimere manū et non animū: euā gelij vō et manū et animū. Illud de lege di citur fm ceremonialia/non fm moralia. Ut qz in lege non est generalis phibitio omnis mortifere cōcupiscentie: vt in euāgelio.

Aug' super Exodum

Matt. 5. e Quare lex cōprimere dicit nō animū sed manū

Quid sit littera occidens. Capitulum II b

Sed vero querit: quam dicat apostolus litterā occidentē. Ea certe est decalogus/ qui non di citur littera occidens/ eo q mala sit lex: sed quia phibens peccatū/ auget cōcupiscentiā et addit puaricationem nisi liberet gratia: q gratia non sic abundat in lege vt in euāge lio: vel fm eoꝝ carnalem intelligentiā. Lex

2. Cor. 3. b. Augu li. de bap. paruu.